

Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Mr Dylan J. Williams
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD	NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO	GOVERNANCE AND AUDIT COMMITTEE
DYDD IAU, 18 GORFFENNAF 2024 am 2:00 y. p.	THURSDAY 18 JULY 2024 at 2:00 p.m.
YSTAFELL BWYLLGOR, SWYDDFEYDD Y CYNGOR AC YN RHITHOL DRWY ZOOM	COMMITTEE ROOM, COUNCIL OFFICES AND VIRTUALLY VIA ZOOM
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518 Committee Officer

AELODAU / MEMBERS

Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Geraint Bebb, Trefor Lloyd Hughes, MBE, Dyfed Wyn Jones, Euryrn Morris (*Diprwy Gadeirydd*), Margaret M. Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Ieuan Williams

LLAFUR CYMRU/WELSH LABOUR

Keith Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Liz Wood

AELODAU LLEYG / LAY MEMBERS

Dilwyn Evans (*Cadeirydd*), William Parry, Sharon Warnes, Michael Wilson

Nodwch os gwelwch yn dda fod cyfarfodydd y Pwyllgor yn cael eu ffrydio ar gyfer eu darlledu'n fyw a'u darlledu ar wefan y Cyngor. Mae'r Awdurdod yn Rheolydd Data dan y Ddeddf Diogelu Data a bydd data a gesglir yn ystod y ffrydio byw yn cael ei gadw'n unol â pholisi cyhoeddedig yr Awdurdod

R H A G L E N

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL (Tudalennau 1 - 6)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 27 Mehefin 2024.

3 LOG GWEITHREDOEDD Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO (Tudalennau 7 - 10)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

4 DATGANIAD O'R CYFRIFON DRAFFT 2023/24 (Tudalennau 11 - 126)

Cyflwyno adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151.

5 DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL DRAFFT 2023/24 (Tudalennau 127 - 142)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid.

6 ADOLYGIAD O'R ADRODDIAD HUNAN ASESIAID CORFFORAETHOL BLYNYDDOL DRAFFT 2023/24 (Tudalennau 143 - 168)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid.

7 DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL (Tudalennau 169 - 176)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

8 ADRODDIAD CYNNYDD AR GANLYNIADAU MENTER TWYLL GENEDLAETHOL 2022-24 (Tudalennau 177 - 186)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

9 ADOLYGIAD O'R BLAEN RAGLEN WAITH (Tudalennau 187 - 194)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg.

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yn yr Ystafell Bwyllgor ac ar Zoom ar 27 Mehefin 2024

YN BRESENNOL:	Mr Dilwyn Evans (Aelod Lleyg) (Cadeirydd) Cynghorydd Ieuan Williams (Dirprwy Gadeirydd ar gyfer y cyfarfod hwn yn unig) Cynghorwyr Geraint Bebb, Trefor Lloyd Hughes, MBE, Keith Roberts Aelodau Lleyg: Michael Wilson, William Parry, Mrs Sharon Warnes
WRTH LAW:	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Pennaeth Archwilio a Risg Rheolwr Cynllunio Perfformiad a Rhaglen Corfforaethol (ar gyfer eitem 9) Prif Archwilydd (NW) Swyddog Pwyllgor (ATH) Cynorthwydd Cymorth Gwasanaethau Democraidaidd (Gweddarlledu) (CH)
YMDDIEHURIADAU:	Cynghorwyr Eurn Morris (Dirprwy Gadeirydd), Liz Wood.
HEFYD YN BRESENNOL:	Cynghorydd Robin Williams (Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid), Rachel Freitag (Rheolwr Archwilio Ariannol – Archwilio Cymru), Carwyn Rees (Rheolwr Archwilio Perfformiad – Archwilio Cymru), Lora Williams (Arweinydd Archwilio – Archwilio Cymru), Andrew Lewis (Uwch Archwilydd CSYM).

Yn absenoldeb y Cynghorydd Eurn Morris, yr Is-gadeirydd, etholwyd y Cynghorydd Ieuan Williams yn Is-gadeirydd ar gyfer y cyfarfod hwn yn unig.

1. DATGANIAD O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o ddiddordeb.

2. COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar y dyddiau canlynol, a chadarnhawyd eu bod yn gywir:

- 18 Ebrill 2024
- 21 Mai 2024 (ethol Cadeirydd/Is-gadeirydd)

3. ARCHWILIO ALLANOL: CYNLLUN ARCHWILIO MANWL 2024

Cyflwynwyd adroddiad Archwilio Cymru ar osod cynllun archwilio manwl Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer blwyddyn archwilio 2023/24 i'w ystyried gan y Pwyllgor. Mae'r cynllun yn amlinellu'r gwaith arfaethedig i'w gwblhau mewn perthynas ag archwilio ariannol a'r

amserlen archwilio datganiadau ariannol, ynghyd â'r gwaith archwilio perfformiad sydd wedi'i drefnu. Roedd yr adroddiad hefyd yn cyfeirio at y tîm archwilio a'r ffi archwilio arfaethedig ar gyfer y gweithgareddau a nodwyd.

Cyflwynwyd elfen archwilio ariannol yr adroddiad gan Rachel Freitag, Rheolwr Archwilio Ariannol, Archwilio Cymru, a gyfeiriodd ar lefelau perthnasedd a'r sail ar eu cyfer, yn ogystal â risgiau sylweddol y datganiadau ariannol a'r ymateb archwilio priodol. Cafwyd trosolwg o'r gwaith archwilio perfformiad arfaethedig gan Carwyn Rees, Rheolwr Archwilio Perfformiad, Archwilio Cymru.

Mewn ymateb i gwestiynau gan y Pwyllgor, cadarnhaodd Archwilio Cymru y pwyntiau canlynol -

- Mae'r ffigyrau diwygiedig mewn perthynas ag archwilio gwaith y datganiadau ariannol ac archwilio perfformiad a gafodd eu cylchredeg cyn y cyfarfod yn berthnasol i'r ffi sydd wedi'i amcangyfrif ar gyfer colofn 2023 yn y cynllun.
- Mae'r cyfeiriad ar y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol (LGPS), mewn perthynas â'r risg a gafodd ei adnabod yn ymwneud â phrisio hyfywedd net y gronfa bensiwn, yn cyfeirio at y prif Gynllun Pensiwn sy'n cael ei weinyddu gan Gronfa Pensiwn Gwynedd. Cadarnhawyd bod y Cynllun Pensiwn Athrawon yn cael ei ystyried mewn ffordd ar wahân a gwahanol i'r LGPS yn y cyfrifon. Mewn ymateb i ymholiad pellach am y driniaeth yn y cyfrifon – yn enwedig y fantolen – o sefyllfa gwarged net ar y gronfa bensiwn LGPS, fel y gwelir yn 2022/23, a all godi eto yn 2023/24, dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151, ar ôl cael trafodaeth gyda'r archwilwyr ac ystyried y rheolau cyfrifo, penderfynwyd y dylid dangos gwarged y gronfa bensiwn fel dim (nil) ar y fantolen yn 2022/233. Fodd bynnag, roedd y nodiadau ar gyfer cyfrifon 2023/24 yn egluro sut cafodd y gwarged ar gyfer y gronfa bensiwn ei gyfrifo gan yr Actwari.
- Fod yr adolygiad ar drefniadau seiberddiogelwch yn benodol i Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn archwilio y cyfeirir ati yn y Cynllun, ac er nad yw wedi'i ddarparu fel adolygiad thematig yn y 22 cyngor yng Nghymru yn ystod yr un flwyddyn, mae'n ddarn o waith sydd wedi'i gwblhau mewn rhai cyngorau, a phrofwyd ei fod yn ychwanegu gwerth.

Ar ôl ystyried yr adroddiad, penderfynwyd ei dderbyn a nodi'r wybodaeth a gyflwynwyd mewn perthynas â'r gwaith archwilio arfaethedig a ffioedd perthnasol ar gyfer 2024.

4. ADOLYGU CYLCH GORCHWYL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg, oedd yn ymgorffori'r Cylch Gorchwyl diwygiedig ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, i'w gymerdawyo gan y Pwyllgor.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Pennaeth Archwilio a Risg, a ddywedodd bod Cylch Gorchwyl y Pwyllgor wedi'i ddiwygio a'i symleiddio yn unol â'r argymhellion yn hunan-asesiad y Pwyllgor a hwyluswyd gan CIPFA. Roedd aelodau'r Pwyllgor wedi derbyn copi manwl o'r Cylch Gorchwyl yn flaenorol, gyda'r newidiadau wedi'u hamlygu yn ogystal â'r rhesymau dros y newidiadau, a chafwyd cyfle i wneud sylwadau arnynt. Ni dderbyniwyd unrhyw sylwadau.

Derbyniwyd y Cylch Gorchwyl diwygiedig fel y'u cyflwynwyd heb sylw gan y Pwyllgor. Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg gan fod y newidiadau a gynhigiwyd yn fân newidiadau, gall Swyddog Monitro'r Cyngor eu gweithredu heb orfod eu cyflwyno i'r Cyngor Llawn.

Penderfynwyd cymeradwyo'r Cylch Gorchwyl diwygiedig yn ffurfiol.

5. ADRODDIAD BLYNYDDOL ARCHWILIO MEWNOL 2023/24

Cyflwynwyd yr Adroddiad Blynyddol ar y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2023/24 i'w ystyried gan y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn crynhoi gwaith a pherfformiad y gwasanaeth Archwilio mewnol yn ystod 2023/24, ac roedd yn darparu barn y Pennaeth Archwilio a Risg ar gywirdeb ac effeithiolrwydd cyffredinol fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheoli'r Cyngor ar gyfer y flwyddyn, ynghyd â datganiad ar gydymffurfiaeth gyda Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS).

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Pennaeth Archwilio a Risg, a amlygwyd y prif bwyntiau, gan gynnwys barn y Pennaeth Archwilio a Risg mewn perthynas â'r 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024, gan nodi bod gan y Cyngor fframwaith briodol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheoli mewnol; y gwaith oedd yn cefnogi'r farn honno; perfformiad Archwilio Mewnol yn erbyn dangosyddion cytunedig a chydymffurfiaeth gyda PSIAS. Cyfeiriodd y Pennaeth Archwilio a Risg hefyd at Atodiad B yn yr adroddiad, oedd yn crybwyll y risgiau coch ag ambr gweddilliol yn y gofrestr risg strategol yn ystod y chwe mlynedd ddiwethaf.

Trafodwyd y pwyntiau canlynol ymhlith y Pwyllgor -

- A ddylai'r cyfrifoldeb ar gyfer risg strategol YM9 (risg mewn perthynas â diffyg tai addas y gall trigolion lleol eu fforddio yn eu cymunedau lleol) fod yn nwylo'r Cyngor, ac a yw'r ffaith ei fod wedi cael sgôr "Melyn" yn archwiliad mis Mehefin 2022 yn golygu ei fod yn cael ei danbriso o ystyried y cynnydd yn nifer y bobl ar restr aros tai y Cyngor.
- Y dull ar gyfer mesur risg newydd YM16 (risg nad yw'r Cyngor yn gallu rheoli newid yn effeithiol sy'n amharu ar ei allu i foderneiddio a darparu gwasanaethau cynaliadwy, effeithiol, ac effeithlon).
- O ystyried bod risg strategol YM16 wedi'i ychwanegu i'r Gofrestr Risg Strategol, a oes gan y Gwasanaeth Archwilio Mewnol adnoddau digonol mewn perthynas â 3.3 CLIA (FTE) gwirioneddol yn 2023/24, yn erbyn targed o 4.0 CLIA yn 2023/24, a tharged oedd yn 5.0 CLIA yn 2022/23.
- A yw paragraff 34 yn yr adroddiad yn dangos bod dealltwriaeth ac ymwybyddiaeth rheolwyr o risgiau wedi datblygu ac aeddfedu.

Darparwyd yr atebion canlynol i'r Pwyllgor -

- Mae risg strategol YM9 yn Goch ar y Gofrestr Risg Strategol, ac mae'r sgôr Melyn yn cyfeirio at ganlyniad y gwaith archwilio a wnaed mewn perthynas â'r amgylchedd rheoli ac effeithiolrwydd y mesurau rheoli sy'n gysylltiedig ag YM9, sydd wedi'u hasesu fel mesurau sy'n darparu sicrwydd rhesymol. Mae Archwilio Mewnol hefyd yn y broses o baratoi darn o waith fydd yn edrych ar raglen a strategaeth adeiladu tai y Cyngor, gyda'r bwriad o'i gwblhau dros yr haf.
- Mewn perthynas ag YM16, bydd y dull yn cynnwys edrych ar y rheolyddion sydd ar waith ar hyn o bryd er mwyn gwerthuso eu heffeithiolrwydd ac a ydynt yn addas at eu diben. Bydd barn archwilio yn cael ei rannu ar ganlyniad y gwerthusiad.
- Mae cyllid sy'n deillio o'r swydd wag yn y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn cael ei ddefnyddio i gomisiynu arbenigedd ar gyfer archwiliadau TG, yn ogystal ag archwiliadau eraill a all fod yn arbennig o gymhleth, sy'n golygu bod y gwasanaeth yn gallu defnyddio arbenigwyr pwnc o werth sylweddol, na fyddai'n bosibl pe byddai rhywun yn y swydd. Yn ychwanegol at hyn, byddai'n annod iawn gwneud achos i gael mwy o staff ar adeg pan mae Archwilio Mewnol yn gallu darparu barn archwilio mewnol yn seiliedig ar gwmpas y gwaith a wnaed, sef amcan y gwasanaeth. Cadarnhaodd y Pennaeth Archwilio a Risg ei bod yn hyderus y gallai Archwilio Mewnol barhau i ddarparu gan ddefnyddio'r adnoddau sydd ar gael gyda'r hyblygrwydd i ddefnyddio'r arbedion sy'n deillio o'r swyddi gwag er mwyn comisiynu cymorth allanol pan fo'n ofynnol.

- Bod y risgiau/materion sydd wedi'u hamlygu a'u cyflwyno i reolwyr gan Archwilio Mewnol yn cael eu gwerthuso'n unol â matrices asesu risg strategol y Cyngor. Disgwylir i reolwyr flaenoriaethu risgiau/materion gyda sgôr "Ambr" cyn y rheiny gyda sgôr "Melyn/Cymedrol", a dyna'r drefn mae rheolwyr yn ei dilyn.

Ar ôl ystyried Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2023/24, penderfynwyd nodi crynodeb y gwaith a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn a'r sicrwydd a ddarparwyd, ynghyd â barn gyffredinol a pherfformiad y swyddogaeth Archwilio Mewnol, yn enwedig y lefel o gydymffurfiaeth gyda Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.

6. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO 2023/24

Cyflwynwyd adroddiad Cadeirydd y Pwyllgor, oedd yn nodi gweithgareddau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystod 2023/24 yn erbyn ei gylch gorchwyl, i'w gymeradwyo'n ffurfiol cyn ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn ar 26 Medi 2024. Mae'r adroddiad yn bodloni gofynion Cylch Gorchwyl y Pwyllgor i adrodd ar ei ganfyddiadau, ei gasgliadau a'i argymhelliad i'r Cyngor Llawn yn flynyddol, a hynny mewn perthynas â digonolrwydd ac effeithiolrwydd fframweithiau llywodraethu, rheoli risg a rheoli mewnol y Cyngor, trefniadau adroddiad ariannol, sut ymdrinnir â chwynion a swyddogaethau archwilio mewnol ac allanol. Mae hefyd yn cydymffurfio gyda Datganiad Sefyllfa CIPFA a chanllawiau atodol yn ymwneud â phwyllgorau archwilio mewn awdurdodau lleol a'r heddlu, sy'n nodi bod rhaid i'r pwyllgor ddarparu sicrwydd i'r rheiny sy'n gyfrifol dros lywodraethu, ei fod yn cyflawni ei ddiben ac y gall ddangos ei effaith.

Cyflwynwyd yr adroddiad blynyddol ar gyfer 2023/24 gan y Cadeirydd a chafodd ei dderbyn gan y Pwyllgor fel y'i cyflwynwyd, yn amodol ar nodi bod y Cynghorydd Geraint Bebb yn bresennol yn y sesiwn Hyfforddiant Sgiliau Cadeirio Effaith a gynhaliwyd ar 11 Hydref, 2023, yn Atodiad B.

Penderfynwyd cymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar gyfer 2023/24 cyn ei gyflwyno yng nghyfarfod y Cyngor Sir ar 26 Medi 2024, gyda'r addasiadau fel y'u nodwyd.

Camau Ychwanegol – Pennaeth Archwilio a Risg yn addasu'r adroddiad yn briodol.

7. DIWEDDARIAD AR GYNLLUN GWEITHREDU ADOLYGU EFFEITHIOLRWYDD Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg, oedd yn ymgorffori Cynllun Gweithredu Adolygu Effeithiolrwydd y Pwyllgor er gwybodaeth ac i'w ystyried gan y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn darparu diweddariad ar y cynnydd sy'n digwydd o ran gweithredu'r argymhelliad gan CIPFA, yn dilyn ei adolygiad ar effeithlonrwydd y Pwyllgor.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Pennaeth Archwilio a Risg, a rhoddodd ddiweddariad i'r Pwyllgor ar statws diweddaraf y 10 cam yn y cynllun gweithredu. Wrth gyfeirio at argymhelliad 8 yn y cynllun gweithredu (adnabod ffyrdd i archwilio mewnol weithio'n agosach gyda'r pwyllgor, gan gynnwys cyfarfodydd anffurfiol gyda'r Cadeirydd cyn ac ar ôl cyfarfodydd i ddod o hyd i ffyrdd i ddatblygu'r Pwyllgor), dywedodd y Pennaeth Risg ac Archwilio, ar ôl trafod y mater gyda'r Cadeirydd, y bwriad yw cynnal archwiliad manwl a thrylwyr ar feysydd risg penodol, fydd yn cael ei hwyluso drwy sesiynau briffio ar gyfer aelodau'r Pwyllgor y tu allan i gyfarfodydd ffurfiol. Un maes a amlygwyd gan y Pwyllgor yn flaenorol fel risg sy'n dod i'r amlwg ac sy'n haeddu archwiliad manylach yw Deallusrwydd Artiffisial, ac a oes ganddo rôl o fewn gweithdrefnau'r Cyngor.

Awgrymodd y Cadeirydd y byddai'n ddefnyddiol i'r Pwyllgor ddysgu mwy am y broses lliniaru risgiau yn y cyd-destun rheoli risg, ac y byddai Hyfforddiant a/neu gyfarwyddyd i'r perwyl hwnnw yn cael ei groesawu, yn ogystal â Hyfforddiant ar Ddeallusrwydd Artiffisial fel maes pwnc, gan gynnwys ei ddylanwad, risgiau a buddion. Gofynnodd y Cadeirydd hefyd fod diweddariad pellach ar weithredu cynllun gweithredu adolygiad ar effeithiolrwydd y Pwyllgor yn cael ei ddarparu mewn chwe mis.

Penderfynwyd nodi'r camau yn y cynllun gweithredu, a chadarnhau bod y Pwyllgor yn cytuno bod yr argymhellion wedi'u gweithredu'n briodol.

Camau Ychwanegol –

- **Pennaeth Archwilio a Risg yn trefnu sesiwn ar liniau risg a chyflwyno Deallusrwydd Artiffisial o fewn rhaglen hyfforddi'r Pwyllgor ar gyfer 2024/25.**
- **Cyflwyno diweddariad pellach ar Gynllun Gweithredu Adolygu Effeithiolrwydd y Pwyllgor mewn chwe mis.**

8. LOG GWEITHREDU'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad gan y Pennaeth Archwilio a Risg, oedd yn ymgorffori'r log gweithredu, i'w ystyried gan y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn darparu gwybodaeth i'r Pwyllgor ar statws y camau/penderfyniadau y cytunwyd arnynt yn ei gyfarfod ar 18 Ebrill 2024, lle wnaed penderfyniad i gyflwyno log gweithredu ar ôl bob cyfarfod er mwyn hwyluso'r gwaith o olrhain camau/tasgau.

Cafodd y Pwyllgor ei ddiweddarau gan y Pennaeth Archwilio a Risg ar gynydd bob cam yn y log gweithredu, a nodwyd y wybodaeth.

Penderfynwyd nodi'r camau yn nhabl y log gweithredu a chadarnhau bod y Pwyllgor yn cytuno bod y camau wedi cael eu gweithredu'n briodol.

9. ARCHWILIO ALLANOL: GOSOD AMCANION LLESANT – CYNGOR SIR YNYS MÔN

Cyflwynwyd adroddiad Archwilio Cymru ar ganlyniad ei archwiliad i'r ffordd mae Cyngor Sir Ynys Môn yn ymgorffori'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn y broses o osod ei amcanion llesiant, i'w ystyried gan y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn ceisio darparu sicrwydd ar sut wnaeth y Cyngor ymgorffori'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth osod ei amcanion llesiant ac adnabod cyfleoedd i'r Cyngor ymgorffori'r egwyddor hwn ymhellach wrth osod amcanion llesiant yn y dyfodol. Cyflwynwyd ymateb sefydliadol i adroddiad Archwilio Cymru, a'r ddau argymhelliad oedd wedi'u nodi.

Cafwyd trosolwg ar ganfyddiadau manwl ac argymhellion yr adroddiad gan Lora Williams, Archwilio Cymru.

Mewn ymateb i gais am eglurhad ar y gwahaniaeth rhwng pobl sy'n ddi-waith ac sy'n derbyn budd-daliadau a phobl sy'n economaidd anweithgar, mewn perthynas ag ymdrech y sefydliad i ddatblygu dangosfwrdd i ddarparu data ar dueddiadau yn ymwneud â thlodi fel rhan o'i ymateb i Argymhelliad 2 yn adroddiad Archwilio Cymru, dywedwyd wrth y Pwyllgor bod pobl sydd yn derbyn budd-daliadau/di-waith ar gael i weithio ac yn ceisio gwaith, ond nid yw pobl sy'n economaidd anweithgar yn ceisio gwaith oherwydd dewis personol neu resymau eraill, boed yn ymddeoliad cynnar neu salwch tymor hir. Os bydd nifer y bobl economaidd anweithgar mewn ardal yn dod yn rhy uchel, gall ddod y broblem dros amser

fydd yn cyfrannu at heriau recriwtio a diffyg llafur, a all effeithio ar fusnesau lleol yn ogystal â'r Cyngor. Mae'n fesur pwysig, ac mae angen sicrhau bod y gwahaniaeth yn glir rhwng y ddwy garfan o bobl.

Argymhellodd y Cadeirydd bod nifer y bobl sy'n economaidd anweithgar yn duedd, ac y byddai'n ddefnyddiol monitro hyn.

Penderfynwyd nodi adroddiad Archwilio Cymru a'r argymhellion ynddo, a chadarnhau bod y Pwyllgor yn cymryd sicrwydd o'r ffurflen ymateb sefydliadol ar y camau mae'r Cyngor wedi'u cymryd i fynd i'r afael â'r argymhellion.

Camau Ychwanegol – dylid cynnwys y gwaith o fonitro nifer y bobl economaidd anweithgar fel rhan o set data tueddiadau poblogaeth y Cyngor.

10. ARCHWILIO ALLANOL: DIWEDDARIAD AR RAGLEN WAITH AC AMSERLEN CH4

Cyflwynwyd adroddiad Archwilio Cymru, a oedd yn cynnig diweddariad ar y cynnydd yn erbyn ei raglenni gwaith archwilio ariannol a pherfformiad fel y nodir ar 31 Mawrth 2024, gan gynnwys y gwaith sy'n mynd rhagddo gydag Estyn ag Arolygiaeth Gofal Cymru, er gwybodaeth i'r Pwyllgor.

Cadarnhaodd Mr Carwyn Rees, Rheolwr Archwilio Perfformiad Archwilio Cymru, fod 9 Hydref 2024 wedi'i glustnodi ar gyfer cynnal digwyddiad rhannu arfer da ledled gogledd Cymru, sef "Pwyllgorau Archwilio: arferion effeithiol ac effaith gadarnhaol" (yr un digwyddiad a drefnwyd ar gyfer 22 Mai 2024 yng Nghaerdydd, de Cymru). Dywedodd y Pennaeth Archwilio a Risg y byddai'n cylchredeg manylion y digwyddiad gydag aelodau'r Pwyllgor pan fyddent ar gael.

Penderfynwyd nodi'r sicrwydd a ddarparwyd gan adroddiad diweddar Ch4 Archwilio Cymru.

11. ADOLYGIAD AR Y BLAEN RHAGLEN WAITH AR GYFER 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg i'w ystyried gan y Pwyllgor, oedd yn ymgorffori'r Blaen Rhaglen Waith a'r Rhaglen Hyfforddiant ar gyfer 2024/25.

Penderfynwyd derbyn y Blaen Rhaglen Waith arfaethedig ar gyfer 2024/25, a hynny i fodloni cyfrifoldebau'r Pwyllgor yn unol â'i gylch gorchwyl.

**Mr Dilwyn Evans
Cadeirydd**

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	18 Gorffennaf 2024
Pwnc:	Log Gweithredoedd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm Dros Adrodd: Mae'r adroddiad hwn yn hysbysu aelodau'r Pwyllgor am statws y gweithredoedd / penderfyniadau y cytunwyd arnynt.	

1. Cyflwyniad

- 1.1. Yn ei gyfarfod ar 18 Ebrill 2024, derbyniodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio adroddiad yn rhoi gwybod iddynt am ganlyniad darn o waith a gwblhawyd i fodloni gofynion Datganiad Sefyllfa'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) mewn perthynas â [Pwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol ar Heddlu 2022](#) a oedd yn argymhell bod pwyllgorau archwilio'n gwerthuso eu heffaith a nodi meysydd i'w gwella.
- 1.2. Gofynnwyd i aelodau ystyried canlyniad yr adroddiad, argymhellion CIPFA ar gyfer gwella a'r camau y mae rheolwyr ac aelodau'r Pwyllgor yn eu cynnig i fynd i'r afael â'r materion a godwyd.
- 1.3. Yn ystod trafodaeth ynglŷn â sut y gallai'r Pwyllgor gael mwy o effaith a bod yn fwy rhagweithiol, yn hytrach nac ymatebol, awgrymodd aelod y dylid cadw log gweithredoedd ar ôl pob cyfarfod er mwyn caniatáu i'r Pwyllgor fonitro'r gweithredoedd/penderfyniadau y cytunwyd arnynt o ran eu cynnydd a'u cwblhau.

2. Argymhellion

- 2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi'r camau y manylir arnynt yn y tabl isod a'i fod yn fodlon â'r camau a roddwyd ar waith.

Log Gweithredoedd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Rhif	Dyddiad y Cyfarfod	Rhif yr Eitem	Gweithred	Perchennog y Weithred	Camau a Gymerwyd	Statws
4	18/04/24	8	Yn y dyfodol, diwygio ffurf a chynnwys adroddiadau sy'n ymwneud ag adolygiadau cenedlaethol a'u hargymhellion, yn unol â'r awgrym.	Rheolwr Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol	Adroddiad nesaf yn cael ei gyhoeddi ym mis Rhagfyr 2024.	
5	18/04/24	9	Yn y dyfodol, dylai adroddiadau gan Archwilio Cymru gynnwys adroddiad eglurhaol sy'n nodi pwrpas pob adroddiad a beth a ddisgwylir gan y Pwyllgor wrth ei ystyried.	Rheolwr Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol	Mae adroddiad eglurhaol bellach yn cyd-fynd â holl adroddiadau Archwilio Cymru a gyflwynwyd i'r Pwyllgor.	Cwblhawyd
6	18/04/24	13	Yn y dyfodol, dylai'r Adroddiad Seiberddiogelwch Blynyddol gynnwys unrhyw achosion (os bu rhai) lle mae amddiffynfeydd TG / seiberddiogelwch y Cyngor wedi cael eu goresgyn a'r camau adfer a gymerwyd.	Rheolwr TG	Adroddiad nesaf yn cael ei gyhoeddi ym mis Medi 2024.	
7	27/06/24	6	Y Pennaeth Archwilio a Risg i ddiwygio adroddiad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 2023-24 i ddangos bod y Cynghorydd Geraint Bebb wedi mynychu hyfforddiant WLGA ar Sgiliau Cadeirio Effeithiol ar 11 Hydref 2023.	Pennaeth Archwilio a Risg	Adroddiad wedi'i ddiwygio.	Cwblhawyd

Rhif	Dyddiad y Cyfarfod	Rhif yr Eitem	Gweithred	Perchennog y Weithred	Camau a Gymerwyd	Statws
8	27/06/24	7	Pennaeth Archwilio a Risg i drefnu sesiwn ar liniaru risg a chyflwyniad i Ddeallusrwydd Artiffisial o fewn rhaglen hyfforddi'r Pwyllgor ar gyfer 2024/25.	Pennaeth Archwilio a Risg		
9	27/06/24	7	Cyflwyno diweddariad pellach ar Gynllun Gweithredu Adolygu Effeithiolrwydd y Pwyllgor ar ddiwedd chwe mis.	Pennaeth Archwilio a Risg	Bydd y Pennaeth Archwilio a Risg yn cyflwyno diweddariad i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ei gyfarfod ar 5 Rhagfyr 2024.	
10	27/06/24	9	Dylid cynnwys monitro nifer y bobl mewn anweithgarwch economaidd fel rhan o set ddata tueddiadau poblogaeth y Cyngor.	Rheolwr Cynllunio a Pherfformiad Corfforaethol	Bydd y Cyngor yn sefydlu gwaelodlin ar gyfer anweithgarwch economaidd fel rhan o ddadansoddiad economaidd-gymdeithasol ehangach o boblogaeth yr Ynys.	Ar y gweill - bydd yn cael ei gwblhau erbyn Rhagfyr 2024

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN Eitem 4 ar y Rhaglen

ADRODDIAD I:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	18 GORFFENNAF 2024
PWNC:	DATGANIAD CYFRIFON DRAFFT 2023/24
DEILYDD PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD ROBIN W WILLIAMS – DIRPRWY ARWEINYDD A DEILYDD PORTFFOLIO - CYLLID
PENNAETH GWASANAETH / CYFARWYDDWR:	MARC JONES – CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) / SWYDDOG ADRAN 151
AWDUR YR ADRODDIAD: FFÔN E-BOST:	CLAIRE KLIMASZEWSKI 01248 752133 ClaireKlimaszewski@ynysmon.llyw.cymru
AELODAU LLEOL	Amherthnasol

A - Argymhelliad/argymhellion a rheswm/rhesymau

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon drafft ar gyfer 2023/24.

Mae'n bwysig nodi nad yw'r ffigyrau hyn wedi cael eu harchwilio, felly gallent newid. Cyflwynir adroddiad i'r Cyngor ar ôl cwblhau'r Archwiliad Allanol.

Argymhelliad: -

- 1) Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn craffu ar y prif ddatganiadau ariannol drafft, heb eu harchwilio, ar gyfer 2023/24 ac yn eu nodi.

B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a pham wnaethoch chi eu gwrthod a/neu ddewis yr opsiwn hwn?

Amherthnasol

C - Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r mater hwn wedi'i ddirprwyo i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio graffu arno.

CH - A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi

D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Ydi

DD - Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?

Beth oedd eu sylwadau?

1	Prif Weithredwr / Tîm Arweinyddiaeth (TA) (gorfodol)	
2	Cyllid / Swyddog Adran 151 (gorfodol)	Amherthnasol – adroddiad y Swyddog Adran 151 yw hwn.
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	
7	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	

E - Risgiau ac unrhyw fesurau lliniaru (os yw'n berthnasol)	
1	Economaidd
2	Atal Tlodi
3	Trosedd ac Anhrefn
4	Amgylcheddol
5	Cydraddoldeb
6	Cytundebau Canlyniad
7	Arall
F - Atodiadau:	
<ul style="list-style-type: none"> • Atodiad 1 – Adroddiad yn crynhoi'r prif ddatganiadau ariannol a'r effaith ar y cronfeydd wrth gefn. • Atodiad 2 – Datganiad Cyfrifon Drafft 2023/24. 	
FF – Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):	
<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad Alldro Cyllideb Refeniw 2023/24, 23 Gorffennaf 2024 i'r Pwyllgor Gwaith. 	

1. PWRPAS

Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno Datganiad Cyfrifon drafft Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y flwyddyn ariannol 2023/24.

2. CEFNDIR

- 2.1** Mae Rheoliad 10 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018, yn nodi bod rhaid i'r prif swyddog ariannol cyfrifol lofnodi a dyddio'r datganiad cyfrifon a thystio ei fod yn cyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y Cyngor erbyn dim hwyrach na 31 Mai yn union ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Ers Covid-19, mae Llywodraeth Cymru (LIC) wedi adolygu ei ddisgwyliad ar gyfer cwblhau'r cyfrifon drafft a'r cyfrifon terfynol wedi'u harchwilio trwy awgrymu dyddiad cau hwyrach. Mae hyn wedi parhau tu hwnt i'r Pandemig gan fod oedi sylweddol yng nghyfrifon yr holl gynghorau ers 2021/22 oherwydd materion cyfrifo technegol a oedd yn effeithio ar bob cyngor.
- 2.2** Mae LIC wedi ymestyn y dyddiad cau ar gyfer cyfrifon drafft 2023/24 i 30 Mehefin 2024, a'r cyfrifon terfynol wedi'u harchwilio i 30 Tachwedd 2024. Nid yw'r dyddiad cau diwygiedig wedi'i gynnwys yn y rheoliadau, felly, mae'n rhaid i bob cyngor gyhoeddi hysbysiad sy'n tynnu sylw at yr oedi o ran cyhoeddi'r cyfrifon drafft a'r rhesymau dros beidio â chadw at y dyddiad cau gwreiddiol, sef 31 Mai 2024.
- 2.3** Llofnodwyd y Datganiad Cyfrifon drafft ar gyfer 2023/24 gan Swyddog Ariannol Cyfrifol y Cyngor, y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, ar 28 Mehefin 2024, a bydd y gwaith o archwilio'r cyfrifon yn dechrau ym mis Gorffennaf 2024. Disgwylir i'r archwiliad gael ei gwblhau yn ystod yr haf a'r hydref, a bydd y cyfrifon terfynol wedi'u harchwilio yn cael eu cymeradwyo erbyn 30 Tachwedd 2024.

3. Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR DRAFFT 2023/24 A'R DATGANIAD AR Y SYMUDIADAU YN Y CRONFEYDD WRTH GEFN 2023/24

- 3.1** Cyflwynir y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) drafft ar gyfer 2023/24 yn Atodiad 2, ac ar dudalen 10 yn y Datganiad Cyfrifon Drafft.
- 3.2** Mae'r CIES yn crynhoi'r gost o ddarparu gwasanaethau yn 2023/24, yn unol â gofynion cyfrifo statudol, ac mae'n cynnwys Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) mewn un datganiad ariannol. Mae'r CIES yn cynnwys costau cyfrifo statudol, megis dibrisiant ac addasiadau ar gyfer pensiynau, na chodir amdanynt yn erbyn y Dreth Gyngor ac, felly, maent yn cael eu gwrthdroi cyn penderfynu ar y sefyllfa derfynol mewn perthynas â balansau cyffredinol, cronfeydd wrth gefn clustnodedig, balans cyfrif y CRT a balansau ysgolion. O ganlyniad, nid oes modd gwneud cymhariaeth uniongyrchol rhwng y CIES a'r adroddiadau alldro a gyflwynir i'r Pwyllgor Gwaith ar 23 Gorffennaf 2024.
- 3.3** Mae'r CIES yn dangos mai £168.498m oedd cost net y gwasanaethau, gyda gwarged o £14.057m ar ddarparu gwasanaethau. Mae rhan olaf y CIES yn cynnwys y symudiadau ar gyfer ailbrisio asedau, megis eiddo, ac ail-fesur y rhwymedigaeth pensiwn, ac mae'n rhoi gwarged net terfynol o £37.683m ar gyfer y flwyddyn. Yna gwneir addasiadau, fel y dangosir yn Nhabl 1 isod, i benderfynu ar y symudiadau i gronfeydd wrth gefn a balansau. Mae manylion am yr addasiadau wedi'u cynnwys yn nodyn 6 yn y Datganiad Cyfrifon drafft. Wedyn, mae'r CIES a'r addasiadau yn nodyn 6 yn cael eu dwyn ynghyd yn y Datganiad ar y Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS) ar dudalen 12, er mwyn dangos beth oedd balansau'r Cyngor ar 31 Mawrth 2024.
- 3.4** Mae'r llinell trethiant ac incwm grantiau amhenodol yn y CIES, er enghraifft, yn cynnwys gwerth £25m o grantiau cyfalaf gan fod hyn yn ofynnol o dan reolau cyfrifo CIPFA, er nad oes fawr o wariant cyfalaf yn cael ei godi yn y CIES. Cyfraniad yw hwn at y gwarged net ar ddarparu gwasanaethau. Yn nodyn 6, mae llinell sy'n addasu'r incwm grant cyfalaf hwn, felly, pan fydd cyfanswm yr addasiadau o nodyn 6 yn cael eu symud i'r MIRS, mae'r incwm grant hwn yn cael ei ganslo allan ac nid yw'n creu cynnydd o £25m yng nghronfeydd defnyddiadwy'r Cyngor gan ei fod, yn hytrach, yn cyllido gwariant cyfalaf.

Tabl 1**Cysoni'r CIES i'r Cyfraniad i neu o'r Cronfeydd Wrth Gefn a'r Balansau ar gyfer 2023/24**

	£'000	£'000
Cyfanswm Cost / (Gwarged) yn unol â'r CIES – tudalen 10		(37,683)
Gwrthdroi'r gwarged ar Ailbriso Asedau ac Ail-fesur y Rhwymedigaeth Pensiwn (Incwm a gwariant cynhwysfawr arall)	23,626	
Addasiadau rhwng y Sail Gyfrifo a'r Sail Cyllido o dan y Rheoliadau – nodyn 6 ar dudalen 19	18,772	
		42,398
Cyfraniad (i) / o Gronfeydd Wrth Gefn a Balansau Defnyddiadwy		4,715

Dangosir y symudiad yng nghronfeydd wrth gefn y Cyngor yn Nhablau 2 a 3, isod:-

Tabl 2 – Crynodeb o Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn

	Cronfa Wrth Gefn Cyffredinol Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Ysgolion	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Wrth Gefn Grantiau Cyfalaf heb eu Neilltuo	Cronfeydd Wrth Gefn BUEGC ¹	Cronfa wrth Gefn Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy
Eitemau sy'n effeithio ar Gronfa'r Cyngor 2023/24	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans Agoriadol Cronfa Gyffredinol y Cyngor ar 1 Ebrill 2023	(14,039)	(19,637)	(6,716)	(1,908)	(407)	-	(12,107)		(54,814)
Gor / (tan) wariant net 2023/24	(1,733)	-	-	-	-	-	4,073		2,340
Balans y Cyngor ar ôl gor / (tan) wariant	(15,772)	(19,637)	(6,716)	(1,908)	(407)	-	(8,034)		(52,474)
Trosglwyddiadau net o / (i) Gronfeydd Wrth Gefn ar gyfer cyllid a gymeradwywyd	168	2,858	1,139	(482)	(57)	(587)	(155)	(509)	2,375
Balans y Gronfa wrth Gefn Gyffredinol ar 31 Mawrth 2024	(15,604)	(16,779)	(5,577)	(2,390)	(464)	(587)¹	(8,189)	(509)	(50,099)

Tudalen 15

¹ Mae Cronfa wrth Gefn Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC) wedi'i chyfyngu ar gyfer y BUEGC ac ni ellir ei defnyddio at unrhyw bwrpas arall. Mae'n cael ei dangos uchod gan fod rhaid dangos cyfran y Cyngor o'r BUEGC ar ddatganiad cyfrifon y Cyngor, yn unol â gofynion cyfrifo.

Tabl 3 – Symudiadau yng Nghronfa'r Cyngor a Chronfeydd Wrth Gefn y CRT

Dadansoddiad o'r Symudiadau yng Nghronfa'r Cyngor a Chronfeydd wrth Gefn Cyffredinol y CRT 2023/24	Cronfa'r Cyngor £'000	CRT £'000	Cyfanswm £'000
Balans agoriadol y gronfa wrth gefn gyffredinol ar 1 Ebrill 2023	14,039	12,107	26,146
Gwarged net ar ddarparu gwasanaethau (CIES, Datganiad Cyfrifon ar dudalen 10)	1,016	13,041	14,057
Addasiadau cyfrifo statudol wedi eu canslo allan yn y MIRS (tudalen 12 a Nodyn 6 ar dudalen 20) – nid yw'n cynnwys derbyniadau cyfalaf a chronfeydd wrth gefn cyfalaf ar nodyn 6	(2,242)	(16,605)	(18,847)
Balans net cyn gwneud trosglwyddiadau o gronfeydd wedi'u clustnodi i ariannu costau wedi'u clustnodi yn y costau gwasanaeth	12,813	8,543	21,356
Defnyddio cronfeydd wrth gefn clustnodedig i gyllido clustnodi costau clustnodedig yn y costau gwasanaeth (heb gynnwys symudiadau rhwng y gronfa wrth gefn gyffredinol a'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig)	2,791	155	2,946
Balans Cronfa'r Cyngor a Chronfeydd wrth Gefn Cyffredinol y CRT ar 31 Mawrth 2024	15,604	8,698	24,302
Balansau sy'n weddill yn y cronfeydd wedi'u clustnodi, balansau ysgolion, derbyniadau cyfalaf a'r gronfa gyfalaf	25,797	-	25,797
Cyfanswm y Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy oedd ar gael i'r Cyngor ar 31 Mawrth 2024	41,401	8,698	50,099

3.4 Roedd Balans drafft Cronfa Gyffredinol y Cyngor ar 31 Mawrth 2024 yn £15.604m, sydd yn cyfateb i 8.9% o'r gyllideb referniw net ar gyfer 2023/24. Mae hyn yn seiliedig ar y cyfrifon drafft a gallent newid ar ôl cwblhau'r archwiliad a'r cyfrifon terfynol. Roedd y Pwyllgor Gwaith wedi pennu isafswm o £8.6m ar gyfer Balans y Gronfa Gyffredinol ym mis Mawrth 2024. O ganlyniad, mae Balans y Gronfa Gyffredinol, £7.004m yn fwy na'r isafswm hwn. Er hynny, mae £4.425m wedi cael ei ymrwymo o gronfa wrth gefn gyffredinol y Cyngor er mwyn cyllido cyllideb referniw 2024/25. Gwerth cronfa wrth gefn gyffredinol drafft y Cyngor ar 1 Ebrill 2024, felly, fyddai £11.179m, sef 6.4% o wariant net y gwasanaethau yn 2023/24.

4. MANTOLEN DDRAFFT FEL AG YR OEDD AR 31 MAWRTH 2024

4.1 Cyflwynir y Fantolen ddrafft, fel ag yr oedd ar 31 Mawrth 2024, ar dudalen 13 yn Atodiad 2.

4.2 Bu cynnydd o £37.682m yn asedau net y Cyngor, o £404.650m y llynedd i £442.332m ar 31 Mawrth 2024. Gwelwyd cynnydd o £55.688m yng ngwerth asedau tymor hir y Cyngor, oherwydd gwariant cyfalaf ar eiddo, offer a chyfarpar y Cyngor ac ailbriso asedau cyfredol. Mae gwerth tai'r Cyngor wedi cynyddu gan £38m yn dilyn adolygiad manwl o Dai Cyngor y CRT ac ymarfer ailbriso llawn. Roedd cynnydd o £1.777m yn yr asedau cyfredol. Cynnydd mawr mewn dyledwyr tymor byr sydd i gyfrif am hyn, ac mae'n cynnwys ôl-groniadau dyledwyr ar gyfer grantiau. Mae'r holl gategoriâu eraill sy'n ymwneud ag asedau cyfredol wedi gostwng. Nid oedd unrhyw fuddsoddiadau tymor byr yn 2023/24 gan fod yr holl adneuon, gwerth cyfanswm o £32.107m, yn dod o dan y categori arian parod neu cyfwerthoedd arian parod gan eu bod yn cael eu buddsoddi am 3 mis neu lai. Er bod arian parod a chywerthoedd arian parod yn uwch yn 2023/24, oherwydd hyd yr adneuon, mae buddsoddiadau cyfredol wedi gostwng gan £10.133m.

4.3 Roedd cynnydd o £11.498m yn y rhwymedigaethau cyfredol, i £55.615m. Roedd gostyngiad o £770k mewn benthyca tymor byr, ac mae credydwyr tymor byr wedi cynyddu £7.896m, i £42.465m. Y rheswm am hyn oedd bod nifer o anfonebau yn aros i gael eu talu, ac mae hyn yn ddigwyddiad prin a gododd oherwydd anawsterau staffio ac anawsterau technegol. Mae camau wedi'u cymryd i sicrhau bod llai o risg y bydd hyn yn digwydd eto. Mae darpariaethau tymor byr wedi gostwng ychydig, ac roedd cynnydd o £4.618m, i £9.353m, mewn grantiau a dderbyniwyd ymlaen llaw. Mae hyn yn cynnwys £6.616m o grantiau cyfalaf a dderbyniwyd ymlaen llaw ar gyfer cyfran y Cyngor ym Mwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC). Mae'n ofynnol i'r Cyngor roi cyfrif am ei gyfran o incwm, gwariant, asedau a rhwymedigaethau BUEGC yn ei ddatganiad cyfrifon.

4.4 Roedd cynnydd o £8.285m yn y rhwymedigaethau tymor hir. Er hynny, mae credydwyr tymor hir a darpariaethau tymor hir yn debyg i'r llynedd. Mae benthyca tymor hir wedi gostwng bron i £400k. Ni chymerwyd unrhyw fenthyciadau newydd gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb) yn ystod y flwyddyn gan fod balansau arian parod wedi'u defnyddio fel benthyca mewnlol er mwyn gohirio talu llog gan fod cyfraddau llog yn uwch. Am yr eildro'n olynol, roedd y Gronfa Bensiwn yn dangos gwarged net ac yn ased pensiwn net. Mae rheolau cyfrifo'n cyfyngu ar faint o ased pensiwn net y gellir ei gynnwys ar y fantolen ar gyfer cynllun pensiwn â buddion wedi'u diffinio, megis y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, ac mae terfyn ased yn cael ei osod yn hytrach na hynny. Y rheswm am hyn yw bod telerau pensiwn â buddion wedi'u diffinio yn golygu na all y Cyngor elwa o'r ased. Mae'r actwari wedi cyfrifo terfyn ased net y Cyngor, a phenderfynwyd nad oedd modd cynnwys dim o ased pensiwn net y Cyngor yn y fantolen. Er hynny, mae £10.522m wedi'i gynnwys ar gyfer y gronfa pensiwn yn y rhwymedigaethau tymor hir eraill gan nad oedd hawl gan y Cyngor i wrthbwyso £10.522m o rwymedigaethau sydd heb eu cyllido oherwydd rheolau cyfrifo pensiwnau.

5. CRONFEYDD WRTH GEFN CLUSTNODEDIG

5.1 Mae cronfeydd wrth gefn clustnodedig yn elfen hanfodol o gyllido'r Cyngor ac maent yn sicrhau fod cronfeydd penodol yn cael eu dyrannu i gwrdd ag ymrwymadau hysbys neu bosib yn y dyfodol, cyllido prosiectau tymor hirach sy'n pontio mwy nag un flwyddyn ariannol a dal grantiau a dderbyniwyd sydd heb eu gwario ond y mae'n bosib y byddant yn cael eu hawlio'n ôl rhywbryd yn y dyfodol. Mae'r symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig i'w weld yn Nhabl 4 isod:-

Tabl 4 – Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig 2023/24

	Cronfeydd Wrth Gefn Clustnodedig £'m
Balans ar 1 Ebrill 2023	19.637
Symudiad net yn y cronfeydd wrth gefn	(2.858)
Balans fel ag yr oedd ar 31 Mawrth 2024	16.779

6. BALANSAU YSGOLION

6.1 Mae lefel balansau Ysgolion wedi gostwng o £6.716m ar ddechrau'r flwyddyn, i £5.577m ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Roedd 5 ysgol gynradd mewn diffyg ar 31 Mawrth 2024; roedd gan 3 ysgol gynradd ddiffyg o £10k neu lai, roedd gan un ysgol ddiffyg o £71k ac roedd gan un ysgol ddiffyg o £173k. Mae crynodeb o'r balans fesul sector i'w weld yn Nhabl 5, isod:-

Tabl 5 – Crynodeb o Falansau Ysgolion

Sector	Balans ar 1 Ebrill 2023 £'000	Symudiad yn ystod y flwyddyn £'000	Balans cau ar 31 Mawrth 2024 £'000
Cynradd	3,693	(926)	2,767
Uwchradd	2,762	(131)	2,631
Arbennig	261	(82)	179
CYFANSWM	6,716	(1,139)	5,577

7. CRONFEYDD WRTH GEFN ERAILL CRONFA'R CYNGOR

- 7.1** Crëwyd y gronfa wrth gefn grantiau cyfalaf heb eu neilltuo ar gyfer dwyn ymlaen swm o £407k o'r grant cyfalaf cyffredinol ar gyfer 2022/23. Mae llythyr cynnig y grant yn rhoi caniatâd i ddwyn ymlaen unrhyw grantiau cyffredinol heb eu gwario am flwyddyn. Neilltuwyd y balans o £407k ar 1 Ebrill 2023 ar gyfer prosiectau yn 2023/24. Trosglwyddwyd £464k i'r Gronfa wrth Gefn Grantiau Cyfalaf heb eu Neilltuo ar gyfer tanwariant yn y grant cyfalaf cyffredinol ar gyfer 2023/24. Nid yw'n gronfa glustnodedig gan ei bod yn gronfa wrth gefn benodol ar gyfer grant cyfalaf nad oes amodau ynghlwm ag o, er enghraifft, nid yw LIC wedi pennu pa brosiect cyfalaf fydd yn cael ei gyllido gan y grant. Mae'n arian heb ei neilltuo gan nad yw'r arian wedi cael ei wario erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.
- 7.2** Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf – cyfanswm holl gronfeydd derbyniadau cyfalaf Cronfa'r Cyngor yw £2.390m. Ni ellir ond defnyddio derbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf, ond mae'n bosib cadw'r derbyniadau mewn cronfeydd wrth gefn nes bydd eu hangen. Mae pwrpas penodol ar gyfer rhai derbyniadau cyfalaf, sy'n cael eu cynhyrchu trwy werthu asedau sydd yn gysylltiedig â'r pwrpas penodol hwnnw, ond gellir defnyddio'r rhan fwyaf o dderbyniadau i gyllido cynlluniau cyfalaf ar y rhaglen gyfalaf yn ôl y gofyn, ni waeth â pha wasanaeth mae'n ymwneud.
- 7.3** Cronfa wrth Gefn Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru (BUEGC) – mae'r Cyngor yn bartner yn y BUEGC ac mae datganiad cyfrifon y Cyngor yn rhoi cyfrif am 12.5% o'r incwm, gwariant, asedau a rhwymedigaethau. Yn flaenorol, roedd y cronfeydd wrth gefn a gynhyrchwyd gan BUEGC yn cael eu cynnwys yn y cronfeydd wrth gefn clustnodedig. Mae balans y cronfeydd clustnodedig hyn wedi cael ei drosglwyddo i gronfeydd wrth gefn penodol BUEGC yn awr ac maent yn cael eu dangos ar wahân yn y Datganiad ar y Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS). Balans cronfeydd wrth gefn BUEGC oedd £0.587m ar 31 Mawrth 2024. Daw'r rhan fwyaf o'r swm o log a dderbyniwyd oherwydd bod cyfraddau llog yn uwch.

8. BALANS Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

- 8.1** Balans agoriadol y Cyfrif CRT ar 1 Ebrill 2023 oedd £12.107m. Gwarged y CRT ar y CIES ar gyfer y flwyddyn oedd £13.041m. Defnyddiwyd £12.645m o warged y CRT i gyllido gwariant cyfalaf ar waith i wella'r tai Cyngor presennol, ac mae'r CRT wedi parhau â'i raglen uchelgeisiol i gynyddu'r stoc dai. Mae'r gwasanaeth wedi parhau â'r rhaglen adeiladu tai newydd a phrynwyd sawl eiddo, a oedd yn cynnwys rhai cyn-dai Cyngor a rhai o'r sector preifat, ac mae'r cyfan ohonynt yn cael eu hadnewyddu. Bydd hyn yn cynyddu nifer y tai Cyngor ac yn darparu mwy o dai cymdeithasol er mwyn torri rhestrau aros am dai y mae galw mawr amdanynt. Gwariwyd cyfanswm o £19.806m ar wariant cyfalaf yn ystod y flwyddyn, ac roedd hyn yn cynnwys £7.161m o gyllid grant, gan LIC yn bennaf. Roedd gostyngiad o £3.918m yng nghronfa wrth gefn gyffredinol y CRT, i £8.189m, ar 31 Mawrth 2024, oherwydd y buddsoddiad i wella a chynyddu nifer y tai Cyngor.
- 8.2** Cronfa wrth Gefn derbyniadau cyfalaf y CRT – gwerthodd y Cyngor ddau eiddo ar ddatblygiad tai newydd, ac mae'r arian o'r gwerthiannau hyn, sef £509k, yn cael ei ddal mewn cronfa wrth gefn newydd, sef cronfa wrth gefn derbyniadau cyfalaf y CRT.

9. CASGLIAD

- 9.1** Mae'r Datganiad Cyfrifon Drafft ar gyfer 2023/24 yn cael ei gyflwyno isod. Dengys y CIES holl gostau ac incwm y Cyngor ar gyfer y flwyddyn. Yn ogystal â chostau ac incwm gwirioneddol y Cyngor, mae'r CIES hefyd yn cynnwys addasiadau cyfrifo statudol, fel sy'n ofynnol gan CIPFA a'r safonau adrodd ariannol gorfodol. Mae'r addasiadau hyn yn cynnwys dibrisiant, sy'n gost dybiannol i adlewyrchu effaith defnyddio asedau'r Cyngor am flwyddyn, ac addasiadau cyfrifo'n gysylltiedig â phensiynau, sy'n adlewyrchu'r effaith sylfaenol ar rwymedigaeth / ased tymor hir y gronfa bensiwn, yn hytrach na chostau pensiwn gwirioneddol yn ystod y flwyddyn. Nid oes modd cymharu hyn â datganiad alldro'r Cyngor.
- 9.2** Mae Tabl 2 yn dangos effaith yr alldro ar Falansau'r Cyngor a'r defnydd a wnaed o gronfeydd wrth gefn i gyllido costau yn ystod y flwyddyn. Dengys hyn fod cynnydd o £1.565m yng nghronfa gyffredinol y Cyngor, ond mae hyn ar ôl defnyddio cyfanswm o £2.791m o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy i gyllido pwrpasau clustnodedig. Mae cyfanswm cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'r Cyngor wedi gostwng o £54.814m i £50.099m, sef gostyngiad o £4.715m, er bod £3.409m o hyn yn gysylltiedig â'r CRT yn sgil cynnydd mewn gwariant cyfalaf ar dai Cyngor.

- 9.3** Mae'r tanwariant o £1.733m ar Gronfa'r Cyngor wedi cynorthwyo i liniaru'r gostyngiad ym malansau'r Cyngor. Dengys hyn, er bod y gyllideb refeniw net wedi tanwario, bod y Cyngor, mewn gwirionedd, wedi defnyddio cronfeydd wrth gefn i gyllido costau sylweddol ac, oni bai am hynny, gallai'r gyllideb fod wedi gorwario'n sylweddol. Mae Tabl 3 yn dangos sut y daethpwyd at falansau'r Cyngor yng nghyd-destun y datganiadau ariannol, yn hytrach nag alldro'r Cyngor. Mae Tabl 2 a Thabl 3 yn dangos fod cronfa wrth gefn gyffredinol ddrafft y Cyngor yn £15.604m a chyfanswm y balans defnyddiadwy yw £50.099m. Mae'r tablau hyn yn defnyddio ffigyrau gwahanol, ac maent yn portreadu gwahanol safbwyntiau, ond maent yn darparu sicrwydd bod yn ffigyrau'n gywir gan eu bod yn cynnig dwy ffynhonnell o wybodaeth sy'n cael ei defnyddio i wirio.
- 9.4** Y Datganiad ar y Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS) (tudalen 12) yw'r datganiad mwyaf defnyddiol i nodi gwir effaith y trafodion ariannol ar falansau'r cyngor yn ystod y flwyddyn, gan gynnwys y CRT. Mae Nodyn 6 ar dudalen 20 yn rhestru'r holl addasiadau cyfrifo, megis dibrisiant, yn y cyfrifon sydd naill ai'n gallu cael eu canslo allan neu eu hychwanegu er mwyn cyfrifo'r costau gwirioneddol, ac incwm sy'n effeithio ar gronfeydd y Cyngor. Mae'n dangos y ffigyrau yn y CIES (sail gyfrifo) a hefyd y symiau yn nodyn 6 (sail cyllido) sy'n cael eu didynnu neu eu hychwanegu yn unol â deddfwriaeth Llywodraeth Cymru i gyfrifo balansau gwirioneddol y Cyngor. Mae Tabl 2, uchod, yn rhoi crynodeb o'r MIRS.

Ynys Môn

THE ISLE OF Anglesey

Datganiad o'r Cyfrifon Drafft
2023/24

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.llyw.cymru

www.anglesey.gov.wales

cyngormon
ioacc Tudalen 20

@cyngormon
@angleseycouncil

Cynnwys

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Adroddiad Naratif	1
	Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	8
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	10
	Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	11
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	12
	Y Fantolen	13
	Datganiad Llif Arian	14
	Nodiadau i'r Cyfrifon	15
Nodyn 1	Nodyn ar y Dadansoddiad Gwariant a Chyllido	15
Nodyn 2	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yma	16
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisiau Cyfrifo	17
Nodyn 4	Rhagdybiaethau a wnaed ynghylch ansicrwydd yn y dyfodol ac amcangyfrifon a ffynonellau eraill o ansicrwydd	17
Nodyn 5	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	19
Nodyn 6	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Cyllido dan Reoliadau	20
Nodyn 7	Cronfeydd Wrth Gefn a Clustnodedig	22
Nodyn 8	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	23
Nodyn 9	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	23
Nodyn 10	Gwariant Gweithredol Arall	26
Nodyn 11	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	26
Nodyn 12	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol	26
Nodyn 13	Asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar	27
Nodyn 14	Ymrwymadau Cyfalaf Sylweddol	30
Nodyn 15	Asedau Treftadaeth	30
Nodyn 16	Eiddo Buddsoddiad	31
Nodyn 17	Gwariant a Cyllido Cyfalaf	32
Nodyn 18	Dyledwyr	33
Nodyn 19	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	34
Nodyn 20	Credydwyr	34
Nodyn 21	Darpariaethau	34
Nodyn 22	Llif Arian o Weithgareddau Gweithredol	35
Nodyn 23	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	35
Nodyn 24	Llif Arian o Weithgareddau Cyllido	35
Nodyn 25a	Dadansoddiad o Natur Gwariant ac Incwm	36

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 25b	Incwm Cylchrannol	36
Nodyn 26	Lwfansau Aelodau	37
Nodyn 27	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	38
Nodyn 28	Pecynnau Ymadael	39
Nodyn 29	Ffioedd Archwilio Allanol	40
Nodyn 30	Incwm Grantiau	41
Nodyn 31	Partïon Cysylltiedig	43
Nodyn 32	Cronfeydd Ymddiriedol	46
Nodyn 33	Cynllun Pensiwn Athrawon	48
Nodyn 34	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	48
Nodyn 35	Offerynnau Ariannol	53
Nodyn 36	Natur a maint y risgiau sy'n deillio o offerynnau ariannol	57
Nodyn 37	Cyd-bwyllgorau a Chyllidebau Cyfun	62
Nodyn 38	Trefniadau Asiantaeth	64
Nodyn 39	Y Dreth Gyngor	65
Nodyn 40	Trethi Annomestig (TA)	66
Nodyn 41	Rhwymedigaethau Amodol	66
Nodyn 42	Asedau Wrth Gefn	67
Nodyn 43	Polisiau Cyfrifyddu	68
Cyfrif CRT	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT Nodiadau ar y CRT	92
Atodiad 1	Datgeliad Parti Cysylltiedig – Cynrychiolaeth Cydranddeiliaid gyda Sefydliadau Trydydd Parti	96
Atodiad 2	Geirfa	98

Adroddiad Naratif

Cynhyrchir y Datganiad Cyfrifon yn flynyddol i roi gwybodaeth glir am gyllid y Cyngor i etholwyr, trethdalwyr lleol, Aelodau'r Cyngor, gweithwyr a phartïon eraill sydd â diddordeb.

Nod yr adroddiad naratif hwn, sy'n adran allweddol o'r cyfrifon, yw darparu canllaw effeithiol i'r materion mwyaf arwyddocaol a nodir yn y cyfrifon. Mae hyn er mwyn darparu esboniad teg, cytbwys, a hawdd ei ddeall o sefyllfa ariannol y Cyngor ac i helpu i ddehongli'r datganiadau ariannol.

Daeth Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015, fel y cawsant eu diwygio gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018. Yn unol â'r rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r rheoliadau hyn ac arferion priodol.

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys: -

Datganiadau Ariannol Craidd: -

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys y datganiadau ariannol craidd, sef:-

1. **Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost cyfrifo o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn, gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir, yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o'r trethi.
2. **Dadansoddiad Gwariant a Chyllido (EFA)** – sy'n dangos y wybodaeth yn y CIES ond, yn ogystal, mae'n darparu addasiadau cyfrifo sydd yn cael eu canslo allan yn Nodyn 7 er mwyn sicrhau nad yw'r addasiadau yma'n cael ei cyllido gan Drethdalwyr y Dreth Gyngor. Mae'r golofn gyntaf o'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllido yn darparu gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau a chronfeydd wrth gefn y Cyngor a'r CRT.
3. **Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)** – sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, wedi ei ddadansoddi yn ôl cronfeydd wrth gefn y gellir eu ddefnyddio a'r rhai na ellir eu defnyddio. Mae'r datganiad yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Awdurdod a'r modd y caiff y costau hyn eu cyllido o'r gwahanol gronfeydd wrth gefn.
4. **Y Fantolen** – sy'n dangos gwerth yr asedau a'r rhwymediaethau a gydnabyddir gan yr Awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Caiff asedau net eu cyfatebu gan y cronfeydd wrth gefn sydd gan yr Awdurdod.
5. **Datganiad Llif Arian** – sy'n dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod cyfnod yr adroddir arno.

Gweledigaeth a Blaenoriaethau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn awdurdod unedol sy'n gwasanaethu poblogaeth o oddeutu 69,000, mae wedi'i leoli ar arfordir gogleddol Cymru ac mae'n ardal sy'n 276 milltir sgwâr. Ynys Môn yw'r ynys fwyaf yng Nghymru o bell ffordd, a'r seithfed ynys fwyaf ym Mhrydain. Ynys Môn hefyd yw'r ynys fwyaf ym Môr Iwerddon o ran maint, a'r ail ynys fwyaf poblog ym Mhrydain.

Mae'r Cyngor yn sefydliad sy'n cael ei arwain gan wleidyddiaeth ac mae wedi mabwysiadu model Arweinydd a Chabinet. Roedd gan y Cyngor 35 o Aelodau etholedig yn cynrychioli 14 ward aml-Aelod ar 31 Mawrth 2023. Cynhaliwyd etholiadau ar 5 Mai 2022 ar gyfer holl seddi'r Cyngor, ac ar ôl hynny ffurfiodd yr ymgeiswyr llwyddiannus y Cyngor llawn, a fyddent yn parhau i fod mewn lle tan ddechrau mis Mai 2027. Plaid Cymru yw'r blaid sy'n rheoli yn y Cyngor gyda mwy o Gynghorwyr Plaid Cymru nag unrhyw grŵp neu blaid arall.

Cynllun y Cyngor 2023/28

Mae Cynllun y Cyngor 2023/28 yn amlygu bod gweledigaeth hirdymor y Cyngor yn parhau fel "Creu Ynys Môn sy'n iach a llewyrchus lle gall pobl ffynnu". Amcanion strategol cynllun newydd y Cyngor yw:

- Cynyddu cyfleoedd i ddysgu a defnyddio'r Gymraeg;
- Amddiffyn a chefnogi'r rhai sy'n agored i niwed;
- Cynyddu cyrhaeddiad a chyflawniad addysgol;
- Gweithio gyda phartneriaid i gynyddu cartrefi o ansawdd, fforddiadwy a hygyrch;

- Hyrwyddo cyfleoedd i ddatblygu economi'r ynys;
- Ymateb i'r argyfwng newid hinsawdd, mynd i'r afael â newid a gweithio tuag at fod yn sefydliad sero net erbyn 2030.

Gellir gweld Cynllun y Cyngor 2023/28 ar y wefan yn y cyfeiriad gwe:

[Cynllun y Cyngor a pherfformiad \(llyw.cymru\)](#)

Senario Ariannol

Cafodd pob un o'r 22 Cyngor yng Nghymru setliad cyllido gwell na'r disgwyl gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2023/24, ar gynnydd gyfartaledd Cymru gyfan o 7.9%, gydag Ynys Môn yn derbyn cynnydd o 7.9%. Helpodd hyn y Cyngor i gynyddu'r cyllid ar gyfer gwasanaethau a arweinir gan alw, fel gofal cymdeithasol, ac i gynyddu capasiti mewn gwasanaethau a oedd wedi bod yn destun bron i ddegawd o doriadau yn y gyllideb. Yn ogystal, i ariannu penderfyniadau polisi penodol y mae Llywodraeth Cymru am i Gynghorau eu gweithredu, y prif un yw ariannu'r cyflog byw go iawn i staff gofal.

Gosododd y Cyngor gyllideb gytbwys ar gyfer 2024/25, a oedd yn gofyn am gynnydd o 9.5% yn Nhreth y Cyngor a defnyddio £4.425m o gronfeydd wrth gefn y Cyngor ei hun. Mae cryn ansicrwydd o hyd ynghylch sefyllfa ariannol 2025/26, ond mae amcangyfrifon cyfredol yn awgrymu na fydd y cyllid sydd ar gael yn ddigonol i dalu'r costau uwch oherwydd chwyddiant a'r galw cynyddol am wasanaethau'r Cyngor.

Y Gyllideb

Mabwysiadwyd Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig y Cyngor ar gyfer 2023/24 gan y Cyngor yn ei gyfarfod ar 9 Mawrth 2023, ac mae'n rhoi darlun cyffredinol o sefyllfa ariannol y Cyngor ac yn sicrhau bod cyllid y Cyngor yn cael ei ddyrannu i gyflawni ei flaenoriaethau. Mae'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig ar gael yn:-

[AGENDA ITEM NO \(ynysmon.gov.uk\)- eitem 10](#)

Roedd y setliad yn well na'r disgwyl yn ystod y rhan fwyaf o'r cam cynllunio'r gyllideb ac roedd yn rhoi £123.665m i'r Cyngor, a oedd yn gynnydd o £9.067m mewn arian parod (7.9%). Penderfynodd y Cyngor gynyddu Treth Gyngor Band D 5%, a chynyddodd y tâl am eiddo Band D i £1,435.86.

Gosodwyd y gyllideb refeniw ar £174.569m a gyllidir gan setliad, treth cyngor ag arian wrth gefn £3.780m. Penderfynodd y Cyngor hefyd gymeradwyo Strategaeth Gyfalaf 2023/24 a Rhaglen Gyfalaf Gychwynnol 2023/24 o £37.962m, yn ogystal â Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2023/24.

Monitro'r Gyllideb

Mae gan y Cyngor weithdrefn sefydledig ar gyfer monitro'r cyllidebau. Mae hyn yn galluogi'r Cyngor i liniaru unrhyw orwariant a darparu cyllid ychwanegol o'r cronfeydd wrth gefn ar gyfer achosion lle mae galw am wasanaeth. Mae'r wybodaeth am Refeniw a Chyfalaf, ochr yn ochr â'r CRT, yn cael eu hadrodd i'r Is-grŵp Craffu Cyllid, y Pwyllgor Craffu ac yna'r Pwyllgor Gwaith bob chwarter, sy'n hwyluso lefel o her yn ogystal â gallu lliniaru unrhyw effeithiau debygol o ddigwydd ar gyfer gwasanaethau.

Perfformiad

[Cyngor Sir Ynys Môn \(ynysmon.gov.uk\)](#) - Eitem 5 ar y agenda

Gwariant Refeniw 2023/24

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi gwariant a chyllid y Cyngor yn unol â gofynion cyfrifyddu. Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol yn erbyn gweithgarwch a gynlluniwyd ar ffurf cyfrifon rheoli'r Cyngor. Yn 2022/23, nododd y Cyngor danwariant o £1.740m yn erbyn gweithgaredd arfaethedig o £174.569m (cyllideb net).

Mae'r tabl isod yn adlewyrchu'r gyllideb derfynol ar gyfer 2023/24 ac incwm a gwariant gwirioneddol yn ei erbyn: -

Gwasanaethau	Cyllideb Blynnyddol £'000	Alldro £'000	Amrywiant £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	64,047	63,423	624
Gwasanaethau Oedolion	35,780	35,195	585
Gwasanaethau Plant	13,133	14,536	(1,403)
Tai	2,833	2,770	63
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	20,219	19,891	328
Rheoleiddio	6,635	5,953	682
Trawsnewid	7,280	6,642	638
Adnoddau	3,962	3,936	26
Busnes y Cyngor a Chyllid Corfforaethol	20,680	20,490	190
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	174,569	172,836	1,733

Mae effaith tanwariant yn golygu bod y Cyngor wedi cynyddu ei gronfeydd wrth gefn cyffredinol gan £1.733m. Yn ogystal â hyn, roedd effaith net y cyllid a ryddhawyd o falansau cyffredinol yn ystod y flwyddyn a rhyddhau cronfeydd wrth gefn clustnodedig yn ôl i falansau cyffredinol yn gynnydd o £2.002m yn lefel y balansau cyffredinol. Ar 31 Mawrth 2024, roedd lefel y balansau cyffredinol yn £15.604m, fodd bynnag, bydd £4.425m yn cael ei ddefnyddio i gydbwysu cyllideb 2024/25, gan adael y balansau cyffredinol yn £11.179m.

Crynodeb o Symudiadau yng Nghronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2023/24

	Cronfa Wrth gefn Gyffredinol Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Cefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn Ysgolion	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa wrth Gefn Cyfalaf heb ei gymhwysu	Arian Wrth Gefn y Bwrdd Uchelgais	Cronfa Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cronfa Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy
Eitemau sy'n effeithio ar Gronfeydd Wrth Gefn y Cyngor 2023/24	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans Agoriadol ar Gronfa Gyffredinol y Cyngor 1 Ebrill 2023	(14,039)	(19,637)	(6,716)	(1,908)	(407)	-	(12,107)	-	(54,814)
Gor net/ (tan) wariant 2023/24	(1,733)	-	-	-	-	-	4,073	-	2,340
Balans Cyngor ar ôl gor / (tan) wariant	(15,772)	(19,637)	(6,716)	(1,908)	(407)	-	(8,034)	-	(52,474)
Trosglwyddiadau net o/(i) Cronfeydd wrth gefn ar gyfer cyllid cymeradwy	168	2,858	1,139	(482)	(57)	(587)	(155)	(509)	2,375
Balans y Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol ar 31 Mawrth 2024	(15,604)	(16,779)	(5,577)	(2,390)	(464)	(587)	(8,189)	(509)	(50,099)

Gwariant Cyfalaf

Mae'r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ac i gefnogi twf economaidd.

Ym mis Mawrth 2023, cymeradwyodd y Cyngor Raglen Gyfalaf ar gyfer gwasanaethau heblaw tai o £24.405m ar gyfer 2023/24, a Rhaglen Gyfalaf o £13.557m ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Yn ogystal, ym mis Mehefin 2023, cymeradwyodd y Pwyllgor Gwaith lithriad cyfalaf o £13.477m i'w gyflwyno o 2022/23, gan ddod â'r Rhaglen Gyfalaf ar gyfer gwasanaethau heblaw tai i £33.532, a £17.907m ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai (HRA). Ers y broses o bennu'r gyllideb, ychwanegwyd cynlluniau ychwanegol at y rhaglen, y mae'r rhan fwyaf ohonynt yn cael eu hariannu gan grant, sef cyfanswm o £15.089m. ynghyd â chyllideb HRA yn cael ei cynyddu £1.26m. Mae hyn yn dod â chyfanswm cyllideb y Brifddinas ar gyfer 2023/24 i £67.788m.

Mae'r rhaglen wedi gwneud cynnydd cyson yn ystod y flwyddyn, gan gyflawni cyfradd gyflawni o 75%. Disgwylir y bydd y rhan fwyaf o'r cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni yn y flwyddyn ariannol nesaf. O'r cyfanswm gwariant hwn o £50.574m, cyfalafwyd £30.636m a'i ychwanegu at werth asedau yn Nhalen Fantoli'r Cyngor. Codwyd y gweddill ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gan ei fod naill ai i gefnogi asedau nad ydynt o dan berchnogaeth uniongyrchol y Cyngor (£5.422m) neu nad oedd yn cynyddu gwerth yr asedau cyfalaf (£14.516m).

Mae'r tabl isod yn manylu ar y gwariant sydd wedi'i gyfalafu, fesul gwasanaeth: -

Gwasanaethau	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	13,159	12,799
Gwasanaethau Oedolion	296	403
Tai	1,450	700
Tai CRT	19,806	11,180
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	8,209	7,264
Rheoleiddio	7,168	7,321
Trawsnewid	486	1,023
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	50,574	40,690

Nodyn ynghylch cyfleusterau benthyca cyfredol a benthyca cyfalaf yr Awdurdod:-

Cyllidir Gan	2023/24 £'000	Canran %
Benthyca Digefnogaeth	38	0.08%
Benthyca a Chefnogaeth	3,991	7.89%
Grantiau Cyfalaf	25,139	49.71%
Derbyniadau Cyfalaf	98	0.19%
Cyfraniad Refeniw	12,645	25.00%
Grantiau REFCUS	4,797	9.49%
Benthyciad	135	0.27%
Cronfa Wrth Gefn Cyfalaf	3,731	7.38%
Cyfanswm	50,574	100%

Ar 31 Mawrth 2024, roedd gan yr Awdurdod £122.410m o Fenthyciadau Allanol (ac eithrio llog cronedig o £2.105m). Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, Gofyniad Ariannu Cyfalaf yr Awdurdod (CFR), sydd yn ei hanfod yn fesur o angen benthycia sylfaenol y Cyngor, oedd £146.696m, sy'n nodi bod y Cyngor wedi defnyddio £24.286m o'i falansau arian dros ben ei hun i ariannu gwariant cyfalaf. Yn Natganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2023/24, y Terfyn Benthycia Awdurdodedig a gymeradwywyd gan y Cyngor oedd £185m, felly, mae'r Awdurdod ymhell o fewn ei derfyn benthycia.

Cronfeydd wrth gefn, perfformiad ariannol a sefyllfa ariannol

Roedd balans Cronfa Gyffredinol y Cyngor ar 31 Mawrth 2024 yn £15.604m, sy'n cyfateb i 8.9% o'r gyllideb refeniw net ar gyfer 2023/24. Nod strategaeth ariannol y Cyngor yw cadw o leiaf 5% o'r gyllideb refeniw net fel Balansau Cyffredinol (£8.730m). O ganlyniad, mae Balans Cyffredinol y Cyngor yn uwch na'r targed. Fodd bynnag, gyda'r pwysau chwyddiant presennol yn achosi argyfwng costau byw a chostau uwch sy'n wynebu'r Cyngor, mae'r gwagedd hwn yn rhoi mwy o sefydlogrwydd ariannol i'r Cyngor.

Dangosodd y perfformiad ariannol ar gyfer 2023/24 danwariant net o £1.733m. Mae hyn yn cynnwys gorwariant o rai gwasanaethau megis gorwariant o £1.403m yn y Gwasanaethau Plant sydd wedi profi mwy o alw. Tanwariodd y Gwasanaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo £328k. Roedd y rhan fwyaf o hyn gan y Gwasanaeth Gwastraff oherwydd incwm dros ben sy'n cynnwys incwm ychwanegol o werthu deunydd ailgylchadwy sydd hefyd yn cael effaith gadarnhaol ar yr amgylchedd. Mae'r cynnydd yng nghyfradd llog Banc Lloegr o fudd i'r Cyngor gan fod y llog y gellir ei dderbyn o'i fuddsoddiad o arian dros ben yn cynhyrchu lefelau llog sylweddol uwch nag mewn blynyddoedd blaenorol.

Fodd bynnag, bydd cyfraddau llog cynyddol yn effeithio'n negyddol ar y Cyngor wrth fenthycia yn y dyfodol ar gyfer prosiectau cyfalaf. Ni chymerwyd benthyciad allan yn 2022/23 a bydd y Cyngor yn defnyddio balansau arian parod cyhyd â phosibl i arbed costau benthycia er bod hyn yn lleihau'r swm sydd ar gael i'w fuddsoddi.

Cyfrif Refeniw Tai

Roedd balans Cyfrif Refeniw Tai'r Cyngor yn £8.189m ar 31 Mawrth 2024. Mae'r warchodfa wedi'i chlustnodi i ariannu cost datblygu eiddo newydd fel y nodir yng Nghynllun Busnes HRA 30 mlynedd y Cyngor. Bydd y cydbwysedd hwn yn oedi'r angen i'r CRT fenthycia ar gyfer adnewyddu neu adeiladu anheddau cyngor newydd.

Darpariaethau

Cyfanswm y darpariaethau a oedd gan y Cyngor oedd £5.037m ar 1 Ebrill 2023. Yn ystod y flwyddyn, gostyngodd y balans gan £334k i £4.703m. Cynyddodd y ddarpariaeth yswiriant i £456k yn unol â'r angen amcangyfrifedig. Cyfanswm y darpariaethau tymor byr oedd £456k, i ddarparu ar gyfer costau disgwylidig yn y dyfodol a allai godi o rwymedigaethau'r gorffennol. Gostyngwyd cyfanswm y ddarpariaeth ar gyfer Safle Gwastraff Penhesgyn gan £88k oherwydd cost y gwaith gwella a wnaed ar y safle tirlenwi yn 2023/24. Fe defnyddiwyd y cyllid ar gyfer Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiant Gwynedd ac Ynys Môn yn ystod yr flwyddyn.

Dangosir manylion y symudiadau mewn darpariaethau yn Nodyn 21 i'r Cyfrifon - Darpariaethau.

Pensiynau

Cynllun Pensiwn Athrawon - Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddion penodol i athrawon ar ôl iddynt ymddeol ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar ganran o gyflogau pensiynadwy aelodau.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol_ Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddion ymddeol drwy gymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i'r gronfa, wedi ei gyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddion yn daladwy hyd nes y bydd gweithwyr yn ymddeol, ond mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau i'r Gronfa Bensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y mae'r gweithwyr yn ennill eu hawl yn y dyfodol.

Mae dau brisiad wedi'u cwblhau ar gyfer y gronfa pensiwn. Mae'r rhain yn cael eu cwblhau gan Actiwari sy'n arbenigwr prisio pensiwn. Y cyntaf yw'r prisiad cyllido sy'n cael ei gwblhau bob tair blynedd. Mae hyn yn bwysig gan ei fod yn ystyried yr asedau gwirioneddol y buddsoddir y gronfa ynddynt ar y dyddiad prisio ac yn asesu a fydd yr enillion ar yr asedau yn ariannu gwerth yr holl daliadau yn y dyfodol yn llawn i aelodau yn seiliedig ar yr holl fudd-daliadau a enillir hyd at y dyddiad prisio. Yna gostyngir gwerth presennol y rhwymedigaethau, fel bod y gwerth yn cael ei drosi i'w gwerth fel ar y dyddiad prisio. Os yw'r prisiad yn cyfrifo nad yw'r gronfa pensiwn yn cael ei hariannu'n llawn, yna bydd cyfraddau cyfraniadau'r Cyngor yn cynyddu i symud tuag at gyllid o 100% dros gyfnod o amser y cytunwyd arno. Os yw'r prisiad yn dangos bod y cynllun yn fwy na 100% wedi'i ariannu, yna gall cyfraniadau i'r gronfa pensiwn leihau.

Yr ail brisiad yw'r prisiad cyfrifeg (a ddefnyddir at ddibenion y cyfrifon hyn) sy'n fwy damcaniaethol ac yn rhagweld beth fyddai atebolrwydd neu ased y Cyngor pe bai'r gronfa pensiwn yn peidio â bodoli. Mae'r prisiad hwn yn seiliedig ar asedau a rhwymedigaethau ar ddyddiad y fantolen. Mae'n ddamcaniaethol oherwydd y rheolau a'r rheoliadau i ddiogelu'r gronfa pensiwn i sicrhau ei bod yn bodoli cyhyd ag y mae rhwymedigaethau'r gronfa pensiwn yn gofyn ac oherwydd y rhagdybiaethau y mae'n ofynnol i'r Actiwari eu gwneud. Mae hyn yn seiliedig ar ofynion cyfrifyddu nad ydynt yn effeithio ar gronfeydd gwirioneddol y Cyngor. Mae canlyniadau'r prisiad cyllid yn effeithio ar arian y cyngor yn unig.

Y prisiad cyfrifeg pensiwn yw'r gwerth a adroddir bob blwyddyn yn natganiad cyfrifon y Cyngor. Mae rhai taliadau yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, CIES ac adroddir y prisiad ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn y fantolen. Fodd bynnag, mae'r rhain yn cael eu gwrthbwysu gan addasiadau yn natganiad y mudiad mewn cronfeydd wrth gefn i'w canslo fel nad oes angen i'r dreth gyngor ariannu'r addasiadau cyfrifeg statudol hyn.

Yn hanesyddol, mae mantolen y Cyngor wedi dangos bod gwerth y Gronfa Bensiwn fel atebolrwydd sylweddol. Mae gwerth teg holl fuddsoddiadau'r Gronfa Bensiwnau yn cael ei wrthbwysu yn erbyn gwerth presennol rhwymedigaethau'r Gronfa Bensiwn ond fel arfer nid yw'n ddigon i dalu am holl werth presennol amcangyfrifedig y rhwymedigaethau pensiwn.

Yn debyg i'r llynedd, mae prisiad cyfrifyddu'r Actiwari wedi penderfynu bod gwerth yr asedau yn fwy na gwerth y rhwymedigaethau a bod y Gronfa Bensiwn mewn sefyllfa asedau net. Wrth lunio'r prisiad, mae'r Actiwari yn defnyddio'r gyfradd cynnyrch ar Giltiau'r Llywodraeth fel y gyfradd ddisgownt ar gyfer rhwymedigaethau yn y dyfodol. Wrth i'r gyfradd hon gynyddu, mae'r gyfradd ddisgownt yn cynyddu, sy'n cael yr effaith gyffredinol o leihau gwerth presennol rhwymedigaethau yn y dyfodol. Ar gyfer 2023/24 y ffactor disgownt sy'n gysylltiedig â bondiau corfforaethol o ansawdd y DU yw 4.85%. Yna caiff hyn ei gymharu â gwerth teg (gwerth marchnad yn aml) asedau'r gronfa.

Fodd bynnag, nid yw'r safon cyfrifo pensiynau IAS19 a ddiweddarwyd gan IFRIC14 yn caniatáu rhoi gwybod am ased net pensiwn ar gyfer pensiynau buddion wedi'u diffinio a ariennir fel Cronfa Bensiwn Gwynedd, gan na all y Cyngor sylweddoli gwerth yr ased ar hyn o bryd. Wrth benderfynu ar y gwerth cario ar y fantolen, mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r cysyniad doeth ac mae ganddo'r sefyllfa asedau net wedi'i haddasu ar rwymedigaethau a ariennir o £71.145m i £0. Fodd bynnag, mae'r actiwari wedi cynghori y dylid dangos atebolrwydd net rhwymedigaethau heb eu hariannu ar y fantolen. Felly, mae atebolrwydd o £10.522m wedi'i gynnwys yn yr atebolrwydd pensiynau tymor hir ar y fantolen a ariennir gan y gronfa wrth gefn na ellir ei defnyddio ar pensiynau. Adroddir canlyniadau llawn y prisiad cyfrifeg yn y nodyn Pensiynau Llywodraeth Leol 34 ar dudalen 46.

Busnes Gweithredol

Paratoir y cyfrifon ar sail 'busnes gweithredol'. Mae hyn yn golygu bod y cyfrifon wedi'u paratoi ar sail bod y Cyngor yn parhau ar ei ffurf bresennol i'r dyfodol. Crëwyd Cyngor Sir Ynys Môn drwy statud / cyfraith yn 1996 a bydd yn parhau ar ei ffurf bresennol hyd nes y caiff ei newid drwy statud.

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol i Gyngor Sir Ynys Môn:-

- wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau;
- gymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi Datganiad Cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Y Côd").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- dewis polisiâu cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson;
- ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus;
- cymdffurfio â Chôd Ymarfer Awdurdod Lleol CIPFA.

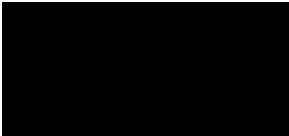
Hefyd, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol;
- cymeryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024:-

Llofnodwyd:

Richard Marc Jones FCPFA

CYFARWYDDWR SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

Llofnodwyd:

Cynghorydd Glyn Haynes

CADEIRYDD CYNGOR SIR YNYS MÔN

Dyddiedig: 28 June 2024

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR AM Y FLWYDDYN A DDAETH i BEN AR 31 MAWRTH 2024

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Gwasanaethau yr adroddir arnynt isod yn seiliedig ar strwythur sefydliadol y Cyngor. Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau, gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Tudalen 32

2023/24			Gwasanaethau	Nodyn	2022/23		
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net			Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
86,765	(16,691)	70,074	Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau		84,301	(16,540)	67,761
50,733	(14,649)	36,084	Gwasanaethau Oedolion		48,246	(13,242)	35,004
22,064	(7,095)	14,969	Gwasanaethau Plant		22,207	(7,088)	15,119
9,756	(7,810)	1,946	Tai		8,168	(7,187)	981
35,261	(9,553)	25,708	Prifysrdd, Eiddo a Gwastraff		33,479	(9,921)	23,558
17,380	(11,019)	6,361	Rheoleiddio ac Economaidd		16,910	(9,691)	7,219
7,157	(303)	6,854	Trawsnewid		7,509	(340)	7,169
26,525	(16,244)	10,281	Adnoddau		27,838	(16,803)	11,035
2,144	(181)	1,963	Busnes y Cyngor		2,347	(217)	2,130
1,145	(1,034)	111	Costau Corfforaethol a Democrataidd		3,384	(723)	2,661
742	-	742	Rheolaeth Corfforaethol		673	-	673
27	-	27	Costau heb eu ddsbarthu		93	-	93
14,857	(21,479)	(6,622)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)		14,982	(19,942)	(4,960)
274,556	(106,058)	168,498	Diffyg ar weithrediadau sy'n parhau		270,137	(101,694)	168,443
		17,244	Gwariant gweithredu arall	10			15,570
		8,574	Cyllido ac incwm a gwariant buddsoddi	11			10,990
		(208,373)	Trethiant ac incwm grant amhenodol	12			(189,647)
		(14,057)	(Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau				5,356
		14,102	Colledion amhariad ar asedau anghyfredol sydd wedi eu rhoi yn erbyn y Gronfa Ailbriso wrth Gefn				10,822
		(49,420)	Gwarged ar ailbriso asedau anghyfredol				(12,139)
		(71,145)	Dileu Ased Pensiwn Net	9c & 34			(19,814)
		82,837	Ailfesur y rhwymedigaeth Pensiwn Net	9c & 34			(116,642)
		(23,626)	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall				(137,773)
		(37,683)	Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr				(132,417)

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Nod y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid (DGaC) yw dangos gwir effaith perfformiad ariannol y flwyddyn ar falansau'r Cyngor. Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (DIGC) yn cynnwys llawer o addasiadau cyfrifyddu megis dibrisiant ac addasiadau pensiwn, na chaniateir iddynt, yn ôl y gyfraith, gael eu cyllido gan y Dreth Gyngor. Nid yw'r rhain yn gostau gwirioneddol sy'n effeithio ar falansau defnyddiadwy'r Cyngor. Er mwyn sicrhau nad yw'r costau cyfrifyddu hyn yn effeithio ar dalwyr y dreth gyngor a chronfeydd y Cyngor, caiff y costau hyn eu canslo yn yr DGaC ac fe'u dangosir hefyd yn y Datganiad Symud mewn Cronfeydd Wrth Gefn (DSCWG) a Nodyn 6.

Tudalen 33

2023/24			Gwasanaethau	2022/23		
Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A = C - B £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr -C £'000		Gwariant Net a godir i'r Gronfa Cyffredinol a Balansau'r CRT - A = C - B £'000	Addasiadau rhwng Sail Cyllido a Sail Cyfrifo - B £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr - C £'000
63,167	6,909	70,074	Cyfarwyddwr Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	60,297	7,464	67,761
35,341	743	36,084	Gwasanaethau Oedolion	31,720	3,284	35,004
14,640	329	14,969	Gwasanaethau Plant	13,388	1,731	15,119
1,917	29	1,946	Tai	354	627	981
19,854	5,854	25,708	Prifffydd, Eiddo a Gwastraff	16,305	7,253	23,558
5,201	1,160	6,361	Rheoleiddio a Economaidd	4,917	2,302	7,219
6,333	521	6,854	Trawsnewid	5,883	1,286	7,169
10,195	86	10,281	Adnoddau	10,353	682	11,035
1,925	38	1,963	Busnes y Cyngor	1,853	277	2,130
1,100	(989)	111	Costau Corfforaethol a Democraataidd	3,430	(769)	2,661
731	11	742	Rheolaeth Corfforaethol	695	(22)	673
-	27	27	Costau heb eu dosbarthu	-	93	93
9,983	(16,605)	(6,622)	Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(1,404)	(3,556)	(4,960)
170,387	(1,887)	168,498	Cost Net Gwasanaethau	147,791	20,652	168,443
(165,672)	(16,883)	(182,555)	Incwm a Gwariant Arall	(144,605)	(18,482)	(163,087)
4,715	(18,770)	(14,057)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	3,186	2,170	5,356
(54,814)			Balans agoriadol y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 1 Ebrill	(58,000)		
4,715			Llai Gwarged ar falans y Gronfa Cyffredinol a'r CRT yn y flwyddyn	3,186		
(50,099)			Balans cau y Gronfa Cyffredinol a'r CRT ar 31 Mawrth	(54,814)		
(41,401)	Yn cynnwys:			(42,707)	Yn cynnwys:	
(8,698)	Cronfa'r Cyngor			(12,107)	Cronfa'r Cyngor	
	CRT				CRT	
(50,099)				(54,814)		

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 MAWRTH 2024

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi'n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i gyllido gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae'r llinell (Diffyg) / Gwarged ar ddarparu gwasanaethau'n dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i'r symiau statudol y mae'n rhaid eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor i bwrpas pennu'r Dreth Gyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae'r llinell '(Gostyngiad)/Cynnydd Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd wrth gefn' clustnodedig yn dangos y symudiad yn y flwyddyn o falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai cyn i'r Cyngor wneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig.

	Balans Cronfa'r Cyngor £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa'r Cyngor (Nodyn 7) £'000	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 8) £'000	Grantiau Cyfalaf heb eu defnyddio	Balansau Ysgollion (Nodyn 7) £'000	Arian wrth Gefn Yr Brwdd Uchelgais £'000	Cyfanswm Cronfa y Cyngor wrth gefn y gellir ei defnyddio £'000	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol) £'000	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig CRT (Nodyn 8) £'000	Cyfanswm cronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio gan CTA £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Defnyddiadwy £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio (Nodyn 9) £'000	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn (y Cyngor) £'000
Balans ar 1 Ebrill 2022	12,278	23,181	2,381	-	7,827	-	45,667	12,333	-	12,333	58,000	214,233	272,233
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn													
Addasiadau i'r balans agoriadol													
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(12,468)	-	-	-	-	-	(12,468)	7,112	-	7,112	(5,356)	-	(5,356)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	137,773	137,773
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(12,468)	-	-	-	-	-	(12,468)	7,112	-	7,112	(5,356)	137,773	132,417
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 6)	9,956	-	(448)	-	-	-	9,508	(7,338)	-	(7,338)	2,170	(2,170)	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	(2,512)	-	(448)	-	-	-	(2,960)	(226)	-	(226)	(3,186)	135,603	132,417
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 7)	4,273	(3,544)	(25)	407	(1,111)	-	-	-	-	-	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	1,761	(3,544)	(473)	407	(1,111)	-	(2,960)	(226)	-	(226)	(3,186)	135,603	132,417
Balans ar 31 Mawrth 2023	14,039	19,637	1,908	407	6,716	-	42,707	12,107	-	12,107	54,814	349,836	404,650
Symudiad mewn cronfeydd wrth gefn yn ystod y flwyddyn													
Addasiadau i'r balans agoriadol													
Gwarged / (Diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	1,016	-	-	-	-	-	1,016	13,041	-	13,041	14,057	-	14,057
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23,625	23,625
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	1,016	-	-	-	-	-	1,016	13,041	-	13,041	14,057	23,625	37,682
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol â'r rheoliadau (Nodyn 6)	(2,242)	-	482	(407)	-	-	(2,167)	(17,114)	509	(16,605)	(18,772)	18,772	-
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	(1,226)	-	482	(407)	-	-	(1,151)	(4,073)	509	(3,564)	(4,715)	42,397	37,682
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig	2,791	(2,858)	-	464	(1,139)	587	(155)	155	-	155	-	-	-
(Gostyngiad) / Cynnydd yn ystod y flwyddyn	1,565	(2,858)	482	57	(1,139)	587	(1,306)	(3,918)	509	(3,409)	(4,715)	42,397	37,682
Balans ar Mawrth 2024	15,604	16,779	2,390	464	5,577	587	41,401	8,189	509	8,698	50,099	392,233	442,332

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2024

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â'r cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae'r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn gronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae'r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai'r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai'r asedau'n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisio wrth Gefn) a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn, llinell 'Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau'.

	Nodyn	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Eiddo, offer a chyfarpar	13	541,471	487,064
Asedau Treftadaeth	15	2,413	2,431
Eiddo Buddsoddi	16	8,175	6,579
Asedau Anniriaethol		262	357
Dyledwyr tymor hir	18	1,032	1,234
Asedau tymor hir		553,353	497,665
Asedau a ddelir i'w gwerthu		620	1,065
Rhestrau stoc		401	392
Dyledwyr tymor byr	18	51,201	38,855
Buddsoddiadau tymor byr	35a	-	22,500
Arian a chywerthoedd arian	19	32,107	19,740
Asedau Cyfredol		84,329	82,552
Benthyca tymor byr	35b	(3,341)	(4,111)
Credydwyr tymor byr	20	(42,465)	(34,569)
Darpariaethau tymor byr	21	(456)	(702)
Derbyniadau grantiau ymlaen llaw	30	(9,353)	(4,735)
Rhwymedigaethau Cyfredol		(55,615)	(44,117)
Credydwyr tymor hir	20	(166)	(158)
Darpariaethau tymor hir	21	(4,247)	(4,335)
Benthyca tymor hir	35b	(121,175)	(121,557)
Derbyniadau grantiau tymor hir ymlaen llaw	30	(3,625)	(5,400)
Rhwymedigaethau tymor hir eraill	34	(10,522)	-
Rhwymedigaethau tymor hir		(139,735)	(131,450)
Asedau net		442,332	404,650
Cronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio	MIRS	50,099	54,814
Cronfeydd wrth gefn nad na ellir eu defnyddio	9	392,233	349,836
Cyfanswm Cronfeydd wrth gefn		442,332	404,650

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN A DDAETH i BEN 31 MAWRTH 2024

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn arian parod a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu a defnyddio arian parod a chywerthoedd arian trwy ddsbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredu yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy drethiant ac incwm grant neu gan dderbynwyr y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-lif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarparu gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

Tudalen 36

	Nodyn	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwarged /(Diffyg) Net ar Ddarparu Gwasanaethau		14,057	(5,356)
Eitemau di-arian a godir ar gyfrifon Incwm a Gwariant	22	35,833	45,148
Eitemau arian ni chodir ar gyfrif Inwm a Gwariant	22	(11,979)	(11,388)
Symudiad mewn Asedau Cyfredol net	22	(1,740)	1,634
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwaged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu cyllido	22	(26,228)	(20,815)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		9,943	9,223
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	23	3,576	(32,387)
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	24	(1,152)	(1,574)
(Gostyngiad)/Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		12,367	(24,738)
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol		19,740	44,478
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	19	32,107	19,740

NODIADAU I'R CYFRIFON

NODYN 1 – NODYN AR Y DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

2023/24

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn	Gwahaniaethau statudol eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Addysg, Pobl ifanc a Sgiliau	7,784	(42)	(834)	6,908
Gwasanaethau Oedolion	624	(38)	157	743
Gwasanaethau Plant	222	(22)	129	329
Tai	1	(5)	33	29
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	5,796	(20)	78	5,854
Rheoleiddio a Economaidd	1,101	(24)	83	1,160
Trawsnewid	484	(12)	49	521
Adnoddau	-	(10)	96	86
Busnes y Cyngor	-	(5)	43	38
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(11)	(978)	-	(989)
Rheolaeth gorfforaethol	-	-	11	11
Costau Na Ddosbarthwyd	-	27	-	27
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(16,708)	(14)	117	(16,605)
Cost net Gwasanaethau	(707)	(1,143)	(38)	(1,888)
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(16,857)	(27)	-	(16,884)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(17,564)	(1,170)	(38)	(18,772)

2022/23

Addasiadau o'r Gronfa Cyffredinol i gael Symiau'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	Addasiadau Ar Gyfer Dibenion Cyfalaf	Newid Net Ar Gyfer yr Addasiadau Pensiwn	Gwahaniaethau statudol eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dysgu Gydol Oes	4,328	2,783	353	7,464
Gwasanaethau Oedolion	558	2,674	52	3,284
Gwasanaethau Plant	322	1,387	22	1,731
Tai	125	501	1	627
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	5,916	1,355	(18)	7,253
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	1,040	1,271	(9)	2,302
Trawsnewid	446	839	1	1,286
Adnoddau	16	709	(43)	682
Busnes y Cyngor	-	286	(9)	277
Costau Corfforaethol a Democrataidd	1	(770)	-	(769)
Rheoli Corfforaethol	-	-	(22)	(22)
Costau Na Ddosbarthwyd	-	93	-	93
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(4,465)	905	4	(3,556)
Cost net Gwasanaethau	8,287	12,033	332	20,652
Incwm a Gwariant arall o'r Dadansoddiad Cyllido	(21,706)	3,224	-	(18,482)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Cyffredinol a'r CRT (Gwarged) neu Ddiffyg a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (Gwarged) neu Ddiffyg	(13,419)	15,257	332	2,170

NODYN 2 – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI EU CYHOEDDI OND NAD YDYNT WEDI EU MABWYSIADU HYD YMA

Yn unol â'r Côt Ymarfer ar Gadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2023/24 (y Côt), mae'n rhaid datgelu effaith ddisgwyliedig unrhyw safonau cyfrifyddu sydd wedi'u cyhoeddi ond nad ydynt wedi eu mabwysiadu hyd yma.

a) IFRS 16 Leases a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2016

Mae gweithredu IFRS 16 – Leases, wedi'i ohirio tan y flwyddyn ariannol 2024/25. Bydd IFRS 16 yn cyflwyno newidiadau sylweddol i gyfrifo'r les. Yn benodol, ar gyfer eiddo, planhigyn, offer, ac asedau tebyg a brydlesir gan awdurdodau lleol. Bydd gofyn i awdurdodau lleol nodi'r holl asedau prydles sylweddol mewn mantolenni pob awdurdod fel pe baent yn eiddo i bob Cyngor o 1 Ebrill 2024.

Bydd hyn yn effeithio ar y cyfrifon ar gyfer 2024/25 drwy gyflwyno dau gategori newydd o asedau ar y fantolen – Asedau Hawl Defnyddio ar gyfer prydlesi tymor byr a hirdymor i'r Cyngor. Bydd dau gategori hefyd yn cael eu creu ar gyfer Rhwymedigaethau Hawl Defnyddio eto wedi'u rhannu rhwng tymor hir a thymor byr. Bydd asedau a rhwymedigaethau'r Cyngor yn cynyddu trwy drosglwyddo asedau gweithredol i'r Cyngor o refferniw i'r fantolen. Ni ddisgwylir i hyn effeithio ar falansau Cronfa Gymunedol y Cyngor na balansau HRA gan y bydd y prydlesi'n cael eu hariannu gan y gwasanaethau sy'n prydlesu asedau i'r Cyngor. Bydd y cyllidebau'n cael eu trosglwyddo o wasanaethau ar gyfer yr ad-daliadau blynyddol sy'n ddyledus ar asedau prydles.

Ni fydd prydlesi cyllid yn cael eu heffeithio i raddau helaeth ar wahân i asedau a brydlesir allan neu ar gyfraddau pupur a phrydlesi cyllid is-gontract.

(b) Dosbarthu rhwymedigaethau fel rhai cyfredol neu anghyfyngol (Diwygiadau i IAS 1) a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2020. Y Diwygiadau:

- pennu bod yn rhaid i hawl endid i ohirio setliad fodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd
- egluro nad yw bwriad neu ddisgwyliadau rheolwyr yn effeithio ar ddosbarthu ynghylch a fydd yr endid yn arfer ei hawl i ohirio setlo
- egluro sut mae amodau benthyca yn effeithio ar ddosbarthiad, a
- egluro gofynion ar gyfer dosbarthu rhwymedigaethau y bydd endid neu y gall endid eu setlo drwy gyhoeddi ei offerynnau ecwiti ei hun

c) Atebolrwydd Prydles mewn Gwerthu a Phrydlesu (Diwygiadau i IFRS 16) a gyhoeddwyd ym mis Medi 2022. Mae'r diwygiadau i IFRS 16 yn ychwanegu gofynion mesur dilynol ar gyfer trafodion gwerthu a phrydles.

d) Rhwymedigaethau nad ydynt yn gyfredol gyda Chyfamodau (Diwygiadau i IAS 1) a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2022. Fe wnaeth y diwygiadau wella'r wybodaeth y mae endid yn ei darparu pan fydd ei hawl i ohirio setliad atebolrwydd am o leiaf 12 mis yn amodol ar gydymffurfio â chyfamodau.

Ni ddisgwylir i unrhyw un o'r safonau newydd neu ddiwygiedig yng Nghod 2024/25 gael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn y datganiadau ariannol hyn. Bydd IFRS16 yn cael effaith sylweddol o 2024/25 ymlaen. Bydd eitemau b, c a d uchod yn arwain at adroddiadau gwell.

NODYN 3 – BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISIÂU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisiâu cyfrifo a restrir yn Nodyn 41, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaethau a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Corff llywodraeth leol yw'r Cyngor a grëwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994. Mae'r Cyngor yn gweithredu o fewn hinsawdd ariannol anodd, yr un modd â phob awdurdod lleol yng Nghymru. Fodd bynnag, ni cheir unrhyw arwyddion naill ai o berfformiad ariannol yr Awdurdod na chynlluniau Llywodraeth Cymru sy'n tanseilio'r farn y bydd y Cyngor yn parhau i weithredu fel sefydliad hyfryd yn y dyfodol.
- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd, stad tyddynnod Cyngor yw'r un mwyaf nodedig yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Anghfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen.

NODYN 4 – RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRWEYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRWEYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcang

yfrif yn seiliedig ar ragdybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon drwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir bennu balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2023 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod: -

Asedau Anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŷn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 13 a nodyn 13b Asedau Seilwaith. Gwerth asedau PPE y Cyngor ar 31 Mawrth 2024 oedd £541.471m (£487.063m at 31 Mawrth 2023). Mae hyn yn cynnwys cynnydd o £38m yng ngwerth anheddau'r cyngor yn dilyn ailbriso holl anheddau'r cyngor gan Uwch Brisiwr y Cyngor.

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaethau sy'n cyfateb i £4.703m (£5.037m ar 31 Mawrth 2023) ar gyfer materion ansicr all arwain at gostau sylweddol mewn blynyddoedd i ddod. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf â chostau ôl-ofal ar gyfer safle tirlenwi Penhesgyn a rhwymedigaethau posibl sy'n deillio o hawliadau yswiriant. Ceir manylion llawn yn Nodyn 21.

Rhwymedigaeth Pensiynau – Yn debyg i'r llynedd, mae Actiwari'r Cyngor wedi gwerthfawrogi'r Gronfa Bensiwn i sefyllfa dros ben ac felly ased pensiwn net o £71.145m. Mae'r gwaged hwn wedi'i leihau i ddim o ganlyniad i reolau pensiynau sy'n cyfyngu ar adrodd ar ased pensiynau net yn y fantolen. Mae'n anarferol cael swydd dros ben ar gronfa pensiwn. Mae hyn oherwydd newid yn y tybiaethau y mae'r Actiwari wedi'u defnyddio mewn perthynas â'r ffactor disgownt oherwydd cynnydd mewn llog a chyfraddau bond. Defnyddir hyn i gyfrifo faint fydd rhwymedigaethau pensiwn y dyfodol ar brisiau heddiw, fel y gellir ei gymharu â gwerth cyfredol/gwerth marchnadol buddsoddiadau ac asedau. (adroddwyd am ased o £19.814m am y gwerth ar 31 Mawrth 2023). Mae atebolrwydd net o £10.522m yn parhau i fod ar atebolrwydd pensiwn am rwymedigaethau heb eu hariannu na ellir eu gwrthbwyso eto'r gwaged ar y gronfa pensiwn.

Mae prisiad cyfrifeg y pensiwn yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanol, newidiadau mewn oedrannau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac enillion disgwylidig ar asedau pensiwn. Mae cwmni o actiwariâu ymgynghorol yn cael ei gyflogi gan y Cyngor gweinyddu i roi cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau sydd i'w cymhwyso. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 34 a'r adroddiad naratif. Mae'r nodyn yn cynnwys y gwarged, fodd bynnag, fel yr amlinellir yn yr adroddiad naratif, nid yw hyn wedi'i gynnwys yn y fantolen oherwydd cyfyngiadau a ragnodir gan IAS19 a IFRIC14 ar gyfrifo pensiynau.

Lwfans Colli Nam a darpariaethau Dyledion Gwael – Ar 31 Mawrth 2024, roedd gan y Cyngor falans o £52.233m o ran dyledion net. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion fod swm amhariad o £8.784m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigur lwfans colledion amhariad / darpariaeth ar gyfer drwgddyledion wedi ei gynnwys yn y ffigurau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 18.

Mesur Gwerth Teg – Mae y mwyafrif o asedau anghyfredol y Cyngor yn cael eu mesur ar Werth Teg, gyda'r eithriad o isadeiledd sydd werth £71.415m, asedau cymunedol gwerth £259k, asedau sy'n cael eu hadeiladu werth £28.886m ac offer, cerbydau a chyfarpar sydd werth £10.808m. Mae'r rhain i gyd yn cael eu priso ar gost hanesyddol wedi'i ddibrisio. Mae Nodyn 41 adrannau 7 ac 8 yn darparu mwy o wybodaeth ar hyn.

NODYN 4b – ADDASIADAU CYFNOD BLAENOROL, NEWIDIADAU MEWN POLISIÄU CYFRIFYDDU AC AMCANGYFRIFON A GWALLAU

Mae newidiadau mewn polisiâu neu amcangyfrifon cyfrifeg yn cael eu hamlinellu ar wahân uchod. Roedd yr addasiadau cyfnod blaenorol canlynol wedi'u gwneud a'u hailddatgan yn y flwyddyn gymharydd 2022/23.

1) Gostyngiad yn nifer yr anheddau cyngor Cyfrif Refeniw Tai (HRA) ar 31 Mawrth 2023 – Nodyn 2 o'r cyfrifon HRA.

Stoc sy'n eiddo i'r Cyngor	Cyfrifon Archwiliedig 2022/23	Addasiad	Cyfrifon Ail-ddiwygiedig 2022/23 a ddangosir yng Nghyfrifon 2023/24
Nifer yr eiddo			
Tai	2,109	-19	2,090
Byngalos	1,068	-4	1,064
Fflatiau	768	-14	754
Gwelyau	8	0	8
Total	3,953	37	3,916

Nifer yr anheddau cyngor a adroddwyd ar 31 Mawrth 2023 oedd 3,953, a oedd yn cynnwys eiddo a brynwyd gan y Cyngor ond a oedd yn cael eu hadnewyddu ac nad oeddent ar gael i'w rhentu fel rhan o'r stoc dai bryd hynny. Y nifer cywir o anheddau oedd 3,916 fel y dangosir uchod.

2) Nam ar Wariant Cyfalaf nad yw'n gwella – HRA Nodyn 4

Roedd nodyn 4 o'r cyfrifon a archwiliwyd ar gyfer 2022/23 yn cynnwys £5.919m o wariant cyfalaf nad oedd yn gwella a oedd wedi'i amharu yng nghyfrif refeniw y Cyfrif Refeniw Tai (HRA). Mae hyn bellach yn cael ei gywiro gan na chodwyd y costau hyn i'r cyfrif refeniw ac yn hytrach fe'u cyhuddwyd yn erbyn y gronfa ailbrisio ar y fantolen yn ystod y cyfnod ôl-archwilio.

	Cyfrifon Archwiliedig 2022/23	Addasiad	Cyfrifon Ail-ddiwygiedig 2022/23 a ddangosir yng Nghyfrifon 2023/24
	Amhariad		
	£'000	£'000	£'000
Anheddau	5,919	-5,919	-

3) Asedau Treftadaeth ar 31 Mawrth 2023 – Nodyn 15

Mae'r casgliad Celf wedi'i gywiro i £2.299m ar gyfer 2022/23.

31/03/2024	Cyfrifon Archwiliedig 2022/23	Addasiad	Cyfrifon Ail-ddiwygiedig 2022/23 a ddangosir yng Nghyfrifon 2023/24
	£'000	£'000	£'000
Casgliad Celf	2,275	25	2,299

NODYN 5 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Rhaid i'r Cyngor adrodd am ddigwyddiadau perthnasol sy'n digwydd ar ôl y cyfnod adrodd ar 31 Mawrth 2024 a hyd at y dyddiad y cafodd y cyfrifon drafft eu hawdurdodi i'w cyhoeddi ar 28 Mehefin 2024.

Nid oedd unrhyw ddigwyddiadau perthnasol rhwng y cyfnod adrodd a'r dyddiad y cyhoeddwyd y cyfrifon drafft.

NODYN 6 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL CYLLIDO DAN REOLIADAU

2023/24	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio						
	Balans Cronfa'r Cyngor	Gwarchodfa Derbyniadau Cyfalaf	Cronfa Grantiau Cyfalaf Heb ei Gymhwysu	Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:							
<i>Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</i>							
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau anghyfredol	14,729	-	-	14,729	3,083	-	3,083
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	1,270	-	-	1,270	154	-	154
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	4,730	-	-	4,730	-	-	-
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(18,133)	-	-	(18,133)	(7,006)	-	(7,006)
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	2	-	-	2	-	-	-
Dadgydnabod	-	-	-	-	-	-	-
Swm a gludir o asedau anghyfredol a werthwyd	1,058	-	-	1,058	-	-	-
<i>Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:</i>							
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(1,446)	-	-	(1,446)	(134)	-	(134)
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau'r Cronfa'r Cyngor a CRT	(2,953)	-	-	(2,953)	(12,800)	-	(12,800)
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:							
Elw o werthu asedau anghyfredol	(580)	580	-	-	(509)	509	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	(98)	-	(98)	-	-	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	407	-	(407)	-	-	-	-
Derbyniadau cyfalaf eraill	-	-	-	-	-	-	-
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:							
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(15)	-	-	(15)	(5)	-	(5)
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:	(931)	482	(407)	(856)	(17,217)	509	(16,708)
Addasiadau sy'n cynnwys y Gronfa Bensiynau:							
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â budd-daliadau ymddeol a ddebyddir neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	10,824	-	-	10,824	(14)	-	(14)
Cyfraniadau pensiwn cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn y flwyddyn	(11,980)	-	-	(11,980)	-	-	-
Total pensions adjustments	(1,156)	-	-	(1,156)	(14)	-	(14)
Adjustment involving the Accumulating Compensated Absences Adjustment Account							
Adjustments in relation to short-term compensated absences	(155)	-	-	(155)	117	-	117
Total other adjustments	(155)	-	-	(155)	117	-	117
Total Adjustments	(2,242)	482	(407)	(2,167)	(17,114)	509	(16,605)

2022/23	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu ddefnyddio			Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio £'000
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	
	£'000	£'000	£'000	
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:				
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am dibrisiant, amhariad ac amorteiddio asedau anghyfredol	13,600	3,070	-	(16,670)
Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(848)	-	-	848
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad colled / (ennill)	2,568	-	-	(2,568)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(16,385)	(3,782)	-	20,167
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	-	-	-	-
Dadgydnabod	3	-	-	(3)
Swm a gludir o asedau anghyfredol a werthwyd	109	-	-	(109)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Darpariaeth Refeniw Isaf ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(1,325)	(129)	-	1,454
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau'r Cronfa'r Cyngor a CRT	(2,053)	(7,398)	-	9,451
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:				
Elw o werthu asedau anghyfredol	(374)	-	374	-
Defnyddio'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf	-	-	(822)	822
Addasiadau'n ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:				
Swm ble mae'r costau cyllido yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau cyllido priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(19)	(8)	-	27
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:				
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 34)	25,740	905	-	(26,645)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(11,388)	-	-	11,388
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol				
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	328	4	-	(332)
Cyfanswm Addasiadau	9,956	(7,338)	(448)	(2,170)

NODYN 7 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODEDIG

	Balans ar 31/03/2022 £'000	Trosglwyd diadau Mewn 2022/23 £'000	Trosglwyd diadau Allan 2022/23 £'000	Balans ar 31/03/2023 £'000	Trosglwyd diadau Mewn 2023/24 £'000	Trosglwyd diadau Allan 2023/24 £'000	Balans ar 31/03/2024 £'000
<i>Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau - llai na £500k*</i>	7,178	2,313	(3,636)	5,855	3,042	(1,796)	7,101
<i>Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau - sydd ers Marwrth 2022 wedi disqvn yn llai na £500k</i>	7,990	196	(6,910)	1,276	215	(697)	794
<i>Cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gwasanaethau mwy - £500k neu fwy:-</i>							
Cronfa wrth gefn Yswiriant	1,341	164	(255)	1,250	98	(98)	1,250
Cyfraniadau refeniw tuag at Gyfalaf nas defnyddiwyd	2,107	3,077	(2,210)	2,974	810	(2,444)	1,340
Cyfraniadau A106 Datblygwyr Tai	-	808	-	808	187	(155)	840
Tai Fforddiadwy	422	1,099	(904)	617	652	-	1,269
Gwaith Archeolegol yn Wylfa	625	-	(103)	522	-	(87)	435
Gwelliannau Hamdden	762	-	-	762	-	-	762
Setliad Refeniw Ychwanegol - Ymateb i Gynnydd mewn Chwyddiant	2,256	2,065	(1,144)	3,177	-	(1,462)	1,715
Addysg Allsirol	500	-	-	500	-	-	500
Cartrefi i Ucrain	-	467	-	467	75	(23)	519
Cyllid o'r Gronfa wrth gefn Cyffredinol ar gyfer Cronfeydd wrth Gefn Cyfalaf	-	1,821	(392)	1,429	-	(1,175)	254
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn a glustnodwyd	23,181	12,010	(15,554)	19,637	5,079	(7,937)	16,779
Balansau Ysgolion	7,827	6,487	(7,598)	6,716	5,654	(6,793)	5,577
Cyfanswm	31,008	18,497	(23,152)	26,353	10,733	(14,730)	22,356

Y cronfeydd wrth gefn mwyaf arwyddocaol yw:

Cronfa wrth Gefn Yswiriant – ar gyfer ariannu colledion nad oes yswiriant ar eu cyfer a thaliadau dros ben polisïau yswiriant.

Cyfraniadau Refeniw nas Defnyddiwyd ar gyfer Cyfalaf – cronfa wrth gefn yw hon sydd yn cynnwys cyfraniadau refeniw tuag at brosiectau nad ydynt wedi cael eu cwblhau, neu sydd wedi cael eu cyllido gan grant cyffredinol, er mwyn gostwng costau cyllido cyfalaf. Lle mae prosiectau wedi derbyn cyllid arall, mae'n rhyddhau'r cyfraniad refeniw i gyllido prosiect arall yn y dyfodol, unwaith eto i ostwng costau cyllido cyfalaf.

Cyfraniadau A106 Datblygwyr Tai – cyfraniadau a dderbyniwyd gan ddatblygwyr a fydd ync ael ei ddefnyddio i gyllido prosiectau o fewn termau'r cytundeb.

Tai Fforddiadwy - mae'r gronfa wrth gefn hon ar gyfer ariannu prosiectau fydd yn cynyddu'r stoc o dai fforddiadwy ar Ynys Môn.

Gwaith Archeolegol yn Wylfa – mae hon yn gronfa a sefydlwyd i gwblhau gwaith archeolegol ar y safle, a oedd cyn hynny'n cael ei ddatblygu ar gyfer gorsaf bŵer niwclear newydd gan Horizon Nuclear Power Ltd. Cyfyngir hyn i waith y cytunwyd arno rhwng y Cyngor a Horizon.

Gwelliannau Hamdden – cyllidir y gronfa wrth gefn hon o daliad annisgwyl a dderbyniwyd gan CThEM ar ôl i CThEM golli achos llys a oedd yn dadlau na ddylai CThEM gasglu TAW ar wasanaethau hamdden. Derbyniodd y Cyngor ad-daliad o bron i £900k gan CThEM. Defnyddir y balans cyfredol o £762k i gyllido gwelliannau i gyfleusterau Hamdden y Cyngor ar Ynys Môn.

Setliad Refeniw Ychwanegol – mae hwn i ariannu pwysau annisgwyl o ganlyniad i chwyddiant yn ystod y flwyddyn ariannol.

Addysg Allsirol – defnyddir y gronfa hon i leihau'r risg sy'n gysylltiedig â'r gyllideb a arweinir gan y galw ac ariannu cynnydd annisgwyl yn ystod y flwyddyn.

Cartrefi i Wcráin – cymorth i deuluoedd o'r Wcráin i sefydlu bywyd yng Nghymru.

Cyllid o'r Gronfa wrth gefn Cyffredinol ar gyfer Cronfeydd wrth Gefn Cyfalaf - defnyddir gyllideb sydd heb wi wario i gefnogi prosiectau cyfalaf yn unol â gofynion grant.

Balansau Ysgolion - Cedwir y balansau hyn ar gyfer defnydd pob ysgol yn unol â'u hamcanion addysgol. Ar 31 Mawrth 2024, roedd pump o'r pedwardeg ysgol gynradd gyda balansau mewn diffyg (dim ar 31 Mawrth 2023). Nid oedd yr un o'r pum ysgol uwchradd mewn sefyllfa ddiffygiol ar ddiwedd y flwyddyn ariannol (dim ar 31 Mawrth 2023), nid yw'r ysgol arbennig mewn sefyllfa ddiffygiol ar 31 Mawrth 2023. Gwerth cyfunol yr ysgolion mewn diffyg yw £267k (£0k ar 31 Mawrth 2023). Gellir cael copïau o'r Datganiadau Adran 52, y mae'n ofynnol i bob Cyngor ei baratoi ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol o dan Adran 52(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998, gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Sir, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW.

NODYN 8 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthu asedau'r Cyngor. Defnyddir rhain i gyllido gwariant cyfalaf yn y flwyddyn neu i ddwyn ymlaen am flynyddoedd yn y dyfodol. Bydd balans o £2.900m yn cael ei ddwyn ymlaen i 2024/25 i helpu cyllido rhaglen gyfalaf flwyddyn nesaf.

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans 1 Ebrill	1,908	2,381
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	1,090	374
	2,998	2,755
Llai:		
Derbyniadau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-	-
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(98)	(822)
Eraill	-	(25)
Balans ar 31 Mawrth	2,900	1,908

NODYN 9 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

	31/03/2024 £'000	31/03/2023 £'000
a) Cyfrif Addasu Cyfalaf	202,193	179,955
Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(309)	(329)
b) Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	204,023	173,399
c) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(10,522)	-
ch) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(3,152)	(3,190)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio	392,233	349,835

NODYN 9a – CYFRIF ADDASU CYFALAF

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau anghyfredol a chyllido'r broses o gaffael, adeiladu, neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chostau megis dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad sy'n cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, a gydag arian a symudwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydur y Cyfrif gyda symiau a osodwyd o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu, a gwella. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronus ar Eiddo Buddsoddiad.

Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 6 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a symudwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Cyfrif Addasu Cyfalaf	2022/23		2022/23	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		179,955		162,758
Gwyrddroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant, amhariad ac amorteiddiad asedau anghyfredol	(17,812)		(16,670)	
Asedau sydd wedi eu dad-gydnabod	-		(3)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(1,424)		933	
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	(625)		-	
Symiau o asedau anghyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/(colled) ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,058)		(195)	
		(20,919)		(15,935)
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		4,694		3,807
Swm net a ddilëwyd o gost asedau anghyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		(16,225)		(12,128)
Cyllido cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	98		822	
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	3,731		2,053	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwyso i gyllido cyfalaf	25,139		20,167	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau Cronfa'r Cyngor a CRT	1,580		1,453	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn balansau Cronfa'r Cyngor a CRT	12,645		7,398	
		43,193		31,893
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad a godwyd yn erbyn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		(4,730)		(2,568)
Balans ar 31 Mawrth		202,193		179,955

NODYN 9b – CRONFA AILBRISANT WRTH GEFN

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronnus yn cael eu: -

- hailbrisio i lawr neu fod amhariad arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisiant a gronnwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronnus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans ar 1 Ebrill	173,399	175,887
Ailbrisio asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	35,318	1,317
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	(4,290)	(3,670)
Balansau ailbrisio ar asedau wedi eu sgrapio neu eu gwaredu	(404)	(135)
Balans ar 31 Mawrth	204,023	173,399

NODYN 9c – CRONFA WRTH GEFN PENSIYNAU

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl-gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Cronfa Wrth Gefn Pensiynau	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans ar 1 Ebrill	-	(121,199)
Ail-fesur rhwymedigaeth net diffinedig	59,453	156,270
Gwyrddroad eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(10,810)	(26,645)
Employers' pension contribution and direct payment to pensioners payable in the year	11,980	11,388
Cyfraniad pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn ystod y flwyddyn	(71,145)	(19,814)
Balans ar 31 Mawrth	(10,522)	-

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel mae'r buddiannau yn cael eu ennill gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid a dychweliadau buddsoddiad ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiynau yn dangos gwahaniaeth sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd cyllid wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddiannau.

NODYN 9ch – CYFRIF ADDASU ABSENOLDEBAU DIGOLLEDOL CRONNOL

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o Gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn ystod y flwyddyn, e.e., hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	2023/24		2022/23	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		(3,190)		(2,858)
Setliad neu ddiidymu'r croniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	3,190		2,858	
Symiau a gronwyd ar ddiwedd y flwyddyn ariannol flaenorol	(3,152)		(3,190)	
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol		38		(332)
Balans ar 31 Mawrth		(3,152)		(3,190)

NODYN 10 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Praesept a delir i'r Comisiynydd Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	10,932	10,151
Praesept a delir i'r Cynghorau Cymuned	1,849	1,722
(Enillion)/Colledion ar warediad asedau anghyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	(32)	(262)
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	4,403	3,915
Cyd-Bwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru	76	36
Bwrdd Gofalwyr Towyn Trewan	12	4
Cyfoeth Naturiol Cymru	4	4
Cyfanswm	17,244	15,570

NODYN 11 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,515	5,698
Llog net ar y rhwymedigaeth diffinedig	(27)	3,428
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(2,231)	(963)
Incwm a Gwariant mewn perthynas ag eiddo buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	4,574	2,227
Dadgydnabod ac amhariad ar asedau ariannol	743	599
Cyfanswm	8,574	10,990

NODYN 12 – TRETHIANT AC INCWM GRANTIAU AMHENODOL

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Incwm y Dreth Gyngor	59,569	54,929
Ailddyrrannu Trethi Annomestig	22,823	25,493
Grant Cynnal Refeniw	100,842	89,058
Grantiau Cyfalaf ddefnyddir i gyllido Gwariant Cyfalaf	25,139	20,167
Cyfanswm	208,373	189,647

NODYN 13a – ASEDau ANGHYFREDOL – EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

Tudalen 49

2023/24	Eiddo, Offer a Chyfarpar						
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael eu hadeiladu	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant							
Ar 1 Ebrill 2023	173,412	214,080	19,853	259	29,034	1,452	438,090
Addasiad balans agoriadol	-	-	-	-	-	-	-
Ychwanegiadau (Nodyn 17)	9,497	5,321	1,220	-	24,978	-	41,016
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	17,816	(1,726)	-	-	-	-	16,090
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,567)	-	-	-	-	(1,567)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(541)	(17)	-	-	-	(558)
Ailddosbarthu	3,080	13,000	-	-	(16,080)	-	-
Ailddosbarthu (i) / o Seilwaith	-	-	-	-	(2,571)	-	(2,571)
Ailddosbarthu (i) / o Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(247)	-	-	-	-	(247)
Ailddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	(60)	-	-	(6,267)	-	(6,327)
Ailddosbarthu (i) / o Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	(208)	-	(208)
Balans ar 31 Mawrth 2024	203,805	228,260	21,056	259	28,886	1,452	483,718
Dibrisiant ac Amhariad							
Ar 1 Ebrill 2021	8,577	3,145	8,107	-	-	4	19,833
Tâl Dibrisiant	2,680	8,347	2,158	-	-	12	13,197
Amhariad - Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	-	414	-	-	-	-	414
Tâl nam i Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	9,497	4,606	-	-	-	-	14,103
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	(5,338)	(8,076)	-	-	-	(6)	(13,420)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(437)	-	-	-	(6)	(443)
Amhariad - Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	(15,416)	(4,494)	-	-	-	-	(19,910)
Nam ysgrifenedig i (Surplus) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	-	(28)	-	-	-	-	(28)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	(68)	(17)	-	-	-	(85)
Balans ar 31 Mawrth 2024	-	3,409	10,248	-	-	4	13,661
Gwerth Llyfr Net							
Balans ar 31 Mawrth 2024	203,805	224,851	10,808	259	28,886	1,448	470,057
Balans ar 31 Mawrth 2023	164,835	210,935	11,746	259	29,034	1,448	418,257

2022/23	Eiddo, Offer a Chyfarpar						
	Anheddau Cyngor	Tir ac Adeiladau	Cerbydau, Offer a Chyfarpar	Asedau Cymunedol	Asedau sy'n cael eu hadeiladau	Asedau Dros Ben	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant							
Ar 1 Ebrill 2022	167,761	205,744	18,055	259	19,294	1,364	412,477
Ychwanegiadau (Nodyn 17)	5,919	7,619	1,891	-	19,789	-	35,218
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	(5,080)	4,349	-	-	-	-	(731)
Cynnydd /(gostyngiad) ailbrisiant i (Gwarged) / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	501	-	-	-	-	501
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	-	(93)	-	-	-	(93)
Dadgydnabod - Eraill	(1,616)	(4,139)	-	-	-	-	(5,755)
Ailddosbarthu	6,428	590	-	-	(7,018)	-	-
Ailddosbarthu (i) / o Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(584)	-	-	-	88	(496)
Ailddosbarthu (i) / o Eiddo Buddsoddiad	-	-	-	-	(3,031)	-	(3,031)
Ailddosbarthu (i) / o Asedau Treftadaeth	-	-	-	-	-	-	-
Balans ar 31 Mawrth 2023	173,412	214,080	19,853	259	29,034	1,452	438,090
Dibrisiant ac Amhariad							
Ar 1 Ebrill 2022	1,616	7,599	6,183	-	-	4	15,402
Tâl Dibrisiant	2,658	7,174	2,012	-	-	5	11,849
Amhariad - Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	-	668	-	-	-	-	668
Tâl nam i Gronfa Wrth Gefn Ailbriso	5,919	4,903	-	-	-	-	10,822
Amhariad - Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	-	(6,330)	-	-	-	-	(6,330)
Nam ysgrifenedig i (Surplus) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	-	(42)	-	-	-	-	(42)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa Ailbrisiant wrth Gefn	-	(6,383)	-	-	-	(5)	(6,388)
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(305)	-	-	-	-	(305)
Dadgydnabod - Gwarediadau	-	-	(88)	-	-	-	(88)
Dadgydnabod - Eraill	(1,616)	(4,139)	-	-	-	-	(5,755)
Balans ar 31 Mawrth 2023	8,577	3,145	8,107	-	-	4	19,833
Gwerth Llyfr Net							
Balans ar 31 Mawrth 2023	164,835	210,935	11,746	259	29,034	1,448	418,257
Balans ar 31 Mawrth 2022	166,145	198,145	11,872	259	19,294	1,360	397,075

Ailbrisio

Mae gan y Cyngor £541.472m wedi'i gydnabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) ar ei Fantolen ar y dyddiad prisio, sef 31 Mawrth 2024. Mae hyn yn cynnwys £71.415m o asedau isadeiledd, megis ffyrdd a goleuadau stryd. Nid yw'r gwerth hwn ar gyfer isadeledd wedi'i gynnwys yn Nodyn 13a uchod ar gyfer PPE ond, yn hytrach, adroddir isod yn Nodyn 13b. Mae'r Cyngor yn mabwysiadu rhaglen dreigl bum mlynedd ar gyfer prisio'i dir a'i eiddo. Caiff y rhaglen ei chreu mewn modd sy'n sicrhau bod dosbarthiadau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo yn cael eu hailbrisio o leiaf bob pum mlynedd, gyda'r prisiad yn weithredol ar 31 Mawrth bob blwyddyn. Yn ogystal, er mwyn sicrhau bod y prisiadau'n gywir yn faterol, bydd holl asedau eiddo'r Cyngor sy'n werth £500k neu'n uwch yn cael eu prisio'n flynyddol a bydd Anheddau'r Cyngor yn cael eu prisio bob tair blynedd. Cynhelir y prisiadau gan dîm prisio mewnol y Cyngor, sy'n aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae'r prisiadau wedi'u cwblhau yn unol ag SAARh 13. Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi'u hailbrisio gan fod y Cyngor wedi barnu bod gwerth cario'r asedau hyn o gwampasgwerth teg, o ystyried eu bywydau economaidd defnyddiol cymharol fyr a gwerth cymharol yr asedau hyn. Mae gwybodaeth ychwanegol am bolisi'r Cyngor ar fesur a phrisio asedau anghyfredol wedi'i chynnwys yn adrannau 7 i 10 o Bolisiau Cyfrifyddu Nodyn 41.

NODYN 13b – ASEDAU ISADEILEDD

Yn unol â'r Rhyddhad Dros Dro a gynigir gan y Diweddariad i'r Côd am asedau isadeiledd, nid yw'r nodyn isod angen datgan cost gros a dibrisiad cronedig ar gyfer asedau isadeiledd gan fod ymarferion adrodd hanesyddol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu na fydd hyn yn portreadu sefyllfa'r ased yn gywir i ddefnyddwyr y datganiadau o'r cyfrifon.

Mae'r Cyngor wedi dewis peidio datgan y wybodaeth yma gan nad oedd yr ymarferion adrodd blaenorol a diffygion gwybodaeth canlyniadol wedi mesur yn gywir y cost gros a'r dibrisiant cronedig ac ni fydd yn rhoi sail i ddefnyddwyr y datganiadau o'r cyfrifon i wneud penderfyniadau economaidd neu benderfyniadau eraill yn ymwneud ag isadeiledd.

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwerth Llyfr Net ar 1 Ebrill	68,807	69,857
Ychwanegiadau	4,137	2,984
Aildosbarthu	2,571	0
Amhariad	(4,100)	(4,034)
Gwerth Llyfr Net ar 31 Mawrth	71,415	68,807

Cyfanswm Assedau PPE

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Asedau Isadeiledd	71,415	68,807
Assedau Eiddo, Offer a Chyfarpar eraill (PPE)	470,057	418,257
Cyfanswm Assedau PPE	541,472	487,064

NODYN 14 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2024, roedd y Cyngor wedi sefydlu nifer o contractau ar gyfer adeiladu neu wella Eiddo, Offer a Chyfarpar, gan olygu ymrwymiad cyfalaf sylweddol o £15.888m yn 2024/25 a blynyddoedd yn y dyfodol, fel a welir yn yn y tabl isod:-

	Ymrwymiad yn 2024/25 a Blynyddoedd y Dyfodol ar 31 Mawrth 2024 £'000
Contractau Cynnal a Chadw Cynlluniedig - CRT	3,598,142
Datblygu Eiddo Newydd - CRT	9,052,033
Uned Cyfnod Sylfaen newydd yn Ysgol Y Graig	1,356,328
Gosod Pwmp Gwres	23,900
Prosiectiau Ynni	1,857,152
Cyfanswm	15,887,555

NODYN 15 – ASEDAU TREFTADAETH

2023/24

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant ar 1 Ebrill 2023	2,299	144	2,443
Cynnydd /(gostyngiad) ailbriso i'r Cronfa Ailbriso wrth Gefn	-	-	-
Cynnydd ailbriso/(gostyngiad) i Surplus/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(238)	(238)
Trosglwyddo o AUC	-	208	208
Ar 31 Mawrth 2024	2,299	114	2,413
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig ar 1 Ebrill 2023	-	12	12
Cost Dibrisiant	-	6	6
Cost Dibrisiant wedi ei sgwennu allan i'r Gwarged / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(18)	(18)
Ar 31 Mawrth 2024	-	-	-
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2024	2,299	114	2,413
Ar 31 Mawrth 2023	2,299	132	2,431

2022/23 - Hailddatgan

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000	Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000
Cost neu Brisiant ar 1 Ebrill 2022	2,121	144	2,265
Agor addasiad cydbwysedd	24		24
Cynnydd /(gostyngiad) ailbriso i'r Cronfa Ailbriso wrth Gefn	154	-	154
Ar 31 Mawrth 2023	2,299	144	2,443
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig ar 1 Ebrill 2022	-	6	6
Cost Dibrisiant	-	6	6
Ar 31 Mawrth 2023	-	12	12
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2023	2,299	132	2,431
Ar 31 Mawrth 2022	2,121	162	2,283

Ailbrisiu Asedau Treftadaeth (Tir ac Adeiladau)

Mae nifer fach o asedau Tir ac Adeiladau wedi'u nodi fel rhai sy'n bodloni'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Ailbrisiwyd yr Asedau Treftadaeth (Tir ac Adeiladau) yn 2023/24, yn unol â gweithdrefnau ailbrisiu'r Cyngor. Yr asedau treftadaeth mwyaf nodedig yw: -

Melin Llynonn

Mae ailbrisiu'r ased hwn yn dilyn gweithdrefnau ailbrisiu safonol y Cyngor ar gyfer tir ac eiddo. Mae'r felin a'i thir yn cael eu prydlesu ar brydles weithredol.

Felin Y Graig

Trosglwyddwyd yr ased hwn yn ystod y flwyddyn 2020/21 o Eiddo Buddsoddi i Asedau Treftadaeth i adlewyrchu ei ddsbarthiad yn fwy cywir.

Ailbrisiu Asedau Treftadaeth (Casgliadau Celf)

Ailbrisiwyd Casgliadau Celf y Cyngor ar gyfer 2022/23. Gwnaed y prisiad gan Bonhams o Lundain, cwmni o Arwerthwyr a Phriswyr Celf rhyngwladol.

Ailbrisiu Asedau Treftadaeth (Regalia Dinesig)

Mae'r Asedau Treftadaeth (Regalia Dinesig) wedi'u hailbrisiu yn 2021/22 yn unol â gweithdrefnau ailbrisiu'r Cyngor ac yn unol â'r rhaglen dreigl bum mlynedd a fabwysiadwyd ar gyfer Eiddo, Offer a Chyfarpar (PPE) ac Asedau Treftadaeth.

NODYN 16 – EIDDO BUDDSODDI

a) Eiddo Buddsoddi

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	6,579	6,117
Gwarediadau	-	-
Enillion / (Colledion) net o addasiadau gwerth teg	(4,730)	(2,568)
Dadgydnabod	-	-
Trosglwyddiadau:		
- (i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	6,326	3,030
- (i)/o Asedau Treftadaeth	-	-
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	8,175	6,579

Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth sy'n gynhenid yn ei eiddo buddsoddi sy'n eiddo buddsoddi sy'n perthyn i'r mwyafrif sylweddol o'r eiddo buddsoddi, nac ar hawl y Cyngor i ad-dalu incwm a'r enillion gwaredu ar yr asedau hyn.

Dechreuodd y Cyngor fenter ar y cyd â Llywodraeth Cymru ar gyfer adeiladu unedau diwydiannol yn Ystâd Ddiwydiannol Penrhos, Caergybi a gwblhawyd yn 2022/23. Cwblhawyd camau 2 a 3 y prosiect yn 2023/24. Cyfran y Cyngor yn yr eiddo yw 16% a chyfran Llywodraeth Cymru yw 84% oherwydd cyfraniad Llywodraeth Cymru at gostau adeiladu. The Council receives 16% of the income and holds 16% of the value of the property. There is also a restriction on the duration of the joint venture.

b) Mesur Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddiad Hierarchaeth Gwerth Teg 2023/24

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gellir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2024 £'000
Eiddo manwerthu	-	852	-	852
Unedau swyddfa	-	616	-	616
Unedau masnachol	-	6,707	-	6,707
Cyfanswm	-	8,175	-	8,175

Hierarchaeth Gwerth Teg 2022/23

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol arall y gellir eu harsylwi (lefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol ni ellir eu harsylwi (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2023 £'000
Eiddo manwerthu	-	823	-	823
Unedau swyddfa	-	701	-	701
Unedau masnachol	-	5,055	-	5,055
Cyfanswm	-	6,579	-	6,579

NODYN 17 – GWARIANT A CHYLLIDO CYFALAF

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan mae angen cyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i reffeniw fel mae asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (GCC), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido. Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthycia yn ystod y flwyddyn i gyllido buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei gyllido'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf a cyllido uniongyrchol o reffeniw.

Gwariant a Chyllido Cyfalaf	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	144,112	137,804
Cyfalaf a fuddsoddiwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	45,152	38,202
Gwariant reffeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud (REFCUS)	5,422	2,488
Cyfanswm	50,574	40,690
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf	(98)	(822)
Cronfa Wrth Gefn	(3,731)	(2,053)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(25,139)	(20,168)
Darpariaethau reffeniw	(12,645)	(7,398)
Grantiau REFCUS	(4,797)	(2,488)
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu	(1,580)	(1,453)
Cyfanswm	(47,990)	(34,382)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	2,584	6,308
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	146,696	144,112
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthycia a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	3,991	2,757
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fynthycia na chefnogir gan gymorth Llywodraeth	38	4,009
Benthycia	135	995
Darpariaeth Refeniw Isaf a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	(1,580)	(1,453)
Cynnydd / (Gostyngiad) Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	2,584	6,308

NODYN 18 – DYLEDWYR

	Dyledwyr Tymor Hir		Dyledwyr Tymor Byr	
	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Symiau Masnach Derbyniadwy	-	-	1,804	2,327
Rhagdaliadau	-	-	1,529	1,329
Symiau Derbyniadwy Eraill	1,032	1,234	47,868	35,199
Cyfanswm	1,032	1,234	51,201	38,854

Mae'r ffigwr dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £8.784m yn 2023/24 (£8.149m yn 2022/23).

Gellir dadansoddi'r dyddiad dyledus diwethaf ond heb amharu ar y swm ar gyfer y Dreth Gyngor yn ôl oedran fel a ganlyn: -

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Llai nac un blwyddyn	2,685	2,530
Mwy nac un blwyddyn	4,038	3,431
Cyfanswm	6,723	5,961

NODYN 19 – ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, fel y dangosir yn y Datganiad Llif Arian, i'r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Arian mewn llaw gan yr Awdurdod	78	125
Cyfrifon banc cyfredol	426	593
Adneuron galw	15,000	11,522
Adneuron tymor byr sefydlog	16,603	7,500
Cyfanswm	32,107	19,740

NODYN 20 – CREDYDWYR

	Credydwy'r Tymor-Hir		Credydwy'r Tymor-Byr	
	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Credydwy'r Masnach	-	-	(4,480)	(12,494)
Symiau Taladwy Eraill	(166)	(158)	(37,985)	(22,075)
Cyfanswm	(166)	(158)	(42,465)	(34,569)

NODYN 21 – DARPARIAETHAU

	Balans ar 1 Ebrill 2022 £'000	Cynnydd / (Lleihad) mewn Darpariaethau yn ystod y £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2023 £'000	Cynnydd / (Lleihad) mewn Darpariaethau yn ystod y £'000	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn £'000	Balans ar 31 Mawrth 2024 £'000
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	387	200	(207)	380	76	-	456
Safle Gwastraff Penhesgyn	4,411	(76)	-	4,335	(88)	-	4,247
Gwasanaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Chynhwysiant Gwynedd ac Ynys Môn	117	205	-	322	-	(322)	-
Cyfanswm	4,915	329	(207)	5,037	(12)	(322)	4,703
Darpariaethau Tymor-byr	504	405	(207)	702	76	(322)	456
Darpariaethau Tymor-hir	4,411	(76)	-	4,335	(88)	-	4,247
Cyfanswm	4,915	329	(207)	5,037	(12)	(322)	4,703

Pwrpas y Prif Ddarpariaethau - Safle Gwastraff Penhesgyn

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer ôl-ofalu am yr ardaloedd hynny o'r safle a oedd yn cael eu defnyddio'n flaenorol ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen benodol wedi cael ei phennu ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i ddibenion rheoli, mae cyfnod o 30 blynedd wedi cael ei bennu ar sail barhaus hyd oni cheir tystiolaeth y byddai cyfnod byrrach yn ddigonol. Mae hwn yn ariannu gwaith dadlygru blynyddol ym Mhenhesgyn ac yn darparu ar gyfer y risg y bydd y geuffos ar y safle'n methu.

NODYN 22 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Addasiad i warged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant, Amhariad ac amorteiddio	17,812	16,670
Ailbrisiadau at i lawr/(i fyny) a dadgydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau (Cynnydd)/gostyngiad mewn stoc	1,424	(844)
(Cynnydd)/gostyngiad mewn dyledwyr	(8)	(95)
(Cynnydd)/gostyngiad mewn dyledwyr	(12,145)	3,984
Cynnydd/(gostyngiad) mewn amhariad ar gyfer dyledion drwg	-	-
Cynnydd/(gostyngiad) mewn credydwyr	7,904	(9)
Cynnydd/(gostyngiad) mewn grantiau a dderbyniwyd ymlaen llaw	2,842	(2,367)
Trafodion yn y CIES yn ymwneud â buddiannau ymddeol	(1,170)	15,257
Swm cario asedau anghyfredol a rhai a delir i'w gwerthu, a werthwyd neu eu dadgydnabod	1,058	109
Cynnydd/(Gostyngiad) mewn Darpariaethau	(333)	121
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddi - Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	4,730	2,568
Cyfanswm	22,114	35,394
Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi a chyllido		
Elw o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	(1,089)	(374)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	(25,139)	(20,441)
Cyfanswm	(26,228)	(20,815)

NODYN 23 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Symudiad Buddsoddiad tymor byr a hir	22,500	(15,000)
Prynu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(45,152)	(38,202)
Enillion o werthu Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	1,089	374
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	25,139	20,441
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	3,576	(32,387)

NODYN 24 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU CYLLIDO

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Symudiad mewn Benthycia		
Benthycia Tymor Byr	(769)	(454)
Benthycia Tymor Hir	(383)	(1,120)
Llif arian net o weithgareddau cyllido	(1,152)	(1,574)

NODYN 25a – DADANSODDIAD O NATUR GWARIANT AC INCWM

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn rhoi gwybodaeth ariannol mewn perthynas â gwariant ac incwm bob gwasanaeth. Mae'r nodyn yma ar natur y gwariant hwn yn rhoi gwybodaeth ariannol ar y math o wariant, yn hytrach na fesul gwasanaeth.

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwariant		
Buddiannau Gweithwyr	114,570	120,052
Gwasanaethau Eraill	142,176	133,415
Dibrisiant, amorteiddio, amhariad a symud mewn gwerth y farchnad eiddo buddsoddiad	22,542	19,238
Taliadau Llog	22,815	9,127
Dadgydnabod ac Amhariad Asedau Ariannol	743	599
Praeseptau ac Ardollau	17,276	15,832
Enillion ar waredu asedau	(32)	(262)
Cyfanswm Gwariant	320,090	298,001
Incwm		
Ffioedd, Taliadau ac incwm gwasanaeth eraill	(37,321)	(35,292)
Incwm Llog a Buddsoddi	(19,714)	(1,304)
Incwm o'r Dreth Gyngor, Trethi Annomestig	(82,392)	(80,422)
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(194,720)	(175,627)
Cyfanswm Incwm	(334,147)	(292,645)
Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(14,057)	5,356

NODYN 25b – INCWM CYLCHRANNOL

Mae'r tabl isod yn dangos cyfanswm incwm y Cyngor gan ffioedd, taliadau a rhenti ar gyfer darparu gwasanaethau. Mae hyn yn eithrio incwm grant ac incwm gan y Dreth Gyngor.

Gwasanaethau	2023/24 Incwm o Wasanaethau £'000	2022/23 Incwm o Wasanaethau £'000
Addysg, Pobl Ifanc a Sgiliau	(730)	(939)
Gwasanaethau Oedolion	(6,508)	(6,333)
Tai	(537)	(386)
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff	(4,626)	(4,513)
Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	(3,067)	(2,843)
Trawsnewid	(61)	(42)
Adnoddau	(218)	(167)
Busnes y Cyngor	(167)	(203)
Costau Corfforaethol a Democrataidd	(212)	(148)
Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	(21,195)	(19,719)
Cyfanswm Incwm	(37,321)	(35,293)

Mae'r rhan fwyaf o'r trafodion y mae'r Cyngor yn eu sefydlu gyda derbynwyr gwasanaethau yn syml. Mae prisiau'r holl drafodion yn seiliedig ar lyfryn Ffioedd a Thaliadau'r Cyngor a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ac sydd wedi eu hamlinellu ar wefan y Cyngor drwy'r linc/cyfeiriad gwefan canlynol: -

[Ffioedd a thaliadau y cyngor \(llyw.cymru\)](#)

Fell arfer, caiff derbynwyr gwasanaethau 14 diwrnod i dalu'r ffioedd a'r taliadau sy'n ddyledus i'r Cyngor. Nid yw hyn yn cynnwys ffioedd a thaliadau sy'n daladwy wrth bwynt darparu'r nwyddau/gwasanaethau.

Gall contractau ymwneud â'r flwyddyn ariannol rhwng 1 Ebrill 2023 a 31 Mawrth 2024. Bydd unrhyw incwm nad yw wedi ei dderbyn erbyn diwedd mis Mawrth yn cael ei gronni er mwyn ei gyfatebu gyda'r gwasanaethau a ddarparwyd. Caiff rhywfaint o incwm ei dderbyn ar yr adeg y caiff y gwasanaeth/nwyddau eu darparu, er enghraifft, rhoddion a werthir yn siop yr Oriol, tâl mynediad i sesiwn nofio yn y Canolfannau Hamdden. Mae un o'r mathau mwyaf cymhleth o incwm yn ymwneud â ffioedd a thaliadau ar gyfer lleoliadau Gofal Cymdeithasol Oedolion cymhleth. Gall y taliadau yma gael eu gohirio hyd nes daw incwm ar gael o werthu eiddo. Nid yw Gwasanaethau Oedolion yn cydnabod yr incwm hwn bob blwyddyn ariannol, er gwaethaf y ffaith ei fod yn cael ei ohirio er mwyn ei gyfatebu â'r cyfnod y darparwyd y gofal.

NODYN 26 – LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £1,013k (£918k yn 2022/23) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn, fel a ganlyn: -

	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	830	754
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	13	12
Costau pensiwn	85	75
Costau Yswiriant Cenedlaethol	72	65
Costau teithio	2	3
Cynhaliath	2	-
Amrywiol	9	9
Cyfanswm	1,013	918

Yn ychwanegol at hyn, gwariodd y Cyngor £37,847 ar dreuliau i aelodau llebyg (£33,070 yn 2022/23).

NODYN 27 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr (yn cynnwys uwch swyddogion) yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol blynyddol yn 2023/24, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60k ond dim yn fwy na £150k yn: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	Heb fod yn Ysgolion 2023/24	Heb fod yn Ysgolion 2022/23	Ysgolion 2023/24	Ysgolion 2022/23
	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr	Nifer o weithwyr
£60,000 i £64,999	18	10	23	28
£65,000 i £69,999	3	-	29	18
£70,000 i £74,999	-	-	7	5
£75,000 i £79,999	-	-	6	4
£80,000 i £84,999	-	3	5	4
£85,000 i £89,999	6	3	3	1
£90,000 i £94,999	1	3	-	1
£95,000 i £99,999	3	-	3	1
£100,000 i £104,999	-	1	1	-
£105,000 i £109,999	1	-	1	1
£110,000 i £114,999	-	-	-	-
£115,000 i £119,999	-	-	-	-
£120,000 i £124,999	-	-	-	-
£125,000 i £129,999	1	-	-	-
£130,000 i £134,999	-	1	-	-
Cyfanswm	33	21	78	63

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60k y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150k y flwyddyn yn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2023/24	Nodyn	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
		£	£	£	£
Prif Weithredwr	1	128,608	-	25,850	154,458
Dirprwy Brif Weithredwr		106,587	-	21,424	128,011
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro		86,596	-	17,406	104,002
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151		95,577	-	19,211	114,788
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol		95,577	-	19,211	114,788
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc		95,577	-	19,211	114,788
Pennaeth Proffesiwn: AD a Thrawsnewid		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Tai		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Oedolion		85,097	-	17,105	102,202
Pennaeth Gwasanaeth: Prifffyrdd, Gwastraff ac Eiddo		85,097	-	17,105	102,202
Cyfanswm		1,034,007	-	207,838	1,241,845

¹ Elfen Swyddog Canlyniadau o'r cyflog yw £340 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigurau uchod.

Mae cymhareb taliad cyflog y Prif Weithredwr fel canolrif o gyflogau'r holl weithwyr eraill yn 4.71:1 ar gyfer 2023/24 (5.17:1 yn 2022/23). Y canolrif cyflog ar gyfer holl weithwyr yn 2023/24 yw £27,334 (£24,054 yn 2022/2023). Dyma'r cyflog ar y pwynt canol holl gyflogau gweithwyr, o'r isaf i'r uchaf.

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2022/23 yn y tabl isod: -

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion 2022/23	Nodyn	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
		£	£	£	£
Prif Weithredwr	1	124,259	-	26,591	150,850
Dirprwy Brif Weithredwr	3	102,983	-	22,038	125,021
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro		87,840	-	17,905	105,745
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro (Dros Dro)	2	20,917	-	4,373	25,290
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog 151		92,345	-	19,762	112,107
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol		92,345	-	19,762	112,107
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc	3	53,868	-	11,528	65,396
Pennaeth Proffesiwn: AD a Thrawsnewid		82,219	-	17,595	99,814
Pennaeth Gwasanaeth: Tai	4	82,516	-	17,658	100,174
Pennaeth Rheoleiddio a Datblygu Economaidd		85,373	-	17,595	102,968
Pennaeth Gwasanaeth: Oedolion		82,219	-	17,595	99,814
Pennaeth Gwasanaeth: Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo		88,526	-	17,595	106,121
Cyfanswm		995,410	-	209,997	1,205,407

¹ Elfen Swyddog Canlyniadau o'r cyflog yw £7885 ac nid yw wedi ei gynnwys yn y ffigyrau uchod.

² Roedd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro (Dros Dro) yn y swydd hyd at 30/06/2022 pan ddychwelodd y Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) yn dilyn cyfnod o absenoldeb.

³ Gwnaeth y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc ddechrau yn ei swydd ar 01/09/2022, roedd y swydd yn wag cyn hyn. Gwnaeth y Cyn-Gyfarwyddwr Addysg adael ei swydd ar 31/03/2022 cyn cychwyn yn eu swydd newydd fel Dirprwy Brif Weithredwr ar 01/04/2022.

⁴ Derbyniodd y Pennaeth Tai honorariwm o £296.97 o ganlyniad i gyfrifoldebau ychwanegol yn ystod y flwyddyn.

NODYN 28 – TALIADAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol a diswyddiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod: -

Band cost ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael	
	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23	2023/24	2022/23
							£'000	£'000
£0 - £20,000	9	1	5	1	14	2	122	20
£20,001 - £40,000	1	-	4	1	5	1	137	38
£40,001 - £60,000	-	1	2	-	2	1	89	46
£60,001 - £80,000	-	-	-	-	-	-	-	-
£80,001 - £100,000	1	1	-	-	1	1	84	81
£100,001 - £250,000	-	-	-	-	-	-	-	-
Cyfanswm	11	3	11	2	22	5	432	185

Yn unol â'r gofynion, mae costau ymadael a oedd y Cyngor wedi ymrwmo i'w talu fel ar 31 Mawrth, ond a dalwyd ar ôl y dyddiad hwn, wedi eu cynnwys yn yr uchod. Mae'r cyfansymiau a ddatgelwyd yn cynnwys taliadau a wnaed i'r unigolyn ac unrhyw daliadau a wnaed gan y Cyngor i'r gronfa pensiwn pan fydd gweithiwr yn ymddeol yn gynnar heb ostyngiad actiwaraid yn eu pensiwn yn unol â Pholisi lawndal drwy Ddisgresiwn y Cyngor Sir.

NODYN 29 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth: -

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas â gwasanaethau archwilio allanol gan yr archwilydd apwyntiedig am y flwyddyn	243	229
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru mewn perthynas ag arolygon statudol	109	109
Ffioedd yn daladwy i Archwilio Cymru ar gyfer ardystio hawliadau a dychweliadau grant am y flwyddyn	75	75
Cyfanswm	427	413

NODYN 30 – INCWM GRANTIAU

Mae'r Cyngor wedi credydu'r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2023/24 a 2022/23: -

	Nodyn	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Credydwyd i Drethiant ac Incwm grant Amhenodol			
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau Llywodraeth sydd heb eu neilltuo)	12	100,842	89,058
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf	12	18,133	16,385
AEF Trethi Annomestig (TA)	12	22,823	25,493
Grant – CRT (Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf)	12	7,006	3,782
Cyfanswm		148,804	134,718
Credydwyd i'r Gwasanaethau			
Grantiau:			
Grant Ôl 16 (Addysg)		3,200	3,372
Grant Gwella Addysg (Addysg)		2,568	2,865
Grant Datblygu Disgyblion (Addysg)		1,795	1,956
Grant Plant a Chymunedau* (Gwasanaethau Plant)		3,132	3,577
Grant Tocynnau Rhatach		446	541
Cymhorthdal Budd-daliadau Tai		13,029	13,270
Grant Cymorth Tai**		3,809	3,721
Grant yr Amgylchedd a Datblygu Cynaliadwy		464	464
Cronfa Codi'r Gwastad		3,286	129
Cronfa Adfywio Cymunedol		-	2,351
Cronfa Gofal Integredig		1,947	1,961
Cyfanswm		33,676	34,207
Grantiau sy'n ymwneud â Covid			
Cronfa Caledi Brys Sengl Llywodraeth Leol Covid:			
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc		-	620
Gwasanaethau Oedolion		-	15
Adnoddau		-	37
Grant Rhyddhad Trethi Annomestig		2,238	1,799
Cyfanswm		2,238	2,471
Grantiau Eraill Covid:			
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc		1,005	914
Cyfanswm		1,005	914
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc		5,506	3,992
Gwasanaethau Oedolion		1,447	1,308
Gwasanaethau Plant		2,873	3,360
Tai		3,259	2,551
Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff		3,839	3,840
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio		3,684	3,358
Trawsnewid Corfforaethol		240	293
Adnoddau		618	1,408
Busnes y Cyngor		14	14
Cyfrif Refeniw Tai		116	116
Cyfanswm		21,596	20,240
Cyfraniadau:		10,223	8,295
Cyfanswm grantiau a chyfraniadau a gredydwyd i'r gwasanaethau		68,738	66,127
Cyfanswm		217,542	200,845

Grantiau Refeniw a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

Grantiau refeniw a dderbyniwyd ymlaen llaw	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Addysg, Sgiliau a Phobol Ifanc	228	47
Datblygu Economaidd a Rheoleiddio	988	441
Tai	43	21
Gwasanaethau Cymdeithasol	365	155
Trawsnewid Corfforaethol	16	14
Rhyddhad Ardrethi	8	447
Cyfanswm	1,648	1,125

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

Derbyniwyd y grantiau cyfalaf canlynol o flaen llaw ac nid ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: -

Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd ymlaen llaw	2023/24 £'000	2021/22 £'000
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf Llywodraeth Cymru a Dderbyniwyd ymlaen llaw:		
Tymor Hir		
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	3,625	5,401
Tymor Byr		
Cyfraniad Llywodraeth Cymru at adeiladu ym Mhenrhos Cam III	-	612
Cyfraniad Llywodraeth Cymru at adeiladu yn Llangefni	-	22
Tir wedi'i Halogi	17	17
Unedau Porth	22	-
Ysgolion yr 21ain Ganrif	50	50
Grant Hwb Anabl Cymunedol	10	10
Grant Hwb Isadeiledd TG	-	99
Grant Adfer Gwyrdd	71	71
Cyrchfan Denu Twristiaeth	374	-
Isadeiledd Cerbydau Trydan	179	189
Grant Gwres Carbon Isel	24	-
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	2,990	1,425
Seilwaith bysiau'r Gronfa Trafnidiaeth Leol	-	28
Rhaglen Ôl-ffitio Optimeiddiedig Cam 3	-	371
Grant Cyfalaf Adfer Canolig a Chodiad Uchel Sector Cymdeithasol	-	269
Arall	32	19
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf a Dderbyniwyd ymlaen llaw gan Sefydliadau eraill:		
Cyfrif Refeniw Tai	34	-
Cronfa Ffyniant Gyffredin	250	-
Cronfa Lefelu i Fyny	3,580	-
Chwaraeon Cymru	2	329
Arall	71	100
Cyfanswm	11,331	9,012

NODYN 31 – PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae gofyn i'r Cyngor ddatgelu gwybodaeth mewn perthynas â thrafodion a balansau dyledus yr Awdurdod gyda'i bartïon cysylltiedig. Mae materoldeb y trafodion unigol sy'n codi trwy bartïon cysylltiedig a'r datgeliadau canlynol yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'i bartïon cysylltiedig. Caiff manylion am gyd-bwyllgorau a gweithrediadau ar y cyd eu gweld o fewn Nodyn 37 Cyd-Bwyllgorau a Chyllidebau Cyfun.

Aelodau

Mae'r Aelodau'n gyfrifol am reolaeth uniongyrchol o bolisiau'r Cyngor. Mae'r cyfanswm o lwfansau Aelodau a dalwyd yn ystod 2023/24 i'w weld yn Nodyn 26. Penodir Aelodau gan y Cyngor i rai cyrff cyhoeddus, elusennol a gwirfoddol, sy'n annibynnol i'r Cyngor ond sy'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel bod y Cyngor yn gallu cynnal perthnasau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, sef Cyngorwyr etholedig fel arfer, yn eistedd ar y gwahanol bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt. Mae dadansoddiad o'r trafodion gyda'r cyrff o dan y pennawd yma fel a ganlyn:

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Taliadau a wnaed	2,664	3,555
Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	52	11
Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor	2,342	3,473

Dyma grynodedb o'r sefydliadau unigol (lle nad ydynt wedi'u datgelu'n unrhyw le arall) sydd gan drafodion gyda'r Cyngor o dros £20k:-

Corff	Cysylltiad	Taliadau a Wnaed £'000	Swm sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
2023/24				
Grŵp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	291	1	198
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	135	-	-
Tai Gogledd Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	38	-	19
Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	141	-	-
Cyfanswm 2023/24		605	1	217
2022/23				
Grŵp Llandrillo Menai	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	761	4	19
Medrwn Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	310	-	-
Tai Gogledd Cymru	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	81	-	26
Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Aelod wedi apwyntio gan y Cyngor i fod yn gynrychiolydd	168	-	-
Cyfanswm 2022/23		1,320	4	45

Mae'r Cyngor yn aelod o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a thalwyd tanysgrifiadau o £131k i'r Gymdeithas yn 2023/24 (£129k yn 2022/23).

Mae Aelodau wedi datgan diddordebau mewn contractau neu mewn sefydliadau a all fod yn delio gyda'r Cyngor yn y Gofrestr Statudol o Ddiddordebau'r Aelodau. Mae dadansoddiad o'r taliadau i'r cwmnïau yma fel a ganlyn:

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Taliadau a wnaed	770	444

Mae taliadau sy'n £20k neu fwy, a heb eu cynnwys unrhyw le arall o fewn y nodyn yma, i'w gweld isod:

Sefydliad	Taliadau a wnaed £'000	Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor £'000	Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor £'000
2023/24			
Age Cymru Gwynedd A Mon	108	-	-
Cymell Ltd	187	-	3
Action for Children	275	12	-
Cyngor Tref Caergybi	118	-	-
Network Rail	21	-	1
2022/23			
Age Cymru Gwynedd a Môn	121	-	-
Cymell Ltd	137	-	2
Seiriol Community Centre	20	-	-
Bwyd Da Môn CBC	37	-	-
Cyngor Bro Llanfairpwll	22	-	-

Uwch Swyddogion

Gellir gweld cyfansymiau cydnabyddiaeth ariannol Uwch Swyddogion o fewn Nodyn 27. Mae'n ofynnol i Uwch Swyddogion gwblhau datganiad o fuddiant personol, gan nodi unrhyw fuddiannau sydd ganddynt gydag unrhyw sefydliad a allai dderbyn taliadau gan y Cyngor. Mae dadansoddiad o'r taliadau a wnaethpwyd i'r cwmnïau yma fel a ganlyn:

Diddordeb	2023/24 Taliadau a wnaed £'000	2022/23 Taliadau a wnaed £'000
Pennaeth Tai gyda diddordeb mewn tafarndy cymunedol	11	9
Cyfarwyddwr Gwas. Cymdeithasol yn gyfarwyddwr cymdeithas gelfyddido	4	4

Llywodraeth

Mae gan Llywodraeth Cymru reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol y Cyngor gan ei fod yn darparu'r fframwaith statudol i'r Cyngor ei weithredu. Mae hefyd yn darparu'r mwyafrif o gyllid y Cyngor drwy grantiau ac mae'n pennu termau nifer o drafodion sydd gan y Cyngor gyda phartion eraill (e.e. treth cyngor, budd-daliadau tai). Ceir manylion Incwm Grantiau yn Nodyn 30 ac mae cyfansymiau ar gyfer Trethi a Threthi Amhenodol wedi eu cynnwys yn Nodyn 12.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (BIPBC)

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, trwy reolaeth gyffredin gan Lywodraeth ganolog, yn barti cysylltiedig i'r Cyngor. Mae dadansoddiad o'r trafodion fel a ganlyn:

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Taliadau a wnaed	1,076	1,317
Taliadau a dderbyniwyd	5,041	5,338
Symiau sy'n ddyledus gan y Cyngor	291	490
Symiau sy'n ddyledus i'r Cyngor	5,301	3,224

DIDDORDEBAU MEWN CWMNIAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb yn y cwmnïau canlynol,:-

Cymdeithas Elusennol Ynys Môn (Y Gymdeithas)

Sefydlwyd Cymdeithas Elusennol Ynys Môn, Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn gynt, gan Gyngor Bwrdeistref Ynys Môn, rhagflaenydd y Cyngor Sir, i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd o arian a dderbyniwyd gan Shell (UK) Limited pan roddodd y cwmni'r gorau i weithredu Terfynell Olew ar Ynys Môn. Mae'r Gymdeithas bellach yn endid cyfreithiol arwahân gyda'r un dibenion elusennol ag Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn. Mae pump o Aelodau'r Cyngor yn Ymddiriedolwr ar Fwrdd y Gymdeithas.

Mae'r gymdeithas yn cael ei reoli gan Aelodaeth o holl aelodau etholedig y Cyngor mewn modd ex-officio gyda Bwrdd o 12 Ymddiriedolwyr, chwech wedi eu hethol o'r Aelodaeth, gyda'r chwech sy'n weddill (yn cynnwys y Cadeirydd) wedi eu penodi'n anibynnol o gymuned ehangach.

Amcanion y Gymdeithas yw darparu amwynderau a chyfleusterau er budd cyhoeddus cyffredinol pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Cyflawnir hyn drwy gyfrannu at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i sefydliadau elusennol a gwirfoddol.

Derbyniodd y Cyngor £165k gan y Gymdeithas tuag at gostau rhedeg Oriel Ynys Môn (£215k yn 2021/22).

Mae gan y Cyngor ddiddordebau yn y cwmnïau canlynol hefyd:-

Sefydliad	2023/24 Taliadau a wnaed £'000	2022/23 Taliadau a wnaed £'000
WJEC CBAC LTD	515	473
Menter Môn Cyf	565	677

Cyd-bwyllgor Addysg Cymru - WJEC CBAC Cyf

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyf, cwmni elusennol lle mai'r aelodau yw'r 22 awdurdod unedol yng Nghymru, a'u hamcanion yw darparu gwasanaethau arholi a darparu a hyrwyddo gwasanaethau addysgol a diwylliannol eraill. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Mae rhan o'r datganiad fel a ganlyn:

	Symudiad net mewn cyllid £'000	Trosiant £'000	(Rhwymedigaet hau) / Asedau Net £'000
30 Medi 2022	31,097	55,493	87,174
30 Medi 2021	17,113	31,385	56,077

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni gan WJEC CBAC Cyf, 245 Rhodfa'r Gorllewin, Llandaf, Caerdydd, CF5 2YX. Mae adroddiad yr archwilydd ar gyfrifon y flwyddyn ariannol sy'n diweddu 30 Medi 2022 yn un heb amodau.

Menter Môn Cyfyngedig

Mae'r Cyngor yn aelod o Menter Môn Cyf. Amcanion y cwmni yw hyrwyddo twf economaidd yn Ynys Môn wledig. Mae'r cwmni yn gyfyngedig trwy warant, nid oes ganddo gyfalaf cyfranddaliad, ac mae ymrwymiad y Cyngor wedi'i gyfyngu i £1.

Mae cyfrifon y cwmni'n dangos y canlynol:

	(Colled) / Ennillion Net cyn treth £'000	Trosiant £'000	(Rhwymedigaet hau) / Asedau Net £'000
31 Rhagfyr 2022	(626)	9,388	1,091
31 Rhagfyr 2021	(753)	5,963	(2,541)

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni gan Menter Môn, Neuadd y Dref Llangefni, Sgwâr Buckley, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7LR. Mae adroddiad yr Archwilydd ar gyfrifon y flwyddyn ariannol sy'n diweddu 31 Rhagfyr 2022 yn un heb amodau.

Ysgol Sefydledig Caergeiliog

Mae'r balansau ar gyfer asedau ac ymrwymadau cyfredol a reolir gan Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon hyn ac, felly, mae cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y nodir yn y Fantolen yma, yn cynrychioli'r asedau cyfredol net yn unig. Mae gan yr ysgol hefyd asedau anghyfredol sydd wedi eu nodi ar Fantolen yr ysgol, sef £768k ar 31 Mawrth 2024 (£687k ar 31 Mawrth 2023), ar gyfuniad o brisant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau anghyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu'r ysgol ac nid ydynt wedi'u cyfuno ym Mantolen y Cyngor hwn.

NODYN 32 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH A CHRONFEYDD ERAILL A WEINYDDIR GAN Y CYNGOR

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr ar gyfer nifer o gronfeydd ymddiriedolaeth sydd yn elusennau gofrestredig. Mae'r gwaith gweinyddu ariannol ar gyfer y cronfeydd hyn yn cael ei gwblhau gan y Cyngor fel Ymddiriedolwr er bod y wybodaeth a gadwir am bob cronfa yn cael ei hadnabod yn unigol. Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn ac Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn yw'r ddwy gronfa fwyaf mae'r Cyngor yn ymddiriedolwr ar eu cyfer.

2023/24	2023/24 Incwm £'000	2023/24 Gwariant £'000	2023/24 Asedau £'000	2023/24 Rhwymedigaethau £'000
Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn	14	0	732	-
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	184	201	4,851	17

2022/23	2022/23 Income £'000	2022/23 Expenditure £'000	2022/23 Assets £'000	2022/23 Liabilities £'000
Isle of Anglesey County Council Welsh Church Act Fund	12	0	705	-
Anglesey Further Education Trust Fund - final accounts	149	235	4,903	17

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn yn cynnwys tair cronfa. Mae hyn yn cynnwys Ystâd Ffermydd a Thyddynnod David Hughes sy'n cael ei rheoli gan dîm Tyddynnod y Cyngor yn yr Adran Eiddo. Mae cronfa David Hughes yn casglu rent gan dyddynnod yn ogystal â llog ar ei fuddsoddiadau eraill. Mae'r ddwy gronfa arall yn ennill incwm gan fuddsoddiadau sy'n cael eu rheoli nad ydynt yn eiddo. Mae incwm net y gronfa yn darparu cymorth ariannol ar gyfer disgyblion hŷn a phobl ifanc cymwys dan 25 oed i'w helpu nhw i gwblhau cyrsiau os ydynt yn wynebu anfantais ariannol.

Gellir gweld y cyfrifon terfynol cyfredol sydd wedi'u harchwilio ar gyfer yr ymddiriedolaeth sy'n berthnasol i 2022/23 drwy glicio ar y ddolen isod.

[Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon yr Ymddiriedolaeth Addysg Bellach ar gyfer 2022/23.pdf \(ynysmon.gov.uk\)](#)

Cronfa Degwm Cyngor Sir Ynys Môn

Roedd y Gronfa hon yn cae ei rheoli'n flaenorol gan Gyngor Gwynedd a drosglwyddodd asedau'r gronfa i'r Cyngor ym mis Mai 2019. Mae ymgynghorydd yn adolygu'r gronfa ar hyn o bryd gyda'r bwriad o lansio cynllun newydd fydd yn amlinellu diben y gronfa, ei chynllun ar gyfer darparu cymorth elusennol yn ogystal â chreu elusen newydd. Roedd yr asedau net o fewn y gronfa ar 31 Mawrth 2024 yn £732k (£705k yn 2022/23).

Mân Gronfeydd

Mae'r Cyngor hefyd yn ymddiriedolwr ar gyfer nifer o fân gronfeydd addysg, fel y gweler isod.

Mân Ymddiriedolaethau	2023/24 Asedau £'000	2022/23 Asedau £'000
Mân Ymddiriedolaethau Addysg	-	
Amlwch		
Sir Thomas Jones and feeder schools	1	1
Mrs Dilys Evans BA	2	2
Mr Caradoc Evans MSc	2	2
Caergybi		
Stanley Scholarship	14	13
Porthaethwy		
F C Baines AP	34	33
Eraill		
Llanynghenedl War Heroes	7	7
John Williams-Hughes	3	3
Anwen Williams	6	6
Cyfanswm Mân Ymddiriedolaethau Addysg	69	67

Cronfeydd eraill a weinyddir gan y Cyngor

Mae'r Cyngor fel rhan o'i gylch gwaith diogelu a chefnogi pobl agored i niwed hefyd yn gweinyddu nifer o gyfrifon banc cleientiaid y mae'r Cyngor wedi'u penodi i'w rheoli gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP) fel Penodai Corfforaethol neu'r Llys Gwarchod fel sy'n berthnasol. Mae hyn ar ran unigolion nad oes ganddynt y gallu i reoli eu materion ariannol eu hunain. Rheolir y rhain gan dîm mewn gwasanaethau Oedolion ac fe'u monitror ddwywaith y flwyddyn gan y Llys Gwarchod. Cyfanswm gwerth y cyfrifon hyn ar 31 Mawrth 2023 oedd £933k (£842k yn 2022/23). Nid yw'r gwerth hwn wedi'i gynnwys yn mantolen y Cyngor gan nad yw'r arian yn perthyn i'r Cyngor.

NODYN 33 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei gyfran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2023/24, talodd y Cyngor £6.819m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 23.68% o dâl pensiynadwy (£6.332m a 23.68% yn 2022/23).

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig a manylir arnynt yn Nodyn 34 isod.

NODYN 34 – CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG LLYWODRAETH LEOL

Buddiannau Ymddeoliad Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith ei swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau i'r dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd, sy'n darparu buddion wedi'u diffinio ac yn cael ei weinyddu gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad. Yn ogystal, mae cyfran y Cyngor o'r incwm, costau, asedau ac atebolrwydd pensiwn sy'n ymwneud â Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru wedi'u cynnwys yn y ffigyrau hyn.

a) Trafodion yn ymwneud â buddiannau ôl-gyflogaeth

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid ei dangos yn erbyn Cronfa'r Cyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ôl-gyflogaeth / ymddeoliad yn cael eu gwyrddroi o'r Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans y Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:-

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	10,810	23,124
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	27	93
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	10,837	23,217
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	17,300	14,201
Diddordeb ar effaith y nenfwd ased	939	(10,773)
Incwm llog ar asedau'r cynllun	(18,266)	26,645
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaeth	10,810	26,645
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	(24,839)	16,664
(Elw) a cholledion actiwariad yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	(2,190)	(11,417)
(Elw) a cholledion actiwariad yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(23,019)	(211,308)
Arall	11,295	49,790
Effaith y Nenfwd Asedau	(20,700)	-
Cyfanswm Aifedur y rhwymedigaeth o ran buddiannau net diffiniedig	(38,753)	(156,270)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(27,943)	(129,625)
Gwydroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r côd	(193)	16,179
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	11,003	10,466
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	10,810	26,645

b) Asedau a Rhwymedigaethau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwariad gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r rhwymedigaethau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwariad, ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiad llawn ddiweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2024.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas â'i gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2022 £'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	428,412	383,797
Gwerth Presennol Ymrwymadau'r Cynllun	(357,267)	(363,983)
Rhwymedigaeth net yn codi o'r Rhwymedigaethau diffiniedig	71,145	19,814

Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans ar 1 Ebrill	363,983	518,816
Addasiad i agor cydbwysedd I ddiwygio BUEGC 2021/22	53	149
Cost gwasanaeth cyfedrol	10,810	23,124
Cost llog	17,300	14,201
Cyfraniadau gan cyfranogwyr y cynllun	3,449	3,144
(Elw) / colledion Ailfesur	(24,436)	(183,988)
Costau gwasanaeth blaenorol	27	93
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(976)	(923)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(12,943)	(10,632)
Balans ar 31 Mawrth	357,267	363,983

Cysoni Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	383,797	397,617
Addasiad i agor cydbwysedd I ddiwygio BUEGC 2021/22	-	149
Incwm Llog	18,266	10,773
Elw ar asedau cynllun (heb gynnwys gwariant llog net)	24,840	(16,664)
Arall	-	(11,055)
Cyfraniadau gan aelodau	3,449	3,143
Cyfraniadau gan y cyflogwr	11,003	10,466
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	(976)	923
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	976	(923)
Buddiannau a dalwyd	(12,943)	(10,632)
Balans ar 31 Mawrth	428,412	383,797

c) Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

Mae'r tabl isod yn dangos y categorïddio ecwitiau a buddsoddiadau eraill rhwng y Prisiau a Ddyfynnir mewn Marchnadoedd Gweithredol a phrisiau heb eu dyfynnu mewn Marchnadoedd Gweithredol a chanran pob math o fuddsoddiadau. Mae rheolwyr y cronfeydd buddsoddi yn amrywio'r buddsoddiadau i sicrhau'r enillion gorau mewn buddsoddiadau diogel. Yn 2023/24, roedd 29% o fuddsoddiadau'r gronfa mewn Bondiau sydd wedi perfformio'n well yn 2023/24, o'i gymharu â dim bondiau yn 2022/23. Buddsoddiwyd 1% (£4.350m) mewn arian parod a chyfwerth ag arian parod ar farchnadoedd heb eu dyfynnu oherwydd cryfder y bunt, o'i gymharu â dim yn 2022/23. Ers 2018/19, mae rheolwyr y gronfa bensiwn wedi dechrau symud buddsoddiadau o'r rhai a ddyfynnir mewn marchnadoedd gweithredol i ddwy gronfa gyfun fyd-eang ym Mhartneriaeth Pensiynau Cymru (WPP). Dangosir y buddsoddiadau hyn o fewn Cronfeydd Buddsoddi ac Ymddiriedolaethau Uned nad ydynt yn cael eu dyfynnu mewn marchnadoedd agored. Mae rhagor o wybodaeth am Gronfa Bensiwn Gwynedd yn ei chyfanrwydd ar gael ar y ddolen ganlynol:-

<https://www.cronfabensiwnwynedd.cymru/cy/Cartref.aspx>

Cyfran y Cyngor o Asedau'r Cynllun Pensiwn yw: -

	2023/24 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2023/24 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2023/24 Canran o gyfanswm asedau	2022/23 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2022/23 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2022/23 Canran o gyfanswm asedau
Arian a chywerthoedd arian	1,167	4,350	1%	1,197	-	0%
Ecwiti preifat	-	22,451	5%	-	24,150	6%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Ymddiriedolaeth						
Ecwiti	-	237,053	55%	-	238,805	62%
Bondiau	-	122,613	29%	-	-	0%
Isadeiledd	-	10,887	3%	-	10,891	3%
Arall	-	-	0%	-	77,139	21%
Eiddo Tiriog						
Eiddo yn y DU	-	29,646	7%	-	31,615	8%
Eiddo Tramor	-	-		-	-	0%
Cyfanswm Gwerth yr holl Asedau	1,167	427,000	100%	1,197	382,600	100%
Cyfanswm Gwerth yr Asedau Gweithredol ac Anweithredol		428,167			383,797	

ch) Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun: -

	31 Mawrth 2024 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2021 £'000	31 Mawrth 2020 £'000
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun Pensiwn	428,412	383,797	397,617	357,955	274,492
Gwerth Presennol Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig y Cynllun	(357,267)	(363,983)	(518,816)	(534,216)	(399,012)
(Diffyg)/Asedau yn y Cynllun	71,145	19,814	(121,199)	(176,261)	(124,520)

Mae'r dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun yn dangos yr ymrwymadau sylfaenol sydd gan y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddion ymddeol. Yn debyg i 2022/23, gwerth presennol rhwymedigaethau buddion wedi'u diffinio o £357.267m, sy'n sylweddol is na'r gwerth arferol oherwydd y ffactor disgownt cynyddol a ragnodir gan safonau cyfrifeg ac a ddefnyddir gan yr Actiwari. Mae hyn, fel y soniwyd yn yr adroddiad naratif, yn gysylltiedig â'r gyfradd sylfaenol banc uwch a gwerth bondiau corfforaethol y DU y mae'r ffactor disgownt yn seiliedig arnynt. Gwerth teg asedau yn y cynllun pensiwn yw £428.412m, sy'n uwch na gwerth presennol y rhwymedigaethau buddion diffiniedig o £357.267m. Arweiniodd hyn at sefyllfa asedau net ac eithrio buddion heb eu cyllido o £71.145m. O dan reolau cyfrifo (IFRIC14), ni chaniateir i'r Cyngor ddangos ased pensiwn net ar y fantolen oherwydd cyfyngiadau ar y gronfa bensiwnau. Mae'r Cyngor wedi defnyddio nenfwd asedau net o £71.145m, a fydd yn dod â'r ased i ddim ar y fantolen ar dudalen 13. Fodd bynnag, ni ellir gwrthbwysu rhwymedigaethau heb eu cyllido yn erbyn yr ased pensiwn net at ddibenion y nenfwd asedau. Felly, yr atebolrwydd pensiwn net ar y fantolen yw £10.522m, er gwaethaf perfformiad cadarnhaol y gronfa bensiwn yn 2023/24.

c) Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd: -

	2023/24	2022/23
Rhagdybiaethau Marwolaeth:		
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr presennol:</i>		
Dynion	20.8 years	20.9 mlynedd
Merched	23.5 years	23.7 mlynedd
<i>Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr dyfodol:</i>		
Dynion	21.9 years	22.1 mlynedd
Merched	25.3 years	25.5 mlynedd
Graddfa Cynnydd Chwyddiant / Pensiwn	2.75%	2.95%
Gradda cynnydd mewn cyflogau	3.25%	3.45%
Dychweliad disgwylidig ar yr asedau	11.20%	-1.50%
Graddfa ddisgownt ar rwymedigaethau'r cynllun	4.85%	4.75%
Defnyddio'r opsiwn i drosi pensiwn blynyddol i lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasaneath i Ebrill 2008	50.00%	50.00%
Gwasaneath ar ol Ebrill 2008	65.00%	65.00%

dd) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Newid Mewn Tybiaethau fel ar 31 Mawrth 2023	% y Cynnydd yn fras i'r Cyflogwr	Swm Ariannol Bras £'000
Lleihad o 0.1% yn y gyfradd ddisgownt real	2%	6,939
Cynnydd 1 blwyddyn yn nisgwylid oes aelodau	4%	14,554
Cynnydd o 0.1 % yn y gyfradd cynnydd cyflog	0%	935
Cynnydd o 0.1 % yn y gyfradd cynnydd pensiwn	2%	6,106

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd uchod yn seiliedig ar newidiadau rhesymol bosibl i'r rhagdybiaethau sy'n digwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd. Mae'n tybio ar gyfer pob newid yn y dybiaeth bod yr holl dybiaethau eraill yn aros yn gyson. Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd yn dangos gall effaith cynnydd o 0.1% yn y gyfradd ddisgownt real oherwydd newidiadau posibl i'r farchnad leihau rhwymedigaethau'r gronfa gan £7.420m. Gallai cynnydd o flwyddyn mewn disgwylid oes aelodau gynyddu rhwymedigaethau gan £14.704m. Yn ymarferol, bydd gwir gost cynnydd o flwyddyn mewn disgwylid oes yn dibynnu ar strwythur y dybiaeth ddiwygiedig (h.y. os bydd gwelliannau i gyfraddau goroesi yn bennaf yn berthnasol i oeddrannau iau neu hŷn). Gallai cynnydd o 0.1% yn y gyfradd cynnydd cyflog gynyddu costau'r gronfa gan £355k. Gallai cynnydd o 0.1% yn y gyfradd bensiwn gynyddu rhwymedigaethau gan £7.201m. Cyfrifwyd yr amcangyfrifon yn y dadansoddiad sensitifrwydd yn unol â rhagdybiaethau actiwariaid proffesiynol, IAS19 a FRS102.

Mae hyn yn golygu bod y defnydd o'r rhagdybiaethau 0.1% isod wedi'u dewis gan yr actiwari arbenigol yn unol â'u barn broffesiynol. Byddai'r Actiwari wedi ystyried gwybodaeth gyfredol a gorffennol. Byddai gwybodaeth am oes pobl a gwybodaeth ddemograffig hefyd wedi dylanwadu ar hyn.

e) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau cyflogwyr mor gyson â phosibl. Mae gan y Cyngor strategaeth gyda actiwari'r cynllun i gyflawni lefel cyllido o 100% dros yr 20 mlynedd nesaf. Mae lefelau cyllido'n cael eu monitro'n flynyddol. Disgwylir i'r prisiad tair blynedd nesaf gael ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2025.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

O dan y Ddeddf, efallai na fydd y CPLIL yng Nghymru a Lloegr, a phrif gynlluniau gwasanaethau cyhoeddus eraill sy'n bodoli eisoes, yn darparu buddion mewn perthynas â gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 ar gyfer prif gynlluniau pensiwn gwasanaethau cyhoeddus presennol eraill yng Nghymru a Lloegr). Mae'r Ddeddf yn darparu bod rheoliadau cynlluniau yn cael eu gwneud o fewn fframwaith cyffredin, i sefydlu cynlluniau enillion ailbrisiu cyfartalog gyrfa newydd i dalu pensiynau a buddion eraill.

Mae'r ased / atebolrwydd net yn dangos ymrwymadau sylfaenol sydd gan y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddion ôl-gyflogaeth (ymddeol). Mae'r ased net o £71.145m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y'i cofnodwyd yn y Fantolen. Mae hwn yn ased cyfrifyddu statudol nad yw'n effeithio ar falansau'r Cyngor. Fodd bynnag, mae'r safon cyfrifo ar gyfer Pensiynau, IAS19 ac IFRIC14, yn ei gwneud yn ofynnol na ellir cynnwys ased pensiwn net fel ased ar y fantolen, felly, mae hyn wedi'i eithrio ac mae'r atebolrwydd pensiwn yn dangos y balans o £10.522m ar rwymedigaethau heb eu cyllido, yn unol â'r rheolau.

f) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2023/24

Mae'r Cyngor yn rhagweld talu £10.955m o gyfraniadau i'r cynllun yn 2023/24. Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau CPLIL ar gyfer 2022/23 ar 31 Mawrth 2024 yw £1.209m, ac mae wedi'i gynnwys yn nodyn datgelu'r credydwr tymor byr.

NODYN 35 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Cytundebau contractiol rhwng dau neu fwy o bartïon yw offerynnau ariannol yn ymwneud â hawl i dderbyn tâl o ariannol. Byddai gan un parti ased ariannol lle mae arian neu ased ariannol arall yn cael ei roi i'r parti arall, yn gyfnewid am ddychwelyd yr arian neu'r offeryn ariannol, yn aml gyda llog neu enillion ffafriol ar y buddsoddiad. Byddai'r trafodiad yn rhwymedigaeth ariannol i'r parti neu'r parti eraill. Y cytundeb i ad-dalu'r arian ar yr amser y cytunwyd arno ac i ddychwelyd yr arian yn unol â'r cytundeb fyddai hynny. Er enghraifft, prif asedau ariannol y Cyngor yw ei fuddsoddiadau mewn adneuon banc.

Mae enghreifftiau o asedau ariannol yn cynnwys arian parod, adneuon banc, symiau sy'n ddyledus drwy fasnach (dyledwyr), ecwitiau, bondiau a deilliadau. Mae enghreifftiau o rwymedigaethau ariannol yn cynnwys benthyciadau, symiau sy'n daladwy drwy fasnach (credydwr) ac unrhyw rwymedigaeth contractiol i ddarparu arian parod neu ased ariannol i endid arall.

NODYN 35a – ASED AU ARIANNOL

Mae'r nodyn yma'n dangos y categorïau gwahanol o asedau ariannol sy'n ofynnol o dan SAARh 9 a gwerth asedau ariannol y Cyngor ar 31 Mawrth 2024. Mae'n rhoi gwerth asedau anariannol hefyd, sydd yn cynnwys gwerth Tir ac Eiddo ac asedau eraill. Ni all y Cyngor ond ymrwymo i asedau a rhwymedigaethau ariannol yn unol â Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor. Mae'r Strategaeth yn gosod meini prawf caeth, felly, ni all y Cyngor ond buddsoddi mewn asedau ariannol sydd yn hynod o ddiogel ac y gellir cael mynediad atynt pan fydd y Cyngor angen yr arian.

Adneuon banciau yn y DU sy'n bodloni meini prawf statws credyd y Cyngor yw'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau, neu fenthyciadau i awdurdodau lleol eraill. Daw'r cyfan ohonynt o dan ddsbarthiad SAARh 9 Asedau Ariannol a fesurir yn ôl cost wedi'i amorteiddio, fel yr amlygir yn Nodyn 35a.

Mae'r tabl isod yn dangos swm cario'r asedau ariannol. Dyma werth yr asedau ariannol yn y fantolen yn seiliedig ar gost wedi ei amorteiddio. Darperir y gwerth teg hefyd; Mae hwn yn werth mwy cyfredol, sef y pris i werthu'r asedau ariannol ar 31 Mawrth 2024.

Asedau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2024		31/03/2023		31/03/2024		31/03/2023		31/03/2024		31/03/2023	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio												
Arian a chywerthoedd arian												
Arian a chywerthoedd arian - adneuon	31,603	31,603	19,021	19,021	-	-	-	-	31,603	31,603	19,021	19,021
Arian a chywerthoedd arian eraill	504	504	719	719	-	-	-	-	504	504	719	719
Buddsoddiadau tymor byr eraill	-	-	22,500	22,500	-	-	-	-	-	-	22,500	22,500
Cyfanswm Buddsoddiadau	32,107	32,107	42,240	42,240	-	-	-	-	32,107	32,107	42,240	42,240
Dyledwyr												
Rhenti	343	343	317	317	-	-	-	-	343	343	317	317
Benthyciadau i weithwyr	337	337	131	131	14	14	14	14	351	351	145	145
Dyledwyr Masnach	2,158	2,158	2,327	2,327	-	-	-	-	2,158	2,158	2,327	2,327
Incwm gohiriedig	-	-	-	-	1,018	1,018	1,220	1,220	1,018	1,018	1,220	1,220
Gordaliadau budd-daliadau tai	181	181	170	170	-	-	-	-	181	181	170	170
Dyledwyr Eraill	2,665	2,665	637	637	-	-	-	-	2,665	2,665	637	637
Cyfanswm Dyledwr	5,683	5,683	3,582	3,582	1,032	1,032	1,234	1,234	6,715	6,715	4,816	4,816
Cyfanswm Offerynnau Ariannol	37,790	37,790	45,822	45,822	1,032	1,032	1,234	1,234	38,822	38,822	47,056	47,056
Asedau heb eu diffinio fel Offerynnau Ariannol	46,983	46,983	36,730	36,730	552,321	552,321	496,430	496,430	599,305	599,305	533,160	533,160
Cyfanswm Asedau	84,773	84,773	82,552	82,552	553,353	553,353	497,664	497,664	638,126	638,126	580,216	580,216

Mae'r asedau ariannol wedi eu rhannu rhwng buddsoddiadau a dyledwyr. Y buddsoddiadau yw adneuon arian parod i mewn i fanciau y DU ynghyd â'r arian parod ac chywerthoedd arian eraill yn ymwneud â'r symiau a ddelir ar gyfer bancio gweithredol a thalu costau o ddydd i ddydd. Buddsoddodd y Cyngor £15.000m hefyd mewn adneuon cyfnod penodol ar gyfradd llog uwch. Mae'r symiau a ddelir fel arian parod a chywerthoedd arian yng nghyfrifon adneuon banc y DU dros anghenion dydd i ddydd ond bydd eu hangen yn y dyfodol. Mae'r rhain yn ennill llog am y cyfnod a fuddsoddiwyd. Y categori arall o asedau ariannol yw dyledwyr.

Mae'r rhain yn ymwneud â sefydliadau neu unigolion sy'n ddyledus i'r Cyngor. Y mwyaf sylweddol yw dyledwyr masnach sy'n ymwneud â symiau sy'n ddyledus am wasanaethau a dderbynnir. Dangosir benthyciadau cyflogaion hefyd; benthyciadau meddal yw'r rhain sy'n ymwneud yn bennaf â benthyciadau ceir i aelodau o staff sy'n teithio'n fwy helaeth ar fusnes y Cyngor. Darparwyd y benthyciadau ar gyfradd is na gwerth y farchnad oherwydd yr angen am deithio sy'n gysylltiedig â gwaith. Nid yw dyledwyr yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, ac incwm a thaliadau sy'n deillio o drethiant, gan gynnwys y Dreth Gyngor a threthi annomestig.

NODYN 35b – RHWYMEDIGAETHAU ARIANNOL A DDELIR GAN Y CYNGOR

Mae holl Rwymedigaethau Ariannol y Cyngor yn cael eu dosbarthu fel Rwymedigaethau Ariannol ar gost wedi'i hamorteiddio. Dangosir hyn yn Nodyn 35b. Mae'r nodyn hefyd yn dangos gwerth rhwymedigaethau anariannol.

Cyfanswm rhwymedigaethau benthycia'r Cyngor oedd £124,515m ar 31 Mawrth 2024. Dyma'r benthyciad a gymerwyd dros y blynyddoedd i gyllido gwariant cyfalaf ar adeiladu neu adnewyddu asedau'r Cyngor. Y benthyciadau tymor byr yw'r symiau sydd i'w had-dalu erbyn 31 Mawrth 2025. Disgwylir i'r benthyciadau hirdymor gael eu talu ymhen mwy na blwyddyn. Prif ddarparwr benthyciadau i'r Cyngor yw'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB), sy'n rhan o Adran Trysorlys y Llywodraeth Ganolog.

Cyfrifwyd gwerth teg benthycia'r Cyngor gan ymgynghorwyr Rheoli Trysorlys y Cyngor, Gwasanaethau Asedau Cyswllt. Cyfanswm gwerth teg benthycia'r Cyngor oedd £108,935m, sy'n is na'r gwerth cario ar y fantolen o £124,515m ar 31 Mawrth 2024. Mae gwerth teg yr asedau £15.580m yn is na'r swm cario oherwydd bod y Bwrdd Benthyciadau Cyfalaf yn cynnig gostyngiad net os yw'r Cyngor yn disodli'r benthyciadau hyn gyda benthyciadau newydd. Mae'r Cyngor wedi elwa o fenthyciadau llog is tra bod y gyfradd llog sylfaenol wedi bod yn isel. Mae hyn wedi helpu i sicrhau bod llog ad-daladwy bob blwyddyn yn is na'r blynyddoedd blaenorol pan oedd cyfraddau llog yn uwch. Byddai cynnydd mewn cost llog ad-daladwy blyddynol yn uwch na gwerth cyfanswm gostyngiad PWLB ac ni fyddai'r gost llog flynyddol ar y benthyciadau newydd yn fforddiadwy.

Rhwymedigaethau Ariannol	Tymor Byr				Tymor Hir				Cyfanswm			
	31/03/2024		31/03/2023		31/03/2024		31/03/2023		31/03/2024		31/03/2023	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg Ailddatgan
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio												
Benthyciadau												
PWLB	2,977	1,861	3,738	3,811	117,690	103,865	117,708	112,664	120,666	105,726	121,446	116,475
Salix	364	364	373	373	3,485	2,845	3,849	3,155	3,849	3,209	4,222	3,528
Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol - Benthyciadau	3,341	2,225	4,111	4,184	121,175	106,710	121,557	115,819	124,515	108,935	125,668	120,003
Credydwyr												
Masnach	3,672	3,672	11,650	11,650	-	-	-	-	3,672	3,672	11,650	11,650
Credydwyr Eraill	21,656	21,656	1,177	1,177	-	-	-	-	21,656	21,656	1,177	1,177
Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol - Credydwyr	25,328	25,328	12,827	12,827	-	-	-	-	25,328	25,328	12,827	12,827
Cyfanswm Rhwymedigaethau Ariannol	28,669	27,553	16,938	17,011	121,175	106,710	121,557	115,819	149,843	134,263	138,495	132,830
Cyfanswm Rhwymedigaethau nad ydynt wedi'u diffinio fel Rhwymedigaethau Ariannol	26,946	26,946	27,178	27,178	8,038	8,038	9,893	9,893	34,984	34,984	37,071	37,071
Cyfanswm Rhwymedigaethau	55,615	54,499	44,116	44,189	129,213	114,748	131,450	125,712	184,827	169,247	175,566	169,901

1

NODYN 35c – INCWM, GWARIANT, ENILLION A CHOLLEDION

Mae'r tabl isod yn dangos effaith offerynnau ariannol y Cyngor a ddelir ar gyfrif refeniw blynyddol y Cyngor ar gyfer 2023/24.

Mae'r tabl yn dangos y codwyd £743k (£599k yn 2022/23) ar y Cyngor am amhariad a dadgydnabyddiaeth o'r asedau ariannol a nodir uchod yn Nodyn 35a. Dangosir taliadau amhariad a dadgydnabyddiaeth yn fanylach yn Nodyn 36a. Mae ased y dyledwyr yn cael ei amharu i ystyried y risg na fydd yr holl ddyledion sy'n weddill yn cael eu talu. Codir tâl am ddad-gydnabod incwm sy'n ddyledus sy'n annhebygol o gael ei dalu. Mae hyn yn lleihau gwerth yr asedau yn ôl y swm hwn ac yn cael ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES).

Derbyniodd y Cyngor £2,122k (£963k yn 2022/23) mewn llog o'i adneuon mewn banciau yn y DU a benthyciadau i awdurdodau lleol eraill. Mae'r llog ar fuddsoddiadau wedi gostwng oherwydd effaith y gyfradd sylfaenol hanesyddol isel a ostyngwyd oherwydd y Pandemig. Mae cyfraddau llog wedi cynyddu ers hynny ac mae'n debygol y byddant yn parhau i gael eu cynyddu ymhellach. Bydd hyn yn cynyddu'r llog sy'n dderbyniadwy ar gyfer 2023/24. Y llog a oedd yn daladwy ar fenthyciadau yn ymwneud â 2023/24 oedd £5,515m (£5.699m yn 2022/23).

Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion	2023/24		2022/23	
	Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau £'000	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall £'000	Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau £'000	Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall £'000
(Enillion)/colledion net ar:				
Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio (lwfans amhariad a dadgydnabod)	743	-	599	-
Cyfanswm yr enillion/colledion net	743	-	599	-
Refeniw llog:				
Asedau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio	(2,122)	-	(963)	-
Cyfanswm Refeniw Llog	(2,122)	-	(963)	-
Cost llog:				
Rhwymedigaethau ariannol wedi'u mesur ar gost wedi'i hamorteiddio	5,515	-	5,699	-
Cyfanswm Cost Llog	5,515	-	5,699	-

NODYN 36 – NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gwaith y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i sawl risg ariannol: -

Risg Credyd – y posibilrwydd bod partïon eraill yn methu â thalu'r symiau sy'n dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd – y posibilrwydd na fydd cyllid gan y Cyngor i gwrdd â'i ymrwymadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad – y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog. Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth gan Ddatganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blynyddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor Llawn. Mae'r Cyngor ond wedi buddsoddi mewn banciau DU ac awdurdodau lleol eraill yn ystod y flwyddyn.

Risg Credyd— Mae Risg Credyd yn deillio o adneuoŷn gyda banciau a sefydliadau ariannol, yn ogystal ag amlygiad credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen). Mae'r safon yn ei wneud yn ofynnol i'r Cyngor ddarparu ar gyfer colledion credyd posibl o beidio â thalu incwm dyledus i'r Cyngor. Gelwir hyn yn lwfans colli amhariad (ILA). Yn hytrach na seilio colledion posibl ar wybodaeth hanesyddol yn unig, y ma'r Cyngor yn ystyried colledion credyd posibl yn y dyfodol yn gynharach ac mae wedi diwygio'r polisi amhariad i amharu ar golledion credyd posibl ar ddyledwyr mwy cyfredol. Mae'r polisi diwygiedig i'w weld yn Nodyn 41 Polisiâu Cyfrifyddu.

Mae'r Cyngor wedi asesu'r risg credyd o adneuoŷn banc ar y tebygolrwydd o'r banc yn diffygio wrth ad-dalu'r buddsoddiad. Mae risg uwch i'r sector bancio gan Brexi, effaith y Pandemig ac, yn fwy diweddar, effaith y rhyfel yn yr Wcrain. Fodd bynnag, parheir i ystyried y risg o ddiffyg i fod yn isel. Mae hyn o ganlyniad i wytnwch ariannol uwch gan y banciau yn dilyn deddfwriaeth newydd a gyflwynwyd yn dilyn argyfwng bancio 2008. Nid yw'r adneuoŷn banc, felly, wedi eu hamharu. Nid ydym yn trefnu adneuoŷn gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu graddio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o uchafsymiau yn seiliedig ar ansawdd credyd ar gyfer gwahanol math o sefydliadau, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthycu mwy na £15m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'r Cyngor yn monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rhybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blynyddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi.

Ni aethwyd tu draw i unrhyw uchafswm credydd yn ystod y flwyddyn ariannol ac ni thorwyd unrhyw feini prawf gwrthbariton. Nid yw'r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion o ganlyniad i unrhyw un o'i wrthbartion fethu â pherfformio yng nghyswllt adneuoŷn.

Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae ganddo weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae'r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig, megis hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal. Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, sy'n bennaf yn fenthyciadau car i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeëdig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Mae'r morgeisi gweddilliol yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgeisiedig. Ystyrir bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau ceir o gyflogau'r gweithwyr, mae trefniadau dwyochrog gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i ad-ennill dyledion yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol.

NODYN 36a - AMHARIAD A DAD-GYDNABOD ASED AU ARIANNOL

Er mwyn sicrhau nad yw incwm y Cyngor yn cael ei orbwysleisio yn y cyfrifon hyn, mae balansau dyledwyr yn cael eu amharu i gyfrif am y risg credyd o dderbyn llai o incwm nag sy'n ddyledus. Mae'r amhariad hwn yn ystyried mwy o ddyledwyr cyfredol yn ogystal â dyledion sy'n ddyledus dros gyfnod hwy o amser. Er mwyn sicrhau nad yw'r Cyngor yn cydnabod unrhyw incwm na ellid byth ei adennill, ystyrir dileu y dyledion yma, a mae'n rhaid cymeradwyo hyn yn unol â chyfansoddiad y Cyngor. Mae'r rhai a gymeradwywyd i'w dileu yn cael eu tynnu o falans y dyledwyr a'u codi yn erbyn referniw yn adran Cyllido a Buddsoddi Incwm a Gwariant y CIES.

Dangosir y newidiadau mewn lwfans amhariad a'r swm sy'n cael ei gydnabod isod: -

Dosbarth yr Asedau (cost wedi ei hamorteiddio)	2023/24	2022/23
	Colledion credyd disgwylidig dros oes yr ased - heb amhariad credyd £'000	Colledion credyd disgwylidig dros oes yr ased - heb amhariad credyd £'000
Balans Agoriadol ar 1 Ebrill 2021	4,605	4,121
Adneuon mewn banciau'r DU	-	-
Dyledwyr Masnachol (ac eithrio'r sector cyhoeddus a threthi)	496	441
Benthyciadau Meddal	-	-
Gordaliadau budd-dal Tai	97	34
Rhenti	48	9
Cyfanswm y lwfans amhariad 31 Mawrth	5,246	4,605
Asedau Ariannol sydd wedi cael eu dad-adnabod	102	115
Cyfanswm Amhariad a Dad-gydnabod	743	599

Mae'r newidiadau yn y lwfans amhariad a'r swm sydd wedi'i ddad-gydnabod i'w weld isod: -

NODYN 36b – Risg credyd o fuddsoddiadau

Mae'r meini prawf isod yn darparu'r statws credyd isaf ar gyfer sefydliadau y mae'r Cyngor yn buddsoddi ynddynt. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn buddsoddi mewn banciau a chymdeithasau adeiladu yn y DU ac awdurdodau lleol eraill y DU ar ôl asesu eu gwybodaeth ariannol. Mae'r meini prawf hefyd yn caniatáu ar gyfer offerynnau ariannol Llywodraeth Ganolog y DU a chronfeydd marchnad arian A triphlyg. Mae'r meini prawf hyn wedi'u cynnwys yn Natganiad Blynyddol Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ac mae wedi'i gymeradwyo gan y Cyngor Llawn.

Categori	Statws Credyd Tymor Byr (Fitch)	Statws Credyd Tymor Byr (Moody's)	Statws Credyd Tymor Byr (Safon a Gwael)	Statws Credyd Hirdymor (Fitch)	Statws Credyd Hirdymor (Moody's)	Statws Credyd Hirdymor (Safon a Gwael)	Uchafswm Arian Parod	Terfyn Amser
Cymdeithasau Banc ac Adeiladu (heb eu gwladoli neu eu gwladoli'n rhannol)	F1+	P-1	A-1+	AAA	Aaa	AAA	£10m	5 blwyddyn
	F1+	P-1	A-1+	AA	Aa2	AA	£10m	3 blwyddyn
	F1+	P-1	A-1+	AA-	Aa3	AA-	£10m	364 diwrnod
	F1	P-1	A-1	A	A2	A	£7.5m	6 mis
Banciau'r DU wedi'u Gwladoli / Yn rhannol	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£10m	364 diwrnod
Banc NatWest (Wedi'i Wladoli'n Rhannol)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£30m	364 diwrnod
Llywodraeth Ganolog y DU (waeth beth fo statws credyd)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	Dim uwchafswm	Dim uwchafswm
Awdurdodau Lleol y DU*	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	£10m	364 diwrnod
Cronfeydd y Farchnad Arian	n/a	n/a	n/a	AAA	AAA	AAA	£5m	6 mis

Mae'r tabl isod yn manylu ar yr holl buddsoddiadau a waned gan y Cyngor fel ar 31 Mawrth, a chyfraddau credyd y sefydliadau sy'n cwrdd â gofynion isaf meini prawf y Cyngor. Yn 2022 dechreuodd y Cyngor osod buddsoddiadau mewn cyfrifon cyfnod penodol gyda llog sefydlog sydd yn ddiogel, ond gyda chyfraddau llog uwch. Fe wnaeth hyn parhau trwy 2023/24 tra roedd balansau arian parod yn ddigonol i ganiatau buddsoddiadau ar gyfer cyfnodau penodol.

Gwrthbarti (Banc)	Statws Credyd Tymor Byr (Fitch)	Statws Credyd Tymor Byr (Moody's)	Statws Credyd Tymor Byr (Safon)	Statws Credyd Hirdymor (Fitch)	Statws Credyd Hirdymor	Statws Credyd Hirdymor (Standard & Poor's)	Gwerth Teg Buddsoddiadau 31.03.24 £'000	Gwerth Teg Buddsoddiadau 31.03.23 £'000
Goldman Sachs International Bank	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	-	7,500
Royal Bank of Scotland Call Account	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	2	2
Natwest Cash Manager Call Account	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	9,006	11,518
Loyds Bank Plc Call A/c Bank of ScotlanPlc - Call Account	F1	P-1	A-1	A+	A1	A+	7,593	
Natwest Cash Fixed Term Deposit	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	5,000	10,000
Nationwide BS	F1	P-1	A-1	A	A1	A+	5,000	-
Santander	F1	P-1	A-1	A+	A1	A	5,001	7,500
Wrexham County Borough Council	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	-	5,000
							31,602	41,520

NODYN 36c - PROFFIL O BA BRYD Y MAE'R CYNGOR i FOD i AD-DALU BENTHYCIADAU

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw'r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael cyllid ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthycia ar gyfer Gwaith Cyhoeddus (PWL) fel corff i fenthycia oddi arno ar ôl methu fel arall. Prif nodau'r Strategaeth Rheoli Trysorlys yw i sicrhau bod yr Awdurdod yn agored i risg isel ac i sicrhau hylifedd. Mae'r rhan fwyaf o fuddsoddiadau'r Cyngor mewn cyfrifon adneuoedd mynediad yn syth. Felly, mae llai o risg y bydd yn methu â chodi'r cyllid i gwrdd â'i ymrwymadau dan yr offerynnau ariannol.

Fodd bynnag, yn aml mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn uchel. Byddai'r cyfraddau llog isel cyfredol yn gostwng cyfraddau llog ar fenthyciadau newydd a gymerir i ad-dalu'r ddyled sy'n aeddfedu. I gynorthwyo i gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol.

Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn Nodyn 36c isod. Mae holl daliadau masnachol a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

	2023/24 Prifswm Gweddillol £'000	2023/24 Llog wedi Cronni £'000	2023/24 Costio llai amorteiddiad cronedig £'000	2022/23 Prifswm Gweddillol £'000	2022/23 Llog wedi Cronni £'000	2022/23 Costio llai amorteiddiad cronedig £'000
>50 blwyddyn	-	-	-	-	-	-
34-50 blwyddyn	32,963	-	32,963	41,476	-	41,476
23-33 blwyddyn	50,251	-	50,251	41,738	-	41,738
15-22 blwyddyn	22,994	-	22,994	23,219	-	23,219
11-14 blwyddyn	2,162	-	2,162	2,422	-	2,422
7-10 blwyddyn	4,307	-	4,307	3,816	-	3,816
4-6 blwyddyn	3,493	-	3,493	5,620	-	5,620
1-3 blwyddyn	5,004	-	5,004	3,266	-	3,266
Cyfanswm y Benthyciadau Tymor Hir	121,174	-	121,174	121,557	-	121,557
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	1,236	2,105	3,341	2,243	1,868	4,111
Cyfanswm	122,410	2,105	124,515	123,800	1,868	125,668

NODYN 36ch – RISG Y FARCHNAD AC AMCANGYFRIF O EFFAITH CYNNYDD UN Y CANT MEWN CYFRADDAU LLOG AR ASED AU ARIANNOL

Risg Cyfraddau Llog – Mae'r Cyngor yn gwynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor.

Er nghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn: -

- Benthyciadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- Benthyciadau ar gyfraddau sefydlog – bydd gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- Buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr; a
- Buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - bydd gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg gan fod y rhain yn cael eu cario ar Gost Wedi'i Amorteiddio yn unol â chod CIPFA. Felly, ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau cyfradd sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau nac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau mewn llog sy'n daladwy ac sy'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfradd amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Gydbwysedd Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfradd llog. Polisi'r Cyngor yw benthycia'n bennaf ar gyfraddau sefydlog, gan gael sicrwydd o ran llog sy'n daladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog sy'n bodoli a rhagolygon y farchnad. Pe bai risg sylweddol o gynydd sydyn mewn cyfraddau tymor hir a thymor byr, yna byddai sefyllfa'r portffolio yn cael ei hail-arfarnu a'r canlyniad tebygol fyddai y byddai cyllid cyfradd sefydlog yn cael ei dynnu i lawr tra bod cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rad. Pe bai risg sylweddol o ostyngiad sydyn mewn cyfraddau tymor hir a thymor byr, yna byddai benthyciadau hirdymor yn cael eu gohirio a byddai unrhyw aildrefnu priodol o gyllid cyfradd sefydlog i gyllid cyfradd fer yn cael ei wneud.

Cedwir holl fenthyciadau cyfredol a hir dymor y Cyngor ar gyfraddau sefydlog. Mae hyn yn gymorth i leihau effaith newidiadau i gyfraddau banc ar y Cyngor. Mae Nodyn 36ch yn dangos effaith cynnydd o 1% yn y gyfradd llog ar werth teg Offerynnau Ariannol y Cyngor. Byddai gwerth y benthyciadau yn y Fantolen yn aros yr un fath oherwydd bod y cyfraddau llog yn cael eu pennu. Fodd bynnag, byddai'r gwerth teg yn gostwng. Byddai'r cynnydd yn y gyfradd yn cael effaith gadarnhaol ar adneuo n y Cyngor gan y byddai llog ychwanegol o £115k yn cael ei dderbyn pe bai cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog. Fodd bynnag, gan fod buddsoddiadau'r Cyngor yn dueddol o fan yn rhai term penodol sydd yn cynnig enillion uwch, tydi'r effaith cynnydd o 1% ddim yn cael ei gynnwys yn y ffigwr isod.

Effaith cynnydd o 1% mewn cyfraddau llog	£000
Cynnydd yn y llog sy'n dderbyniadwy o fuddsoddiadau	115
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall	115
Gostyngiad yng ngwerth teg ymrwymadau benthyciadau cyfradd sefydlog (dim effaith ar y Gwarged neu'r Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau neu Incwm Cynhwysfawr arall)	15,393

Mae'r Cyngor yn derbyn gwybodaeth a chyngor rheolaidd am y farchnad, Brexit, Covid-19 ac yn fwy diweddar, y rhyfel yn yr Wcrain gan ei ymgynghorwyr rheoli trysorlys.

Mae gan y Cyngor falansau arian parod digonol ac nid yw wedi cymryd unrhyw fenthyciadau PWLB yn ystod y flwyddyn. Fodd bynnag, mi wnaeth y Cyngor gymryd dau fenthyciad Salix a oedd yn benodol ar gyfer defnydd mwy effeithiol o ynni.

NODYN 37 – CYD-BWYLLGORAU A CHYLLIDEBAU CYFUN

NODYN 37a – CYD-BWYLLGORAU

Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chyngor Gwynedd yn rhan o'r Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd.

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Pwyllgor-Polisi-Cynllunio-Ar-y-Cyd.aspx>

GwE

Mae Cyngor Sir Ynys Môn a Chynghorau Gwynedd, Conwy, Sir Y Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn rhan o gydbwyllgor GwE (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am redeg y pwyllgor hwn, ac mae'r balansau diwedd blwyddyn wedi eu cynnwys yn eu Mantolen. Gellir edrych ar gyfrifon y pwyllgor drwy'r ddolen ganlynol:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Cyd-bwyllgor-GwE.aspx>

Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru

Mae'r Cyngor yn rhan o Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru sy'n cynnwys cynrychiolwyr o bob un o chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru. Un o rolau allweddol y pwyllgor hwn yw cydgysylltu'r gwaith o gynllunio a chyflawni'r weledigaeth ar gyfer twf yng Ngogledd Cymru, gan roi pwyslais cychwynol ar y Fargen Dwf. Mae'r Fargen Dwf yn becyn cyllid gan y Llywodraeth Ganolog a Llywodraeth Cymru, gyda chyllideb o £240m i gyflawni prosiectau ledled Cymru i sicrhau twf cynaliadwy ac economaidd.

Gellir dod o hyd i wybodaeth ychwanegol am y Cyd-bwyllgor ar wefan Cyngor Gwynedd yn y cyfeiriad/dolen ganlynol ar y we:-

<https://www.gwynedd.llyw.cymru/cy/Cyngor/Perfformiad-a-gwariant/Cyllidebau-a-gwariant/Datganiad-or-cyfrifon/Bwrdd-Uchelgais-Economaidd-Gogledd-Cymru.aspx>

Parc Adfer (Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru)

Daeth Parc Adfer yn weithredol yn llawn yn ystod 2019/20. Mae'r costau gwasanaeth i'w gweld yn rhan Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Cyngor Sir y Fflint sy'n gweithredu fel yr awdurdod arweiniol ar y prosiect yma. Gellir gweld copi o gyfrifon 2022/23 gan ddefnyddio'r isod (eitem 6):-

[Agenda for Cyd-bwyllgor Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru on Dydd Llun, 30ain Hydref, 2023, 2.00 pm \(sirfflint.gov.uk\)](https://www.sirfflint.gov.uk)

Cydbwyllgor Corfforedig Gogledd Cymru (CBC Gogledd Cymru)

Sefydlwyd CBC Gogledd Cymru yn ystod 2021/22 ac yn cynnwys y chwe Awdurdod Lleol Gogledd Cymru ynghyd â Pharc Cenedlaethol Eryri. Mae'r cydbwyllgor yma'n gyfrifol am waith cynllunio datblygu strategol, gwaith cynllunio trafndiaeth ranbarthol a hyrwyddo llesiant economaidd Gogledd Cymru. Cyfranodd Cyngor Sir Ynys Môn ar gyfer £76k 2023/24 (2022/23 £36k). Gellir gweld Datganiad o'r Cyfrifon yma:

[Cydbwyllogor Corfforedig y Gogledd \(llyw.cymru\)](http://llyw.cymru)

Mae Cyngor Sir Ynys Môn hefyd yn rhan o amryfal drefniadau ar y cyd gyda Chynghorau cyfagos yng Ngogledd Cymru a Llywodraeth Cymru'r Bwrdd Iechyd fel a ganlyn:-

- Gwasanaeth Mabwysiadu Gogledd Cymru (Arweinydd: Wrecsam. Partion: Sir Y Fflint, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Mwynau a Gwastraff (Arweinydd: Sir Y Fflint. Partion: Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Gwasanaeth Cynllunio Argyfwng Rhanbarthol (Arweinydd: Sir Y Fflint, Partion Wrecsam, Sir Ddinbych, Conwy, Gwynedd);
- Galw Gofal (Arweinydd: Conwy. Partion: Gwynedd, Sir y Fflint);
- O dan reoliad 19 (1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllideb gyfun rhwng awdurdodau lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (gweler Nodyn 37b);
- Stâd Diwydiannol Penrhos – Trefniant ar y cyd ers 2020/21 gyda Llywodraeth Cymru, lle mae 16% o'r incwm rhent net yn cael ei gadw gan y Cyngor a'r gweddill yn cael ei drosglwyddo i Llywodraeth Cymru.

Mae'r gweithrediadau ar y cyd o ganlynid i Covid-19 oedd yn ymwneud ag Ynys Môn bellach wedi dod i ben, gyda'r un sydd ar ôl, Cynllun Argyfwng Bysiau yn dod ei ben ar ei wedd bresennol fis Mawrth 2024. Mae'r Cynllun Argyfwng Bysiau yn gynllun wedi ei gyllido gan Llywodraeth Cymru i gefnogi gweithredwyr bysiau rhanbarthol. Cyngor Sir y Fflint yw'r arweinydd ar gyfer y chwe awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru. Rhan Cyngor Sir Ynys Môn o'r gwariant ar gyfer 2023/24 yw £1.117m.

NODYN 37b CYLLIDBAU CYFUN AR GYFER IECHYD A GOFAL CYMDEITHASOL

O dan reoliad 19(1) o Reoliadau Trefniadau Partneriaeth (Cymru) 2015, cytunwyd ar drefniant cyllideb gyfun rhwng chwe awdurdod lleol Gogledd Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr mewn perthynas â darparu llety cartrefi gofal i bobl hŷn. Daeth y trefniant i rym ar 1 Ebrill 2019. Mae Cyngor Sir Ddinbych yn gweithredu fel awdurdod lletyol yn ystod tymor cychwynnol y cytundeb. Mae'r trafodion ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn wedi'u cynnwys yn llinell Gwasanaethau Oedolion y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cyfateb i £7,214k yn 2023/24 (£5,708k 2022/23).

Mae incwm a gwariant y trefniadau cyllideb gyfun hyn ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddau 31 Mawrth 2024 fel a ganlyn; mae'r cyfraniadau ar gyfer chwarteri 3 a 4 wedi eu cynnwys er gwybodaeth yn unig a heb eu cronni yng nghyfrifon y partneriaid. Yn unol â'r Cytundeb Partneriaeth, bydd y taliadau hyn yn cael eu gwneud mewn ôl-ddyled yn ystod 2024/25:-

Cyllideb Gyfun Gogledd Cymru ar gyfer Cartrefi Gofal i Bobl Hŷn	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Gwariant		
Costau Cartrefi Gofal	126,922	111,032
Cyfanswm gwariant	126,922	111,032
Cyllido		
Cyngor Sir Ynys Môn	(7,214)	(5,708)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	(18,182)	(15,864)
Cyngor Sir Ddinbych	(11,914)	(10,236)
Cyngor Sir y Fflint	(13,578)	(10,556)
Cyngor Gwynedd	(12,044)	(11,214)
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	(14,957)	(14,434)
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	(49,033)	(43,020)
Cyfanswm a Gyllidwyd	(126,922)	(111,032)
(Gwarged)/Diffyg a drosglwyddwyd i'r gronfa wrth gefn	-	-

NODYN 38 – TREFNIADAU ASIANTAETH

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gweithredu fel asiant ar gyfer gwahanol gynlluniau ar ran Llywodraeth Cymru

Troi Tai'n Gartrefi

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant i Lywodraeth Cymru ar gyfer darparu benthyciadau i unigolion i atgyweirio cartrefi gwag er mwyn lleihau'r nifer o gartrefi gweigion ar Ynys Môn a chynyddu'r cyfleoedd tai.

Tai'n Gartrefi £922k (£715k 2022/23);
Gwelliannau i'r Cartref, Cartrefi Gwag £32k (£108k 2022/23);
Cynllun Canol Tref £740k (£875k 2022/23);
Cynllun Adnewyddu Cartrefi Gwag £333k (£333k 2022/23).

Y Pandemig Covid

Yn ystod 2023/24, mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu ar ran Llywodraeth Cymru drwy weinyddu grantiau gwahanol i gefnogi dinasyddion ynys Môn.

Mae'r Ynys Môn wedi gweithredu fel asiant ar gyfer y grantiau canlynol sy'n ymwneud â'r pandemig Covid:-

- Grantiau Cefnogi Busnes – Grantiau i gefnogi busnesau yn ystod y cyfnodau clo;
- Grantiau Hunan-Ynysu – Taliadau i unigolion oedd yn hunan-ynysu o ganlyniad i fod mewn cyswllt / cyswllt posib i Covid;
- Taliadau Tanwydd Gaeaf – Taliadau i gartrefi cymwys i ddarparu cefnogaeth i dalu eu biliau tanwydd yn ystod y gaeaf;
- Cynllun Gwella'r Taliadau Salwch Statudol (SSP) - Ychwanegu at y SSP i gyflog llawn i weithwyr gofal na all weithio oherwydd Covid-19.
- Taliadau Gofal Cymdeithasol – taliadau bonws i weithwyr gofal cymdeithasol fel cydnabyddiaeth o'u gwaith yn ystod y pandemig.

Cynllun Cymorth Biliau Egni

Mae hwn yn gynllun i gynorthwyo i leihau'r effaith o'r cynnydd yng nghostau egni lle mae £400 wedi ei roi i bob cartref i fynd tuag at eu biliau egni.

Cartrefi i Wcráin

Mae'r elfen asiantaeth o'r cynllun yma'n cynnwys taliadau 'diolch' o £350 y mis i'r rhai sy'n rhoi llety i deuluoedd sy'n ffoi o'r Wcráin, sy'n codi i £500 ar ôl 12 mis, hyd at ddwy flynedd. Elfennau arall o'r cynllun yw taliadau o £200 i'r teuluoedd o'r Wcráin, i'w cynorthwyo i sefydlu bywyd yng Nghymru.

Grant Title	2023/24				2022/23			
	Payments Made	Grant (Received)/Re paid from Welsh Government	Admin Fee Received	Balance due (to)/from Welsh Government at 31 March	Payments Made	Grant Received from Welsh Government	Admin Fee Received	Balance due (to)/from Welsh Government at 31 March
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Business Grants	-	-	-	-	-	2,172	-	-
Self-Isolation Scheme	-	-	-	-	416	(633)	(23)	-
Winter Fuel Payments	8	(208)	(11)	-	1,287	(1,545)	(46)	219
SSP Enhancement	-	-	-	-	137	(162)	-	-
Cost of Living Support Scheme	-	-	-	-	3,289	(3,289)	-	-
Energy Bills Support Scheme	140	310	-	-	-	(450)	-	-
Social Care Payments*	-	(2,890)	-	-	2,890	-	-	2,890
Homes for Ukraine	98	(76)	-	22	103	99	-	4
Total	246	(2,864)	(11)	22	8,122	(3,808)	(69)	3,113

NODYN 39 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwrpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen y Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr eiddo ym mhob band prisio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2023/24 oedd 32,819.56 (32,042.00 yn 2022/23).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2023/24, £1,825.30 (£1,738.01 yn 2022/23), yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol er mwyn rhoi'r swm dyledus fesul band. Cyfrifir am symiau unigol sy'n ddyledus gan ganiatáu disgownt a budd-dal i'r swm dyledus fesul band.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I: -

Band	Cyfanswm Anheddau	Lluosydd	Band "D" Cyfatebol
A*	44	5/9	5.83
A	4,250	6/9	2,833.50
B	6,268	7/9	4,875.11
C	6,520	8/9	5,795.11
D	7,062	9/9	7,062.00
E	5,345	11/9	6,532.17
F	2,624	13/9	3,789.86
G	1,090	15/9	1,817.08
H	172	18/9	344.00
I	53	21/9	123.67
Cyfanswm			33,178.33

Cyfrifir Sylfaen Treth y Cyngor fel a ganlyn:-

	2023/24	2022/23
Band D cyfatebol fel yr uchod	33,178.33	32,392.14
Cyfradd Gasglu	98.50%	98.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	32,680.66	31,906.26
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	138.90	135.74
Sylfaen y Dreth Gyngor	32,819.56	32,042.00

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Y Dreth Gyngor Gros	59,731	55,595
Ychwanegu / Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nid oedd ei angen neu cyfrifwyd amdano o'r blaen	(162)	(666)
Y Dreth Gyngor sy'n Gasgladwy	59,569	54,929
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylwyr	(6,030)	(6,236)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	53,539	48,693

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Dyfarnwyd £6.030m o ostyngiadau'r dreth gyngor yn 2023/24 (£6.236m yn 2022/23).

NODYN 40 – TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Fel arfer, asesir eiddo annomestig bob pum mlynedd at ddibenion cyfrifo atebolrwydd ar gyfer NDR. Daeth y rhestr ddiweddaraf i rym ar 1 Ebrill 2023. Nid yw ailbrisio yn codi referniw ychwanegol yn gyffredinol ond maent yn adlewyrchu newidiadau yng ngwerthoedd y farchnad eiddo ledled y wlad, gan aiddosbarthu'r un cyfanswm atebolrwydd treth ar gyfer NDR. Bydd rhai biliau ardrethi yn codi a bydd rhai yn gostwng ond dim ond gyda chwyddiant y bydd y bil cenedlaethol cyfartalog yn newid.

Mae Llywodraeth Cymru yn pennu swm ar gyfer y gyfradd - 53.5c yn 2023/24 (53.5c yn 2022/23), a threthi cyflogau busnesau lleol a gyfrifir drwy luosi eu gwerth ardrethol â'r swm hwnnw. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gasglu cyfraddau sy'n ddyledus gan drethdalwyr yn ei ardal ond mae'n talu'r elw i'r gronfa NDR a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Yna mae Llywodraeth Cymru yn aiddosbarthu'r symiau a dalwyd i'r gronfa yn ôl i awdurdodau lleol ar sail swm sefydlog fesul pen o'r boblogaeth.

Cyfanswm incwm NDR, ar ôl rhyddhad a darpariaethau (gan gynnwys Rhyddhad Ardrethi Busnesau Bach a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru), oedd £9.663m ar gyfer 2023/24 (£14.061m yn 2022/23) ac roedd yn seiliedig ar werth ardrethol ar ddiwedd y flwyddyn o £41.985m (£41.428m yn 2022/23).

Dadansoddiad o'r enillion net o drethi annomestig:	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Trethi annomestig casgladwy	9,663	14,061
Cost lwfans casglu	(188)	(184)
Llog dalwyd ar ordaliadau	(20)	-
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	(121)	(169)
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/gwledig	53	72
Cynllun Rhyddhad Ardrethi Busnes Manwerthu, Hamdden a Lletygarwch wedi'i fodloni o'r grant	2,242	1,578
Rhyddhad Manwerthu a'r Stryd Fawr y talwyd trwy grant	(3)	-
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	11,626	15,358
Aiddosbarthu o'r gronfa genedlaethol	22,823	25,493

NODYN 41 – RHWYMEDIGAETHAU WRTH GEFN

Tystysgrif Adroddiad Cyflwr Gosodiad Trydanol (EICR)

Mae'n ofynnol i landlordiaid gynhyrchu tystysgrifau EICR gan drydanwr profiadol a chymwys sydd wedi asesu'r gosodiad trydanol o fewn eiddo sy'n nodi ei fod yn ddiogel. Mae'r rhain gan amlaf angen eu cwblhau o leiaf bob pum mlynedd. Mae'r gwiriadau trydanol yma wedi eu cwblhau yn unol â'r gyfraith, ond mewn rhai achosion, nid oes copi o'r tystysgrifau wedi eu rhoi i'r tenant. Gall methiant i gynhyrchu

tystysgrif EICR i denantiaid tai o fewn saith diwrnod o'r arolygiad trydanol olygu bod rhaid i'r Cyngor ad-dalu'r rhent yn ôl i'r tenantiaid hynny sydd ddim wedi derbyn tystysgrif fel iawndal. Mae'r gofyn i'r Cyngor ad-dalu'r rhent yn ddibynnol ar ganlyniad achos llys sy'n ymwneud â llywodraeth leol arall ar y mater yma.

Targedau Ailgylchu Gwastraff

Mae Llywodraeth Cymru, mewn ymgais i gynyddu ailgylchu, wedi gosod targedau ailgylchu ar gyfer Llywodraeth Leol ers nifer o flynyddoedd. Mae methiant i gyrraedd y targedau yma'n golygu y bydd rhaid i'r Cynghorau hynny dalu dirwy. Methodd Cyngor Sir Ynys Môn a chyrraedd y targed ar gyfer 2021/22 a 2022/23.

NODYN 42 – ASEDAU WRTH GEFN

Pridiannau Cyfreithiol

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillon ar werthiant yr eiddo. Bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn byddai, efallai, yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

NODYN 43 – POLISIÂU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisiâu cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod Polisi	Teitl Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Mesur Gwerth Teg
8	Asedau Anghyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
9	Eiddo Buddsoddiad
10	Asedau Anniriaethol
11	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
12	Arian Parod a Chywerthoedd Arian
13	Offerynnau Ariannol
14	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
15	Cronfeydd Wrth Gefn
16	Cydnabyddiaeth Refeniw
17	Llog Mewnol
18	Prydlesau
19	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)
20	Grantiau a Chyfraniadau gan y Llywodraeth
21	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
22	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
23	Arian Tramor
24	Buddiannau'r Gweithwyr
25	Eitemau Eithriadol
26	Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)
27	Incwm a Gwariant Asiantaeth

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2022/23 a'i sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2023. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) a Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygiad) 2018, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw Côt Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2022/23 a Chôt Ymarfer CIPFA ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2022/23, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (SAARh). Mae'r holl brif bolisiâu cyfrifo wedi cael eu defnyddio'n gyson drwy gydol y flwyddyn. Paratowyd y Datganiad Cyfrifon ar sail "busnes hyfyw".

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am drafodion yn y flwyddyn pryd y digwyddodd, nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Mae'r dull hwn o gyfrifo croniadau yn darparu sylfaen fwy cyflawn ar gyfer adrodd ar berfformiad ariannol y Cyngor oherwydd mae'n cynnwys ymrwymadau'r Cyngor yn y dyfodol i dalu/derbyn arian am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd erbyn 31 Mawrth 2023 ond nas talwyd amdanynt. Caiff incwm a gwariant eu cyfrifo amdanynt yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd y mae'n berthnasol iddynt, nid pan fo arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu. Fe gynhwysir incwm am werthu nwyddau yn y cyfrifon pan gwblheir y gwerthiant, nid pan dderbynnir yr arian. Caiff incwm o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan fedr y Cyngor fesur yn ddibynadwy'r ganran o'r trafodyn a gwblhawyd ac, o ganlyniad i hyn, bydd y Cyngor yn cael incwm yn gyfnewid am y gwasanaethau a ddarparwyd. Yn ychwanegol at hyn:-

- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwlch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;
- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;
- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuron banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract; a
- Pan fo refeniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan na fydd dyledion o bosib yn cael eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refeniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Gall pethau ddigwydd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol a all gael effaith sylweddol ar ganlyniadau ariannol y flwyddyn honno. Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Caiff y Datganiad Cyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog Adran 151 wedi llofnodi'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio, ar ôl i'r cyfrifon gael eu cymeradwyo gan y Cyngor llawn. Yn unol â'r gyfraith, rhaid cwblhau'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio a'u hawdurdodi erbyn 31 Gorffennaf ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau; a
- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau ond, lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'r effaith y disgwylir iddynt eu cael o safbwynt ariannol.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

4. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor ar y cyd â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentrau yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau y mae'n eu hwynebu. Caiff y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ei ddebydu gyda'r gwariant hwnnw a'i gredydu gyda'r gyfran o'r incwm y mae'n ei ennill o ganlyniad i weithrediad y fenter.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentrwyr. Nid yw'r fenter ar y cyd yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y fenter ar y cyd a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

5. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisiâu Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall addasiadau ar gyfer cyfnod blaenorol ddeillio o newid mewn polisiâu cyfrifo neu o gywiro camgymeriad materol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac yn ystod y blynyddoedd i ddod a fydd yn cael eu heffeithio gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Ni fydd newidiadau i bolisiâu cyfrifo ond yn cael eu gwneud pan mae hynny'n ofynnol dan arferion cyfrifo cywir neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth sy'n fwy dibynadwy neu berthnasol o safbwynt effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau mewn perthynas â sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau materol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl- weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

6. Treth ar Werth (TAW)

Mae TAW sy'n daladwy ond yn cael ei gynnwys fel traul i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau Ei Mawrhydi yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm.Mesur Gwerth Teg

7. Mesur Gwerth Teg

Mae Mesur Gwerth Teg SAARh13 yn golygu bod rhaid i'r rhan fwyaf o'r asedau, rhwymedigaethau ac offerynnau ariannol nad ydynt yn gyfredol gael eu prisio ar werth teg, yn aml yn ôl cyfraddau marchnad actif lle mae un ar gael. O safbwynt asedau gweithredol, mae'r safon yn cyflwyno'r cysyniad o werth teg yn seiliedig ar werth cyfredol (yn aml, gwerth mewn defnydd) ar gyfer ailbrizio Eiddo, Offer a Chyfarpar. Mae hyn yn golygu y dylai'r mesur adlewyrchu amodau'r farchnad ar gyfer y gwasanaeth neu'r swyddogaeth ar ddyddiad cyflwyno'r adroddiad. Mae'r safon yn darparu gwahanol ddulliau prisio teg ar gyfer mathau o

asedau gwahanol. Yn achos asedau nad ydynt yn rhai gweithredol, h.y. asedau buddsoddi, asedau a ddelir i'w gwerthu ac asedau nad oes mwyach eu hangen, caiff y rhain eu prisio ar eu huchaf ac yn ôl y defnydd gorau y gellir ei wneud ohonynt. Mewn achos lle gellid gwneud defnydd arall ohonynt a fyddai o werth teg uwch, dyna'r gwerth teg a fyddai'n cael ei ddefnyddio ar gyfer prisio asedau nad ydynt yn rhai gweithredol. O dan y côd hwn, nid oes angen ailbrisio asedau isadeiledd yn ôl eu gwerth cyfredol. Yn lle hynny, caiff asedau isadeiledd eu prisio yn ôl y gost hanesyddol dibrisiedig.

Mae'r Awdurdod yn mesur gwerth teg ased neu rwymedigaeth drwy ddefnyddio'r rhagdybiaethau y byddai'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu rwymedigaeth, gan dybio y byddai'r rheini yn gweithredu er eu budd economaidd gorau.

8. Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

8.1 Cydnabyddiaeth

Mae asedau anghyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - yn asedau ffisegol sy'n para am flwyddyn neu ragor ac sy'n cael eu defnyddio gan y Cyngor i gefnogi'r ddarpariaeth o nwyddau a gwasanaethau. Mae'r Cyngor wedi pennu isafswm ar gyfer gwariant ar asedau a fydd yn cael ei gategoreiddio fel gwariant cyfalaf. Y swm de-minimus hwn yw £10k. Caiff gwariant ar brynu, creu neu wella asedau anghyfredol ac sy'n costio £10k neu fwy ei gyfalafu ar sail cronïadau ar yr amod ei fod yn cwrdd â'r diffiniad uchod o ased anghyfredol. Byddai Eiddo, Offer a Chyfarpar yn cynnwys asedau megis peiriannau, ni fyddai fel arfer yn cynnwys asedau a ddelir i'w gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd, yn cynnwys atgyweiriadau a chynnal a chadw, ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wrth i'r costau hynny godi.

8.2 Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr; ac
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gafaelir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan afaelir ased drwy gyfnewid, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- Isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost dibrisiant hanesyddol;
- Tai Cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);
- Swyddfeydd y Cyngor – gwerth cyfredol, a bennir gan y swm a delir am yr ased yn ei ddefnydd presennol;
- Adeiladau ysgolion – byddent yn cael eu prisio yn ôl eu gwerth cyfredol wrth gael eu defnyddio ond, oherwydd eu natur arbenigol, fe'u mesurir yn ôl cost amnewid dibrisiant;
- Asedau dros ben – y mesur gwerth cyfredol yw gwerth teg, amcangyfrifir ar y defnydd uchaf a gorau o bersbectif rhai sy'n weithgar ar y farchnad;
- Mae'r holl asedau gweithredol eraill wedi cael eu mesur yn unol â'u gwerth presennol yn seiliedig ar eu gwerth defnydd presennol (EUV). Mae hyn yn golygu mai gwerth cyfredol tir ac adeiladau fyddai'r swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol. Os nad oes marchnad amlwg ar gyfer ased oherwydd ei natur arbenigol neu os nad yw'r math hwnnw o ased yn cael ei werthu'n aml, bydd yr Awdurdod yn amcangyfrif ei werth cyfredol gan ddefnyddio'r dull cost amnewidiol dibrisiedig. Er enghraifft, yn achos eiddo sy'n cynnwys tir ac adeiladau, y gost ddibrisiedig o'i amnewid byddai gwerth marchnad y tir y mae'r adeilad arno ar gyfer ei ddefnydd cyfredol ynghyd â chost gros amnewid yr adeilad llai lwfansau ar gyfer dirywiad ffisegol, darfodedigrwydd ac optimeiddio;
- Caiff asedau a dderbynnir fel rhoddion eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Caiff y gwahaniaeth rhwng gwerth teg ac unrhyw bris a dalwyd ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Trethiant a Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Lle mae amodau ynghlwm wrth unrhyw asedau a gafwyd yn rhodd, caiff yr enillion eu credydu i'r Cyfrif Asedau a gafwyd yn rhodd. Lle mae enillion yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu symud allan o falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn;
- Lle mae rhan neu gydran o ased yn cael ei amnewid, caiff gwerth cario'r hen ran neu gydran ei ddad-gydnabod er mwyn osgoi cyfrif dwbl. Caiff gwerth y gydran newydd ei hychwanegu at y swm sy'n cario. Os nad yw'n ymarferol gwneud penderfyniad ynghylch gwerth cario'r rhan sydd wedi ei amnewid, defnyddir cost y rhan newydd fel arwydd o gost y rhan sydd wedi cael ei amnewid; a
- Os nad yw ased yn cael ei ddal i bwrpas cynhyrchu llif arian, tybir bod gwerth mewn defnydd o leiaf yn gyfartal i gost amnewid gwasanaeth potensial o'r ased.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'oes defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbriso yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n faterol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbriso o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn prisio ei asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Fodd bynnag, caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbriso bob blwyddyn. Mae cynnydd mewn gwerthoedd asedau'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Mewn achosion eithriadol, gellir credydu enillion ailbrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrddroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni); a
- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad ei weithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

8.3 Amhariad

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i dreigl amser neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;
- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;
- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a
- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn faterol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased ac, mewn achos lle mae'r swm hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad ar asedau a gawsant eu hailbriso, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronnus);

- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm yr amhariad yn erbyn yr ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Pan fo colled amhariad yn cael ei wrthdroi wedyn, credydir y gwyrddroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydabod. Nodir unrhyw beth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Pan mae'r amhariad yn ymwneud ag ased na chafodd ei hailbrisio (h.y. ased â gwerth cario yn seiliedig ar gost hanesyddol), caiff yr amhariad ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

8.4 Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar er mwyn dyrannu eu symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodol (h.y. tir rhydd-ddaliadol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu). Fodd bynnag, os bydd unrhyw asedau y disgwylir i'w bywydau economaidd defnyddiol fod yn fyrrach neu'n hirach na'r cyfnodau a nodir isod, o ganlyniad i farn broffesiynol neu a ddarperir gan y gweithgynhyrchwr neu a ddangosir fel safon y diwydiant. Gellir codi dibrisiant ar fywyd economaidd defnyddiol y tu allan i'r ffiniau isod.

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y Prisiwr;
- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnodau hyd at 45 mlynedd
- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd.

Mewn achos lle mae gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Ni chodir dibrisiant yn y flwyddyn y prynir yr ased.

Pan fo gan eitem o Eiddo, Peiriannau ac Offer (Ased Nad yw'n Gyfredol) gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn perthynas â chyfanswm cost yr eitem, mae'r cydrannau'n cael eu dibrisio ar wahân.

Mae cymhwyso hyn yn ymarferol yn gofyn am asesiad yn erbyn y meini prawf isod, er mwyn canfod a yw:-

- Mae'r bywyd defnyddiol economaidd yn wahanol iawn i elfennau eraill yr ased h.y. 15 mlynedd neu fwy;
- Mae gwerth yr ased yn £2m neu'n fwy ac mae'r gydran dros 25% o gyfanswm gwerth yr ased;

- Mae'r bywyd defnyddiol economaidd yn wahanol iawn ond mae'r gwerth yn cynrychioli llai na 25% o gyfanswm gwerth yr ased; bydd y gydran yn cael ei nodi ar wahân os bernir, ym marn y Prisiwr, ei bod yn berthnasol, e.e. lle mae gwerth cydran, dyweder, yn £3m (10%) o'r ased dibrisio sydd â chyfanswm gwerth o £30m.

Os yw'r ased dibrisio yn rhan o grŵp ehangach a ddelir at yr un diben, er enghraifft, canolfannau hamdden, bydd y polisi a argymhellir hwn ar gydrannau yn cael ei gymhwyso i gyfanswm y grŵp ehangach hwn ac nid i bob unigolyn sy'n dibrisio ased o fewn y grŵp.

8.5 Asedau y ceir gwared arnynt ac Asedau Anghyfredol a delir i'w Gwerthu

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Fe nodir yr asedau yma ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i'w ddefnyddio yn y dyfodol. Mae'r ased yn cael ei ailbriso yn union cyn ei ail-gategoreiddio ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Caiff gwerth teg asedau anghyfredol a delir i'w gwerthu, eu mesur yn unol â'u lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau a delir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau bellach yn cwrdd â'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu'n ôl i asedau anghyfredol a'u prisio ar yr isaf o'u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai y delir i'w gwerthu, addasu ar gyfer dibrisiant, amortyddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai a Delir i'w Gwerthu, a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau a delir i'w Gwerthu.

8.6 Cael Gwared ar Asedau Anghyfredol

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario'r ased yn y Fantolen (os yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau a delir i'w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei drosglwyddo wedyn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i ffwrdd yn erbyn gwerth cario'r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiad a gronnwyd i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiad Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10k a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio fel derbyniadau cyfalaf ac ni fedrir ond eu defnyddio wedyn ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu gosod o'r neilltu i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthycu (y gofyniad Cyllido Cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau'n cael ei godi yn erbyn y Dreth Gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau anghyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer Cyllido Cyfalaf. Mae symiau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn

Cronfeydd wrth Gefn.

8.7 Asedau nad oes eu hangen mwyach

Gwerth teg asedau nad oes eu hangen mwyach yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar adeg mesur. Bydd hyn yn seiliedig ar y defnydd uchaf a gorau a amcangyfrifir gan ddefnyddio mewnbynnau Lefel 1 yn seiliedig ar ddull marchnad / dull prisio tebyg.

8.8 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn.

Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o asedau treftadaeth diriaethol megis adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol).

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a pherthnasol i'r ased unigol neu ddsbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronodig, amorteiddio a cholledion amhariad fel sy'n briodol). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyfredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd. Mewn achos lle na fedrir penderfynu ar gost neu werth Ased Treftadaeth heb fynd i gost anghymesur, ni fydd yr asedau'n cael eu cydnabod yn y Fantolen. Yn lle hynny, bydd yr ased yn cael ei datgelu yn y nodiadau i'r cyfrifon.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail â chategoriâu eraill o asedau (am fanylion, gweler y Polisi Cyfrifo am Ddibrisiant, 8.4 uchod).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol a gwerth gweddilliol uchel. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad, er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuon newydd yn codi ynglŷn â'i ddilysrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Polisi Cyfrifo 8.3, Amhariad). Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gaffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriol Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r gweddill. Mae'r Eiddo Treftadaeth yn cael eu rheoli a'u cynnal a'u cadw, wrth ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

8.9 Trin Asedau Ysgol

Cymerir yn ganiataol mai awdurdodau lleol sy'n rheoli'r ysgolion y maent yn eu cynnal. O ganlyniad, caiff asedau, rhwymedigaethau, cronfeydd wrth gefn a llif arian yr ysgolion a gynhelir gan yr Awdurdod eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor.

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sy'n berchen ar, ac yn rheoli, tir ac adeiladau ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol ac ysgolion sefydledig ac, o'r herwydd, ni chânt eu cynnwys ar Fantolen y Cyngor.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth 2022 eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau datganoledig i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau ysgolion dan reolaeth wirfoddol ac ysgolion a gynorthwyr yn wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyr yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen; ac
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y Fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

9. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw'r tir a'r adeiladau hynny a ddefnyddir i bwrpas cynhyrchu rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf yn unig. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae eiddo buddsoddiad yn cael eu cydnabod pan mae'n debygol y bydd buddion economaidd cynlluniedig ar gyfer y dyfodol yn llifo i'r Awdurdod ac y gellir mesur mewn modd dibynadwy gost neu werth teg yr eiddo buddsoddiad hwnnw. Caiff eiddo buddsoddiad eu mesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac, wedyn, yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partion gwybodus hyd braich. Yn unol â'r Côd, rhaid prisio Eiddo Buddsoddiad yn ôl y defnydd mwyaf a gorau y gellir ei wneud ohonynt, waeth beth fo bwriadau'r Cyngor ar eu cyfer. Mae hyn yn golygu bod defnydd amgen wedi cael ei ystyried ar gyfer pob eiddo buddsoddiad ac, os byddai modd defnyddio'r eiddo i bwrpas arall a hynny'n codi ei werth teg, yna dylid defnyddio'r gwerth teg hwnnw. Nid yw'r eiddo'n cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff eu hailbriso'n flynyddol yn unol â SAARh13 yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbriso'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am eiddo buddsoddiad yn cael ei gredu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn arwain at gynnydd ym malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, dan drefniadau statudol, ni chaniateir i enillion a cholledion a geir yn sgil ailbriso a gwerthu gael effaith ar falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

10. Asedau Anniriaethol

Mae asedau anniriaethol yn asedau nad ydynt yn gyfredol, nac yn ariannol, y gellir eu hadnabod ar wahân ond nid oes ganddynt sylwedd ffisegol (er enghraifft, meddalwedd cyfrifiadurol). Caiff y rhain eu rheoli gan y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol. Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau. Caiff gwariant ar asedau anniriaethol eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased anniriaethol i'r Cyngor. Mae oes economaidd defnyddiol asedau anniriaethol yn cael ei benderfynu gan y gweithiwr proffesiynol perthnasol sy'n arwain ar brynu/datblygu'r ased anniriaethol. Mae oes economaidd ddefnyddiol ased anniriaethol yn fyrrach nag asedau dirweddol, er enghraifft, rhwng pump a saith mlynedd. Mae asedau anniriaethol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth dros fywyd economaidd defnyddiol yr ased.

Yn y lle cyntaf, mesurir asedau anniriaethol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbrisio oni bai fod modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal drwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes ased anniriaethol y mae'r Cyngor yn ei ddal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, cawn eu cario yn ôl ar gost llai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased anniriaethol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar asedau anniriaethol yn flynyddol a phryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased. Mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased n anniriaethol eu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei nodi yn erbyn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau anniriaethol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10k) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

11. Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformiwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am gontractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

12. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuo'n gyda sefydliadau ariannol sy'n ad- daladwy heb gosb ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cywerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylifol sy'n aeddfedu ymhen tri mis neu lai o'r dyddiad prynu ac yn rhai y gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod heb beri unrhyw risg o bwys yn sgil newid mewn gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian, dangosir arian parod a chywerthoedd arian net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

13. Offerynnau Ariannol

13.1 Ymrwymadau Ariannol

Mae ymrwymadau ariannol yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, cânt eu mesur i gychwyn ar werth teg, a'u cario ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae costau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario'r rhwymedigaeth, wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog effeithiol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union y taliadau arian parod a amcangyfrifir yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod arno'n wreiddiol.

Ar gyfer y mwyafrif o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill sy'n daladwy (a llog wedi cronni); a'r llog a godir i'r CIES yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthycia.

Pan fo premïymau a disgowntiau wedi eu codi i'r CIES, mae'r rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol gael ei thaenu dros y blynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o daenu'r enillion neu'r colledion dros y tymor oedd yn weddill ar y benthyciad yr oedd y premiwm yn daladwy yn ei erbyn, neu yr oedd y disgownt i'w dderbyn pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoniad y symiau a godir i'r CIES i'r taliad net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

13.2 Asedau Ariannol

Caiff asedau ariannol eu dosbarthu yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae tri phrif ddsbarth o asedau ariannol sef:-

- cost wedi'i amorteiddio;
- gwerth teg trwy elw neu golled (FVPL); a
- gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall (FVOCI).

Model busnes yr Awdurdod yw dal buddsoddiadau er mwyn casglu llifoedd arian cytundebol.

Felly, mae asedau ariannol yn cael eu dosbarthu fel cost wedi'i amorteiddio, heblaw am y rheini nad yw eu taliadau cytundebol ar ffurf talu'r prifswm a llog yn unig (h.y. lle nad yw'r llifoedd arian ar ffurf offeryn dyled sylfaenol).

Asedau Ariannol wedi eu Mesur ar Gost wedi'i Amorteiddio

Mae asedau ariannol wedi eu mesur ar gost wedi'i amorteiddio yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn ar werth teg. Wedyn cânt eu mesur ar eu cost wedi'i amorteiddio. Mae credydau blynyddol i'r llinell incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES) ar gyfer llog sy'n dderbyniadwy yn seiliedig ar swm cario yr ased wedi'i luosi â'r gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y mwyafrif o'r asedau ariannol y mae'r Awdurdod yn eu dal, golyga hyn mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm yn weddill y gellir ei dderbyn (ynghyd â llog wedi cronni) a'r llog a gaiff ei gredydu i'r CIES yw'r swm sydd i'w dderbyn am y flwyddyn yn y cytundeb benthycia.

Fodd bynnag, mae'r Awdurdod wedi gwneud nifer o fenthyciadau i weithwyr ar lai na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal). Mae'r Cyngor yn defnyddio cyfradd CThEM ar gyfer benthyciadau buddiol i weithwyr fel procsi ar gyfer gwerth y farchnad/cyfradd llog effeithiol. Os yw'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd ostyngedig a'r gyfradd llog effeithiol yn fwy na £100k, caiff colled ei gofnodi ar y CIES am werth presennol y llog a fydd yn cael ei ildio dros oes yr offeryn, gan arwain at gost wedi'i amorteiddio is na'r prifswm sy'n weddill.

Caiff llog ei gredydu i'r llinell incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES ar gyfradd llog effeithiol fymryn yn uwch na'r gyfradd a dderbynnir gan y gweithwyr, ac effaith y gwahaniaeth yw cynyddu cost wedi'i amorteiddio'r benthyciad yn y Fantolen. Mae'n ofynnol yn y darpariaethau statudol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans y Gronfa Gyffredinol yw'r llog sy'n dderbyniadwy am y flwyddyn ariannol - mae cysoniad y symiau a gaiff eu debydu neu eu credydu i'r CIES i'r enillion net sydd ei angen yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn.

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod, yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y CIES.

13.3 Model Colled Credyd Disgwyliedig

Mae'r Awdurdod yn cydnabod colledion credyd disgwyliedig ar bob un o'i asedau ariannol a ddelir ar gost wedi'i amorteiddio [neu FVOCI pan fo'n berthnasol], naill ai ar sail 12 mis neu sail oes. Mae'r model colled credyd disgwyliedig ar sail oes (model symledig) hefyd yn gymwys i symiau les sy'n dderbyniadwy ac asedau contract. Dim ond colledion oes sy'n cael eu cydnabod ar gyfer symiau masnach derbyniadwy (dyledwyr) a ddelir gan yr Awdurdod.

Bydd y Cyngor hefyd yn ymestyn y drefn symledig i symiau derbyniadwy ar les a masnach ac asedau contract os oes cydran gyllido sylweddol.

Mae colledion amhariad yn cael eu cyfrifo i adlewyrchu'r disgwyliad efallai na fydd y llifoedd arian yn y dyfodol yn digwydd oherwydd gallai'r benthygiwr fethu talu ei rwymedigaethau. Mae risg credyd yn chwarae rhan hollbwysig wrth asesu colledion. Os yw risg wedi cynyddu'n sylweddol ers i offeryn gael ei gydnabod i gychwyn, caiff colledion eu hasesu ar sail oes. Os yw'r risg heb gynyddu'n sylweddol, neu os yw parhau yn isel, caiff colledion eu hasesu ar y sail colledion disgwyliedig dros 12 mis.

Ar gyfer 2022/23, yng nghyswllt Mân Ddyledwyr roedd y canrannau drwg dyledion canlynol yn berthnasol:-

6 mis i 1 flwyddyn: 50%;
1 flwyddyn i 2 flynedd: 75%;
Dros 2 flynedd: 100%.

Byddai canrannau uwch yn berthnasol ar gyfer rhai dyledwyr penodol, gan ddwyn i gof amgylchiadau, wedi eu gohirio h.y. ffioedd preswyl Gwasanaethau Cymdeithasol oedd wedi eu gohirio tra'n aros i eiddo werthu (lle'r oedd pridiant ar yr eiddo), roedd darpariaeth o 10% yn berthnasol waeth beth yw'r oedran - er y byddai darpariaeth uwch yn berthnasol mewn rhai amgylchiadau e.e. cyflwr presennol yr eiddo neu werth yr eiddo neu anghydfod.

Mae SAARh yn ei gwneud yn ofynnol i adnabod dyledion yn gynt (nid yw'r arfer cyfredol yn darparu ar gyfer dyledion yn gynt na chwe mis oed, er y byddai darpariaeth yn cael ei wneud ar gyfer amgylchiadau dyledwyr unigol sy'n hysbys e.e. methdalwr, oedran llai na hyn) ac mae'n rhaid eithrio dyledion sector cyhoeddus (ar hyn o bryd mae dyledion ar gyfer y bwrdd iechyd lleol, praeseptwyr mawr a lleol (cynghorau)/cyrff sy'n codi trethi ac ati, a gweinyddiaethau canolog/datganoledig ac ati wedi eu cynnwys). Gan roi ystyriaeth i SAARh9, mae angen lwfansau amharu colledion diwygiedig ac fe wneir yr ystyriaethau canlynol i gyrraedd y lwfansau diwygiedig:-

Nid yw SAARh9 yn diffinio diffyg ar ddyled, ond mae'n ofynnol i sefydliad ddarparu diffiniad o'r fath sy'n gyson â'i ddibenion rheoli credyd. Defnyddir y diffiniad canlynol at ddibenion y gofyniad lwfans amharu colledion ar gyfer Mân Ddyledion, sy'n ddigon syml ac sy'n gyson â rheolaeth credyd yr Awdurdod –

Mae dyledwyr wedi diffygio ar ddyled (at ddibenion lwfans amharu colledion yng nghyswllt Mân Ddyledwyr) os nad oes taliad wedi'i dderbyn yn erbyn dyled yn y system Dyledwyr Civica (erbyn 31 Mawrth bob blwyddyn) pan fo oedran y ddyled yn fwy nag 14 diwrnod calendr o'r dyddiad pwynt treth.

Cynigir y lwfansau canlynol ar gyfer cyfnodau o hyd at chwe mis:-

- Diwrnod 1 i 14 niwrnod ar ôl codi'r anfoneb – 2%;
- 1 - 30 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 15 diwrnod i 45 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 2.5%;
- 31 - 60 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 46 diwrnod i 75 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth - 4.5%;
- 61 - 90 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 76 diwrnod i 105 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 7.5%;

- 91 – 168 diwrnod ar ôl y diwrnod dyledus h.y. 106 diwrnod i 182 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 15%.

Byddai'r Cyngor wedyn yn parhau i ddefnyddio'r canrannau cyfredol ar gyfer dyledion hŷn na chwe mis o'r dyddiad pwynt treth h.y.

- 183 – 365 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 50%;
- 366 – 730 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth – 75%;
- 731 diwrnod neu fwy o'r dyddiad pwynt treth – 100%.

Taliadau wedi eu gohirio

O 183 diwrnod o'r dyddiad pwynt treth mae'r rhain i gael eu cymhwyso ar 10% YN UNIG ac nid ar y cyfraddau uwch a ddangosir. Dim darpariaeth ar gyfer dyledion gohiriedig sy'n llai na chwech mis oed. Mae gan y Cyngor bridiau cyfreithiol wedi'u sicrhau yn erbyn cartrefi unigolion, felly, mae'r swm ar gyfer amhariad yn is. Yr enillion neu'r golled amhariad flynyddol fydd y newid mewn colledion credyd disgwylidig cydol oes dros y flwyddyn.

Gordaliadau Budd-daliadau Tai

Mae gan y Cyngor lwfans colledion amhariad o 90% o'r gordaliad budd-daliadau tai a waned i'r defnyddiwr gwasanaeth ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r lwfans colledion amhariad yn uchel oherwydd bod adnoddau ariannol unigolion sy'n derbyn budd-daliadau fel arfer yn brin ac mae'r risg o fethu ag adennill y gordaliadau budd-daliadau'n yn uchel.

Rhenti

Mae'r lwfans colledion amhariad ar gyfer dyledion rhent yn seiliedig ar y swm o arian sy'n ddyledus, gyda dyledion uwch ar ganrannau uwch oherwydd bod y risg o beidio ag ad-dalu yn cynyddu wrth i'r ddyled gynyddu. Bydd lwfans colledion amhariad yn cael ei gosod ar y symiau dyledus ym mhob band. Mae bandiau a chanrannau'r lwfans colledion amhariad fel a ganlyn:

Tenantiaid Presennol

<u>Gwerth yr Ôl-ddyled</u>	<u>Lwfans Colledion Amhariad</u>
£0.01 i £49.99	10%
£50 i £99.99	20%
£100 i £249.99	30%
£250 i £499.99	45%
£500 i £999.99	60%
>£1,000	85%

Gosodir lwfans colledion amhariad o 90% ar gyfer yr holl dyledion gan gyn-denantiaid gan fod y dyledion hyn yn llai tebygol o gael eu hadennill na chan denantiaid presennol.

13.4 Asedau Ariannol yn cael eu Mesur ar Werth Teg trwy Elw neu Golled (FVPL)

Mae asedau ariannol sy'n cael eu mesur ar werth FVPL yn cael eu hadnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i'r darpariaethau cytundebol mewn offeryn ariannol, a chânt eu mesur i gychwyn a'u cario ar werth teg. Mae enillion neu golledion gwerth teg yn cael eu hadnabod wrth iddynt gyrraedd yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau.

Mae mesuriadau gwerth teg yr asedau ariannol yn seiliedig ar y technegau canlynol:-

Offerynnau gyda phrisiau'r farchnad wedi'u dyfynnu – pris y farchnad offerynnau eraill gyda thaliadau

sefydlog a chanfyddadwy – dadansoddiad llif arian gostyngedig.

Mae'r mewnbynnau i'r technegau mesur wedi eu categoreiddio yn unol â'r tair lefel ganlynol:-

Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau wedi'i dyfynnu (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau yr un fath y gall yr Awdurdod gael mynediad atynt ar y dyddiad mesur.

Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ar wahân i'r prisiau wedi'u dyfynnu sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n ganfyddadwy ar gyfer yr ased, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.

Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anghanfyddadwy ar gyfer yr ased.

13.5 Y Datganiadau Ariannol

Mae unrhyw enillion a cholledion sy'n codi pan fo ased yn cael ei ddad-gydnabod yn cael eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

13.6 Asedau Ariannol ar Gael i'w Gwerthu

Nid oes gan y Cyngor asedau ariannol ar gael i'w gwerthu ac yn annhebygol o gael rhai yn y tymor byr gan ni chynhwysir yr asedau ariannol yma yn y Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2022/23.

14. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

14.1 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo rhywbeth wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu gwneir setliad llai na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i rhoddi mewn credyd yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol ond os oes sicrwydd go bendant y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

14.2 Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon petaent yn codi.

14.3 Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol, neu heb ddigwydd, a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnlif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posib.

15. Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymadau ac unrhyw gyfyngiadau, statudol neu wirfoddol, a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgrisiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol, i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Caiff Cronfeydd wrth Gefn eu creu drwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y Dreth Gyngor ar gyfer y gwariant. Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisiâu a'r nodiadau perthnasol.

16. Cydnabyddiaeth Refeniw

Caiff refeniw ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y cafodd ei ennill yn hytrach na phan gafodd yr arian ei dderbyn. Mae hyn yn ymwneud ag incwm a geir o werthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), darparu gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladu), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y Dreth Gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw.

Caiff refeniw ei gydnabod hefyd ar enillion a all godi neu beidio o weithgareddau cyffredin megis enillion ar ail-brisio asedau anghyfredol, enillion ar werthu asedau anghyfredol ac enillion ar asedau ariannol ar-gael-

i'w-gwerthu. Lle mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant, dim ond yr incwm a delir i'r Cyngor ar gyfer ei rôl fel asiant fydd yn cael ei gydnabod yn y cyfrifon. Ni fydd y swm sy'n gysylltiedig â'r trydydd parti (sef y prif swm) yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon.

Mae referniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Dyma'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad busnes trefnus rhwng y rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd ad- daliadau a setliadau ariannol, lle'n berthnasol, yn cael eu cymryd i ystyriaeth wrth fesur gwerth teg y gydnabyddiaeth a gafwyd.

Os yw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei lleihau i'w gwerth presennol er mwyn sicrhau gwerth teg. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel referniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb raddfa llog dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. referniw yng nghyswllt y Dreth Gyngor a threthi cyffredinol ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

17. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i pholisïau Rheoli Trysorlys a Buddsoddi ac fe gronnir a chredydir y llog i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa llog cyfartaleddig a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai cronfeydd wrth gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

18. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categoreiddio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'n sylweddol yr holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categoreiddio ar wahân. Caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyriaeth lefel bwysigrwydd y rhenti blyneddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

18.1 Y Cyngor fel Prydlesai

18.1.1 Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau o Eiddo, Offer a Chyfarpar a ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premiymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnodau y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- thâl ariannol - sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant dros gyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r Dreth Gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbriso a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o gyllid refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbriso a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

18.1.2 Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail linell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

18.2 Y Cyngor fel Prydleswr

18.2.1 Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei ddibrisio ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei ddibrisio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff enillion, sy'n cynrychioli buddsoddiad net yr Awdurdod yn y brydles, ei greddydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni), gyda chofnod o ased prydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y corff a brydlesodd yr ased (ynghyd ag unrhyw bremymau a dderbyniwyd); ac
- Incwm Cyllido, sy'n cael ei greddydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a greddydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydlesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu Gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd rhenti'n cael eu derbyn yn y dyfodol, bydd yr elfen ar gyfer y derbyniadau cyfalaf ar ôl cael gwared o'r eiddo yn cael eu defnyddio i ddileu'r swm sy'n ddyledus gan y corff a brydlesodd yr ased. Bryd hynny, bydd y derbyniadau cyfalaf sydd wedi eu gohirio yn cael eu trosglwyddo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau anghyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad

o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

18.2.2 Prydlesau Gweithredol

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynnol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

19. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau Anghyfredol

Mae gwasanaethau a gwasanaethau cefnogol yn gyfrifol am y symiau canlynol er mwyn cofnodi gwir gost dal asedau anghyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dibrisiant asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Ailbrisiu a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y gwasanaeth lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbrisiu wrth Gefn y gellir dileu'r colledion yn ei herbyn; a
- Amorteiddio asedau anniriaethol sydd i'w priodoli i'r gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i dalu am y costau hyn. Fodd bynnag, mae'n ofynnol i neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei ofyniad benthycy cyffredinol. Felly, disodlir y costau hyn gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf (MRP) trwy drafodyn addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd wrth Gefn ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru reoliadau newydd yn 2008/09 sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP dros oes ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio'r MRP tan y comisiynir yr ased.

Cyfrifir darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) yn hanesyddol fel 2% o Ofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) CRT. Yn 2015, newidiodd Llywodraeth Cymru'r penderfyniad i ganiatáu mwy o opsiynau ar sut i gyfrifo cost MRP CRT. Argymhellwyd y bydd defnyddio'r dull oes ased yn rhoi'r NPV uchaf ar gyfer benthyciadau gyda chefnogaeth a digefnogaeth, a'r opsiwn mwyaf fforddiadwy ar gyfer cenedlaethau presennol a'r dyfodol yw'r opsiwn lle mae'r blwydd-dal yn seiliedig ar oes ased 60 mlynedd gan ddefnyddio cyfradd fenthyca ar gyfartaledd y Cyngor o 4.58%. Felly, ar gyfer benthyciadau CRT gyda chefnogaeth a digefnogaeth mae'r dull oes ased dros gyfnod o 60 mlynedd ar gyfradd llog o 4.58% yn cael ei weithredu o 1 Ebrill 2022. Bydd hyn yn caniatáu dull mwy darbodus na'r dull cyfredol gan y bydd CFR yn cymryd 60 mlynedd i leihau i sero yn hytrach na 300.

Cofnodir trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddi yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsodd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

20. Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynnir y grantiau neu gyfraniadau.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes bydd yr amodau sydd ynghlwm i'r grant neu'r cyfraniad yn cael eu bodloni. Amodau grant yw'r gofynion y mae'n rhaid eu diwallu er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y grant, er enghraifft, adeiladu ysgol neu allbynnau allweddol a benodir o fewn yr amodau. Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwy. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrddroi o Balans Cronfa'r Cyngor drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae'n cael ei symud i'r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi'i ddefnyddio, mae'n cael ei symud i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae'r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae rhai cyrff sy'n rhoddi grantiau yn gosod cyfyngiadau neu'n pennu i ba bwrpas y gellir defnyddio'r grant ond nid ydynt yn dweud a fydd angen ad-dalu'r grant ai peidio.

21. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw'n creu ased anghyfredol wedi ei godi fel gwariant i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo'r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthycy, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna'n gwyrddroi'r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

22. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y gwasanaethau hynny sy'n cael y buddiant o'r cyflenwad neu o'r gwasanaeth yn unol â threfniadau'r Awdurdod ar gyfer atebolrwydd a pherfformiad ariannol ar gyfer y pwrpas o gyfrifyddu cost llawn ar gyfer dychweliadau ystadegol statudol, er enghraifft, dychweliadau blynyddol RA a RO'r Llywodraeth. Fodd bynnag, ar gyfer monitro'r gyllideb a'r cyfrifon blynyddol statudol, fe eithrir ad-daliadau ac fe adroddir ar wasanaethau corfforaethol a chefnogol fel cylchrannau gwasanaeth ac fe'i delir yn gyfrifol am reolaeth cyllideb.

23. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau a gaiff gymorth grant o Ewrop lle mae'r grantiau efallai'n cael eu dyrannu mewn Ewros (mai nifer y cynlluniau hyn yn lleihau). Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth, gyda'r enillion neu'r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24. Buddiannau'r Gweithwyr

24.1 Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn - buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blynyddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigwr cronws ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w cario drosodd i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigwr cronol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y Dreth Gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau, ond wedyn caiff ei wyrddroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn refeniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini nad oes disgwyl y byddant yn cael eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

24.2 Buddiannau Terfynu

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol. Codir y buddiannau hyn ar sail gronol i'r llinell gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan na fedr y Cyngor mwyach dynnu'n ôl y cynnig o'r buddiannau hynny neu mewn achosion lle mae'r Awdurdod yn cydnabod costau ailstrwythuro.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ychwanegu at bensiynau (fel arfer ar ffurf blynyddoedd ychwanegol), mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu bensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifiwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer ychwanegiadau pensiwn a dalwyd fel buddiannau ar adeg terfynu cyflogaeth a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

24.3 Buddiannau Ôl-Gyflogaeth

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan Capita Teachers' Pensions ar ran yr Adran Addysg; a
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

24.4 Cynllun Pensiwn Athrawon

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon, nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaeth Dysgu Gydol Oes yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

24.5 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a Chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwyso penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 2013 ar ran y cyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safona Cyfrifo Rhyngwladol (SCRh19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig.

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull uned rhagamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol.

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd.

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid bresennol; ac
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul pedwar rhan:-

a) Costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt.

b) Costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynnyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir. Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad net o ran buddiannau diffiniedig sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddiannau diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau buddiannau).

c) Ail-fesuriad yn cynnwys:-

- Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddiannau net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall;
- Enillion a Cholledion Actiwaraid - newidiadau yn yr ymrwymadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraid diwethaf neu oherwydd bod yr actiwaraid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall.

ch) Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa pensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, mae darpariaethau statudol yn mynnu bod y swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa pensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwyr yn ystod y flwyddyn, yn hytrach na'r swm a gyfrifwyd yn unol â'r safonau cyfrifo perthnasol, yn cael ei godi ar Falans y Gronfa Gyffredinol. Yn y Datganiad o'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn, mae angen symud arian i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau er mwyn cael gwared â'r debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddiannau ymddeol a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa pensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau sy'n daladwy ond sydd heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol yn y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n fesur o'r manteision i'r Gronfa Gyffredinol yn sgil yr arfer o gyfrif am fuddiannau ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na phan enillir buddiannau gan weithwyr.

24.6 Buddiannau Dewisol

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai pwerau cyfyngedig i dalu buddiannau ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisiâu â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

25. Eitemau Eithriadol

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol yng nghyswllt y cyfrifon yma, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor.

26. Cyfrifo am TA (Trethi Annomestig)

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda Llywodraeth Cymru yn ei Fantolen. Felly, os ydi'r swm a gesglir gan yr Awdurdod oddi ar drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu) yn fwy na delir i Llywodraeth Cymru ar 31 Mawrth, mae'r swm sydd heb ei dalu eto i Lywodraeth Cymru in cael ei gynnwys yn y Fantolen fel credydwr. Yn yr un modd, os yw'r arian a dalwyd i Llywodraeth Cymru yn fwy na'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA (net y gost o lwfans casglu), mae'r swm dros ben yn cael ei gynnwys yn y Fantolen fel dyledwr. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gofnodion cyfrifon sylfaenol; fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol, caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y Cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Nid yw'r arian a gasglwyd gan drethdalwyr TA yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Llif Arian heblaw am yr arian a ddelir yn ôl mewn perthynas â'r lwfans casglu. Mae unrhyw wahaniaeth rhwng yr arian a gasglwyd oddi wrth drethdalwyr TA â'r arian sydd yn cael ei dalu i'r Gronfa Drethi Annomestig yn cael ei gynnwys o

fewn y gweithgareddau ariannol yn Natganiad y Llif Arian.

27. Incwm a Gwariant Asiantaeth

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cyngorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, cwmnïau dŵr ac adrannau'r llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan.

Caiff y corff sy'n gwneud y gwasanaethau asiantaeth ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol. Dim ond y symiau sy'n gysylltiedig â'r Cyngor, er enghraifft y ffioedd a gafwyd am ddarparu gwasanaethau'r asiantaeth, fydd yn cael eu cynnwys yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y Cyngor.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu yn ystod y flwyddyn fel asiant ar ran:-

Llywodraeth Cymru - casglu Trethi Annomestig (TA) a thalu'r symiau a gasglwyd i Lywodraeth Cymru, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu;

Llywodraeth Cymru – Benthyciadau Cartrefi Gwag, lle mae'r Cyngor yn gweithredu fel asiant rhwng Llywodraeth Cymru a derbynyddion y Benthyciadau Cartrefi Gwag.

Llywodraeth Cymru - mae'r Cyngor wedi gweithredu fel asiant ar ran Llywodraeth Cymru wrth dalu Grantiau Busnes Covid i gefnogi busnesau penodedig yn ystod y pandemig yn enwedig i gefnogi busnesau yn ystod y cyfnod clo.

DATGANIAD ARIANNOL ATODOL

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2024

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
<u>Gwariant</u>		
Rheoli a Chynnal a Chadw - Atgyweirio a Chynnal a Chadw	5,562	5,084
Rheoli a Chynnal a Chadw - Goruchwyllo a Rheoli	5,783	6,714
Rhenti, Ardrethi, Trethi a Thaliadau Eraill	90	22
Dibrisiant, Amhariad a Cholledion Ailbriso Asedau Anghyfredoll	3,237	3,070
Costau Rheoli Dyled	12	12
Symudiad yn y Ddarpariaeth Amhariad ar gyfer Drwg Dyledion	147	123
Symudiad yng Nghroniad Absenoldebau Cronedig	117	4
Cyfanswm Gwariant	14,948	15,029
<u>Incwm</u>		
Rhenti Preswyl	(20,702)	(19,230)
Rhenti Dibreswyl	(246)	(230)
Taliadau am Wasanaethau a Chyfleusterau	(175)	(179)
Cyfraniadau tuag at Wariant	(240)	(166)
Arall	(116)	(116)
Cyfanswm Incwm	(21,479)	(19,921)
Gwariant Net Gwasanaethau CRT fel yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan	(6,531)	(4,892)
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Craidd Corfforaethol a Democraidaidd	56	56
Gwariant Net Gwasanaethau CRT	(6,475)	(4,836)
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Incwm a Gwariant Gweithredol yn Natganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yr Awdurdod Cyfan		
Cost llogau pensiwn net	-	204
Llog Taladwy a Thaliadau Cyffelyb	1,436	1,543
Llog ac Incwm o Fuddsoddiad	(487)	(241)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Derbyniadwy:	-	-
- Lwfans Atgyweiriadau Mawr	(2,690)	(2,688)
- Derbyniadau Cyfalaf	(509)	-
- Arall	(4,316)	(1,094)
Gwarged am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(13,041)	(7,112)

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falans CRT am y flwyddyn

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Blaenorol	(12,107)	(12,333)
Diffyg/(Gwarged) am y Flwyddyn ar Wasanaethau CRT	(13,041)	(7,112)
Addasiadau rhwng Seiliau Cyfrifo ac Cyllido yn ôl Statud	17,114	7,338
Gostyngiad/(Cynnydd) Net cyn Trosglwyddiadau i / o Gronfeydd Wrth Gefn	4,073	226
Trosglwyddiadau i / (o) Gronfeydd Wrth Gefn Clwsnodedig	(155)	-
Gostyngiad/ (Cynnydd) Net yn y Flwyddyn ar y CRT	3,918	226
Addasiad i gronfeydd wrth gefn	-	-
Balans y CRT ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd Cyfredol	(8,189)	(12,107)

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarparu tai Cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei "amgáu" a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o'r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa'r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC TAI

Nifer yr anheddau a adroddwyd ar 31 Mawrth 2023 oedd 3953, a oedd yn cynnwys eiddo a brynwyd gan y Cyngor, ond nad oedd ar gael i'w rhentu fel rhan o'r stoc dai. Y nifer cywir o anheddau oedd 3916 a dangosir y dadansoddiad isod mewn ffigurau a ailosodwyd ar gyfer y flwyddyn flaenorol. Ar 31 Mawrth 2024, nifer yr anheddau oedd 3952, sy'n gynydd o 36 eiddo o'r flwyddyn 2022/23. Mae'r dadansoddiad yn ôl math o annedd fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2023	31 Mawrth 2022 (ailldatgan)
Stoc y Cyngor		
Tai	2,112	2,090
Tai Unllawr	1,066	1,064
Fflatiau	766	754
Fflatiau un ystafell	8	8
Cyfanswm Stoc y Cyngor	3,952	3,916

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Buddsoddiad cyfalaf		
Gwariant Cyfalaf	19,806	11,180
Ffynonellau Cyllido		
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(7,161)	(3,782)
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(12,645)	(7,398)
Cyfanswm	(19,806)	(11,180)

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £2.690m ar gyfer 2023/24 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.688m yn 2022/23).

NODYN 4 – DIBRISIANT, AMHARIAD A COLLEDIION AILBRISIO MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2023/24 Ailbrisio £'000	2023/24 Dibrisiant £'000	2023/24 Cyfanswm £'000	2022/23 Dadgydnabod (ailldatgan) £'000	2022/23 Dibrisiant £'000	2022/23 Cyfanswm £'000
Tir	-	-	-	-	-	-
Anheddau	-	2,679	2,679	-	2,658	2,658
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	154	404	558	-	412	412
	154	3,083	3,237	-	3,070	3,070

NODYN 5 – DEBYNIADAU CYFALAF

Gwerthwyd pedair annedd yn 2023/24 gyda derbyniadau cyfalaf o £509k yn cael eu derbyn i gronfeydd derbyniadau cyfalaf. Nid oedd unrhyw dderbynebau cyfalaf yn 2022/23.

NODYN 6 – ÔL-DDYLEDION RHENT A DRWG DDYLEDION A DYLEDION AMHEUS

Yn ystod 2023/24, gostyngodd cyfanswm ôl-ddyledion rhent £14k. Dangosir crynodeb o ôl-ddyledion rhent a rhagdaliadau yn y tabl canlynol: -

Ôl-ddyledion Rent	2023/24 £'000	2022/23 £'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	718	664
Ôl-ddyledion Gyn-denantiaid	222	290
Cyfanswm Ôl-ddyledion Rent	940	954

Mae darpariaeth yn y Fantolen ar gyfer drwg ddyledion a dyledion amheus. Roedd y rhain yn cynnwys £685k yn erbyn rhenti (£637k yn 2022/23).

NODYN 7 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwysu rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly, mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wyrdroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Cyfrif Incwm a Gwariant CRT	2023/24	2022/23
	£'000	£'000
Cost Gwasanaeth Gyfredol	(14)	701
Cost llogau pensiwn net	-	204
Cost Gwasanaeth Gyfredol wedi'i gynnwys yn symudiad mewn cronfeydd wrth gefn	14	(701)
Cost llogau pensiwn net wedi'i gynnwys yn symudiad mewn cronfeydd wrth gefn	-	(204)
Cyfraniad i'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn	-	-

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Grŵp Mynediad Ynys Môn	Liz Wood
Sioe Amaethyddol Môn	Dafydd Roberts
Partneriaeth Cymunedau Mwy Diogel Ynys Môn a Gwynedd	Alun Roberts
Canolfan Cyngor ar Bopeth Ynys Môn	Alun Roberts
Fforwm Iaith Môn	Llinos Medi, Gwilym O Jones, Arfon Wyn, Dafydd Roberts
Cyd-Bwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (Ynys Môn)	Paul Ellis, John Ifan Jones, Pip O'Neill, Gary Pritchard, Dafydd Rhys Thomas
Grŵp Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Alun Roberts
Pencampwr Diogelu Oedolion	Alun Roberts
Pencampwr Gofalwyr	Trefor Lloyd Hughes MBE
Pencampwr Plant a Phobl Ifanc	Llio Angharad Owen
Pencampwr Plant Mewn Gofal	Arfon Wyn
Pencampwr Newid Hinsawdd	Geraint ap Ifan Bebb
Pencampwr Amrywiaeth	Nicola Roberts
Pencampwr Cydraddoldeb	Llinos Medi
Pencampwr Aelodau	Dylan Rees
Pencampwr Sgrwtini	Dylan Rees
Pencampwr Lluoedd Arfog	Glyn Haynes
Llys Llywodraethwyr Prifysgol Bangor	Dafydd Roberts
Cwmni Frân Wen	Gary Pritchard
Partneriaeth Cyrchfan Môn	Neville Evans
Cyngor Llyfrau Cymru	Dafydd Roberts
Panel Maethu	Gary Pritchard
Pencampwr Oed Gyfeillgar	Gwilym O Jones
Grŵp Llandrillo/Menai	Dafydd Roberts
Cyd-Bwyllgor GwE	Dafydd Roberts
Panel Mabwysiadu Gwynedd a Môn	Alun Roberts
Gwasanaethau Cyfiawnder Ieuencid Gwynedd a Môn	Gary Pritchard
Pwyllgor Cronfa Bensiynau Gwynedd (Cyngor Gwynedd)	Robin Wyn Williams
Cyngor Cyswllt Cymru WLGA	Carwyn Jones, Robin Wyn Williams
Medrwn Môn	Llinos Medi
Bwrdd Aelodau Consortiwm Awdurdodau Lleol Cymru (CLAW)	Dafydd Rhys Thomas
Menter Môn	Llinos Medi
Cyd-Bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	Dafydd Rhys Thomas
Cyngor Iechyd Cymuned Gogledd Cymru (Pwyllgor Lleol Môn)	Trefor Lloyd Hughes MBE, Non Dafydd, Jeff M Evans
Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru	Llinos Medi
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jeff M Evans, John Ifan Jones, Dylan Rees
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jeff M Evans
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	John Ifan Jones, Dylan Rees
Cymdeithas Tai Gogledd Cymru	Gary Pritchard
Panel Heddlu a Throsedd Gogledd Cymru	Non Dafydd
Bwrdd Arweinyddiaeth Gogledd Cymru (Gofal a Llesiant)	Llinos Medi

DATGELIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI

Grŵp Llywio Adolygiad Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	Dafydd Rhys Thomas
Cyd-bwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Nicola Roberts, Dafydd Rhys Thomas
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Neville Evans
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Margaret Murley Roberts
Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus (Môn a Gwynedd)	Llinos Medi
Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (Rhan 9 Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant Cymru 2014)	Gary Pritchard, Alun Roberts
Bwrdd Partneriaeth Gogledd Cymru Mwy Diogel	Alun Roberts
Partneriaeth Cronfa Datblygu Cynaliadwy	Llinos Medi
Ymddiriedolaeth yr Harbwr, Caernarfon	Dafydd Rhys Thomas
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jeff M Evans, Gwilym O Jones, Jackie Lewis, Keith Roberts, Arfon Wyn
Cymdeithas Awdurdodau Lleol Cymru	Llinos Medi, Robin Wyn Williams
Grŵp Rhanddeiliad y Safle Wylfa	Aled Morris Jones, Gwilym O Jones, Jackie Lewis, Llinos Medi, Llio Angharad Owen, Derek Owen, Liz Wood

GEIRFA

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL

Mae Addasiad Blwyddyn Flaenorol yn addasiad perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisïau cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol arferol neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL

Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:

- Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar, neu'n agos at, y swm a gludir; neu
- Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD

Lleihad mewn gwerth ased anghyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen. Fel arfer, mae hyn oherwydd digwyddiad sydd wedi gostwng gwerth ased yn sylweddol, er enghraifft tân neu os mae ased wedi darfod.

ARIAN A NEILLTUIR (APPROPRIATION)

Y symiau a drosglwyddir rhwng y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r cronfeydd refeniw neu gyfalaf wrth gefn.

ARCHWILIO CYFRIFON

Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIAN

Dyma'r arian mewn llaw, arian a ordynnwyd, arian a ddelir mewn cyfrifon banc a buddsoddiadau tymor byr (e.e. 3 mis) ac y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau ariannol sy'n hysbys.

ASED

Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categoreiddio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:-

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu â gwerth isel iawn yn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae asedau anghyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED WRTH GEFN

Mae ased wrth gefn yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRIAETHOL

Gellir diffinio eitem anniriaethol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Anniriaethol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL

Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD

Asedau anghyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus o'r ased a grëwyd. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL

Asedau anghyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu'n ddewisol.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL

Asedau anghyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwargred i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH

Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth a diwylliant.

BENTHYCA DI-GEFNOGAETH

Gall y Cyngor fenthycu arian ychwanegol i'r benthyca â chefnogaeth y Llywodraeth i gyllido ei wariant cyfalaf cyn belled a'i fod yn fforddiadwy a chynaliadwy. Fe lywodraethir y pŵer yma gan Gôd Pwyllog CIPFA, a mae'r Cyngor yn lwyr gydymffurfio â hwn.

BENTHYCA DROS DRO

Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BENTHYCA GYDA CHEFNOGAETH

Mae'r Cyngor yn benthyca arian i gyllido rhan o'i raglen cyfalaf. Fe adnabyddir y benthycaid gan Lywodraeth Ganolog yn ei glandriad cyllido ar gyfer y Cyngor.

BUDD-DALIADAU TAI

System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)

Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau dewisol y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Dewisol) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD

Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)

Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, cyfran o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW

Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWLB)

Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a/neu fwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthycu ei hun.

CIPFA

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

COLLEDION CREDYD

Hwn yw'r gwahaniaeth rhwng y symiau arian sy'n ddyledus i'r Awdurdod yn unol â'r contract a'r holl lif arian ddisgwyllir i'r Awdurdod ei dderbyn, wedi ei ddisgowntio ar y raddfa llog effeithiol gwreiddiol.

COLLEDION CREDYD DISGWYLIEDIG 12 MIS

Hwn yw'r cyfran o golledion credyd disgwyliedig oes gyfan sy'n cynrychioli'r colledion credyd disgwyliedig sy'n deillio o ddiffyg offeryn ariannol sy'n bosib o fewn deuddeng mis ar ôl y dyddiad adrodd.

CONTRACT TYMOR HIR

Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd, gyda'i gilydd, yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)

Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwyllir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymddeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU

Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr ac, fel y cyfryw, nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwyliedig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CORFFORAETHOL A DEMOCRATAIDD CRAIDD

Mae'r Corfforaethol a Democrataidd Craidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly, mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

COSTAU CYLLIDO CYFALAF

Costau cyllido cyfalaf yw unrhyw gostau ychwanegol sy'n deillio o fenthycu i gyllido prosiectau cyfalaf. Tuedda rhain i fod y llog sy'n daladwy ar fenthyciadau a gymerir a'r gost Darparieth Refeniw Isaf (MRP) a godir ar gyllid prosiectau drwy fenthyciadau. Y MRP yw'r isafswm mae'n rhaid codi i'r cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn daparu ar gyfer ad-dalu benthyciadau a symiau arall fenthycwyd gan y Cyngor.

CREDYDWR

Swm sy'n ddyledus i unigolion neu sefydliadau eraill gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN

Croniad gwarged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf, fel y Gronfa Ailbrisió Wrth Gefn, i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD WRTH GEFN DEFNYDDIADWY

Symiau penodol a osodir o'r neilltu ar gyfer pwrpasau polisi'r dyfodol neu ar gyfer digwyddiadau annisgwyl. Gall eu defnyddio i gyllido gwariant neu i leihau trethi.

CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

Y cronfeydd wrth gefn a ddefnyddir i amsugno'r gwahaniaeth rhwng y canlyniad o ddefnyddio ymarferion cyfrifo cywir â gofyniad trefniadau statudol ar gyfer cyllido gwariant. Mae cronfeydd wrth gefn o'r fath yn cynnwys enillion a cholledion heb eu gwireddu mewn perthynas ag ail-brisio eiddo, offer a chyfarpar ble mae rhaid gwerthu'r ased cyn i'r gwerth fod ar gael.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH

Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU

Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod nwyddau/gwasanaethau a dderbyniwyd yn y flwyddyn neu incwm a gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyn neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL

Yr holl symiau a delir i, neu sy'n dderbyniadwy gan, weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhrefn incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO

Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen, fel arfer 31 Mawrth y flwyddyn ddilynol.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)

Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB

Datganiad o faint o gyllid y mae'r Cyngor wedi ei neilltuo i bob gwasanaeth a swyddogaeth i'w wario neu ei godi mewn incwm ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF

Cyllid sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthyca, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG

Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB

Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLIDO

Mae'r datganiad yn anelu i ddangos sut defnyddir gwariant blynyddol a sut y'i gyllidiri o adnoddau. Dangosa'r golofn gynta, y gwariant net a godir i'r Gronfa Gyffredinol a balansau'r CRT, y gwir effaith o'r gost o ddarparu gwasanaethau am y flwyddyn, ac eithrio addasiadau cyfrifo.

DATGANIAD O'R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN

Dangosir y datganiad y symudiad o gychyn y flwyddyn i'w diwedd ar gyfer yr holl gronfeydd wrth gefn ddefnyddiadwy a ddelir gan y Cyngor ac y gellir eu defnyddio i gyllido costau'r Cyngor neu i leihau trethiant lleol, ynghyd â chronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio.

DARPARIAETH

Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn, o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Un o brif ddatganiadau ariannol y Cyngor sy'n cofnodi'r holl incwm a gwariant ar gyfer y Cyngor wedi ei gategoreiddio'n unol â gofynion safonol CIPFA fel y gellir cymharu awdurdodau.

DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r datganiad llif arian yn dangos y newidiadau yn yr arian a'r cywerthoedd ariann sydd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

DERBYNIADAU CYFALAF

Yr elw o waredu tir neu asedau anghyfredol. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth, ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw.

DIBRISIANT

Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau anghyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treuliad amser neu ddarfodiad trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon Terfynol.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASEDAU PENSIWN

Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a gyllidir, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn gwerth teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET

Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR

Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor gan unigolion neu sefydliadau eraill am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARIAID

I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraidd sy'n codi oherwydd: -

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwarïaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu
- Fod y tybiaethau actiwaraidd wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW

Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH

Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffuriad yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuol neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)

Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei orffen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF

Gwariant ar brynu ased anghyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol anghyfredol. Mae enghreifftiau'n cynnwys : adeiladu ysgol newydd, prynu offer TG, adnewyddu sylweddol cartref gofal.

GWARIANT REFENIW

Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A GYLLIDIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)

Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gydweddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWASANAETHAU ASIANTAETH

Y Gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor i drydydd parti neu ar ran sefydliad arall.

GWERTH GWEDDILLIOL

Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET

Y swm y mae asedau anghyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET

Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG

Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnwid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TRETADWY

Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau Trethi Annomestig.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)

Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR

Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes ddisgwyledig yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n y lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tál llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau a rhywymedigaethau ariannol a gludwyd yn ôl y gost gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronus.

MATEROLDEB

Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac, yn y pen draw, gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)

Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased anghyfredol.

PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Ceir diffiniad manwl o Bartion Cysylltiedig yn SCRh 24. i bwrpasau'r Cyngor, ystyrir fod partion cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu ardollau ar y Cyngor. Gall partion cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartion cydfenter ac yn enwedig Aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT

Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL

Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased anghyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL

Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased anghyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF

Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC

Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyll defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau traul, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH

Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwyr neu arian parod wedi'u gordynnu.
- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd, drwy drefniant, yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i fwrdd trwy swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH WRTH GEFN

Mae rhwymedigaeth wrth gefn naill ai'n:-

- Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n
- Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwyedd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN

Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcenir yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu am wasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG (TA)

Mae'r Trethi Annomestig yn ardoll ar fusnesau wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asesedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei ailddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTIÖN CYSYLLTIEDIG

Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartion Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN

Datganiad o werth cywir a theg o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	18 Gorffennaf 2024
Pwnc / Testun:	Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS)
Pennaeth Gwasanaeth / Cyfarwyddwr:	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid 01248 752502 CarysEdwards@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Gwyndaf Parry Rheolwr Cynllunio Perfformiad a Rhaglen Corfforaethol GwyndafParry@ynysmon.llyw.cymru Alwyn Williams Dadansoddwr Perfformiad a Busnes Corfforaethol AlwynWilliams@ynysmon.llyw.cymru
Natur a Rheswm dros Adrodd: Pwrpas y Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS) yw rhoi sicrwydd ynghylch trefniadau llywodraethu'r Cyngor. Cyfrifoldeb y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yw cymeradwyo AGS y Cyngor bob blwyddyn.	

Cyflwyniad

1. Er mwyn arddangos Llywodraethu da, rhaid i'r Awdurdod ddangos ei fod yn cydymffurfio â'r egwyddorion craidd (ac ategol) sydd yn y 'Framework for Delivering Good Governance in Local Government' (CIPFA / Solace, 2016). Mae'r datganiad hwn wedi'i baratoi yn unol â'r egwyddorion hynny.
2. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.
3. Mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Argymhelliad

4. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn adolygu ac yn cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol Drafft a fydd yn rhan o Ddatganiad Cyfrifon 2023/24.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2023/24

Tudalen 128

Paratowyd gan: Gwasanaeth Trawsnewid

Dyddiad cyhoeddi: Gorffennaf 2024

This document is available in English / Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg

Cynnwys

Sgôp y Cyfrifoldeb.....	3
Y Fframwaith Llywodraethu	3
Adolygu Effeithiolrwydd.....	4
Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor.....	5
Casgliad yr Asesiad	5
Datganiadau'r Swyddogion Statudol	6
Materion Llywodraethiant a nodwyd.....	8
Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd Llynedd	8
Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2023/24	9
Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol	12
Atodiad 1.....	13
Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA (2019).....	13
Materion Llywodraethu Sylweddol.....	14

Sgôp y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau bod ei fusnes yn cael ei weithredu'n unol â'r gyfraith a'r safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i gyfrif amdano'n briodol, a sut mae'n cael ei ddefnyddio.

Hefyd mae dyletswydd ar y Cyngor dan y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 i wneud trefniadau i sicrhau bod gwelliant parhaus o ran y modd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn eu lle drefniadau priodol ar gyfer llywodraethu ei faterion, gan hwyluso gweithrediad effeithiol ei swyddogaethau, ac mae hynny'n cynnwys trefniadau i reoli risg, a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Cymeradwyodd a mabwysiadodd y Cyngor [cod llywodraethu corfforaethol lleol](#) diwygiedig ym mis Mawrth 2022, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE 'Delivering Good Governance in Local Government'.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio a'r cod ac yn ateb gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Hefyd, mae'n diwallu gofynion rheoliad 5 Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliant a'r gwerthoedd, sy'n rhoi cyfeiriad i ac sy'n rheoli'r awdurdod a'i weithgareddau, a thrwy'r rheiny mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â'r gymuned ac yn ei harwain. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith honno, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu cyflawni polisiâu, nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gellir ei rhoi o ran effeithiolrwydd. Dilynwch y linc yma am ragor o wybodaeth am y [pwyllgorau](#).

Does dim newidiadau wedi neud i'r [strwythur pwyllgorau](#), y [Tîm Arweinyddiaeth neu'r Tîm Rheoli Corfforaethol](#) yn ystod y flwyddyn diwethaf.

Adolygu Effeithlonrwydd

Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd wedi ei siapio gan waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan adroddiad blynyddol y Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd gan sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- canlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd yn ystod y flwyddyn neu yn ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn Cynllun y Cyngor;
- adolygu adborth gan Estyn ac AGC a'r panelau sgrwtini cysylltiedig ar y gwaith gwella sy'n gysylltiedig ag Addysg a'r Gwasanaethau Cymdeithasol;
- trafodaeth a derbyn sylwadau gan grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Tîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith.

Yn ogystal, mae adolygiadau a monitro rheolaidd yn cynnwys:-

- gweithgarwch rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- archwilio mewnol, y mae eu gwaith yn cynnwys archwilio'r risgiau uchaf a nodwyd yn y Gofrestr Risg Strategol, gan gynnwys rheoli risg, a hynny'n unol â'r strategaeth archwilio mewnol flynyddol ac yn cynnwys gwaith 'dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn gweithredu'r argymhellion sydd wedi eu cytuno;
- gwaith Pwyllgorau Sgrwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Safonau a Llywodraethu ac Archwilio;
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill;
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o welliant a pherfformiad yn erbyn Cynllun y Cyngor a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Adolygiad Blynyddol o Effeithiolrwydd Fframwaith Llywodraethu'r Cyngor

Casgliad yr Aseiad

Mae'r tabl isod yn darparu casgliad yr aseiad ar gyfer 2023/24

Egwyddorion Craidd y Fframwaith	Casgliad yr aseiad
Egwyddor A: Ymddwyn yn ddidwyll, gan ddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol a pharchu'r rheol gyfreithiol	Mae gan y Cyngor Sir brosesau gwneud penderfyniadau clir a thryloyw sy'n ymgorffori gwerthoedd moesegol cryf ac sy'n gyfreithlon. Mae'r codau ymddygiad yn nodi'r disgwyliadau ar gyfer ymddwyn yn onest.
Egwyddor B: Sicrhau natur agored ac ymgysylltiad cynhwysfawr â rhanddeiliaid	Mae'r Cyngor yn bodoli i wasanaethu ei drigolion ac mae'n ddibynnol ar amrywiaeth eang o randdeiliaid i weithio'n effeithiol mewn partneriaeth. Mae mecanweithiau ymgysylltu ac ymgynghori ar waith.
Egwyddor C: Diffinio canlyniadau yn nhermau manteision economaidd cynaliadwy, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol	Mae'r Cyngor Sir yn gweithio gyda chymunedau i gynllunio canlyniadau. Wrth bennu polisiau a strategaethau, mae'r Cyngor Sir yn edrych ar ganlyniadau yn y tymor hir, gan ystyried manteision economaidd, cymdeithasol, diwylliannol ac amgylcheddol cynaliadwy.
Egwyddor D: Pennu'r ymyriadau sy'n angenrheidiol i sicrhau ein bod yn cyflawni'r canlyniadau a fwriedir hyd eithaf ein gallu	Mae'r Cyngor Sir yn gwneud penderfyniadau ar ymyriadau yn seiliedig ar ei weledigaeth glir ar gyfer gwasanaethau, gan ymgysylltu â chymunedau, rheoleiddwyr ac arbenigedd ymarferol swyddogion gwasanaeth proffesiynol. Mae'r cyfuniad hwn yn arwain at optimeiddio cyflawniad y deilliannau a fwriedir
Egwyddor E: Datblygu capasiti'r endid, ynghyd â gallu ei arweinyddion a'r unigolion ynddo	Mae'r Cyngor Sir â'r strwythurau a'r arweinyddiaeth briodol yn ei lle a phobl a chanddynt y sgiliau a'r cymwysterau cywir i sicrhau ei fod yn gweithredu'n effeithlon ac yn effeithlon er mwyn cyflawni'r canlyniadau a ddeisyfir. Bod polisiau a strategaethau clir yn eu lle i brofi bod ganddo'r capasiti i gyflawni'r hyn sy'n ofynnol ohono ynghyd â'r capasiti gweithredol.
Egwyddor F: Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref	Mae gan y Cyngor system rheoli perfformiad effeithiol sy'n hwyluso cyflawniad effeithiol ac effeithlon ei wasanaethu. Mae rheoli risg a rheolaethau mewnol yn rhannau hanfodol a phwysig o'r system rheoli perfformiad ac maent wedi eu datblygu ymhellach yn ystod y flwyddyn. Maent yn angenrheidiol ar gyfer cyflawni'r canlyniadau sydd yng Nghynllun y Cyngor. Mae'r Cyngor yn cydymffurfio gyda Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA .
Egwyddor G: Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd ac archwilio	Mae Aelodau Etholedig y Cyngor a'r Uwch Reolwyr yn atebol am wneud penderfyniadau a darparu gwasanaethau sy'n cael eu cefnogi gan archwiliadau mewnol ac allanol. Mae gweithgareddau'n cael eu hymgyrdd â nhw mewn dulliau tryloyw a chlr y gall cydranddeiliaid eu deall ac ymateb iddynt. Ni nodwyd unrhyw faterion llywodraethiant sylweddol yn ystod y flwyddyn.

Datganiadau'r Swyddogion Statudol

Head of Paid Service

Dylan Williams
Prif Weithredwr

"Fel Prif Weithredwr Cyngor Sir Ynys Môn, rydw i'n ymfalchïo yn y ffaith ein bod ni'n sicrhau bod gennym drefniadau llywodraethu effeithiol ar waith er mwyn cynnal tryloywder, atebolrwydd a darparu gwasanaeth cyhoeddus o'r radd flaenaf. Mae fy rôl yn cynnwys darparu arweiniad a chyfarwyddyd strategol i'r sefydliad, gan weithio'n agos â'r aelodau etholedig, swyddogion a phartneriaid.

Rwyf yn fodlon bod gennym drefniadau llywodraethu cadarn a chynhwysfawr, gan eu bod wedi cael eu datblygu a'u mireinio dros gyfnod o amser i gwrdd ag anghenion y sefydliad, y gymuned a'n rhanddeiliaid wrth iddynt esblygu. Trwy ymgysylltu'n rheolaidd â phob math o randdeiliaid mewnol ac allanol, rydym wedi meithrin diwylliant o rannu gwybodaeth, cyfathrebu a chydweithio agored, sy'n cryfhau'n harferion llywodraethu.

Rydym yn mynd ati'n weithgar i fonitro a chymryd camau priodol i ddatrys materion sy'n codi, gan sicrhau bod ein trefniadau llywodraethu'n parhau i fod yn effeithiol ac yn ymateb i unrhyw newidiadau.

Rwyf yn ffyddiog bod ein fframwaith llywodraethu'n hyrwyddo penderfyniadau cadarn, ymddygiad moesegol, a darparu gwasanaethau effeithiol, er mwyn ein galluogi i gyflawni ein cyfrifoldebau i drigolion Ynys Môn."

Swyddog Adran 151

Marc Jones
Cyfarwyddwr
Swyddogaeth
(Adnoddau)

"Fel Swyddog Adran 151 Cyngor Sir Ynys Môn, mae gennyf gyfrifoldeb hollbwysig dros sicrhau bod cyllid cyhoeddus yn cael ei reoli a'i ddefnyddio'n briodol.

Rydw i'n fodlon bod y trefniadau llywodraethu sydd ar waith yn darparu fframwaith cadarn ar gyfer rheolaeth ac atebolrwydd ariannol. Trwy gynllunio ariannol diwyd, rheolaeth gyllidebol, a rheolaeth risg effeithiol, rydym yn ymdrechu i sicrhau cynaliadwyedd ariannol y cyngor.

Mae ein trefniadau wedi'u tanategu gan bolisiau a gweithdrefnau ariannol a dulliau rheoli mewnol cadarn sy'n cael eu hadolygu a'u diweddarau'n rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn cyd-fynd ag arferion gorau a gofynion statudol.

Mae adroddiadau a gwaith craffu ariannol gan archwilywyr mewnol ac allanol yn rhoi sicrwydd annibynnol, ac rydym yn mynd i'r afael ag unrhyw feysydd gwella a nodir ar unwaith.

Rwyf yn ffyddiog bod ein trefniadau llywodraethu yn cefnogi dulliau rheoli ariannol darbodus, diogelu adnoddau'r cyngor a'n galluogi i ddarparu gwasanaethau o ansawdd i'r gymuned."

Swyddog Monitro

Lynn Ball
Cyfarwyddwr
Swyddogaeth
(Busnes y Cyngor)

“Fel Swyddog Monitro, un o fy swyddogaethau allweddol yw gweithio'n agos gydag aelodau a swyddogion i hyrwyddo llywodraethu da a gwneud penderfyniadau da ar draws y Cyngor.

Mae gan y Cyngor fframwaith llywodraethu cadarn ar waith a'n nod yw sicrhau bod ein diwylliant gwaith yn adlewyrchu gofynion y fframwaith hwnnw ac yn hyrwyddo atebolrwydd, tryloywder ac uniondeb ein penderfyniadau.

Mae meithrin a hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad moesegol ymhlith aelodau etholedig a swyddogion yn hanfodol er mwyn i'r Cyngor gyflawni ei gyfrifoldebau llywodraethu da.”

DRAFT

Materion Llywodraethiant a nodwyd

Cynnydd mewn perthynas â'r Materion Llywodraethiant a Nodwyd Llynedd

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r materion llywodraethiant a nodwyd llynedd ac yn cynnwys diweddariad ar gynnydd:

Camau gweithredu a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Diweddariad ar gynnydd
1. Rhaid i'r Cyngor adolygu a diwygio'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol yn dilyn mabwysiadu Cynllun Newydd y Cyngor ar gyfer 2023-2028	Trawsnewid	Bu adolygiad o ddangosyddion y Cerdyn Sgorio Corfforaethol yn ystod y flwyddyn. Mae cerdyn sgorio newydd, sy'n cysylltu dangosyddion ag chwe amcan strategol y cynllun y cyngor, wedi'i drafftio a'i gytuno gyda'r Pwyllgor Gwaith. Bydd yr adroddiad chwarterol cyntaf yn cael ei drafod gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a'r Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2024.
2. Rhoi materion yn ymwneud â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ar waith yn briodol	Swyddog Monitro	Mabwysiadwyd y Cynllun Deisebau gan y Cyngor ym mis Medi 2023. Yn ystod 2023, adolygodd y Cyngor y dull hunanasesu a gwnaeth nifer o addasiadau i gryfhau'r broses ymhellach. Diwygiwyd y templed i ganolbwyntio ar saith maes allweddol, yn unol â'r Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Cytunwyd ar y Strategaeth Gyfranogi a'i mabwysiadu gan y Cyngor ym mis Hydref 2023 . Ni chynhaliodd y Cyngor yr hyfforddiant arfaethedig ar y Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol gan nad oedd yr hyfforddiant yn cael ei gynnig mwyach gan y CLILC oherwydd bod blaenoriaethau eraill wedi dod i'r amlwg. Ar hyn o bryd nid oes unrhyw gynlluniau i ymgymryd â'r hyfforddiant hwn.
3. Diweddarau fframwaith rheoli risg y Cyngor	Adnoddau	Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu fframwaith rheoli risg diwygiedig ac wedi diweddarau'r system rheoli risg, 4Risk, i fodloni gofynion y fframwaith.
4. Mae'r Cyngor angen nodi ei wariant cyfalaf yn unol â Chynllun newydd y Cyngor	Adnoddau	Mabwysiadwyd Strategaeth Gyfalaf newydd 2024-2029 gan Gyngor Ynys Môn ym mis Mawrth 2024.
5. Nid yw'r Cyngor yn mapio ei ffynonellau sicrwydd ar hyn o bryd	Trawsnewid / Adnoddau	Mae'r ymarfer mapio sicrwydd ar waith yn dilyn diweddariad i'r system rheoli risg, 4Risk. Mae angen rhagor o waith yn ystod 2024/25 i ymgorffori'r broses.

Materion Llywodraethiant a Nodwyd yn 2023/24

Ni nodwyd unrhyw faterion llywodraethiant sylweddol ar gyfer y flwyddyn yn gorffen 31 Mawrth 2024.

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
1. Rhoi materion yn ymwneud â Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ar waith yn briodol	<ul style="list-style-type: none"> Paratoi ar gyfer Aseiad Perfformiad Panel (APP) cyntaf y Cyngor a gynhelir yn ail hanner 2025 Gweithio gyda Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) i gwmpasu rôl y APP 	Trawsnewid	<ul style="list-style-type: none"> Fe all methiant i gydymffurfio olygu craffu pellach gan Lywodraeth Cymru a cholli'n henw da Methu parhau i wella perfformiad y Cyngor Ni fydd modd gweld pa welliannau sydd eu hangen o ran darparu gwasanaeth Fe all arwain at benderfyniadau anwybodus neu fynd tu hwnt i awdurdod cyfreithiol Risgiau cyfreithiol ac i enw da'r cyngor a pheryglu arferion llywodraethu 	Mawrth 2026
2. Nid yw'r Cyngor yn mapio ei ffynonellau sicrwydd ar hyn o bryd	<ul style="list-style-type: none"> Cwblhau ymarfer mapio sicrwydd ar gyfer y Cyngor 	Trawsnewid / Adnoddau	<ul style="list-style-type: none"> Problemau llywodraethu posib heb eu nodi Methu gwella perfformiad y Cyngor yn barhaus Methiant bosib o ran y gwasanaeth Darpariaeth sicrwydd annigonol neu wedi'i ddyblygu 	Mawrth 2025

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
3. Rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod yn bodloni gofynion Deddf Gaffael 2023 newydd.	<ul style="list-style-type: none"> Gweithredu'r camau cytunedig o'r Cynllun Gwella Caffael Cyhoeddi Cynllun Strategol Caffael 	Adnoddau	<ul style="list-style-type: none"> Gallai methu â chydymffurfio arwain at ddirwyon a chosbau, camau cyfreithiol a chraffu rheoleiddiol Niwed i enw da'r Cyngor Methiant bosib o ran y gwasanaeth 	Mawrth 2026
4. Mae'n rhaid i'r cyngor ymateb i heriau sydd wedi'u hadnabod wrth gynllunio gweithlu, gan gynnwys proffil oed mewn rhai gwasanaethau a phroblemau recriwtio a chadw staff mewn gwasanaethau eraill.	<ul style="list-style-type: none"> Adolygu a gweithredu ymgyrch recriwtio ar gyfer yr Uned Ddarparu Gweithredu'r strategaeth rheoli risg pobl Moderneiddio'r wefan recriwtio Gwella cyfraddau cadw staff mewn meysydd sy'n gweld trosiant uchel, yn enwedig swyddi sy'n arbenigol ac nad oes modd recriwtio ar eu cyfer yn rhwydd 	Trawsnewid	<ul style="list-style-type: none"> Methiant bosib o ran y gwasanaeth Potensial am brinder talent, bylchau mewn sgiliau a throsiant staff uchel Cynnydd posibl mewn costau Niwed i enw da'r Cyngor 	Mawrth 2025
5. Mae'n rhaid i'r cyngor reoli a rhesymoli asedau er mwyn sicrhau bod galw amdanynt, eu bod nhw'n addas at eu diben ac os nad ydynt yn cael eu adnabod, rhaid gweithio i wella safonau.	<ul style="list-style-type: none"> Cyhoeddi a gweithredu Cynllun Strategol Rheoli Asedau 2024-2029 newydd Diweddarau a cyhoeddi Cynllun Rheoli Stad man-ddaliadau newydd Rhesymoli asedau'r cyngor Rheoli ac ymateb i RAAC o fewn asedau'r cyngor 	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	<ul style="list-style-type: none"> Cynnydd mewn costau cynnal a chadw cysylltiedig Toriadau iechyd a diogelwch difrifol posibl os bydd asedau'n dirywio Methiant bosib o ran y gwasanaeth Colli cyfleoedd i wella gwasanaethau neu gynhyrchu refeniw 	Mawrth 2025

Materion llywodraethu wedi'u nodi	Camau a nodwyd i fynd i'r afael â gwendidau	Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd Arweiniol	Beth fydd yn digwydd os na chyflawnir y rhain?	Erbyn pryd
<p>6. Mae gwydnwch ariannol y cyngor dan straen oherwydd yr argyfwng costau byw a gostyngiad mewn cyllid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gwneud y defnydd gorau o'r grantiau sydd ar gael i'r cyngor • Monitro ac adolygu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP) • Adnabod arbedion ar gyfer 2025/26 ymlaen • Adolygu a symleiddio prosesau er mwyn gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd gwasanaethau a lleihau effaith y gostyngiad mewn cyllid 	<p>Adnoddau</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gostyngiad yn y gwasanaethau sydd ar gael i drigolion • Risg o faterion ariannol difrifol • Effaith negyddol ar yr economi leol a chynnydd yn y boblogaeth fregus • Niwed i enw da'r Cyngor • Risg o ymyrraeth gan Lywodraeth Cymru 	<p>Mawrth 2025</p>
<p>7. Parhau i foderneiddio ei seilwaith digidol a seilwaith data.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cynllun strategol digidol • Cwblhau asesiad aeddfedrwydd data i adolygu ein seilwaith data, sgiliau a chapasiti • Gweithredu system teleffoni newydd 	<p>Trawsnewid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gwasanaethau aneffeithiol ac aneffeithlon sy'n defnyddio technoleg sydd wedi dyddio i ddarparu gwasanaethau • Risgiau posibl o ran seiberddiogelwch • Cynnydd mewn costau i gynnal systemau etifeddol hŷn • Niwed i enw da'r Cyngor 	<p>Mawrth 2025</p>

Ardystio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol

Rydym wedi ein cyngori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried fel rhai sy'n addas i bwrpas yn gyson â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrwydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Tudalen 139

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

**XXXXXX
Arweinydd y Cyngor
XXXX 2024**

**Dylan Williams
Prif Weithredwr
XXXX 2024**

Atodiad 1

Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA (2019)

Mae Côd Rheolaeth Ariannol CIPFA wedi'i gynllunio i gefnogi arfer da yn y maes rheolaeth ariannol ac i gynorthwyo awdurdodau lleol i ddangos eu cynaliadwyedd ariannol. Nid yw'r Côd yn rhagnodol ac mae'n seiliedig ar chwe egwyddor sydd wedi eu cefnogi gan safonau penodol yr ystyrir eu bod yn angenrheidiol i sicrhau gwytnwch ariannol parhaus Awdurdodau Lleol. Y chwe egwyddor rheolaeth ariannol sy'n sail i'r Côd yw:

- Arweinyddiaeth
- Atebolrwydd
- Tryloywder
- Safonau Proffesiynol
- Sicrwydd
- Cynaliadwyedd

Trosir y chwe egwyddor yn ddwy ar bymtheg o safonau Rheolaeth Ariannol (FM) (a ddynodir o A-Q), wedi'u grwpio'n saith adran. Roedd yn ofynnol i bob awdurdod lleol ddangos cydymffurfiaeth lawn â'r Cod erbyn 31 Mawrth 2022.

Yn dilyn archwiliad mewnol o cydymffurfiaeth y Cyngor gyda'r cod yn Ebrill 2020, cynhaliwyd archwiliad pellach ar Wydnwch Ariannol ym mis Tachwedd 2022 i geisio ateb y cwestiwn a ganlyn: A oes gan y Cyngor drefniadau digonol ar waith i reoli goblygiadau'r toriadau ariannol gwirioneddol i sicrhau y gall barhau i gyflawni ei flaenoriaethau a darparu gwasanaethau o ansawdd?

Dywed yr adroddiad:

“Daeth ein harchwiliad i'r casgliad bod gan y Cyngor fframwaith o fesurau rheoli effeithiol ar gyfer rheoli goblygiadau'r toriadau ariannol gwirioneddol, a hynny o fewn cwrpas ei reolaeth. Er hyn, mae'n amlwg bod y Cyngor yn wynebu penderfyniadau anodd dros y ddwy flynedd nesaf oherwydd yr hinsawdd economaidd heriol ac anrhagweladwy sydd ohoni.

Codwyd un 'Mater/Risg', a oedd angen sylw rheolwyr er mwyn cryfhau'r trefniadau yn y maes hwn a chytunwyd ar gynllun gweithredu gyda'r rheolwyr.

Materion Llywodraethu Sylweddol

Daeth ein hadroddiad Archwilio Mewnol ein hunain ar gyfer 2023/24 i'r casgliad canlynol –

“Am y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2024, barn y Pennaeth Archwilio a Risg yng Nghyngor Sir Ynys Môn yw bod gan y sefydliad fframwaith digonol ac effeithiol ar gyfer rheoli risg, llywodraethu a rheolaeth fewnol.

Er nad ydw i'n ystyried unrhyw feysydd o bryder corfforaethol, mae angen cyflwyno neu wella rheolaethau mewnol mewn rhai meysydd er mwyn sicrhau bod amcanion yn cael eu cyflawni, a'u bod yn cael eu monitro.

Nid oes unrhyw amodau ar y farn hon..”

DRAFT

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	18 Gorffennaf 2024
Pwnc	Drafft Hunan asesiad 2023-24
Pennaeth Gwasanaeth	Carys Edwards Pennaeth Proffesiwn AD a Trawsnewid carysedwards@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad	Gwyndaf Parry Rheolwr Cynllunio, Perfformiad a Rheoli Rhaglen gwyndafparry@ynysmon.llyw.cymru
<p>Natur a Rheswm dros Adrodd</p> <p>Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor wneud drafft o'i adroddiad hunanasesu ar gael i'w Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio. Rhaid i'r Pwyllgor adolygu'r adroddiad drafft a gall wneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd. Os nad yw'r Cyngor yn gwneud newid a argymhellir gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, rhaid iddo nodi yn yr adroddiad hunanasesu terfynol yr argymhelliad a'r rhesymau pam na wnaeth y Cyngor y newid.</p> <p>Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio hefyd yn ei gwneud yn ofynnol iddo dderbyn a rhoi sylwadau ar adroddiad hunanasesu blynyddol drafft y Cyngor (3.4.8.15.1/2/3/4). Mae'n ofynnol i'r Pwyllgor adolygu'r adroddiad ac, os yw'n berthnasol, gwneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau gweithredu y mae'r Cyngor yn eu cymryd, neu y byddant yn eu cymryd i gyflawni ei amcanion perfformiad. Mae'r adroddiad hwn yn gofyn i'r Pwyllgor fod yr hunanasesiad drafft yn rhoi adlewyrchiad cywir o sut mae'r Cyngor yn perfformio tuag at gyflawni ei amcanion strategol fel y nodir yng Nghynllun y Cyngor 2023 i 2028.</p>	

1. Cyflwyniad

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn yn adlewyrchu trydydd hunanasesiad Cyngor Sir Ynys Môn yn ôl y disgwyl o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.
- 1.2. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn ei gwneud yn ofynnol i bob cyngor barhau i adolygu'r graddau y mae'n cyflawni'r 'gofynion perfformiad', sef i ba raddau y mae:
 - arfer ei swyddogaethau'n effeithiol;
 - defnyddio ei adnoddau yn economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol;
 - Mae ganddo lywodraethu effeithiol ar waith ar gyfer sicrhau'r uchod.

2. Argymhelliad

2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:

- adolygu'r adroddiad hunanasesu drafft ac, os yw'n berthnasol, yn gwneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cymryd i fodloni ei ofynion perfformiad;
- os daw'r Pwyllgor i'r casgliad nad oes angen unrhyw newidiadau, dylid cymeradwyo'r adroddiad a'i argymhell i'r Pwyllgor Gwaith i'r perwyl hwn.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Hunanasesiad blynyddol – 2023/24

Hunanasesiad blynyddol y Cyngor Sir, fel y disgwylir dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021.

Tudalen 145

Paratowyd gan – Y Gwasanaeth Trawsnewid

Dyddiad Cyhoeddi: Gorffennaf 2024

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg / This document is available in English

Cyflwyniad

Mae'r adroddiad hwn yn adlewyrchu trydydd hunanasesiad Cyngor Sir Ynys Môn fel y disgwylir dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Mae'n adlewyrchu allbwn y fframwaith cynllunio a rheoli perfformiad corfforaethol ac yn darparu sail dystiolaethol o ran –

- y modd y mae'r Cyngor wedi perfformio
- gan ddefnyddio'r adnoddau sydd ar gael iddo wrth
- reoli a llinau risgiau cysylltiedig

yn ystod cyfnod heriol ac ansicr i lywodraeth leol.

Bwriad y fframwaith perfformiad a llywodraethu cenedlaethol newydd yw cefnogi newid diwylliannol a sefydliadol o fewn llywodraeth leol. Y nod yw adeiladu ar gryfderau presennol a chreu sector mwy arloesol, agored, gonest, tryloyw ac uchelgeisiol, sy'n herio ei hun, a lle mae cynghorau ar y cyd yn mynd ati i wella canlyniadau a safonau mewn perthynas â'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt ledled Cymru. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cydnabod ac yn cadw at ddisgwyliadau o'r fath ac mae'r adroddiad hwn wedi cael ei baratoi yn unol â hynny.

Mae'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau yn ei gwneud yn ofynnol i bob cyngor adolygu'n barhaus i ba raddau y mae'n bodloni'r 'gofynion perfformiad', hynny yw, i ba raddau:

- y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
- y mae'n defnyddio ei adnoddau yn economaidd, yn effeithlon ac yn effeithiol;
- y mae ei lywodraethiant yn effeithiol er mwyn cyflawni'r uchod.

Cynllun y Cyngor 2023-2028 – Amcanion Strategol

Cynllun y Cyngor yw'r brif ddogfen sy'n ganolbwynt i'r penderfyniadau a wneir ar bob lefel; darparu fframwaith i gynllunio a gyrru blaenoriaethau yn eu blaen; siapio gwariant blynyddol; monitor perfformiad a chynnydd.

Wrth wraidd y cynllun mae ein dyhead i weithio gyda phreswylwyr, cymunedau a phartneriaid ar Ynys Môn i sicrhau'r gwasanaethau gorau posibl, gwella ansawdd bywyd ar gyfer pawb a chreu cyfleoedd ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae ei chwe phrif amcan yn adlewyrchu'r prif feysydd y dylai'r Cyngor ganolbwyntio arnynt.

Tudalen 147

Gweledigaeth Cynllun y Cyngor yw:

'Creu Ynys Môn sy'n
iach a llewyrchus lle
gall pobl ffynnu'

Yr Iaith Gymraeg

Cynyddu'r cyfleoedd i ddysgu,
magu hyder a defnyddio'r iaith

Gofal Cymdeithasol a Llesiant

Rhoi'r cymorth cywir ar yr adeg
gywir

Addysg

Sicrhau darpariaeth effeithiol ar
gyfer heddiw a chenedlaethau'r
dyfodol

Tai

Sicrhau fod gan bawb yr hawl i
alw rhywle'n 'gartref'

Economi

Sicrhau cyfleoedd i ddatblygu
economi'r ynys

Newid Hinsawdd

Ymateb i'r argyfwng, mynd i'r
afael â newid a gweithio at fod
yn sefydliad sero net erbyn
2030

Cynllun y Cyngor 2023-2028 – Gwerthoedd

Mae Cynllun y Cyngor 2023-28 yn cael ei gefnogi gan werthoedd craidd y sefydliad, sy'n cael eu defnyddio i ddatblygu ac arwain y weledigaeth, cynlluniau strategol a gwasanaethau.

Parch

Rydym yn barchus ac yn ystyriol tuag at eraill er gwaethaf ein gwahaniaethau.

Cydweithio

Rydym yn gweithio fel tîm, gyda'n cymunedau a'n partneriaid, i gyflawni'r canlyniadau gorau ar gyfer pobl Ynys Môn.

Gonestrwydd

Rydym yn ymrwymedig i safonau uchel o ran ymddygiad ac uniondeb.

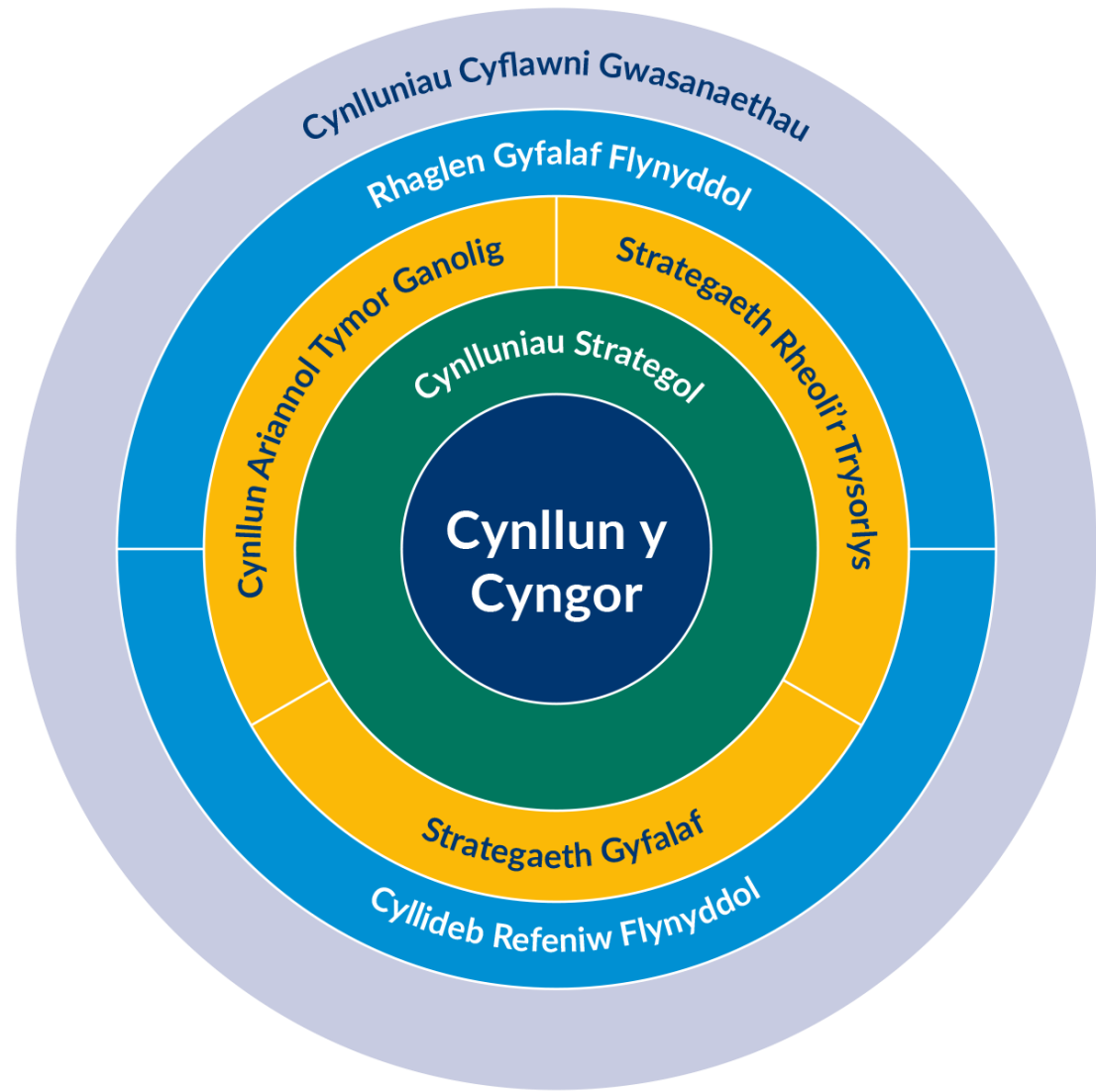

Hyrwyddo'r Cyngor a'r Ynys

Rydym yn creu ymdeimlad o falchder mewn gweithio i'r cyngor ac yn cyflwyno delwedd gadarnhaol o'r ynys.

Y Cylch Strategol

Mae'r cylch strategol yn adnabod y cynlluniau sydd ar waith i sicrhau ein bod yn gallu cyflawni ein blaenoriaethau a'n hamcanion.

Ein Dull Hunanasesu

Cafodd y broses o fonitro perfformiad yr holl awdurdodau lleol, yn seiliedig ar hunanasesiad, ei sefydlu fel rhan o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Mae'r cyngor yn cynnal adolygiad cynhwysfawr o'r broses hunanasesu yn flynyddol gan gynnwys nodi gwersi a ddysgwyd yn ystod y flwyddyn flaenorol yn ogystal â defnyddio adborth gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol, swyddogion arweiniol ac aelodau etholedig.

Yn ystod 2023, gwnaethom adolygu ein dull hunanasesu a gwneud nifer o addasiadau i gryfhau'r broses ymhellach. Gwnaethom weithio ar y cyd gyda Gwasanaethau ar draws y Cyngor i addasu'r templed er mwyn canolbwyntio ar saith maes allweddol, yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Y saith prif faes yw:

Cynllunio Gwasanaeth

Caffael a Rheoli Contractau

Cynllunio Ariannol

Rheoli Risg ac Archwilio

Cynllunio Gweithlu

Rheoli Perfformiad

Rheoli Asedau

Gwnaethom hefyd ganiatáu rhagor o amser fel bo Gwasanaethau'n gallu dechrau'r cyfnod casglu tystiolaeth. Rydym yn gobeithio fod hyn yn cryfhau'r broses yn seiliedig ar ein profiadau o flynyddoedd blaenorol. Byddwn yn parhau i adolygu ein prosesau hunanasesu bob blwyddyn.

Mae hunanwerthuso yn rhan annatod o unrhyw broses i wella sefydliad, a hynny at ddibenion hunansicrhau; fodd bynnag, mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cydnabod bod cwblhau hunanwerthusiadau i safon hefyd yn darparu sicrwydd i gynulleidfa oedd allanol, gan gynnwys partneriaid, rheolyddion a thrigolion.

Gofynnwyd i bob Gwasanaeth (y mae gan Gyngor Sir Ynys Môn 9 ohonynt) i gwblhau hunanwerthusiad - gan sgorio eu perfformiad ar feysydd a nodwyd a ystyriwyd yn bwysig er mwyn mesur perfformiad cyffredinol gwasanaethau. Gofynnwyd iddynt werthuso eu perfformiad yn erbyn un o'r 5 maen prawf a restrir isod a chawsant eu herio wedyn ynghylch eu canfyddiadau gan grŵp o swyddogion ac aelodau etholedig a elwir yn broses Adolygu Gwasanaeth:

Cyfradd Perfformiad	Disgrifiad
Rhagorol	Perfformiad sy'n parhau i fynd y tu hwnt i ddisgwyliadau, sy'n dangos cyflawniad rhagorol.
Yn mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Perfformiad sy'n darparu canlyniadau rhagorol y tu hwnt i'r hyn oedd yn ddisgwyliedig.
Yn bodloni disgwyliadau	Perfformiad sy'n bodloni safonau a rhwymedigaethau.
Angen mân welliannau	Perfformiad sy'n disgyn dan safonau disgwyliedig ble mae'n rhaid i'r Gwasanaeth ddilyn camau adferol.
Angen gwelliannau sylweddol	Perfformiad sy'n parhau i ddisgyn dan safonau disgwyliedig, ble mae'n rhaid i'r Gwasanaeth a'r Tîm Arweinyddiaeth roi mesurau adferol brys ar waith.

Mae Gwasanaethau sydd wedi sgorio eu hunain yn 'Ddigonol' neu 'Anfoddhaol' wedi adnabod meysydd y gellir eu gwella er mwyn perfformio'n well yn y dyfodol. Mae'r meysydd hyn wedi'u cynnwys yn yr hunanasesiad hwn, fodd bynnag, mae rhai wedi'u cynnwys mewn maes gwella ehangach ar gyfer y Cyngor, a bydd yn cael ei reoli gan wasanaethau blaenllaw sydd wedi'u nodi yn 'Meysydd i'w Gwella a Nodwyd' yn yr adroddiad hwn.

Mae meysydd i'w gwella ar gyfer gwasanaethau unigol yn cael eu monitro fel rhan o'r broses Adolygu Gwasanaeth.

Mae'r hunanasesiad hwn yn crynhoi'r gwaith a wnaed yn ystod 2023/24 yn ogystal â gwerthuso perfformiad cyffredinol y Cyngor, gan ateb y cwestiynau canlynol mor syml â phosibl:

- Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?
- Sut ydyn ni'n gwybod hynny?
- Beth allwn ni ei wella a sut?

Cynllunio Gwasanaeth

Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae cynllunio gwasanaeth yn gyfarpar hanfodol ar gyfer rheoli perfformiad. Mae'n helpu pobl i ddeall ein gwasanaethau, mae'n darparu'r trywydd y dylai'r Cyngor ei ddilyn ac mae'n rhan hollbwysig o'r fframwaith atebolrwydd ar gyfer darparu gwasanaeth a gwireddu amcanion Cynllun y Cyngor.

Ar y cyfan, mae'r dystiolaeth yn cefnogi'r casgliad fod gan y Cyngor afael da ar Gynllunio Gwasanaeth, yn ogystal â gweledigaeth glir ar gyfer y dyfodol a sut wireddu'r weledigaeth honno.

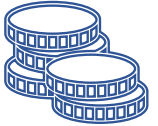
Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Tudalen 152

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
<p>Amcanion Clir – Mae gan y cyngor weledigaeth glir ar waith gydag amcanion mesuradwy ar gyfer darpariaeth gwasanaeth, sy'n cyd fynd ag anghenion y gymuned a gofynion deddfwriaethol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cynllun y Cyngor • Gwerthoedd y Cyngor • Cefnogi strategaethau a chynlluniau • Moderneiddio cymunedau sy'n dysgu a datblygu strategaeth y Gymraeg • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 12-16
<p>Ymgysylltu â Rhanddeiliaid – Mae'r cyngor yn ymgysylltu'n gyson gyda thrigolion, busnesau a rheini Ynys Môn</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ymgynghoriadau cyhoeddus • Arolwg tenantiaid a phreswylwyr (STAR) a chanlyniad yr arolwg • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 9
<p>Penderfyniadau'n seiliedig ar dystiolaeth – Mae'r cyngor yn gwneud penderfyniadau gwybodus yn seiliedig ar ddadansoddiadau data wedi'i gefnogi, ymchwil ac anghenion tymor byr a hir y gymuned</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Penderfyniadau Pwyllgor y Cyngor • Cofnodion Pwyllgor y Cyngor
<p>Arloesi ac Addasu – Mae gan y cyngor enw da ar gyfer arloesi ac mae'n addasu'n dda i amgylchiadau sy'n newid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ymatebion i RAAC • Ynys Wybodus am Drawma • Cartrefi Clyd – Cartrefi Grwpiau Bach • Cynllun dialysis gartref • Unedau Busnes yn Llangefni a Chaergybi • Gwobr Genedlaethol Rhaglen Gymunedol Ynys Môn

DRAFT

	<ul style="list-style-type: none">• Gwobr Rhagoriaeth Maethu• Gwobr genedlaethol rheoli llifogydd naturiol Dwyran• Porthladd Rhydd• Cronfa Ffyniant Bro Caergybi• Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig
Dyrannu Adnoddau – Mae gan y cyngor hanes da o reoli ei adnoddau dynol ac ariannol, er mwyn cyflawni ei amcanion.	
Cydymffurfio gyda Safonau Cyfreithiol a Rheoleiddio – mae'r cyngor yn cydymffurfio gyda deddfwriaeth berthnasol, rheoliadau a dyletswyddau statudol, ac mae'n sicrhau atebolrwydd a chywirdeb yn ei brosesau gwneud penderfyniadau.	<ul style="list-style-type: none">• Archwilio Allanol: Crynodeb Archwilio Blynyddol• Cyfansoddiad Cyngor Sir Ynys Môn• Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 7

Cynllunio Ariannol

Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae cynllunio ariannol yn cynnwys rheoli arian yn strategol. Mae'n ymwneud ag asesu'r sefyllfa ariannol bresennol, cyflawni amcanion a chreu cynlluniau cynhwysfawr er mwyn dynodi adnoddau a chynnal sefydlogrwydd cyllidol. Mae'r broses hon yn cynnwys gwneud rhagolygon ariannol ar gyfer y tymor byr (hyd at 1 mlynedd), y tymor canolig (1-3 blynedd) a'r tymor hir (3+ o flynyddoedd), er mwyn sicrhau y gall y cyngor fodloni ei rwymedigaethau ariannol a darparu gwasanaeth i'r gymuned.

Mae gan y cyngor afael da ar Gynllunio Ariannol, ac mae cynllun ariannol clir ar waith er mwyn cyflawni gweledigaeth y cyngor yn y tymor byr, canolig a thymor hir.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Rheoli Cyllideb – Mae gan y cyngor broses rheoli cyllideb gref ar waith sy'n cyd-fynd ag amcanion strategol a blaenoriaethau gwasanaeth, ac sydd hefyd yn lleihau'r risg o orwariant neu ddiffyg ariannu.	<ul style="list-style-type: none"> • Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 20-22
Sefydlogrwydd Ariannol – Mae gan y cyngor gronfeydd wrth gefn digidol a lefelau dyled isel perthynol â'i incwm, ac mae'n dangos arferion rheoli arian doeth sy'n sicrhau cynaliadwyedd tymor hir.	<ul style="list-style-type: none"> • Cyllideb a Strategaeth Ariannol Tymor Canolig • Datganiad ar Gyfrifon • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 20-22
Dyrannu Adnoddau'n Effeithiol – Mae'r cyngor yn dyrannu ei adnoddau ariannol yn effeithiol er mwyn bodloni'r galw ar y gwasanaeth a gofynion darparu, yn ogystal â chynyddu ei werth am arian.	<ul style="list-style-type: none"> • Llyfr y Gyllideb • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 14-16
Cywirdeb ac Atebolrwydd – Mae gan y cyngor broses adrodd ar reolaeth ariannol sydd ar gael i'r cyhoedd, gan gynnwys adroddiadau monitro cyllideb yn chwarterol a datganiad ar gyfrifon blyneddol.	<ul style="list-style-type: none"> • Datganiad ar Gyfrifon • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 23-24 • Proses Gosod Cyllideb
Cydymffurfiaeth gyda Rheoliadau Ariannol – Mae'r cyngor yn cydymffurfio'n llawn gyda rheoliadau ariannol perthnasol, safonau cyfrifo a gofynion cyfreithiol gan gynnwys cyllid craidd a chyllid grant.	<ul style="list-style-type: none"> • Datganiad Llywodraethu Blyneddol • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 7
Monitro – Mae'r cyngor yn monitro'n rheolaidd ac yn goruchwyllo perfformiad ariannol, gan gynnwys adroddiad ar y gyllideb refeniw bob chwarter, y gyllideb gyfalaf a chyfrifon y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) wrth sicrhau bod y risgiau'n cael eu rheoli'n briodol.	<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiadau Monitro Ariannol Chwarterol i'r Pwyllgor Gwaith

Asesiadau Archwilio – Mae'r cyngor wedi derbyn adroddiadau archwilio cadarnhaol gan archwilwyr gan gynnwys Archwilio Cymru ac Archwilio Mewnol, sy'n darparu dilysiad annibynnol ar gyfer arferion rheolaeth ariannol.

- [Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio](#)
- Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol
- [Archwilio Allanol: Crynodeb Archwilio Blynyddol](#)

Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

Cynllunio Gweithlu

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae cynllunio gweithlu yn broses lle mae'r cyngor yn dadansoddi anghenion presennol ei weithlu ac anghenion y dyfodol yn erbyn ei ymrwymadau, cynlluniau ac amcanion. Mae'n galluogi'r cyngor i benderfynu sut y bydd yn recriwtio, cefnogi, datblygu a chadw gweithwyr sydd ei angen arnom ar gyfer y dyfodol, gan fyfyrio ar egwyddor cynllunio tymor hir Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae gan y cyngor ddealltwriaeth gref o gynllunio gweithlu, ac mae ganddo'r gofynion ar waith er mwyn cyflawni ei ymrwymadau, cynllunio ac amcanion o safbwynt adnoddau dynol.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Hyfforddiant a Datblygu – Mae'r cyngor yn darparu nifer o gyfleoedd i staff ymgymryd â hyfforddiant, datblygiad proffesiynol a chyfleoedd i wella sgiliau sy'n galluogi gweithwyr i ddatblygu ac addasu i ofynion gwaith sy'n parhau i newid yn ogystal â gwelliannau technegol.	<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad blynyddol yr iaith Gymraeg • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 17-19 • Datblygu Aelodau a'r Rhaglen Hyfforddiant
Cynllunio Gweithlu – Mae'r cyngor wedi ymrwymo i gael y bobl gywir gyda'r sgiliau cywir yn y lle cywir ar yr adeg gywir, a sicrhau cydymffurfiaid gydag amcanion strategol y cyngor a blaenoriaethau'r gwasanaeth. Mae'r cyngor yn parhau i ddatblygu a gweithredu cynlluniau olyniaeth i adnabod a datblygu arweinwyr y dyfodol a phersonél allweddol, fydd yn sicrhau parhad a chynaliadwyedd.	<ul style="list-style-type: none"> • Strategaeth Cynllunio Gweithlu • Strategaeth Rheoli Risg Pobl • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 17-19
Buddion gwaith – Mae'r cyngor yn cynnig nifer o fuddio i staff, gan gynnwys gweithio hyblyg, gweithio hybrid, cymorth llesiant ac iechyd galwedigaethol, pensiwn gwaith a nifer o bolisiau eraill sydd wedi'u dylunio er mwyn gwella cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith ymhlith staff.	<ul style="list-style-type: none"> • Gweithio hyblyg • Cynllun beicio i'r gwaith • Manteision Môn
Adolygu perfformiad – Mae gan y cyngor system glir ar gyfer mesur perfformiad gweithwyr, cydymffurfiaeth gyda strategaethau'r cyngor ac amcanion strategol, a datblygiad gyrfaol a hynny drwy ei drafodaethau	<ul style="list-style-type: none"> • System werthuso • Adroddiad Blynyddol ar Ddiogelwch Corfforaethol • Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 17-19

blynyddol gyda staff, adolygiad blynyddol ar y gweithlu a rheolaeth talent effeithiol.

Ymgysylltiad gyda Gweithwyr a'u Boddhad – Mae gan y cyngor sawl ffordd o ymgysylltu gyda gweithwyr, gan gynnwys holiaduron staff a mecanweithiau adborth eraill sy'n ffordd o gyfathrebu'n effeithiol gyda staff ac yn fodd o sicrhau amgylchedd gwaith lle gall staff ffynnu a bod yn frwdfrydig.

- Presenoldeb staff
- Cadw staff
- Holiaduron staff
- Sesiwn Briffio Aelodau
- Fforwm Môn
- Y Ddolen
- Diweddariad gan y Prif Weithredwr
- [Cod Llywodraethu Lleol – tudalen 17-19](#)

Yn bodloni disgwyliadau

Rheoli Asedau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Rheoli asedau yw'r broses systematig ar gyfer cynllunio, caffael, olrhain, cynnal a chadw, diweddarau a dyrannu asedau mewn ffordd effeithlon sy'n effeithiol o ran cost. Prif nod rheoli asedau yw gwella defnydd a pherfformiad asedau yn ogystal â lleihau risg a chostau yn ystod eu hoes. Dylai'r ffordd maent yn cael eu defnyddio hefyd gyd-fynd ag amcanion y cyngor.

Mae'r cyngor yn perfformio'n dda o ran Rheoli Asedau, ac mae ganddo nifer o gynlluniau ar waith i ddarparu ei amcanion yn llwyddiannus, fodd bynnag, mae angen gwaith ar nifer o asedau sydd angen eu moderneiddio neu eu dymchwel.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Engheifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Stocrestr Asedau a Aseiad Cyflwr – Mae gan y cyngor stocrestr gywir o'i holl asedau, gan gynnwys seilwaith, cyfleusterau ac offer ac mae'n asesu cyflwr yn rheolaidd er mwyn llywio gwaith cynnal a chadw a strategaethau adnewyddu.	<ul style="list-style-type: none"> • System Rheoli Asedau ar waith • Rheolaeth Asedau TGCh ar waith
Cynllunio Cylch Oes – Mae'r cyngor yn sicrhau bod asedau'n cael eu cynnal a'u cadw, eu hadnewyddu a'u disodli'n rhagweithiol sy'n gwella perfformiad a lleihau costau cysylltiedig a chylch oes.	<ul style="list-style-type: none"> • Cynllun Strategol Rheoli Asedau • Cynllun Strategol Rheoli Asedau'r Gwasanaethau Tai • Strategaeth Gyfalaf • Strategaeth Moderneiddio Cymunedau sy'n Dysgu a Datblygu Strategaeth yr Iaith Gymraeg
Rheoli Risg – Mae'r cyngor yn cwblhau asesiadau risg ar gyfer asedau er mwyn adnabod a lliniaru risgiau posibl, megis risgiau sy'n peryglu iechyd a diogelwch, amhariad i gydymffurfiaeth rheoleiddiol ac amhariad i wasanaethau.	<ul style="list-style-type: none"> • Arolwg ar gyflwr asedau • Seiberddiogelwch diogelwch TGCh
Monitro Perfformiad Asedau – Mae'r cyngor yn monitro perfformiad asedau, yn enwedig defnydd ynni ac ymdrechion i gyflawni net sero, ac mae'n defnyddio'r data hwnnw i asesu effeithlonrwydd yr asedau, dibynadwyedd a darpariaeth gwasanaeth, ac mae'n gwneud penderfyniadau'n seiliedig ar ddata.	<ul style="list-style-type: none"> • System Rheoli Asedau • Cynllun Strategol Digidol • Dangosfwrdd PowerBI ar gyfer Newid Hinsawdd gyda dangosyddion sy'n ymwneud â defnyddio ynni.

Cydymffurfiaeth gyda Safonau a Reoliadau – Mae'r cyngor yn sicrhau cydymffurfiaeth gyda safonau rheoli asedau perthnasol, rheoliadau ac arfer gorau ac mae'n dangos ymrwymiad i ansawdd, cysondeb a gwelliant parhaus.

- Adnabod ac ymateb i RAAC
- Arolwg ar gyflwr asedau
- [Cod llywodraethu lleol - tudalen 7](#)
- Polisiau Iechyd a Diogelwch

DRAFT

Caffael a Rheoli Contract

Yn bodloni disgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae rheoli caffael yn canolbwyntio ar gaffael nwyddau neu wasanaethau am y tro cyntaf, tra bod rheoli contractau yn canolbwyntio ar reolaeth barhaus a chydymffurfiaeth y cytundebau hynny unwaith y byddant ar waith. Mae'r ddwy broses yn hanfodol i gaffael a rheoli'r adnoddau sydd eu hangen ar y cyngor i weithredu a chyflawni amcanion allweddol yn effeithlon ac yn effeithiol.

At ei gilydd, mae gan y cyngor ddealltwriaeth dda o reolau a gweithdrefnau caffael, ac mae trefniadau rheoli contract yn gweithio'n dda. Fodd bynnag, mae angen adolygu prosesau er mwyn alinio a bodloni'r disgwyliadau yn Neddff Caffael newydd 2023 a ddaw i rym ym mis Hydref 2024.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Engreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Cydymffurfiaeth gyda rheoliadau – Mae'r cyngor yn cydymffurfio gyda'r holl safonau a rheoliadau caffael, ac mae pob contract yn cael eu reoli felly pan fydd angen ei adnewyddu neu pan fydd angen un newydd.	<ul style="list-style-type: none"> • Canllaw Caffael • Polisi Caffael TG • Cytundeb a pholisi prosesu data • Datganiad Llywodraethu Blynyddol • Adolygiad Caffael STAR a Chynllun Gweithredu • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 7
Cywirdeb ac Atebolrwydd – Mae'r cyngor yn gywir ac yn atebol yn ei brosesau caffael a rheoli contractau, megis datgelu penderfyniadau caffael, telerau contract, a chanlyniadau perfformiad i randdeiliaid, sy'n hyrwyddo ymddiriedaeth a hyder y cyhoedd yn arferion caffael y cyngor.	<ul style="list-style-type: none"> • Strategaeth Rheoli Contractau • Hyfforddiant caffael • Datganiad Llywodraethu Blynyddol
Caffael Moesegol – Mae'r cyngor yn sicrhau bod penderfyniadau caffael yn cael eu gwneud yn ddiduedd ac er lles gorau'r cyngor a'r gymuned drwy gynnal safonau moesegol mewn prosesau caffael, gan gynnwys tegwch, uniondeb, ac osgoi gwrthdaro buddiannau.	<ul style="list-style-type: none"> • Polisi Caffael Cynaliadwy • Polisi Caffael TG • Diogelu mewn caffael a chontractio • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 7
Rheoli Perfformiad – Mae'r cyngor yn sicrhau bod cyflenwyr yn darparu nwyddau a gwasanaethau yn unol â thelerau a safonau y cytunwyd arnynt drwy fonitro perfformiad ei gyflenwyr a'i gontractwyr yn seiliedig ar DPA, Cytundebau Lefel Gwasanaeth a gofynion contract y cytunwyd arnynt.	<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Rheoli Risg – Mae'r cyngor yn cynnal asesiadau risg ac yn gweithredu strategaethau lliniaru risg mewn prosesau caffael a rheoli contractau sy'n helpu i nodi a mynd i'r afael	<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

â risgiau posibl, megis tarfu ar y gadwyn gyflenwi, anghydfodau contract, neu faterion diffyg cydymffurfio.

DRAFT

Yn bodloni disgwyliadau

Rheoli Risg ac Archwilio

Sut ydyn ni'n perfformio ar hyn o bryd?

Mae Rheoli Risg yn ymwneud â nodi a rheoli ansicrwydd a allai effeithio ar amcanion y cyngor mewn ffordd gadarnhaol neu negyddol. Mae Archwilio Mewnol yn cynnwys darparu sicrwydd annibynnol, gwrthrychol a gweithgareddau ymgynghori i ychwanegu gwerth a gwella gweithrediadau'r cyngor. Mae'n helpu'r cyngor i gyflawni ei amcanion drwy gyflwyno dull systematig, disgybledig o werthuso a gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheoli a llywodraethu. Mae archwilwyr allanol a rheoleiddwyr yn craffu ar brosesau rheoli a llywodraethu, gan sicrhau ansawdd gwasanaeth a chydymffurfiaeth â safonau cyfreithiol a rheoleiddiol. Gyda'i gilydd, maent yn cynnal atebolrwydd cynghorau ac effeithiolrwydd gwasanaethau, ac yn rhoi sicrwydd bod arian cyhoeddus yn cael ei ddefnyddio'n gyfrifol.

Mae'r cyngor yn monitro ac yn adolygu'r risgiau strategol a'r camau lliniaru a roddwyd ar waith yn rheolaidd i'w monitro ac mae ganddo berthynas ragorol â rheoleiddwyr ac archwilwyr. Mae prosesau a gweithdrefnau cyffredinol yn gryf ac mae diwylliant y sefydliad yn sicrhau eu bod yn arferion hanfodol mewn gweithgareddau dydd i ddydd.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Adnabod Risgiau – Mae gan y cyngor brosesau cadarn ar waith i nodi ac asesu risgiau ar draws pob maes gweithredu, gan gynnwys risgiau ariannol, gweithredol, strategol a chydymffurfio.	<ul style="list-style-type: none"> • Strategaeth Rheoli Risg • Fframwaith Rheoli Risg • Cofrestr Risg Strategol • Cofrestr Risg Gwasanaeth • Cofrestr Risg Prosiect • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 12-24
Lliniaru Risgiau – Mae'r cyngor yn dangos arferion rheoli risg rhagweithiol gyda'r nod o leihau tebygolrwydd ac effaith digwyddiadau andwyol trwy ddatblygu a gweithredu strategaethau a rheolaethau lliniaru risg effeithiol i fynd i'r afael â nhw.	<ul style="list-style-type: none"> • Strategaeth Rheoli Risg • Fframwaith Rheoli Risg • Cofrestr Risg Strategol • Cofrestr Risg Gwasanaeth • Cofrestr Risg Prosiect • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 12-24
Swyddogaeth Archwilio Mewnol – Mae gan y Cyngor dîm mewnol annibynnol a gwrthrychol sy'n rhoi sicrwydd a chyngor i bob lefel o reolwyr ac aelodau etholedig a lleyg ar ansawdd gweithrediadau o fewn y Cyngor ac mae'n un o elfennau allweddol o'r fframwaith llywodraethu'r Cyngor. Ei chenhadaeth yw gwella a diogelu gwerth	<ul style="list-style-type: none"> • Strategaeth Archwilio Mewnol • Siarter Archwilio Mewnol • Diweddariadau Archwilio Mewnol

<p>sefydliadol trwy ddarparu sicrwydd, cyngor a mewnwelediad gwrthrychol sy'n seiliedig ar risg.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio• Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 20-24
<p>Hyfforddiant ac Ymwybyddiaeth – Mae'r cyngor yn darparu sesiynau hyfforddi ac ymwybyddiaeth ar reoli risg a rheolaeth fewnol i staff a rhanddeiliaid perthnasol sy'n sicrhau dealltwriaeth gyffredin o egwyddorion rheoli risg ac yn hyrwyddo diwylliant o ymwybyddiaeth risg ac atebolrwydd ar draws y sefydliad.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Datganiad Llywodraethu Blynyddol• Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 17-19
<p>Archwilio Allanol a Rheolyddwyr – Mae'r cyngor yn onest ac yn llwyr gefnogi ei archwilwyr allanol a rheoleiddwyr ar bob agwedd ar fusnes y cyngor gan gynnwys cyllid, addysg, gwasanaethau cymdeithasol, a gweithgareddau corfforaethol eraill sydd yn eu tro yn darparu dilysiad annibynnol o'i reolaethau a'i arferion mewnol.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Adolygiadau Cenedlaethol ac argymhellion cysylltiedig• Crynodeb Archwilio Blynyddol Archwilio Cymru• Adroddiadau Estyn• Adroddiadau Arolygiaeth Gofal Cymru

Rheoli Perfformiad

Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

Sut ydyn ni'n perfformiad ar hyn o bryd?

Mae Rheoli Perfformiad yn broses lle mae'r cyngor a'i staff yn cydweithio i gynllunio, monitro ac adolygu ein blaenoriaethau corfforaethol trwy amcanion strategol, amcanion gwasanaeth ac amcanion unigol, o fewn yr adnoddau a neilltuwyd er mwyn sicrhau gwelliant parhaus.

Mae gan y cyngor awydd cryf i wneud gwelliannau parhaus ac mae'n onest wrth adolygu ei ddangosyddion perfformiad allweddol, gweithgareddau blynyddol a threfniadau monitro.

Sut ydyn ni'n gwybod hyn?

Cryfderau a Nodwyd	Enghreifftiau o Dystiolaeth Ychwanegol
Amcanion Clir a Dangosyddion Perfformiad Allweddol – Mae gan y cyngor amcanion sydd wedi'u diffinio'n glir a DPAAu mesuradwy sy'n cyd-fynd â'i flaenoriaethau strategol a'i nodau darparu gwasanaeth.	<ul style="list-style-type: none"> • Cynllun y Cyngor • Dogfen Gyflawni Blynyddol • Cerdyn Sgorio Corfforaethol • Cod Llywodraethu Lleol - tudalennau 14-16, 20-22
Casglu a Dadansoddi Data – Mae'r cyngor wedi ymrwymo i wneud penderfyniadau ar sail tystiolaeth drwy fonitro data'n rheolaidd, dadansoddi data a nodi tueddiadau o'r data i wneud penderfyniadau gwybodus.	<ul style="list-style-type: none"> • Monitro'r Cerdyn Sgorio Chwarterol • Dangosyddion Perfformiad Gwasanaeth • Dangosfyrddau PowerBI • Cod Llywodraethu Lleol - tudalen 9
Monitro ac Adrodd Rheolaidd – Mae'r cyngor yn sicrhau atebolrwydd a chywirdeb o ran rheoli perfformiad drwy fonitro perfformiad yn erbyn DPAAu sefydledig yn rheolaidd a chyflwyno adroddiadau chwarterol ar berfformiad i aelodau etholedig ac uwch arweinwyr, swyddogion, a'r cyhoedd.	<ul style="list-style-type: none"> • Adroddiad Perfformiad Blynyddol • Datganiad Llywodraethu Blynyddol a Chod Llywodraethu Lleol • Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr ar Effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol • Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Gwynedd a Môn • Monitro'r Cerdyn Sgorio Chwarterol • Arolwg tenantiaid a phreswylwyr (STAR)
Diwylliant Gwelliant Parhaus – Mae gan y cyngor ddiwylliant o welliant parhaus mewn arferion rheoli perfformiad, trwy adolygiadau a gwerthusiadau rheolaidd sy'n galluogi'r	<ul style="list-style-type: none"> • Monitro'r Cerdyn Sgorio Chwarterol • Cod Llywodraethu Lleol - tudalennau 14-16, 20-22

cyngor i addasu i amgylchiadau sy'n newid, nodi tueddiadau sy'n dod i'r amlwg ac ysgogi gwelliant parhaus o ran darparu gwasanaethau.

Meincnodi a Chymharu – Mae'r cyngor yn cymharu perfformiad â chynghorau eraill pryd bynnag y bo modd i sicrhau bod y perfformiad yn unol â'r disgwyliadau ac mae'n nodi meysydd i'w gwella.

- [Stats Cymru](#)
- [Data Cymru](#)
- Clybiau Clustnodi (data ddim wedi'i gyhoeddi)

Beth allwn ni ei wneud yn well a sut?

Isod, gweler y meysydd sydd wedi'u nodi fel cyfleoedd i wella a'u monitro yn ystod 2024/25.

Materion gwella a nodwyd	Camau i fynd i'r afael â'r gwendid	Prif Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd	Erbyn
1. Mae'n rhaid i'r Cyngor adolygu a diwygio'r cerdyn sgorio corfforaethol ar ôl mabwysiadu Cynllun y Cyngor 2023-2028.	<ul style="list-style-type: none"> Adolygu a diwygio'r cerdyn sgorio corfforaethol i nodi'r dangosyddion perthnasol a blaenoriaethau a fydd yn cael eu olrhain a'u rheoli yn ystod cyfnod y weinyddiaeth bresennol. 	Trawsnewid	Medi 2024
2. Parhau i foderneiddio ei seilwaith digidol a seilwaith data.	<ul style="list-style-type: none"> Cynllun strategol digidol Cwblhau asesiad aeddfedrwydd data i adolygu ein seilwaith data, sgiliau a chapasiti Gweithredu system teleffoni newydd 	Trawsnewid	Mawrth 2025
3. Rhaid i'r cyngor sicrhau ei fod yn bodloni gofynion Deddf Gaffael 2023 newydd.	<ul style="list-style-type: none"> Gweithredu'r camau cytunedig o'r Cynllun Gwella Caffael Cyhoeddi Cynllun Strategol Caffael 	Adnoddau	Ebrill 2026
4. Mae gwydnwch ariannol y cyngor dan straen oherwydd yr argyfwng costau byw a gostyngiad mewn cyllid.	<ul style="list-style-type: none"> Gwneud y defnydd gorau o'r grantiau sydd ar gael i'r cyngor Monitro ac adolygu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (MTFP) Adnabod arbedion ar gyfer 2025/26 ymlaen Adolygu a symleiddio prosesau er mwyn gwella effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd gwasanaethau a lleihau effaith y gostyngiad mewn cyllid 	Adnoddau	Mawrth 2025

Materion gwella a nodwyd	Camau i fynd i'r afael â'r gwendid	Prif Swyddog / Gwasanaeth / Bwrdd	Erbyn
<p>5. Mae'n rhaid i'r cyngor reoli a rhesymoli asedau er mwyn sicrhau bod galw amdanynt, eu bod nhw'n addas at eu diben ac os nad ydynt yn cael eu adnabod, rhaid gweithio i wella safonau.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cyhoeddi a gweithredu Cynllun Strategol Rheoli Asedau 2024- 2029 newydd • Diweddarau a cyhoeddi Cynllun Rheoli Stad man-ddaliadau newydd • Rhesymoli asedau'r cyngor • Rheoli ac ymateb i RAAC o fewn asedau'r cyngor 	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Mawrth 2025
<p>6. Mae'n rhaid i'r cyngor ymateb i heriau sydd wedi'u hadnabod wrth gynllunio gweithlu, gan gynnwys proffil oed mewn rhai gwasanaethau a phroblemau recriwtio a chadw staff mewn gwasanaethau eraill.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adolygu a gweithredu ymgyrch recriwtio ar gyfer yr Uned Ddarparu • Gweithredu'r strategaeth rheoli risg pobl • Moderneiddio'r wefan recriwtio a • Gwella cyfraddau cadw staff mewn meysydd sy'n gweld trosiant uchel, yn enwedig swyddi sy'n arbenigol ac nad oes modd recriwtio ar eu cyfer yn rhwydd 	Trawsnewid	Mawrth 2025

Datganiad Sefyllfa Gwasanaethau'r Cyngor – 2024

Isod, sylwch ar ymateb pob gwasanaeth i'r categorïau tystiolaeth ar gyfer 2024

Categoriâu Tystiolaeth	Oedolion	Plant	Busnes y Cyngor	Rheoleiddio a Datblygu Economaidd	Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	Tai	Dysgu	Adnoddau	Trawsnewid	Y Cyngor Cyfan (cyfartaledd)
Cynllunio Gwasanaeth	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Rhagorol	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Rhagorol	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau
Cynllunio Ariannol	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Rhagorol	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau
Tudalen 168 Cynllunio Gweithlu	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Rhagorol	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau
Rheoli Asedau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau
Caffael a Rheoli Contract	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau
Rheoli Risg ac Archwilio	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau
Rheoli Perfformiad	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Bodloni disgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau	Mynd y tu hwnt i ddisgwyliadau

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad:	18 Gorffennaf 2024
Pwnc:	Diweddariad Archwilio Mewnol
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
<p>Natur a Rheswm dros Adrodd:</p> <p>Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cynnwys gofyniad penodol fod y Pwyllgor yn goruchwyllo trefniadau archwilio mewnol y Cyngor fel rhan o'r ddyletswyddau deddfwriaethol yn unol â Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (3.4.8.10.1).</p> <p>Mae gofyn i'r Pwyllgor ystyried y diweddariadau ar waith archwilio mewnol yn cynnwys canfyddiadau allweddol, materion sy'n achosi pryder, ymatebion rheolwyr a'r camau sydd wedi eu cymryd o ganlyniad i waith archwilio. Gofynnir i'r Pwyllgor ystyried crynodebau o adroddiadau archwilio mewnol penodol fel y gofynnwyd, gan gynnwys effeithlonrwydd rheoliadau mewnol a bydd yn monitro gweithrediad camau a gytunwyd arnynt (3.4.8.10.10)</p> <p>Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni gofynion Datganiad Sefyllfa CIPFA: Pwyllgorau Archwilio mewn Awdurdodau Lleol a'r Heddlu 2022, yn benodol, mewn perthynas â swyddogaeth archwilio mewnol yr awdurdod a Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus, sy'n nodi'r angen i'r prif swyddog gweithredol archwilio adrodd ar wybodaeth am gynnydd a chanlyniadau gweithgareddau archwilio (Safon 2060).</p>	

1. Rhagarweiniad

- 1.1. Mae'r adroddiad hwn yn diweddarau'r Pwyllgor am y sefyllfa fel ag yr oedd hi ar 30 Mehefin 2024 ynghylch yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad diwethaf ar 31 Mawrth 2024, llwyth gwaith cyfredol y gwasanaeth archwilio mewnol a'n blaenoriaethau ar gyfer y tymor byr i'r tymor canol.

2. Argymhelliad

- 2.1. Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn ystyried:

- canlyniad y gwaith Archwilio mewnol,
- y sicrwydd a ddarparwyd ac
- ein blaenoriaethau wrth symud ymlaen.

Diweddariad Archwilio Mewnol

Gorffennaf 2024

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Pennaeth Archwilio a Risg

Cynnwys

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf	1
Cyrchfan – Tîm Morwrol: Prosesau Incwm	2
Archwiliad TG – Rheoli Cyflenwyr TG	2
Gwynwch Ariannol – Asesiad o Gadernid yr Amcangyfrifon a Digonolrwydd y Cronfeydd Wrth Gefn (Adran 25 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2003)	3
Gwaith ar y Gweill	4
Camau Gweithredu sy'n Weddill	4
Blaenoriaethau	5
Capasiti Presennol	5
Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig	5
Blaenoriaethau Tymor Hwyl	5

Tudalen 171

Crynodeb o Waith Sicrwydd a Gwblhawyd ers y Diweddariad Diwethaf

1. Mae'r adran hon yn rhoi trosolwg o adroddiadau sicrwydd a gwblhawyd ers y cyfarfod ym mis Ebrill 2024, gan gynnwys y radd sicrwydd gyffredinol a nifer y materion/risgiau a godwyd.
2. Rydym wedi cwblhau tri darn o waith sicrwydd yn ystod y cyfnod, ac maent wedi'u crynhoi isod. Ceir trafodaeth fwy manwl arnynt yn ddiweddarach yn yr adroddiad:

Teitl	Lefel Sicrwydd	Critigol	Sylweddol	Cymedrol
Tîm Cyrchfan - Morwrol: Prosesau Incwm	Rhesymol	0	1	6
Archwiliad TG – Rheoli Cyflenwyr TG	Cyfyngedig	0	0	10
Asesiad o gadernid yr amcangyfrifon a digonolrwydd y cronfeydd wrth gefn (Adran 25 Deddf Llywodraeth Leol 2003)	Rhesymol	0	0	0

Cyrchfan - Tîm Morwrol: Prosesau Incwm

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	1	Sylweddol
6	Cymedrol	

3. Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:
A oes trefniadau effeithiol ar waith gan y tîm Cyrchfan - Morwrol i gasglu, cofnodi a bancio incwm o'i holl weithgareddau yn llawn ac yn y ffordd fwyaf effeithiol?
4. Daeth ein hadolygiad i'r casgliad fod trefniadau'r Cyngor ar gyfer casglu, cofnodi a bancio incwm gweithgareddau Morwrol yn effeithiol ar y cyfan, yn bennaf oherwydd bod y tîm yn brofiadol ac yn ddiwyd.
5. Er hynny, nodwyd nifer o risgiau gennym. Oherwydd y gwendidau sy'n cael eu hamlygu ganddynt, bydd yr adroddiad hwn yn cael ei ystyried mewn mwy o fanylder mewn sesiwn breifat.
6. Codwyd saith Mater/Risg y mae angen i reolwyr roi sylw iddynt, gyda'r rhan fwyaf ohonynt yn cael effaith gymedrol ar lefel gwasanaeth, a chytunwyd ar gynllun gweithredu gyda rheolwyr sydd wedi'i gynnwys mewn dogfen ar wahân.
7. Er ein bod yn gallu darparu lefel resymol o sicrwydd, mae'n bwysig bod y gwasanaeth yn lliniaru'r prif risgiau ariannol a gweithredol yn y maes hwn, yn ogystal â risg i enw da'r Cyngor.
8. Oherwydd hyn, rydym wedi cytuno i gynnal adolygiad dilynol ym mis Ionawr 2025 er mwyn cynorthwyo'r gwasanaeth i gryfhau ei reolaethau mewnol.

Archwiliad TG - Rheoli Cyflenwyr TG

Sicrwydd Cyfyngedig	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
10	Cymedrol	

9. Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:
A oes rheolaethau effeithiol ar waith gan y Cyngor i leihau risgiau allweddol yn gysylltiedig â rheoli ei gyflenwyr TG?
10. Cynhaliwyd y gwaith hwn ar ein rhan gan y Tîm Archwilio TG yng Nghyngor Salford. Daethant i'r casgliad nad yw'r Cyngor, ar y cyfan, yn rheoli'r prif risgiau sy'n gysylltiedig â rheoli cyflenwyr TG yn ddigonol ac i lefel dderbyniol.
11. Mae pryderon mewn perthynas â holl agweddau rheoli cyflenwyr, o gymryd camau diwydrwydd dyladwy cyn caffael contractau i derfynu contractau, ac mae farn 'Sicrwydd Cyfyngedig' yn adlewyrchu hynny.
12. Fodd bynnag, mae'r materion hyn yn arwydd o broblem caffael ehangach yn y Cyngor sy'n derbyn sylw fel rhan o raglen wella ddwy flynedd o dan arweiniad arbenigwr caffael allanol.
13. Codwyd 10 o Faterion/Risgiau gennym ac rydym wedi cytuno ar gynllun gweithredu gyda rheolwyr sydd wedi ei gynnwys mewn dogfen ar wahân. Rydym wedi derbyn sicrwydd bod rheolwyr yn bwriadu mynd i'r afael â'r holl Faterion/Risgiau fel rhan o raglen dwy flynedd.
14. Byddwn yn parhau i fonitro sut mae'r Materion/Risgiau'n cael eu datrys a bydd yr adroddiad hwnnw'n cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Gwytnwch Ariannol – Asesiad o Gadernid yr Amcangyfrifon a Digonolrwydd y Cronfeydd Wrth Gefn (Adran 25 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2003)

Sicrwydd Rhesymol	Materion/Risgiau	
	0	Critigol
	0	Sylweddol
	0	Cymedrol

15. Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn allweddol canlynol:

A oes trefniadau effeithiol ar waith gan y Cyngor i sicrhau ei fod yn cydymffurfio ag adran 25 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a Chod Rheolaeth Ariannol CIPFA 2019 (Safon 'K') mewn perthynas â chadernid yr amcangyfrifon a digonolrwydd y cronfeydd wrth gefn wrth bennu cyllideb flynyddol y Cyngor a phraesept y Dreth Gyngor?

16. Daeth ein hadolygiad i'r casgliad fod y Cyngor yn cydymffurfio ag adran 25 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a 'Safon K' yng Nghod Rheolaeth Ariannol CIPFA mewn perthynas â chadernid yr amcangyfrifon a digonolrwydd y cronfeydd wrth gefn wrth bennu ei gyllideb flynyddol a phraesept y Dreth Gyngor. Er gwaethaf hyn, bydd rhaid i'r Cyngor wneud penderfyniadau anodd, yn sgil yr hinsawdd ariannol heriol yn ystod y ddwy flynedd nesaf, er mwyn diogelu ei wytnwch ariannol.

17. Mae Datganiad Adran 25 y Cyngor yn benllanw fframwaith rheolaeth ariannol a phroses gosod cyllideb gymhleth, yn seiliedig ar brosesau cynllunio ariannol cadarn ar gyfer y tymor canol, dadansoddiad o risgiau macro-economeg, strategaethau cyfalaf a rheoli trysorlys a phrosesau rheoli cyllideb yn ystod y flwyddyn. Mae'n cynnwys tystiolaeth o arfer dda a amlinellwyd gan CIPFA, megis ymgysylltu'n gynnar ag aelodau ac uwch swyddogion, defnyddio dulliau craffu fel rhwystrau a gwrthbwysau pwysig, profi gwahanol ddatrysiadau i ymateb i gyfyngiadau cyllidebol, ac adlewyrchu cydymffurfiaeth y Cyngor yn ei Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol.

18. Mae'r Cyngor yn gweithredu polisi o gadw o leiaf 5% o'i gyllideb refeniw net mewn cronfeydd wrth gefn cyffredinol. Mae hyn yn seiliedig ar berfformiad ariannol blaenorol a rhagolygon ac mae'n helpu i liniaru rhywfaint ar unrhyw risg ariannol annisgwyl. Defnyddiwyd £4.425m o arian wrth gefn i ariannu cyllideb refeniw 2024-25, gan adael balans o £10.79m, sydd gyfystyr â 5.88% o'r gyllideb refeniw net.

19. Mae'n bwysig nodi fod parhau i ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i ariannu gwasanaethau'n creu risg sylweddol i wytnwch ariannol y Cyngor. Mae hyn yn cael ei adlewyrchu yn y datganiad Adran 25, sy'n amlinellu'n glir er fod y lefelau presennol o fewn y trothwyon a gytunwyd, ni fydd yn bosib defnyddio cronfeydd wrth gefn i ariannu'r gyllideb refeniw yn y dyfodol.

20. Mae targed arbedion o £2.3m wedi'i gynnwys yn y gyllideb flynyddol ar gyfer 2024-25. Mae'r Pwyllgor Gwaith wedi cytuno ar gynllun arbedion manwl ac mae'r Panel Sgriwtini Cyllid a'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol wedi ei ystyried. Bydd yr arbedion hyn yn cael ei goruchwyllo drwy gydol y flwyddyn fel rhan o brosesu a sefydlwyd i fonitro'r gyllideb.

21. Oherwydd yr heriau ariannol sylweddol a ragwelir yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, 2025-26, a'r angen tebygol am arbedion pellach o £7.4m, mae'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 wedi dechrau gweithio gyda gwasanaethau i nodi ffyrdd o gau'r bwch ariannol, yn ogystal ag ymarfer i bennu cost ar gyfer cyflawni Cynllun y Cyngor 2023-28 a'i amcanion, i sicrhau bod cynlluniau'n canolbwyntio ar flaenoriaethau penodol y Cyngor. Oherwydd maint yr arbedion y bydd rhaid eu gwneud yn y dyfodol, mae'n hanfodol bod trefniadau llywodraethu cadarn ar waith, megis trwy fwrdd neu banel effeithiolrwydd. Rydym wedi derbyn sicrwydd y bydd trefniadau llywodraethu addas yn cael eu rhoi ar waith i oruchwyllo'r gwaith o gyflawni arbedion ar ôl iddynt gael eu datblygu a'u cymeradwyo gan aelodau.

22. Gan fod gwytnwch ariannol wedi'i nodi fel risg allweddol ar Gofrestr Risgiau Strategol y Cyngor, byddwn yn parhau i gadw llygaid ar y maes hwn. Er hynny, o fewn cwmpas ein hadolygiad, gallwn ddarparu lefel resymol o sicrwydd mewn perthynas â llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth y maes hwn ar yr adeg hon.

Gwaith ar y Gweill

23. Mae'r gwaith canlynol ar y gweill ar hyn o bryd:

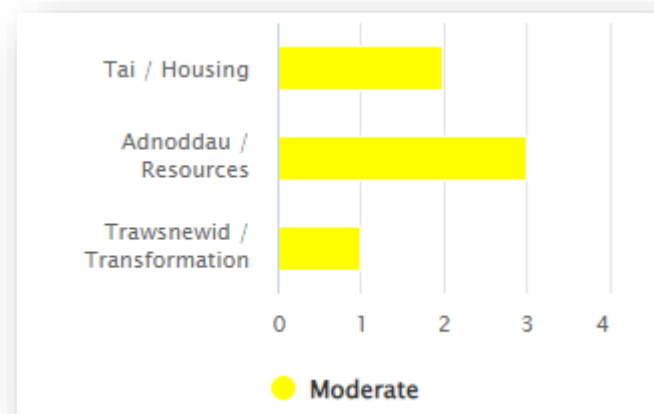
Maes	Rheswm ar yr Archwiliad	Cam
Y Fenter Twyll Genedlaethol	Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2022-2025	Gwaith yn mynd rhagddo
Datganiadau o Ddiddordeb	Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2022-2025	Wedi'i ohirio
Rheoli Debyd Uniongyrchol	Strategaeth Archwilio Mewnol 2023-24	Adroddiad Drafft
Goruchwyllo Partneriaethau	Strategaeth Archwilio Mewnol 2023-24	Adroddiad Drafft
Rheoli Asedau'r Cyngor	Cofrestr Risgiau Strategol (YM14)	Gwaith Maes
Ymchwiliad - Gwasanaethau Eiddo	Cwyn	Gwaith Maes
Ymchwiliad - Gwasanaethau Tai	Cwyn	Gwaith Maes
Gofal Plant a Darpariaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg	Ar gais y Prif Weithredwr	Gwaith Maes
Archwiliad TG: Dadansoddiad o'r Bylchau - Fframwaith Asesu Seiberddiogelwch	Cofrestr Risgiau Strategol (YM3)	Gwaith Maes
Recriwtio a Chadw	Cofrestr Risiau Strategol (YM3)	Gwaith Maes
Strategaeth Dai'r Cyngor	Cofrestr Risgiau Strategol (YM9)	Gwaith Maes
Monitro Parhaus (nodi taliadau gwallus a thwyllodrus)	Strategaeth Archwilio Mewnol 2024-25	Gwaith Maes

Tudalen 174

Camau Gweithredu sy'n Weddill

24. Mae gwaith yn mynd rhagddo i gefnogi gwasanaethau i roi sylw i'r holl 'Faterion/Risgiau' a godwyd a rhoi'r holl gamau gweithredu sy'n weddill ar waith.
25. Ar 30 Mehefin 2024, nid oedd chwe mater/risg cymedrol wedi derbyn sylw er bod y dyddiad targed wedi mynd heibio, fel y gwelir isod.

Materion / Risgiau Hwyr Fesul Gwasanaeth

Blaenoriaethau

Capasiti Presennol

26. Rydym wedi colli un swydd Uwch Archwilydd oherwydd yr angen i wneud arbedion effeithlonrwydd. Mae un swydd Uwch Archwilydd yn parhau'n wag, gan fod secondiad tymor hir yn parhau.
27. Rydym yn parhau i ddefnyddio arbedion ariannol yn sgil y swydd wag i gomisiynu cymorth allanol ychwanegol.

Blaenoriaethau Tymor Byr/Canolig

28. Mae ein gwaith presennol i'w weld yn yr adran [Gwaith ar y Gweill](#) yn gynharach yn yr adroddiad. Ein blaenoriaeth yw cwblhau'r ymchwiliadau, ac yna'r sicrwydd ynghylch Risgiau Strategol.
29. Mae gwaith yn gysylltiedig â'r Strategaeth Archwilio Mewnol Flynyddol ar gyfer 2024-25 a'r Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2022-25 yn datblygu'n raddol.

Blaenoriaethau Tymor Hwyr

30. Mae'r Bwrdd Safonau Archwilio Mewnol Rhyngwladol (IIASB) wedi cyhoeddi [Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang](#) ar 9 Ionawr 2024, a byddant yn dod i rym yn dilyn cyfnod pontio o flwyddyn. Mae'r safonau'n arwain yr arfer proffesiynol byd-eang ar gyfer archwilio mewnol.
31. Mae'r Bwrdd Ymgynghori ar Safonau Archwilio Mewnol (IASAB), sy'n gosod y safonau ar gyfer sector cyhoeddus y DU, wedi dechrau ei adolygiad ar effaith y Safonau Archwilio Mewnol ar gyfer y Sector Cyhoeddus (PSIAD), a bydd yn datblygu cynigion ar gyfer deunydd wedi'i ddiwygio, fydd yn addas ar gyfer cyd-destun sector cyhoeddus y DU. Bydd unrhyw newidiadau dilynol i PSIAD y DU, a'u gweithredu, yn destun ymgynghori a threfniadau pontio priodol.
32. Byddwn yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i aelodau'r Pwyllgor am yr effaith y gallai hyn ei gael ar waith y Pwyllgor.

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN		
Adroddiad i'r:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio	
Dyddiad:	18 Gorffennaf 2024	
Pwnc:	Canlyniadau Menter Twyll Genedlaethol 2022-24 - Adroddiad Cynnydd	
Pennaeth Gwasanaeth:	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@anglesey.llyw.cymru	
Awdur yr Adroddiad:	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@anglesey.llyw.cymru	Andrew Lewis Uwch Archwiliwr AndrewLewis@anglesey.llyw.cymru
<p>Natur a Rhesymau dros Adrodd: Mae Cylch Gorchwyl y Pwyllgor yn ei gwneud yn ofynnol iddo oruchwyllo trefniadau'r Cyngor ar gyfer rheoli'r risgiau o dwyll a llygredd, gan roi sicrwydd eu bod yn addas i'r diben ac y byddant yn hyrwyddo arferion atal twyll a llygredd i'r sefydliad ehangach (3.4.8.9.2). Wrth wneud hynny, bydd y Pwyllgor yn ystyried y sicrwydd a ddarperir gan archwilio mewnol (3.4.8.9.6). Mae'r adroddiad hwn yn hysbysu'r Pwyllgor o'r cynnydd diweddar a wnaed gan y Cyngor a'r canlyniadau yn sgil cymryd rhan yn y Fenter Twyll Genedlaethol (NFI).</p>		

1. CYFLWYNIAD

- 1.1. Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol yn ymarfer paru data ledled y DU sy'n helpu i ganfod ac atal twyll. Fe'i cynhelir yng Nghymru gan yr Archwilydd Cyffredinol o dan ei bwerau paru data statudol a nodir yn Rhan 3A o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, ar y cyd â Swyddfa'r Cabinet.
- 1.2. Mae Strategaeth Atal Twyll, Llwrwobrwyo a Llygredd y Cyngor 2022-2025 yn cydnabod bod gwneud y defnydd gorau o wybodaeth a thechnoleg trwy gymryd rhan yn y Fenter Twyll Genedlaethol yn fodd i leihau'r risg o dwyll, llwrwobrwyo a llygredd o fewn ac yn erbyn y Cyngor.
- 1.3. Mae Archwilio Cymru yn argymhell y dylai'r rhai sy'n cymryd rhan yn yr ymarfer NFI fanteisio'n llawn arno.
- 1.4. Er bod y tîm Refeniw wedi rhoi cymorth gwerthfawr wrth ddadansoddi pariadau ac ymateb i ymholiadau, nid oedd y tîm Budd-daliadau yn gallu dyrannu adnoddau i ddadansoddi pariadau, gan arwain at golli cyfleoedd i atal twyll a manteision posibl.
- 1.5. Er nad yw canlyniadau ariannol yr NFI yn dangos y budd anfesuradwy o ganfod a chryfhau gwendidau rheolaeth fewnol, mae'r adroddiadau'n gyffredinol wedi bod o gymorth i atal hawliadau twyllodrus neu wallus.
- 1.6. Yn sgil cymryd rhan mewn ymarfer paru peilot a oedd yn cynnwys paru treth y cyngor a datgelu Gwybodaeth Cofrestru Marwolaethau, tynnwyd sylw at wendidau prosesau hysbys, gan bwysleisio'r angen i adolygu'r hawl i eithrio rhag talu'r dreth gyngor. Rydym wedi rhoi adborth i Swyddfa'r Cabinet, gan nodi materion ac achosion llwyddiannus o barau a fu'n gymorth i wella cofnodion gwasanaeth.

2. ARGYMHELLIAD

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cymryd sicrwydd o'r adroddiad bod y Cyngor, gan ystyried yr angen i flaenoriaethu ei adnoddau, yn ceisio manteisio ar y cyfleoedd drwy'r Fenter Twyll Genedlaethol i ddefnyddio a dadansoddi data i gryfhau'r broses o atal a chanfod twyll.

Menter Twyll Genedlaethol (NFI) 2022-2024 Adroddiad Cynnydd Gorffennaf 2024

Tudalen 179

Marion Pryor BA MA CMIIA CPFA ACFS

Andrew Lewis BA (Anrhydedd) IRRV (Dip) ACFTech

Cynnwys

Cyflwyniad _____	Error! Bookmark not defined.
Gostyngiad Person Sengl y Dreth Gyngor – bron yn 18 oed (121 achos o baru) _____	2
Gostyngiad Person Sengl y Dreth Gyngor yn erbyn y Gofrestr Etholiadol (1,123 grŵp o bariadau) _____	2
Treth y Cyngor yn erbyn Setiau Data Eraill (1,141 achos o baru) _____	3
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn -Manylion Preswylwyr mewn Cartrefi - CThEF (40 achos o baru) _____	3
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn Perchnogaeth Eiddo - CThEF (97 achos o baru) _____	3
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn Enillion a Chyfalaf - CThEF (9 achos o baru) _____	3
Hawlwr Budd-dal Tai yn erbyn Benthyciadau Myfyrwyr (9 achos o baru) _____	3
Achosion o baru'r Dreth Gyngor yn erbyn Datgelu Gwybodaeth am Gofrestru Marwolaethau (DDRI) (Peilot) _____	4
Pariadau peilot a chanlyniadau _____	4
Camau nesaf _____	5
Amserlen NFI 2024-25 ddisgwyliedig: _____	5
Casgliad _____	6
Atodiad 1 – Tabl canlyniadau NFI _____	7

Cyflwyniad

1. Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol (NFI) yn ymarfer paru data a gynhelir gan Swyddfa'r Cabinet sy'n ceisio canfod ac atal twyll a gwallau. Mae'n orfodol i Gyngor Sir Ynys Môn, ynghyd ag awdurdodau lleol eraill a chyrff sector cyhoeddus, gymryd rhan.
2. Mae Strategaeth Atal twyll, Llwgwrwbrwyo a Llygredd y Cyngor 2022-2025 yn cydnabod bod gwneud y defnydd gorau o wybodaeth a thechnoleg trwy gymryd rhan yn y Fenter Twyll Genedlaethol yn gallu lliniaru'r risg o dwyll, llwgwrwbrwyo a llygredd o fewn ac yn erbyn y Cyngor.
3. Fel y cydnabuwyd gan Archwilio Cymru, mae llwyddiant ymarfer yr NFI yn dibynnu ar ba mor rhagweithiol ac effeithiol yw'r cyrff sy'n cymryd rhan wrth ymchwilio i achosion o baru data. Fodd bynnag, dim ond un elfen o strategaeth atal twyll effeithiol yw cymryd rhan yn yr NFI; mae diwylliant atal twyll cryf a pholisïau a gweithdrefnau atal twyll effeithiol hefyd yn hanfodol.
4. Ym mis Rhagfyr 2023, yn ôl yr angen, uwchlwythodd y Cyngor ddata diweddaraf o ran y Dreth Gyngor a data'r Gofrestr Etholiadol i raglen gwefan yr NFI er mwyn paru data.
5. Ers cyflwyno ein hadroddiad canlyniadau NFI blaenorol i'r Pwyllgor hwn ym mis Rhagfyr 2023, mae'r NFI hefyd wedi diweddarau a/neu ryddhau rhai adroddiadau newydd mewn perthynas â Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a Budd-dal Tai.
6. Ym mis Ionawr 2024, cytunodd y Cyngor i gymryd rhan mewn ymarfer peilot i dderbyn canlyniad y Dreth Gyngor yn erbyn Datgelu Gwybodaeth am Gofrestru Marwolaethau (DDRI). Rhyddhawyd yr achosion hyn o barau i'w dadansoddi ym mis Mawrth 2024.
7. Bydd yr adroddiad hwn yn hysbysu'r Pwyllgor am y cynnydd a wnaed gan y Cyngor i ddadansoddi'r achosion diweddaraf hyn o baru a manylir ar y canlyniadau perthnasol (edrychwch ar [Atodiad 1](#) i weld y tabl trosolwg).

Gostyngiad Person Sengl y Dreth Gyngor – bron yn 18 oed (121 achos o baru)

8. Mae'r adroddiad NFI hwn yn nodi cyfeiriadau lle mae'r trethdalwr yn hawlio gostyngiad person sengl y dreth gyngor ar y sail mai nhw yw'r unig oedolyn sy'n byw yn yr eiddo, fodd bynnag, awgryma data'r gofrestr etholiadol fod rhywun arall yn byw yn y cyfeiriad sydd bron yn 18 oed.
9. Ar 08/12/23, rhyddhaodd yr NFI 121 o bariadau o'r math hwn. Mae Swyddog Cydymffurfio â Threthi'r Cyngor wedi dadansoddi pob un o'r 121 o'r achosion hyn ac mae naill ai wedi canslo'r gostyngiad person sengl, os yw'n berthnasol, neu wedi rhoi dyddiad dod i ben dros dro i'r gostyngiad yn unol â'r dyddiad y mae'r preswlydd(wyr) arall/eraill yn troi'n 18 oed.
10. Mae'n anodd cyfrifo union werth/canlyniad yr ymarfer NFI hwn oherwydd, mewn llawer o achosion, mae'r gostyngiad person sengl o 25% yn cael ei newid i ostyngiad o 25% 'ar gyfer unigolion sy'n cael eu diystyru' oherwydd fydd y preswlydd sydd bron yn 18 oed (mab / merch y trethdalwr fel arfer) yn dal i fod mewn Addysg Bellach.
11. Fodd bynnag, mae'r ymarfer yn fuddiol i sicrhau cywirdeb ac uniondeb cofnodion y dreth gyngor. Hefyd, mae'n debygol y byddai angen talu'r dreth gyngor yn llawn ar ôl iddynt orffen eu cwrs Addysg Bellach, oni bai eu bod wedi gadael / cofrestru ar gwrs Addysg Uwch llawn amser. Felly, bydd rhoi dyddiad dod i ben dros dro i'r gostyngiad person sengl yn sicrhau bod y swm cywir o dreth gyngor yn cael ei godi yn y tymor canolig i'r tymor hir, gan arwain at fwy o refeniw i'r Cyngor.

Gostyngiad Person Sengl y Dreth Gyngor yn erbyn y Gofrestr Etholiadol (1,123 grŵp o achosion o baru)

12. Mae'r adroddiad NFI hwn yn nodi cyfeiriadau lle mae deiliad y tŷ yn hawlio gostyngiad person sengl y dreth gyngor ar y sail eu bod yn byw ar eu pen eu hunain, fodd bynnag dengys y gofrestr etholiadol fod mwy nag un person sy'n 18 oed neu hŷn yn byw yn yr eiddo.
13. Mae'r tîm Refeniw wedi adolygu sampl fach o'r achosion hyn o baru ac wedi nodi problemau sylweddol gydag anghysonderau/canlyniadau positif anghywir. Er enghraifft, o ran achosion o baru sy'n gysylltiedig ag eiddo rhent preifat, mae enw'r tenant(iaid) blaenorol yn parhau ar y gofrestr etholiadol er eu bod wedi gadael yr eiddo rai blynyddoedd yn ôl. Mae hyn wedyn yn arwain at baru gwallus gan ei fod yn awgrymu bod nifer o oedolion yn byw yn yr eiddo pan nad yw hynny'n wir.
14. Mae'r tîm Refeniw yn dal i gaffael adolygiad Gostyngiad Person Sengl a reolir yn llawn gan ddarparwr allanol. Bydd yr adolygiad hwn yn defnyddio dadansoddeg data, data ariannol cyfredol y Ganolfan Gredyd a sgiliau ymchwilio traddodiadol i fynd ati'n barhaus i fonitro'r holl hawliadau presennol am Ostyngiad Person Sengl ac adolygu'r holl hawliadau newydd, dros gyfnod o amser y cytunwyd arno.
15. O ganlyniad, oherwydd y mae'n debygol y bydd nifer uchel o anghysonderau/canlyniadau positif anghywir yn yr adroddiad NFI hwn ac o ystyried yr adolygiad Gostyngiad Person Sengl sydd i'w gynnal yn fuan, mae'r rheolwyr wedi penderfynu na fydd adnoddau'n cael eu neilltuo i asesu'r achosion diweddaraf hyn o baru.

Treth y Cyngor yn erbyn Setiau Data Eraill (1,141 achos o baru)

16. Mae'r adroddiad NFI hwn yn nodi cyfeiriadau lle mae deiliad y tŷ yn hawlio gostyngiad person sengl y dreth gyngor ar y sail eu bod yn byw ar eu pennau eu hunain, fodd bynnag awgryma gwybodaeth / setiau data eraill (e.e. Deiliaid Bathodyn Glas, derbynwyr Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor, Hawlwyr Budd-dal Tai, Tenantiaid Tai, Rhestr Aros Tai, Cyflogres) y gallai fod mwy nag un person yn byw yn yr eiddo.
17. Gan fod yr adroddiad hwn yn cymharu data diweddaraf y dreth gyngor â setiau data hŷn a gyflwynwyd ym mis Tachwedd 2022, mae'r NFI yn cydnabod y gallai'r adroddiad hwn gynnwys achosion o baru nad ydynt yn berthnasol mwyach.
18. O ganlyniad, ni neilltuwyd adnoddau i ddadansoddi'r achosion hyn o baru.

Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn Manylion Preswylwyr mewn Cartrefi - CthEF (40 achos o baru)

19. Mae data'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor wedi'i baru â manylion Preswylwyr mewn Cartrefi CThEf i nodi achosion lle nad yw'r sawl sy'n derbyn Gostyngiad y Dreth Gyngor wedi datgelu bod pobl eraill yn byw ar yr eiddo.
20. Rydym wedi darparu copi o'r adroddiad NFI i'r Gwasanaeth i'w ddadansoddi, ond nid ydym wedi derbyn canlyniad eu hadolygiad eto.

Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn Perchnogaeth Eiddo - CthEF (97 achos o baru)

21. Mae data'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor wedi'i baru â gwybodaeth Perchnogaeth Eiddo CThEf i nodi achosion lle nad yw'r sawl sy'n derbyn Gostyngiad y Dreth Gyngor wedi datgelu eu bod yn berchen ar eiddo arall.
22. Rydym wedi darparu copi o'r adroddiad NFI i'r Gwasanaeth i'w ddadansoddi, ond nid ydym wedi derbyn canlyniad eu hadolygiad eto.

Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn Enillion a Chyfalaf - CthEF (9 achos o baru)

23. Mae data'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor wedi'i baru â gwybodaeth am Enillion a Chyfalaf CThEf i nodi achosion lle nad yw'r sawl sy'n derbyn Gostyngiad y Dreth Gyngor wedi datgelu enillion a chyfalaf perthnasol.
24. Rydym wedi darparu copi o'r adroddiad NFI i'r Gwasanaeth i'w ddadansoddi, ond nid ydym wedi derbyn canlyniad eu hadolygiad eto.

Hawlwyr Budd-dal Tai yn erbyn Benthyciadau Myfyrwyr (9 achos o baru)

25. Cymharwyd data Budd-dal Tai a Benthyciadau Myfyrwyr i nodi unigolion sy'n hawlio budd-dal tai, ond sy'n derbyn taliadau benthyciad myfyriwr sy'n golygu nad ydynt o bosibl yn gymwys.
26. Rydym wedi darparu copi o'r adroddiad NFI i'r Gwasanaeth i'w ddadansoddi, ond nid ydym wedi derbyn canlyniad eu hadolygiad eto.

Achosion o baru'r Dreth Gyngor â Datgelu Gwybodaeth am Gofrestru Marwolaethau (DDRI) (Peilot)

27. Nod paru cofnodion y Dreth Gyngor â Gwybodaeth Cofrestru Marwolaethau (DDRI) yw galluogi'r Cyngor i ganfod cyfrifon y dreth gyngor y mae angen eu newid yn dilyn marwolaeth y person atebol h.y. y sawl sy'n gyfrifol yn gyfreithiol am dalu'r dreth gyngor.
28. Mae adroddiad yr NFI yn nodi achosion lle nad yw'r Cyngor naill ai wedi cael ei hysbysu gan berthnasau/perthynas agosaf / ysgutorion/landlord yr ymadawedig, neu achosion lle bu camgymeriad gweinyddol mewnol wrth ddelio â gwybodaeth o'r fath.
29. Y fantais glir o sicrhau'r atebolrwydd cywir i dalu'r dreth gyngor yw ei fod yn sicrhau bod cofnodion yn gywir at ddibenion bilio a chasglu. O ran canlyniadau refeniw, gallai newidiadau arwain at gael gwared ar ostyngiad/eithriad sy'n cael ei hawlio drwy dwyll/yn anghywir, ond gallent hefyd arwain at ddyfarnu eithriad y dreth gyngor (Dosbarth F) neu newid o ran atebolrwydd, Felly, yn dibynnu ar yr amgylchiadau, gallai'r achosion o baru arwain at symiau uwch neu is o refeniw'r dreth gyngor.
30. Arweiniodd diffyg manylion penodol, fel Rhif Yswiriant Gwladol, at rywfaint o bariadau anghywir, er enghraifft, pan oedd yr enw ar y tad a'r mab, neu'r fam a'r ferch, a'u bod wedi'u paru fel yr un person.

Pariadau peilot a chanlyniadau

31. Yn sgil cynllun peilot paru data NFI darparwyd adroddiad yn cynnwys cyfanswm o 535 achos o baru.
32. Yn sgil dadansoddi'r data, canfuwyd bod 351 o'r achosion o baru yn rhai "heb unrhyw faterion yn codi", h.y. roedd atebolrwydd i dalu'r dreth gyngor eisoes wedi cael ei newid yn gywir. Mewn perthynas â'r 351 o'r achosion hyn o baru, mae enw'r person atebol yn cael ei

ragflaenu gan y teitl "ysgutorion", sy'n golygu bod y Cyngor eisoes wedi cael gwybod am farwolaeth y person atebol ac wedi newid y cyfrif yn unol â hynny. Mae hwn yn wendid amlwg yn y broses beilot paru data NFI ac mae adborth wedi'i roi i Swyddfa'r Cabinet.

33. Mae 255 o'r 351 o'r cyfrifon "Ysgutorion" yn destun eithriad Dosbarth F ar hyn o bryd. Rhoddir eithriad Dosbarth F i "eiddo heb ei feddiannu lle mae person yn berson cymwys yn rhinwedd ei fod yn gynrychiolydd personol, naill ai os na wnaed profiant neu lythyrau gweinyddu, neu os yw llai na chwe mis wedi mynd heibio ers y diwrnod y gwnaed hynny;" Fel arfer, rhoddir eithriad Dosbarth F os mai'r ymadawedig yw unig berchennog rhydd-ddaliol yr eiddo, ond gellir ei roi hefyd mewn perthynas â phrydlesau/tenantiaethau.
34. Yn gyffredinol cydnabyddir ei bod yn cymryd rhwng tri a 12 mis i gwblhau cais am brofiant ond gall gymryd mwy o amser mewn achosion mwy cymhleth. Fodd bynnag, mae 50 o'r 255 cyfrif sy'n destun eithriad Dosbarth F yn ymwneud ag unigolion a fu farw fwy na dwy flynedd yn ôl.
35. Mae hyn yn dangos y gallai fod angen sicrhau trefniadau adolygu eithriadau mwy cadarn er mwyn gwneud yn siŵr fod yr hawliadau'n gywir. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod ei bod yn gallu bod yn her i'r adran wybod beth yw'r sefyllfa wirioneddol/atebolrwydd os nad oes rhagor o wybodaeth ar y Gofrestrfa Tir neu gofnodion profiant, ac nad oes unrhyw gynrychiolwyr cyfreithiol/ysgutorion wedi dod ymlaen i egluro'r sefyllfa.
36. Ar hyn o bryd mae prosesau mewnol yn cael eu cryfhau gan reolwyr a bydd gohebiaeth yn cael ei hanfon yn fuan at yr holl gyfrifon perthnasol sy'n destun eithriad Dosbarth F sy'n gofyn am ragor o wybodaeth. Os na dderbynnir ymateb, bydd esemptiad yn cael ei ddiddymu.
37. Yn seiliedig ar ddadansoddiad o sampl o'r 184 o achosion o baru sy'n weddill, penderfynodd y Gwasanaeth na fyddai unrhyw adnoddau pellach yn cael eu neilltuo i werthuso'r holl ganlyniadau hyn.

38. Roedd pump o'r achosion sampl a ddadansoddwyd yn rhai gwallus gan fod y data'n ymwneud â gwahanol bobl, h.y. yr un enw, yr un dyddiad geni ond nid yr un person.
39. Roedd enghreifftiau hefyd lle'r oedd y Cyngor wedi cael gwybod am farwolaeth trethdalwr oedd yn atebol, ond roedd wedi cael ei weinyddu yn dilyn cyflwyno'r data i'r NFI.
40. Fodd bynnag, fe wnaeth y sampl gynnig rhywfaint o achosion dibynadwy, gwerthfawr o baru sydd wedi cynorthwyo'r tîm Refeniw i gywiro eu cofnodion:
- **Achos o baru - rhif 242** - Amlygodd y Datgeliad Gwybodaeth Cofrestru Marwolaeth fod y trethdalwr wedi marw ym mis Rhagfyr 2022. Nid oedd y landlord wedi rhoi gwybod i'r Cyngor am hyn ac yn sgil hynny fod y denantiaeth wedi dod i ben. Nid oedd y broses o adennill yr arian / gorfodi wedi datgelu'r wybodaeth hon chwaith. Mae atebolrwydd i dalu'r dreth cyngor bellach wedi cael ei newid a bydd y landlord yn atebol i'w dalu ers mis Rhagfyr 2022. Yn dilyn cyfnod eithrio cychwynnol o 12 mis ar gyfer eiddo gwag, heb ddodrefn sy'n cael ei adnewyddu, mae'r landlord bellach yn atebol i dalu £3,837.72 mewn perthynas â blynyddoedd ariannol 2023/24 a 2024/25.
 - **Achos o baru - rhif 315** - Amlygodd Datgelu Gwybodaeth Cofrestru Marwolaeth fod y person oedd yn atebol wedi marw ym mis Mai 2023. Fodd bynnag, parhaodd merch y diweddar i fyw yn y cyfeiriad ac mae hi wedi parhau i dalu'r dreth gyngor er ei bod wedi gwneud hynny yn enw'r ymadawedig. Bydd atebolrwydd i dalu'r dreth gyngor yn cael ei gywiro ond ni fydd hyn yn arwain at fwy o refeniw i'r Cyngor yn yr achos hwn gan fod taliadau'n gyfredol. Fodd bynnag, mae'r achos hwn wedi helpu'r Cyngor i sicrhau trefn filio a gweinyddu gywir.

Camau nesaf

41. Ym mis Gorffennaf 2024, bydd y camau paratoadol ar gyfer ymarfer Menter Twyll Genedlaethol 2024-25 yn dechrau. Mae Archwilio Cymru wedi bod mewn cysylltiad yn ddiweddar i gadarnhau Person Cyswllt Allweddol a manylion gweinyddol eraill.
42. Rydym yn disgwyl y bydd angen y setiau data arferol gan y Cyngor e.e. Bathodynau Glas, Cyflogres, Credydwyr Masnach, y Dreth Gyngor, Cofrestr Etholiadol, Tenantiaid Tai/Rhestr Aros, Trwyddedau Tacsî.
43. Fodd bynnag, mae'r NFI hefyd wedi cynnig y dylid ei gwneud yn orfodol bod setiau data gofal cymdeithasol cartrefi gofal preswyl a chyllidebau personol yn cael eu cynnwys yn ymarfer NFI 2024-25, unwaith y bydd y Gorchymyn Diwygio Deddfwriaethol i hwyluso porth cyfreithiol ar gyfer rhannu'r data hwn wedi'i gwblhau. Mae ein hadran Gwasanaethau Cymdeithasol eisoes wedi cydnabod y gallai fod yn anodd bodloni gofynion manyleb data'r NFI, er enghraifft, os gofynnir am fanylion penodol fel rhif Yswiriant Gwladol.

Amserlen NFI 2024-25 ddisgwyliedig:

- Gorffennaf 2024 - bydd y Cyngor yn derbyn y manylion data terfynol ar gyfer pob set ddata. Bydd gwaith yn dechrau gyda gwasanaethau i sicrhau y gallant fodloni'r manylebau data ar gyfer echdynnu data.
- Medi 2024 - cwblhau Datganiad Cydymffurfio Hysbysiad Preifatrwydd
- Medi 2024 - cydlynu echdynnu data gyda gwasanaethau
- Hydref/Tachwedd 2024 -uwchlwytho data
- Ionawr 2025 - achosion newydd o baru ar gael i'w hadolygu
- Medi 2025 – adroddiad cynnydd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Casgliad

44. Rydym yn ddiolchgar i'r gwasanaeth Refeniw am eu cymorth i ddadansoddi rhywfaint o'r achosion o baru ac ymateb i'n hymholiadau. Fodd bynnag, byddem unwaith eto yn adleisio argymhellion Archwilio Cymru y dylai'r rhai sy'n cymryd rhan yn yr ymarfer NFI sicrhau eu bod yn gwneud y mwyaf o gymryd rhan ynddo.
45. Nid oedd y tîm Budd-daliadau yn gallu ymrwymo adnoddau i ddadansoddi Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i achosion o baru sy'n gysylltiedig â CThEF a'r achosion diwygiedig yn ymwneud â Budd-dal Tai. Er ei bod yn anochel y byddai rhai anghysonderau a chanlyniadau positif anghywir, heb os, byddai hefyd rai achosion o baru gwerthfawr. O ganlyniad, nid yw'r Cyngor yn gwneud y mwyaf o'i gyfleoedd i atal twyll a sicrhau manteision posibl yr NFI.
46. Mae adroddiad Gostyngiad Person Sengl y Dreth Gyngor –rhai sydd bron yn 18 oed wedi bod yn fuddiol ac mae wedi galluogi'r adran i bennu dyddiadau dod i ben dros dro ar ostyngiadau, a thrwy hynny atal unrhyw gyfle i drethdalwyr naill ai barhau i hawlio'r gostyngiad drwy dwyll neu mewn camgymeriad.
47. Mae'r cyfle i nodi gwendidau rheolaeth fewnol ac i gryfhau prosesau yn sgil hynny o fudd anfesuradwy nad yw'n cael ei adlewyrchu gan ganlyniadau ariannol yr NFI ([Atodiad 1](#)). Fodd bynnag, mae peilot y Dreth Gyngor yn erbyn DDRI wedi pwysleisio gwendid y broses sydd eisoes yn hysbys ac mae wedi rhoi ysgogiad pellach i'r angen i adolygu'r hawl i eithrio - Dosbarth F.
48. Rydym wedi rhoi adborth i Swyddfa'r Cabinet ar ein defnydd o'r adroddiad h.y. eu hysbysu o'r mater "Ysgutorion" ac anghysonderau ond hefyd yn rhoi clod am y pariadau cywir sydd wedi galluogi'r gwasanaeth i ddiwygio eu cofnodion.

Atodiad 1 – Tabl canlyniadau NFI

Maes adrodd	Nifer yr achosion o baru	Nifer yr achosion o baru a ddanasoddwyd yn ôl gwasanaeth / Archwilio Mewnol	Twyll/Gwall wedi'i gadarnhau	Arall	Canlyniadau ariannol NFI h.y. y lefel gyffredinol o dwyll/gordaliadau a/neu wallau a ganfuwyd drwy'r ymarfer ac amcangyfrif o golledion yn y dyfodol y mae'n eu hatal
Treth y Cyngor yn erbyn y Gofrestr Etholiadol	1,123	0	amherthnasol	amherthnasol	amherthnasol
Treth y Cyngor i rai sydd bron yn 18 oed	121	121	Dim	<i>Ychwanegu dyddiad dod i ben dros dro at y cyfrifon sy'n derbyn gostyngiad Person Sengl, yn unol â'r dyddiad y mae'r deiliad arall bron yn 18 oed</i>	Mae'n anodd mesur enillion refeniw i'r dyfodol oherwydd y gostyngiad (25%) sy'n gysylltiedig ag addysg bellach / uwch ac ati. Fodd bynnag, y Dreth Gyngor ar gyfartaledd ar gyfer eiddo Band D yn CSYM yn 2024/25 yw £1,982.09 y flwyddyn. Felly, mae'r Gostyngiad Person Sengl 25% ar gyfartaledd yn werth £495.50 y flwyddyn.
Treth y Cyngor yn erbyn Setiau Data Eraill	1,141	0	amherthnasol		amherthnasol
Treth y Cyngor yn erbyn Manylion Preswylwyr mewn Cartrefi - CThEF	809	0	amherthnasol		amherthnasol
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn Perchnogaeth Eiddo- CThEF	97	0	amherthnasol		amherthnasol
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn Enillion a Chyfalaf - CThEF	9	0	amherthnasol		amherthnasol
Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn erbyn Manylion Preswylwyr mewn Cartrefi - CThEF	40	0	amherthnasol		amherthnasol
Hawlwr Budd-dal Tai yn erbyn Benthyciadau Myfyrwyr	9	0	amherthnasol		amherthnasol
Treth y Cyngor yn erbyn Datgelu Gwybodaeth am Gofrestru Marwolaethau (peilot)	535	358	2		£3,838.72
Cyfanswm	3,884	479	2		£3,838.72

Tudalen 186

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad	18 Gorffennaf 2024
Pwnc	Adolygiad o'r Blaenraglen Waith ar gyfer 2024-25 f2
Pennaeth Gwasanaeth	Marc Jones Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 MarcJones@ynysmon.llyw.cymru
Awdur yr Adroddiad	Marion Pryor Pennaeth Archwilio a Risg MarionPryor@ynysmon.llyw.cymru
<p>Natur a Rheswm dros Adrodd Darparu Blaenraglen Waith ar gyfer 2024-25 i aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w cynorthwyo i gyflawni Cylch Gorchwyl y Pwyllgor.</p>	

1.0 CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae Blaenraglen Waith ynghlwm yn [Atodiad A](#), ynghyd â rhaglen hyfforddiant yn [Atodiad B](#).
- 1.2 Mae'r rhaglen wedi'i datblygu gan ystyried cylch gorchwyl y Pwyllgor a'i gyfrifoldebau o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

2.0 ARGYMHELLIAD

- 2.1 Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:
 - yn ystyried a yw'r Blaenraglen Waith a gynigir ar gyfer 2024-25 yn bodloni cyfrifoldebau'r Pwyllgor yn unol â'i gylch gorchwyl.

Atodiad A – Blaenraglen Waith 2024-25

Swyddogaeth Graidd	27 Mehefin 2024	18 Gorffennaf 2024	19 Medi 2024	05 Rhagfyr 2024	11 Chwefror 2025	Medi 2025
Cyfansoddiad a threfniadau (3.4.8.2)	Adolygiad o Gylch Gorchwyl y Pwyllgor (3.4.8.2.1)					Adolygiad Blynyddol o Gylch Gorchwyl y Pwyllgor (3.4.8.2.1) Cyfarfod preifat gydag archwilwyr mewnol ac allanol heb swyddogion yn bresennol (3.4.8.2.6) (3.4.8.10.15) (3.4.8.11.5)
Trefniadau Atebolrwydd (3.4.8.3)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2024-25 (3.4.8.3.2) Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd 2023-24 (3.4.8.3.1/2) Diweddariad ar Gynllun Gweithredu'r Adolygiad o Effeithlonrwydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2024-25 f2 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2024-25 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2024-25 (3.4.8.3.2) Diweddariad ar Gynllun Gweithredu'r Adolygiad o Effeithlonrwydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2024-25 (3.4.8.3.2)	Log Gweithredodd Adolygiad o'r Blaen Raglen Waith 2024-25 (3.4.8.3.2)

Swyddogaeth Graidd	27 Mehefin 2024	18 Gorffennaf 2024	19 Medi 2024	05 Rhagfyr 2024	11 Chwefror 2025	Medi 2025
Llywodraethiant (3.4.8.4)		Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Drafft 2023-24 (3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3) (3.4.8.8.2)		Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol 2023-24 (3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.8.2) Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio 2023-24 (3.4.8.4.4) (yn amodol)		
Rheoli Trysorlys (3.4.8.5)			Adroddiad Blynyddol 2023-24 (3.4.8.5.1/2/3/4)	Adroddiad Canol Blwyddyn (3.4.8.5.3)	Strategaeth a Dangosyddion Darbodus 2025-26 (3.4.8.5.1/3/4)	
Gwerth am arian (3.4.8.6)	Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2023-24 (3.4.8.10.6/7/8/9/12 /14/15) (3.4.8.6.3)	Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Drafft 2023-24 (3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3) Datganiad Cyfrifon Drafft 2023-24 (3.4.8.12.1/2) (3.4.8.6.1/2/3)		Datganiad Llywodraethiant Blynyddol Terfynol 2023-24 (3.4.8.4.1/2/3) (3.4.8.6.1/2/3) Datganiad Cyfrifon Terfynol 2023-24 (3.4.8.12.1/2) (3.4.8.6.1/2/3) Adroddiad Archwilio Cyfrifon (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3)	Crynodeb Archwilio Blynyddol 2024 (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3)	

Swyddogaeth Graidd	27 Mehefin 2024	18 Gorffennaf 2024	19 Medi 2024	05 Rhagfyr 2024	11 Chwefror 2025	Medi 2025
Fframwaith Sicrwydd (3.4.8.7)			Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant Gwybodaeth (SIRO) 2023-24 (3.4.8.7.1/2/3) Adroddiad Blynyddol Diogelwch TGCh 2023-24 (3.4.8.7.1/2/3) Adroddiad Iechyd a Diogelwch Blynyddol 2023-24 (3.4.8.7.1/2/3)	Adroddiad Blynyddol Llywodraethiant mewn ysgolion 2023-24 (3.4.8.7.1/2/3) Adroddiad Yswiriant Blynyddol 2023-24 (3.4.8.7.1/2/3)		
Rheoli Risg (3.4.8.8)			Diweddariad Newid Hinsawdd (3.4.8.8.3) (dros dro)	Diweddariad Cofrestr Risg Strategol (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)		Adolygiad Blynyddol o Fframwaith Rheoli Risg (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1) Diweddariad Cofrestr Risg Strategol (3.4.8.7.1/2) (3.4.8.8.1)
Atal Twyll a Llygredd (3.4.8.9)		Adroddiad Blynyddol Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2023-24 (3.4.8.9.4/5/6)	Adroddiad Blynyddol Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2023-24 (3.4.8.9.4/5/6)		Strategaeth Atal Twyll, Llwgrwobrwyo a Llygredd 2025-28 (3.4.8.9.2/3)	

Swyddogaeth Graidd	27 Mehefin 2024	18 Gorffennaf 2024	19 Medi 2024	05 Rhagfyr 2024	11 Chwefror 2025	Medi 2025
		Canlyniadau Menter Twyll Genedlaethol 2022-24 – Adroddiad Cynnydd (3.4.8.9.6)	<i>Adroddiad Pryderon, Cwynion a Chwythu Chwiban Blynyddol 2023-24 (3.4.8.9.1) (3.4.8.14.2)</i>			
Archwilio Mewnol (3.4.8.10)	Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2023-24 (3.4.8.10.5/6/7/8/11/14/15) (3.4.8.6.3) Asesiad Ansawdd Allanol o Gydymffurfiaeth gyda Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (3.4.8.10.1/8/11/13)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3) Materion/ Risgiau sy'n Weddill (3.4.8.10.9/10)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3)	Adroddiad Diweddaru Archwilio Mewnol (3.4.8.10.9/10) (3.4.8.6.3) Materion/Risgiau sy'n Weddill (3.4.8.10.9/10) Strategaeth Archwilio Mewnol Blynyddol 2025-26 (3.4.8.10.1/2/4/5) Adolygiad o'r Siartr Archwilio Mewnol (3.4.8.10.2/12)
Archwilio Allanol (3.4.8.11)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch4 2023) (3.4.8.11.2/3)		Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch1 2024) (3.4.8.11.2/3)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch2 2024) (3.4.8.11.2/3)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch3 2024) (3.4.8.11.2/3)	Rhaglen Waith ac Amserlen – Diweddariad Chwarterol (Ch4 2024) (3.4.8.11.2/3)

Swyddogaeth Graidd	27 Mehefin 2024	18 Gorffennaf 2024	19 Medi 2024	05 Rhagfyr 2024	11 Chwefror 2025	Medi 2025
	Cynllun Archwilio Blynyddol 2024 (3.4.8.11.1/3)			Adroddiad Archwilio Cyfrifon (3.4.8.11.2/3) (3.4.8.6.3) (3.4.8.12.4)	Crynodeb Archwilio Blynyddol 2024 (3.4.8.11.1/2/3) (3.4.8.6.3)	
Adrodd Ariannol (3.4.8.12)		Datganiad Cyfrifon Drafft 2023-24 (3.4.8.12.1/2/3/5) (3.4.8.6.1/2/3)		Datganiad Cyfrifon Terfynol 2023-24 (3.4.8.12.1/2/3/5) (3.4.8.6.1/2/3)		
Rheoleiddwyr ac Archwilwyr Eraill (3.4.8.13)				Adolygiadau Cenedlaethol a'u Hargymhellion Cysylltiedig (3.4.8.13.1)		
Delio â Chwynion (3.4.8.14)			Adroddiad Blynyddol Pryderon, Cwynion a Chwythu Chwiban 2023-24 (3.4.8.14.1/2) Llythyr Blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2023-24 (3.4.8.14.1)			
Adroddiad Hunanasesu (3.4.8.15)		Adolygiad o'r Adroddiad Corfforaethol Hunanasesu Blynyddol Drafft				

Swyddogaeth Graidd	27 Mehefin 2024	18 Gorffennaf 2024	19 Medi 2024	05 Rhagfyr 2024	11 Chwefror 2025	Medi 2025
		2023-24 (3.4.8.15.1/2/3)				
Asesiad o berfformiad gan Banel (3.4.8.16) ¹						
3.4.8.17 Archwiliad Arbennig gan yr Archwilydd Cyffredinol ²						

¹ O leiaf unwaith yn ystod cylch etholiadol cynhelir asesiad o berfformiad gan banel yn ystod y cyfnod rhwng etholiadau cyffredin ar gyfer cynghorwyr i'r cyngor. Gall y cyngor ddewis comisiynu mwy nag un asesiad gan banel mewn cylch etholiadol, ond nid yw hyn yn ofynnol o dan y ddeddfwriaeth. (Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Rhaid i'r cyngor drefnu bod drafft o'i ymateb i'r asesiad o berfformiad gan banel ar gael i'w bwyllgor llywodraethu ac archwilio, a rhaid i'r pwyllgor hwnnw wedyn adolygu'r ymateb drafft a gall wneud unrhyw argymhellion ynglŷn â newidiadau i'r ymateb i asesiad y panel.

² Os yw'r Archwilydd Cyffredinol yn cynnal archwiliad arbennig (gan ei fod o'r farn nad yw'r Cyngor, neu efallai na fydd y Cyngor, yn cwrdd â'i ofynion perfformiad), a bod adroddiad yn cael ei anfon at y Cyngor, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl derbyn adroddiad o'r fath, rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod ar gael i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Atodiad B – Rhaglen Hyfforddiant (3.4.8.2.10)

Hyfforddiant benodol i'r pwyllgor

Maes	Dyddiad a ddarparwyd ddiwethaf	Cyfrwng	Darparwr	Dyddiad Darparu / Wedi'i Drefnu	Presenoldeb
Deall Cyfrifon Awdurdodau Lleol ar gyfer Cyngorwyr	Mehefin 2023 Awst 2023				
Rheoli Trysorlys (3.4.8.5.2)	Medi 2023				
Sgiliau Cadeirio Effeithiol	Hydref 2023				
Atal Twyll a Llygredd	Rhagfyr 2023				
Rheoli Risg	Mawrth 2024				

Tudalen 194

Hyfforddiant gorfodol

Maes	Cyfrwng	Darparwr	Dyddiad Darparu / Wedi'i Drefnu	Wedi ei Gwblhau
Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd	
Seiber Ninjas ar gyfer Cyngorwyr ³	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd	
Ymwybyddiaeth Sylfaenol o Ddiogelu	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd	
Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd	
Atal/Prevent (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd	
Caethwasiaeth Fodern (dewisol ar gyfer aelodau lleyg)	eDdysgu	Mewnol	Ar gael unrhyw bryd	

³ Mae trwydded y modiwl hwn yn dod i ben, ac felly dylid ei chwblhau erbyn 31/03/24. Mae'r Cyngor yn y cyfnod cynnar o ymestyn y drwydded drwy arian grant.